

శ్రీనారాయణ భట్ట విరచిత

త్రిస్తోత్రసేతువు

ప్రథమభాగము - కాశీప్రకరణము

అనువాదకులు :

శ్రీచివుకుల సత్యనారాయణశాస్త్రి బి.ఎ;బి.ఇడి.

రిటైర్డ్ ఉపాధ్యాయుడు - కాశీవాసి

హిందూకాలేజి హైస్కూలు-గుంటూరు(ఆ.ప్ర)

&

డా॥ జోస్యుల సూర్యప్రకాశ రావు.ఎమ్.ఎ,పిహెచ్,డి

రిటైర్డ్ తెలుగు ప్రొఫెసరు

బెనారస్ హిందూ యూనివర్సిటీ, వారణాసి

భరణి ప్రచురణలు

రాజమండ్రి

ప్రథమ యుద్ధం :

జనవరి 2002

ప్రతులు : 1000

మూల్యము : రూ.150/-

ప్రతులకు

జె.వి.ఎస్.ఎస్.ఎస్. భరణీకుమార్

భరణీ ప్రచురణలు

6-16-5/2, కస్తూరివారిపీఠ

టీ నగర్ - రాజమండ్రి - 533 101

సర్వస్వామ్యములు ప్రచురణకర్త

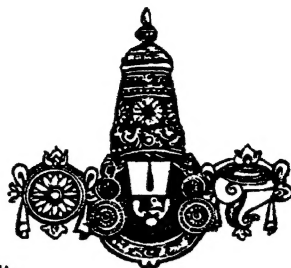
యుద్ధం :

శ్రీ శారదా ప్రింట్స్

17-1-49/1

సీతంపేట రాజమండ్రి

ఫోన్ : 473554

కలౌ వేఙ్కటనాయకః

ఏతద్గ్రంథ ముద్రణమునకు

తిరుమలతిరుపతి దేవస్థానముల అధికారులు “రచయితలకు
ఆర్థికసహాయ్యము” అను పథకముద్వారా రు20,000/-ల

విరాళ మొసగియున్నారు

వారికి

మా కృతజ్ఞతలు

రచయితలు

గ్రంథకర్త పరిచయము

శ్రీ చివుకుల నత్తనారాయణాచార్య - బుచ్చపల్లి శ్రీమతి శకుంతల	
జన్మస్థానము	గుంటూరుజిల్లా వినుకొండతాలూకా వేట్రాయుని అప్పాపురం అగ్రహారం
తల్లితండ్రులు	తండ్రిగోపాలకృష్ణశాస్త్రి, తల్లి రుక్మిణమ్మ
జననము	శ్రీ విభవనామవంశర భాద్రపద శుద్ధతదియ పోమవారం (17 08 1928)
కుటుంబము	ధర్మవల్లి శకుంతల ఇద్దరు పుత్రులు ఇద్దరు పుత్రికలు
దీక్షాగురువులు	శ్రీజన్నాభట్ల రామచంద్ర పిడ్డాంధిగారు గుంటూరు
విద్యార్హతలు	బి.ఎ బి.యిడి(ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము) రాష్ట్ర
భాషావిశారద	(దక్షిణభారత హిందీ ప్రచారవభ మద్రాసు)
వృత్తి	హిందూకాలేజి హైస్కూలు గుంటూరులో అధ్యాపక వృత్తి (1953 నుంచి 1988 వరకు)
అభిరుచులు	1 10 1988 వరకు విరమణ సవాతన ధర్మాభిమానము చైదిక మార్గానుష్ఠానము భారతరామాయణ భగవద్గీతలవతనము
ధ్యేయము	“కాశ్యాంతు మరణాన్ముక్తి అని నిరంతర కాశీనామము

గ్రంథకర్త పరిచయము

డా॥ జోన్నల సూర్యవ్రకాశరావు - సహధర్యదారిణి శ్రీమతిసుబ్బలక్ష్మి
 అభిజనము కరుగేరుమిల్లి వల్లిమగోదావరిజిల్లా
 ఎతరులు శ్రీమతి సూర్యకాంతమ్మ శీశే సత్యనారాయణగారు
 కుటుంబము ఒక కుమారుడు కొడలుముగ్గురు మనుమరాండ్రు
 విద్యాభ్యాసము మ్యూనిసిపల్ హైస్కూలు పాలకొల్లు డబ్బు జీవితకాలేటి
 భీమవరం ఆంధ్రవిశ్వకళావరిషత్తు వాల్తేరు
 విద్యార్హతలు ఎం.ఎ (తెలుగు హిందీ సంస్కృతము) పిహెచ్.డి
 భాషాప్రవీణ రాష్ట్రభాషాప్రవీణ సాహిత్యకోవిదవి ఒ.ఎల్.వగైరా
 గురువరంవర నర్వశ్రీ తంగిరాల సత్యనారాయణశాస్త్రి నందుల శేషగిరిశర్మ
 కృత్తివెంటి వెంకటసుబ్బారావు శ్రీపాద లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి
 రాంభట్ల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి అప్పల సోమేశ్వరశర్మ
 వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, ఆచార్య యస్వీ జోగారావుగారలు
 దీక్షాగురువులు బ్రా॥ వే॥ ఓరుగంటి నరసింహయోగిగారు
 అధ్యాపకత్వము తూర్పుగోదావరిజిల్లా పరిషద్ ఉన్నత పాఠశాలలు ప్రభుత్వ
 జూనియర్ కళాశాల పితాపురం ఆంధ్రవిశ్వకళావరిషత్తువాల్తేరు
 కాశీవిశ్వహిందూవిశ్వవిద్యాలయం వారణాసి
 (ఆచార్యుడి ఆంధ్రభాషాద్యక్షులు)
 అభిరుచి పద్మంధ పరవము పత్నాంగత్వము సదాకాశి వివాసము

విషయమాలిక

పంక్తి	విషయము	పుట
1	కాళీ మాహాత్మ్యము	1
2.	కాళీ మాహాత్మ్యము యొక్క శ్రవణ మహిమ	21
3.	కాళీ స్వరూప వర్ణన	22
4.	కాళీ కళా మహిమ	29
5.	కాళీ నామ మహిమ	30
6	కాళీ మొదలగు కల్పముల నిర్వచనము	32
7	కాళీ స్వరణ మహిమ	35
8.	కాళీ స్తుతి మహిమ	38
9	కాళీ దమన మహిమ	38
10	కాళీ దర్శన మహిమ	42
11.	కాళీ ప్రవేశ మహిమ	45
12.	కాళీ మొదలైన శైత్రముల పరిమాణము	53
13	కాళీ వాన ఫలమంతక కాలముండును?	60
14	శైత్ర సంన్యాసము	63
15	కాళీవాసుల విహిత విచిత్ర కర్మలు	73
16	శైత్ర సంన్యాస నిధి	87
17	వాచావిధ కాన్యకకర్మలు	99
18.	కాలవిశేషముచే అనేక పీఠములు కాళీని చేరుట	121
19	మాత్యౌదరీ యోగము కాళీఖండము	123
20	కాళీ ప్రాంతమున ప్రవహించు గంగమహిమ	127
21	కాళీయందలి పీఠములు దేవతలు	
	శ్రీమణికర్పణ మహిమ	128
22.	శ్రీమణికర్పణా ప్రమాణము	139
23.	శ్రీమణికర్పణోత్పత్తి	135
24	శ్రీమణికర్పణా ద్వాన సంక్రమణులు	137
25	శ్రీశ్లావవాచి	141
26	పంచవద చిందు మాధవుల మహిమ	145
27	గణపతిశ్మరణ దేవతలు	151
28	దశాశ్వమేధ మహిమ	162
29	చతుష్స్థి యోగినులు	163
30.	శ్రీ కేదారేశ్వర వర్ణన మహిమ	167
31.	దర్శేశ్వరుడు ధర్మ తామము	171
32.	అవిమలశైలేశ్వరుడు	174
33.	ఓంకారేశ్వరుడు (ఘృహ్యవైవర్తే)	177
34	మౌలికేశ్వరుడు	180
35	కామేశ్వరుడు (లింగస్థరాజే)	181
36.	కపాలమోచనము	182
37	వృషభాధ్యక్షమహిమ	186

38.	శ్రీవిష్ణుపాదోదక రీర్థము	189
39	పంచతీర్థము శృతివాసేశ్వరుడు	192
40	వృష్ణ కాశేశ్వరుడు	184
41.	ఘంటాకర్ణ ప్రాసము	196
42.	సముద్రతాపము	197
43.	జైడీమృత్యురుడు	199
44	శివశివేశ్వరుడు	200
45.	అవ్యలంగములు	202
46.	శ్రీవిష్ణుశ్వర ప్రాచుర్యావము	205
47	ముక్తి మండపాలులు	218
48	శ్రీకండరీశి మహిమ	223
49	శ్రీభైరవ ప్రాచుర్యావము	229
	భైరవమహిమ	231
50.	శ్రీభవానీ మహిమ	233
51	ద్యాదకాదిత్యులు	234
52.	భవప్రసాద (58) గణపతులు	240
53.	ముఖ్య తీర్థముల వివరము	242
54	అవశ్యపూజ్యదేవతలు	245
55	విద్యాయాత్ర	249
56	సూతనానంతకుల యోగ్యకృత్యములు	269
57	జునుకు యాత్ర	271
58	మూలయాత్ర	273
59	తిథి కృత్య విరూపాక్షము	277
60	వానరయాత్ర	347
61.	ప్రతీర్ణక యాత్రలు (ఏడి ఏడి లేద విల్లర యాత్రలు)	353
	దశగుర్జకాయతవము	
62.	కాశీగుర్జక పాదకర్పచిహ్నము	364
63.	కాశీగుర్జక పాదక ప్రాయశ్చిత్త విధి	369
64.	1. పంచలోకీ ప్రదక్షిణ వివరణ	372
	2. వివాస విధానము	386
	3. పంచలోకయాత్రా వియమము	387
	4. పంచలోక సహిత్యాంతురము	389
	5. పంచలోకీ యాత్ర యందు క్షేత్ర	
	పంచామల విశేష విధులు	392
	6. పంచలోకీ యాత్ర జేయలేని అవసరములు	
	ప్రాయశ్చిత్త విధి	394
65.	అంతర్ గృహయాత్రయను ప్రాయశ్చిత్త విధి	402
66.	క్షుద్ర సామప్రాయశ్చిత్తము	405
67	కాశీమరణ విధానము	411
68.	అధికారి భేదమును బట్టి వ్యవస్థ	414
69.	సింహాసనోదకము ఉపసంహరము	463

శుభమున్ను   ఓం   అవిష్టుమున్ను

త్రిస్థితి సేతు సర్వస్వము

(ప్రథమభాగము)

(కాశీప్రేక్షరణము)

శ్లో:విశ్వేశం మాధవం ధుంధిం దండపాణిం చ భైరవమ్|
నందే కాశీం గుహం గంగాం భవానీం మణికర్పూరమ్|

(1) కాశీ భూవశిష్టము

తత్ర మాహాత్మ్యజ్ఞానస్య ప్రవృత్త్యైవయికత్వేన తస్మాన్తస్యం వక్షస్యత్వాత్తదేవ ప్రథమం నిరూప్యతే| అత్ర ఏవ వద్యపురాణే పాతాలఖండే భృగుం ప్రతి ఋషివృత్తేషు పంచప్రశ్నేషు ప్రథమం మాహాత్మ్య ప్రశ్న ఏవ కృతః|

భావము మాహాత్మ్య జ్ఞానము పరవాది ప్రవృత్తి యందు ఉపయోగపడుట చేత దానిని అవశ్యము చెప్పనలసి యుండుటచే అది మొదట నిరూపించబడుచున్నది. అందుచేతనే వద్య పురాణ మందలి పాతాళ ఖండమున భృగు మహర్షిని గూర్చి ఒక ఋషి చేసిన ఐదు ప్రశ్నలలో మాహాత్మ్యమును గూర్చిన ప్రశ్నయే మొదటిది

శ్లో: కిం మాహాత్మ్యం కథం నేద్యం సేవ్యా కైశ్చ ద్విజోత్తమః|
వరిణామం చ తస్యా: కిం కేనోపాయేన లభ్యతే: ఇతి||

భావము కాశీ మహిమ ఏమి? అది ఎట్లు తెలియబడును? అది ఎవరిచే సేవించబడదగినది? ఆ సేవలన ఫలితమేమి? అది ఎట్లు లభించునో ఓ ద్విజోత్తమా! చెప్పము

తత్ర స్మృందే శ్లో: వారాణసీ మహాపుణ్యా త్రిమలోకేషు పితృతా|
అంతరిక్షే పురీ సా తు సుర్యలోకస్య బాహ్యతః||

భావము మహాపుణ్యరాశియగు వారాణసి భూలోకమునకు బాహ్యముగ అంతరిక్షమందుండి త్రిలోకముల యందును భూరి విఖ్యాతివి గాంచి యున్నది.

శ్లో: పంచత్రోకాంతరే రాజన్| బ్రహ్మహత్యా న నర్యతి|

అష్టావింశతి కోట్లస్తు లింగానాం తత్ర భారతః|

భావము పంచత్రోకాత్మకమగు ఈ మహానగరి యందు బ్రహ్మ హత్యాది పాతకములు ప్రవరించవు. ఇరువది ఎనిమిదికోట్ల లింగములవలన ద్రవిడ్వి గాంచి యున్నవి

మాత్యే -

శ్లో॥ వారాణసీతి భువనత్రయ సారభూతా

ధన్యా నదా మమ పురీ గిరిరాజపుత్రీ॥

భావము ॥ గిరిరాజపుత్రీ! వా పురియగు వారాణసి ధన్యమైనదియును
భువన త్రయమందు సారభూతమైనట్టిదియును అగుచున్నది

శ్లో॥ అత్రాఽఽ గతా వివిధ దుష్టుత శారిణోఽపి

పాపక్షయో ద్వారజనః ప్రతిభాంతి మర్త్యాః॥

భావము ॥ అచటకు చేరినట్టి వివిధ మానవులు దుష్టుత్యములు గావించిన
వారలయును పాపక్షయముకాగా నిర్మలులై భాసిల్లుదురు

శ్లో॥ ఏచం స్మృతం న్రియతమం మమదేవి నిత్యమ్

శ్రేత్రం విచిత్ర తరుగుల్పలతా సుపుష్పమ్॥

భావము ॥ దేవీ! విచిత్రమైన వృక్షములు లతలు సుగంధ పుష్పములతో
గూడినట్టి ఈ వారాణసి నాకు మిక్కిలి ప్రయతమ మైనది యని నిత్యము స్మరింపవగును

శ్లో॥ అస్మిన్మూతాస్తమభ్యుతః పథమాస్తుపన్తి

మూర్ధాగమేన రహితాస్తు న సంశయోఽత్ర॥

భావము ॥ ఇచట మృతులైన దేహధారులు మూర్ధులైనను దోష రహితులై
వా యొక్క పరమ పదమును పొందెదరు ఇందు ఎంత మాత్రమును సందియము
లేదు

లైంగే

శ్లో॥ భూర్లోకే బాంతరిశ్చ ప దివి తీర్థాని యాని చ

అతీత్యవర్జతే సర్వాణ్యవిముక్తం వ్యభావతః॥

శ్రేత్రం తీర్థోపనిషదమవిముక్తం వ సంశయః॥

తీర్థ రహస్య మిత్యర్థః॥

భావము ॥ భూలోకమందుకాని అకాశమందుకాని వస్థమందుకాని యున్నట్టి
సమస్త తీర్థములు అవిముక్త శ్రేత్రమందు సహజముగనే సిద్ధమై యున్నవి ఈ తీర్థము
సర్వోపనిషద్రహస్యమటలో సంశయము లేదు

శ్లో॥ మాఘే పర్యాణి తీర్థాని ప్రయాగ మభియోచ్చి హి

కాశీ స్థితావి తీర్థాని మునీ! యుచ్చి న కుశ్ర చిత్॥

భావము ॥ మాఘమాసమందు పర్యంతీర్థములు ప్రయాగ శ్రేత్రమును చెందును
కాని కాశీ స్థితమగు తీర్థములు మాత్రము ఎన్నడును అన్య ప్రదేశములను పొందవు

తదా శ్లోః ఇదం గుహ్యతమంక్షేత్రం వదా వరాణసి సుమః

సర్వేషామేవ జంతూనాం హేతుర్భక్షస్య సర్వదాః

భావము వా పురియగు వరాణసి గుహ్యమైనది ఇది సర్వ ప్రాణులకును నదా మోక్ష హేతువగుచున్నది

పాద్యే భటావృత్తియనుః (వద్య పురాణమందు యమ ధర్మరాజు తన భటులతో నిట్లు చెప్పుచున్నాడు)

శ్లోః ప్రాణ ప్రయాణావసరే యే కాశ్యాం వందతా జనాః

యే వా కాశీతి భావన్తే యేవా విష్ణువరాయణాః

యేవా మహాదేవతా యేవా సత్త్విగ్ధ స్మృత్యహః,

తేషాం నాహం ప్రభుః కాచి త్యాజ్యా యుష్మాభిరేవ తః

భావము “ప్రాణప్రయాణ కాలమందు కాశీ చేరుకొనిన వారు గాని లేక కాశీ కాశీయని నిత్యము స్మరించువారుగాని విష్ణు వరాయణులు గాని లేక మహా దేవభక్తి రతులు గాని లేక కాశీ క్షేత్రమందు మృతినందువారుగాని వాప్రభుత్వమునకు శాసనమునకు ఎంత మాత్రమును గురికారు అట్టి పుణ్యాత్ములు ఎప్పటికిని మీచే నమీసంపాదనివారు మాత్రమే యగుదురునుమా” యని యమధర్మరాజు తన భటుల వాదేకింది చరిత్రను

బ్రహ్మవైవర్తే - శ్లోః కాలాధ్యయం నాస్తి యత్ర యత్ర పాపభయం నహి

జన్మాంతర సహసేషు కృతం నశ్యతి దర్శనాత్

భావము ఏ కాశీ క్షేత్ర దర్శనము చేసిన కారుని భయము కాని పాప భయముగాని ఉండదో అట్టి కాశీ దర్శన మాత్రముచేతనే సహస్రాధిక జన్మాంతర కృత పాపములన్నియు నశించి పోవును

శ్లోః తత్క్షేత్ర మహిమానం తః సమ్యగ్గర్హయితుం శ్రమః

అన్యత్రైవ మృతావాంతు జీవానాం శీతసం యదిః

వారాణస్యాం ప్రవతతి సరశే వ సతన్తే తే

స్వర్గం దుష్పుతినః పాపా అపి గచ్ఛన్తి నాన్యథాః (శీతసమన్త)

భావము అట్టి క్షేత్ర మహిమను వర్ణించుటకెప్పుడు సమర్థుడగును? అన్యత్ర మృతి వొందిన ప్రాణుల అస్థులు వారాణసి (గంగ) లో పడినచో అట్టి వారు సరక కూసమున యెప్పుడును నెడరు దుష్పుతులగు పాపులు సైతము సర్గతి వొందుదురు ఇందుకు అన్యథా జరుగదు

శ్లోః అస్థి రేకా నఖా సూంసం యేషాం కాశ్యాం సతేదిహి

సుహపాపాస్తదా స్వర్గం యాన్తి పాపాప్రసత్కరాన్

పునఃకాశీం సమాపాద్య ముఖైః స్వర్గా నర్వజన్తవః

భావము మహాపాపమైనను ఎవరి అపరాధములు గోళ్లు మాంసము మొదలగునవి కాశీ (గంగ) లో పడునో నపాపాధిక వర్షములు వారు స్వర్గమును పొందిదరు పునః వారు కాశీని పొంది ముక్తులగుదురు
పాద్యై- శ్లో॥ మాయతరిత కాశీస్థరణు యోగేన కిర్తితమ్

దూరీభవతి బ్రహ్మర్షే నాతకార్యానిదారణాః

భావము- గాలి తాకిడి చేత కాశీ పురియందలి రేణువులు ప్రాణుల ఉపాధితో పంయోగము చెందినప్పుడు వారి పాపములు దూరమగును దీనిని గురించి సంశయము లేదు

తదా- శ్లో॥ కాశీవాస క్షుత్కుశ పుల్కణో ౩ పితృభ్యో రాజన్ముక్తి కన్యాపుత్రయతో

అవ్యత్రస్థాః పార్శ్వభోమః స్వభర్తృ వప్తివ్రేష్టో గర్భ భానైక యోగ్యః

భావము ౩ రాజా క్షుద్ధాధవే కృపించిన కాశీవాస యగు అంత్యజుడును అతనిని ముక్తి కన్య వరించుటచే శ్రేష్ఠత యగుచున్నాడు అవ్యత్ర ధర్మనిరతుడై యుండి సార్వభౌముడైనను అతడు పునః మాతృగర్భములో ప్రవేశించవలసిన వాడగుటచే కాశీవాస యగు ఆ అంత్యజుని కంటే శ్రేష్ఠుడు గానేరడు

తదా- శ్లో॥ అన్యతాపి ప్రమితానాం శ్రద్ధం శ్రద్ధావసాధితమ్

అత్రదీయతే తేన పితృజైహిం ౨ లాన వంగమణ

భావము అవ్యత్ర మృతి చెందిన వారికై చేయబడు శ్రాద్ధాలు శ్రద్ధా సహితములైనను కాశీలో వివ్యజుడునట్టి పితారులచేతనే ఆ మృతులకు కైలాస ప్రాప్తి సంభవించును

శ్లో॥ అత్ర సంహ్రామ మధ్యే యే ప్రాజాం స్వక్షృద్వి శస్త్రణాః

ఏతాసాం తే విషయగా న భవిష్యన్తి వానవః

(ఏతాసా ముచ్చరసాం)

భావము. ౩ ఇంద్రా! కాశీలో రణ రంగములో మృతించెందు ఆయుధధారులు అమృతపాది కామభోగ యోగ్యతను పొందక అంతకంటే ఉత్తమ గతుల నొందుదురు

తదా- శ్లో॥ అవ్యాంతరవహ్నిపేమ విహితైర్ధర్మ కర్మభిః

మహాదేవార్చితైః సాచా ప్రాప్త్యా నైశ్శక్యరేషురేః

భావము పహాపాధిక అవ్యాంతర శంకరాధన చేతను ఈశ్వరాధిక విధుక్త స్వధర్మానుష్ఠానము చేతను ఉత్పన్నమైన శంకరానుగ్రహము వల్లనే విశ్వేశ్వర పురనివాసములభించును

శ్లో॥ శంభోరహస్యహ దేవ శంకరాధనోభిజాత్

తత్కీర్తన ప్రాప్యతే ప్రియా వాన్యైః పాదపకాశిభిః

భావము: కోట్ల కొంది అన్యపాదపలు సైతము కాశీవాస ఫలము వివ్యజాంపు ఈశ్వరాధన వలననే అది లభించును

శ్లో॥ చైతత శ్రేత్ర సమం కించిత త్రిమలోకేషు విద్యతే|

అధికం నా మునిశ్రేష్ఠాః సత్తమ తద్రుచీమి మా

భావము ఓ మునిశ్రేష్ఠులారా! త్రిలోకములయందును ఈ శ్రేత్రమునకు సమానమైనట్టిదిగాని అధికమైనట్టిది గాని మఱియొకటి ఏమాత్రమును గావించదు మీకు నేను సత్యమును చెప్పచున్నాను

బ్రహ్మనైవరే -

శ్లో॥ వారాహప్యాం స్వల్పమపి ప్రాయశ్చిత్తం మహాభువ్నాత్|

స కాళీదాయం పతితేఽపి ధర్మభృష్టాభం సమాహ్రితి మమ

ప్రసాదాత్| ఇతి ప్రజ్ఞా జగదీశ్వరస్య మహాసుభావస్య శివస్య విశ్వాః

భావము వారాహసిగతస్వల్ప ప్రాయశ్చిత్త ముపైతము ఘోర పాపములను హరించినయును "నాయొక్క అనుగ్రహము చేత కాళీలో ధర్మము వాచరించుచు పతితులైనను అట్టి వారికి యాభిము సంప్రాప్తించదు అనిజగదీశ్వరుడు మహాసుభావుడునగు విశ్వనాథుని యొక్క నిత్యమగు ప్రతిజ్ఞయై యున్నది

శ్లో॥ కాశ్యాం ప్రదీపః ప్రభయాప్రకాశితః పాపాన్ధకారాః ఖలు నాశమతి|

విశ్వకడేవోద్భవయా సువిద్యయా మహాత్మనాం పుణ్యభృతాం కృతాత్మనామ్|

భావము కాళీ గొప్పతేజో పుంజము విశ్వేశ్వరుని దేహము నుండి ఉద్భవించిన జ్ఞానవిద్య పుణ్యాత్ముల యొక్కయు మహాత్ముల యొక్కయు మోక్షప్రతిబంధకరూపమగు పాపమును సమూలముగ నాశనము చేయుచున్నది

తదా - శ్లో॥ అన్యత్ర యః శృతో ధర్మః పాంగః శ్రద్ధా దయాయతా|

అనేకకాల సంపాద్యః స సిద్ధోఽత్ర శ్రదాద్భవేత్|

భావము అన్యత్ర శ్రద్ధ దయా సహితముగ పాంగోపాంగముగ బహుకాలముగ సంపాదించబడిన పుణ్యనలము కాళీలో క్షణమాత్రముననే సిద్ధించుచున్నది

తదా - శ్లో॥ అస్మిన్కలియుగే ఘోరే లోకాః పాపానువర్తత||

భవిష్యంతి మహాబుద్ధే వర్ణాశ్రమ వివర్ధితాః|

భావము ఘోరమగు ఈ కలిలోని జనులు పాపభూయిష్టులు వర్ణాశ్రమ కర్మ వివర్ధితులు నగుదురు

శ్లో॥ వాస్పత్వశ్చాపి జన్మానాం ముక్త్యానారాణాంపీం పురీమ్|

సర్వపాపప్రశమనం ప్రాయశ్చిత్తం కలయ్యుగే|

భావము సర్వపాపాలకు కాళీయే మోక్షపురి. జన్మస్థితిమతేర్బుటను గావించదు కలిలో సర్వపాపములు ఉపశమించుటకు ప్రాయశ్చిత్త సాధనము కాళీయే సుమా

శ్లో॥ కలౌ విశ్వేశ్వరదేవః కలౌవారాణసీ పురీః
కలౌ భాగీరథీ గంగా దానం కలియుగే మహతః
భావము కలిలో విశ్వేశ్వరుడే సేవ్యుడగు దెవుడు వారాణసీయే గమ్యస్థానము
భాగీరథీయే సేవ్యురాలు కలిలో దానమే మిక్కిలి ప్రయోదాయకమైనది

శ్లో॥ అష్టాంగాదిచిరన్వైశ్చ తపోయజ్ఞాదిభిః నదా
పాధితైః పాక్షికే సిద్ధి రవిముక్త నిరర్థకాః
భావము అన్యత్ర అష్టాంగాది యోగములచేతగాని తపస్సు యజ్ఞాదుల
చేతగాని లభించు ఫలము పాక్షికమైనదియేయగును గాని అవిముక్త
క్షేత్రమునాశ్రయించినచో పరిపూర్ణ ఫలము సిద్ధించును

తథా శ్లో॥ మూత్రాపిత్రావా ౨పి దేవైర్మునీనైః కర్మం శక్యం కాశీకా యత్కరోతి
నోశక్యం తన్మంత్ర తీర్థాధిర్యాహ్యన్వైర్భూసైః కిం వరాక్షిభ్యలోకైః॥

భావము తల్లితండ్రులు గాని దేవతలు మునీశ్వరులు గాని చక్రవర్తులు
గాని కాశీ సేవనముచే గల్గునంతటి ఫలమునిచ్చుటకు సమర్థులు గానేరరు ఇంక
అల్పులగు ఇతర జనుల అశక్తతను గురించి చెప్పవలసిన పని యేమి యున్నది?

శ్లో॥ ప్రవేశ మూత్రేణ నరుః కృతార్థః స్థిత్యా పునః పాపరతో యదాస్యాత్
న తస్మాన్తి శరీర మూత్రేచ్ఛుతే విముక్తీ ర్నను యాతనాన్తైః॥

భావము నరులు కాశీని ఆశ్రయించుట చేతనే కృతార్థులగుచున్నారు కాశీలో
యుండియు పాపరతులగుచో కాశీ మృతితో వారు మోక్షగాములు కానేరరు కాశీ
గతపాపులకు భైరవ యాతన అనుభవించిననే గాని మోక్షము సిద్ధించదు

శ్లో॥ శ్రుతా స్మృతా గదితా బన్ధమోక్షం శరేతి యత్కాశీకా కాశయాపా
న కాశీకా శంకర చింతకావాం భవన్తి పాపాని మునీశ్వరాణామ్॥

భావము చైతన్య రాశియగు కాశీని స్మరించినను కీర్తించినను శ్రవణము
చేసినను భవ బంధ విచ్ఛేదము జరుగును కాశీ శంకరులను నిరంతరము చింతన
సేయు మునీశ్వరులు పాప రహితులే యగుచున్నారు

తథా శ్లో॥ తీర్థార్థే న బహిర్భవ్యే న్నదేవార్థే కదాచనః
సర్వతీర్థాని దేవాళి వనన్త్యత్రా విముక్తతే॥

భావము సమస్త లోకములందలి సర్వ దేవతలు తీర్థములు ఈ అవిముక్త
క్షేత్రములో చక్కని స్థితిని పొందియున్నవి అందువలన తీర్థార్థులు గాని దేవతల
అనుగ్రహమును కాంక్షించు వారు గాని ఈ కాశీని వదలి బయటికి వెళ్ళుట నిరర్థకము

తథా శ్లో॥ కేచిన్నామ్నా కే ౨పి సందర్శనేన కేచిద్ధ్యాస్నాన మూత్రేణ కేచిత్

కేచిద్దేవం దక్షిణీ కృత్వ కేచిత్ స్థానాంకృత్వా కే ౨పి ముక్తా బభూవుః॥

భావము కొంతమంది జనులు కాశీ వాసుష్పరణ జేసియు మరి కొందరు కాశీని స్మరించును కొందరు గుంగ యందు స్నాన మాచరించియు ఇంతను కొందరు కాశీప్రదక్షిణ మాచరించియు పూజా విధులను నిర్వహించియు ముక్తిభాగులగుచున్నారు బ్రహ్మ శ్లో॥ వదన్తి కాశీం ప్రణమన్తికాశీం గచ్ఛన్తి కాశీం తనరాజధానిమ్॥

పూజా ఇవప్నాన పరితమస్తుతిశ్చన్తు ర్మదాయాన్తి పరం పదాశీవమ్॥

భావము పరమేశ్వర జనులు నీ వివాస స్థానమగు కాశీని స్మరించును కాశీకి ప్రణతులర్పించును కాశీని సమాశ్రయించి పూజలు జనములు స్నానములు ప్రదక్షిణములు చేసి స్మారక పాఠములు భక్తి శ్రద్ధలతో వర్తించును పదా శివుడవగు (విశ్వ మంగళ ప్రదుడు) నీ యొక్క పరమ పదమును అర్చింప జేసికొనుచున్నారు తదా శ్లో॥ యథాలోపాం స్మర్యమాణో పరితం తపతం భవేత్॥

తదా కాశ్యాం బ్రహ్మరూపం ప్రాప్నుయాద్భివ రూపశామ్॥

భావము జనుము స్మర్యమాణుడై సువర్ణమగుచున్నది అటులనే బ్రహ్మ స్వరూపమగు కాశీలో ప్రాణులు తనుకాగమము చేసి పొడొచ్చిన స్వరూపులే యగుచున్నారు

శ్లో॥ తీర్థయాత్రాన్ యేహి కాశ్యామాగత్వ ధర్మికాః॥

అత్యుత్తా పావనివయం పునర్వాన్తి ఖహిర్మరాః॥

తెప్పనః కాశీకాం ప్రాప్య జితేంద్రియ మనోగుణాః॥

భవన్తిశుద్ధాః శుద్ధాత్మన్ శుద్ధ బ్రహ్మ స్వరూపిణాః॥

స్వరణం కీర్తనం కాశ్యా దర్శనం మోక్ష బీజభృత్॥

భావము తీర్థయాత్రా పరులై జనులు కాశీని సమాశ్రయించును కాశీలో పాప కర్మాచరణ గావించక, ప్రారబ్ధ పశమున తమ నిజస్థలములు చేరి మృతి వొందినచో అట్టి వారు మరుజన్మలో కాశీ స్థితిని పొంది ఇంద్రియమనో వ్యాపారములను వియమించుకొనునట్టి వారై పరిశుద్ధులును బ్రహ్మ స్వరూపులును వగుదురు కాశీ యొక్క స్వరణము కీర్తనము దర్శనము మోక్ష బీజవాప్తికి హేతు భూతములగుచున్నవి శ్లో॥ కాశ్యాం మృతానాం హి శివం గతానాం ముక్తా ని పత ప్రసాదభయమ్ ।

తే గృధ్ర కాశాజగదావ్యాంలూకా మహామలాదాః ప్రభవన్తి పాపాః॥

భావము కాశీమృతులు శివుని పొంది ముక్తులగుదురా? కారా? యని సందేహించు జనులు మహామల భక్షకములగు గృధ్రులు కాకులు కొండ చిలువలు గుడ్డ గూబలు మొదలగు పాప యోనులందు జన్మించురు

శ్లో॥ బ్రహ్మత్య రూపాకాశీయం దహత్యాపాని పర్యతః॥

ధృష్టా ప్నృష్టా మృతావాఽపి కిం పునర్భవ్యవాపివామ్॥

భావము బ్రహ్మాత్మరూపమగు కాశీ విచారిని నను న్మరిందినను ప్రాణుల యొక్క ఉపాధిగత సర్వ పాపములు దహించి వేయబడుచున్నవి అట్లగుచో స్వధర్మానుష్ఠాన పరులై సత్సనంధులై కాశీవాసము చేయునట్టి ధర్మ పరాయణులకు గలుగు ఉత్తమ గతులను గురించి చెప్పవలసిన పని ఏమి యున్నది?
శ్లో॥ పంసార దావ దహనో వతితానాం స్వకర్మభి॥

కాశ్యేవ శరణం నాన్యః స్మృత్యా నుప పార్వతిః

భావము ఓ పార్వతీ! తమ తమ స్వకీయమైన ప్రారబ్ధ కర్మ వశముచే పంసారమువెడి దావాగ్నిలో దగ్ధమగుచున్న వతితులకు కాశీయే ఏకైక శరణ్యము జీవన్ముక్తులకును కాశీ మినహా సమశ్రయింప దగిన మరియొక శ్లేశ్రరాణము నభూత నభవిష్యతి

శ్లో॥ చతుర్విధాశ్చ యతీవా యేవ దేవాదయః పరే!

తే సర్వే ముక్తిమాయాన్తై కాశ్యాం స్థావర జంగమాః॥

భావము జరాయుజ అంధజ స్వేదజ ఉద్బిజ్జములగు చతుర్విధ ప్రాణులగు స్థావర జంగమములును దేవాదులును ఇతరులును పర్వలు కాశీలో ముక్తిని పొందుచున్నారు

శ్లో॥ స్వార్థజన్మకృతైః పాపై ర్భవోపాతక సంయుతైః

మున్యతే కాశీమరణా జ్ఞప్తే బహిరుపార్శ్వతైః॥

భావము అన్యత్ర చేయబడిన జన్మాంతర తృతమహా పాతకములతో గూడియున్న వారైనను కాశీ మరణముతో సర్వప్రాణులు జన్మ రాహిత్యమును పొందుచున్నవి

శ్లో॥ బహిష్కృతానాం పాపానా మిద మేవమపాక్షరమ్॥

ప్రాయశ్చిత్తం కాశికాయాం మరణం వాప ఏవచ॥

భావము అన్యత్ర బహిష్కృత సంచయము చేసినట్టి వారికి కాశీ వాసము కాశీ మరణమే ఏకైక శరణ్యము

తథా శ్లో॥ కాశ్యాం దేవ! శంకరః కేశవశ్చ, కాశ్యాం దేవీ హృన్మహాద్వా రమాన్దా

కాశ్యాం భుంధీర్మహుసాన్త్రా గణేశః, కాశ్యాం కాస్తా కాలరాజో మహేశః॥

భావము కాశీలో శంకరుడు కేశవుడు దేవతలు కాశీలో అన్నపూర్ణ రమాదేవి దేవీ మూర్తులు కాశీలో భుంధీగణపతి విష్ణు నివారకుడు కాశీలో కాలభైరవ రూప్రదగు మహేశ్వరుడు కానకుడు

శ్లో॥ కాశ్యాం గంగోదగ్గహవిష్టుహాపా కాశ్యాం బ్రహ్మవేద మోపైదుపేతగ

కాశ్యాం దుర్గా దుఃఖదాహిన్యహస్తీ కాశ్యాం మార్కండే వ్యాధిబాధావిపాన్తాః॥

భావము కాశీలో ఉత్తర వాహిని యగు భాగీరథి విష్ణు వ్యరూపిణి కాశీలో బ్రహ్మ దేవుడు నిరంతరము వేద ఘోష చేయుచు విరాజమానుడై యున్నాడు కాశీలో ప్రాణుల దుఃఖ దారిద్ర్యములను హరించి వేయునట్టి దేవత దుర్గాదేవి కాశీలో సర్వ రోగ బాధా ప్రళమనుడు మార్కండేవుడు

శ్లో॥ జీవతాం యత్కుఞ్చం కాశ్య మవిక్షిప్తేష్టయాత్మవామ్

స తత్ప్రత్యేన కైలాసే నవైకుంఠే కథంస నః

భావము ఇంద్రియ విక్షేప రహితులగు కాశీ వాసులకు కల్లు మఖ కాంతులు
యథార్థముగ కైలాసములోగాని వైకుంఠములోగాని ఎవరికిని ఏమాత్రమును లభించవు.
తదా- శ్లో॥ యాదృష్టా పాపవంశోమో వృత్తా జన్మకవ్యవ

స్పృష్టా కథనపాదస్య వాళయ త్యేవ కాశిణా

భావము - సందర్భన మాత్రముచేతనే శతాధిక సహస్రాధిక జన్మల యందలి
పాపరాశులన్నిటిని దగ్ధము చేయుటకు కాశీ సమర్థమగుచున్నది.

శ్లో॥ మాత్రా సహ సమానత్వం న కాశ్యర్థ తికుత్ర చిత్

గర్భవాన ప్రథమాతా కాశీ గర్భ వివాహిని

భావము తల్లి గర్భవాన పరకమును గల్పించుచుండగా కాశీ గర్భవాన
కూసమునుండి ఉద్భవించును అందుచేత తల్లితో సహా కాశీకి పరివచ్చునట్టిది మరెవ్వరును
ఎన్నడును లేదు

తదా శ్లో॥ ధ్నుర్ధస్య ధ్నుః శ్రుతా కాశీ ధ్నుః పృథక్త్రైత తదా

త ఏవ వస్త్వాః పృథక్త్రైత త్పృథక్ ముక్తి భాగినః

భావము కాశీ వెనరు దర్శించుటలో కాశీ మాహాత్మ్యము వెనరు శ్రవణము
జేయుదురో కాశీని అనుదిన మెవరు పూజించురో కాశీ వెనరు కీర్తించురో అట్టివారు
మాత్రమే వందనీయు లును పూజ్యులును కృతార్థులును ముక్తి భాగులును
అగుచున్నారు

పవనము మహాప్రళయే ౨ ఏ కాశీ వ సత్యతీతి సవత్కుమార
సంహితాయాముక్తం శివేన భవానీం ప్రతి

భావము "మహాప్రళయము సంభవించినను కాశీకి వాళము లేదు" అని
సవత్కుమార సంహితాయందు శివుడు పార్వతికి చెప్పుచున్నాడు

శ్లో॥ గతే వర్తమాన్యతయ విలినే జగత్కళేషమయి దేవి వర్త

రక్షప్త సన్యగ్విధాయుధౌస్తు ర్భారాణాం కాశిత మాశ్చసిద్ధమ్

(సర్వే ప్రత్యక్షమాధదా)

భావము శ్రుహ్య యుక్త ద్వితియ వర్తమాన్యతయ గతించగా ౬ దేవి! అత్యంత పర్య
జగత్తు నాయందు విలినమై పోవును అంతట మాశ్చస్థితిని పొందిన కాశీని శివగణములు
వివిధాయుధ సమూహములచే చక్కగా రక్షించును

శ్లో॥ దైవందినైః ధ ప్రళయే శ్రుతాలకోహో మమతక్షిప్తే పురం హరు ప్సామ్

దిభర్త సంసర్త సుసౌభ్యభూషణ వైతహా కాశీ కలికాలవర్తితా

భావము దైవందిన ప్రళయ మందు వావ్యక్తియ పురియగు కాశీని
నాత్రికాలాగ్రమును నలిపి రక్షించును ప్రళయ మందును నేమే కాశీని భరింతును
గాన కాశీ పురి కలి కాల ప్రభావములకు గురికాదు.

త్రిప్పలిసేతు కాశీప్రకరణము

వచనము ఇత్యాది వచనైః "కామారి శూలాగ్రధృతాఽయేపి ఇత్యాది వచనైశ్చ దైవందివ ప్రళయే శూలాగ్రస్థితా కాశీ వ వశ్యతుః మహాప్రళయేతు నర్హస్య ప్రకృతి కార్యవ్యవశాత్కథం కాశీతిష్ఠతితి వక్ష్యమేః, ఉచ్యతే। ప్రాకృతవ్య కార్యవ్య బ్రహ్మాండాంతర్గతవ్యచ నర్హస్య భవతుశాను లయః॥ కాశ్యాస్తు "తుద్ధ పితృత్వకం జ్ఞాత్వా స్తుతం స్తుతిశ్చైః స్మృతే" ఇత్యాది బ్రహ్మవైవర్తాది వచనాచ్ఛుద్ధవైతవ్యాప్తి కాయా॥

పారాంశము కామారి కాశీవి శూలాగ్రమందు ధరించినను" ఇత్యాది వచనములను బట్టి దైవందివ ప్రళయ కాలమందు త్రిశూలాగ్రమున స్థితమైయుండుకాశీ వశించదు. కాని మహాప్రళయ మందు నమస్త ప్రకృతి కార్యములు సంచించుండగా కాశీ మాత్రము వాశము గాదని చెప్పట ఎట్లు పొసగును? అను సూర్యవక్షేము చేయబడగా దానికి పిద్ధాంత మిట్లు చేయబడుచున్నది లయమనగా బ్రహ్మాండాంతర్గత మగు పర్య ప్రకృతి కార్యము వశించును గాని కాశీ తుద్ధ బ్రహ్మత్వక వైతవ్య స్వరూపమని బ్రహ్మ వైవర్తాది వచనములు బహు రీతుల స్తుతించుచున్నవి అందుచేత మహాప్రళయ మందును కాశీకి చ్యుతి పంభవించదు

గ్లో అవిముక్త మిదం క్షేత్ర మని బ్రహ్మాండ మధ్యగమే

బ్రహ్మాండమధ్యే న భవేత్సంవర్తేత ప్రమాణతః॥

భావము వంచిత్రోక ప్రమాణ పరిమితమగు కాశీ ప్రాకృత కార్యమగు బ్రహ్మాండము యొక్క మధ్యలో నున్నట్లు దృశ్యమానమగుచున్నను ఈ అవిముక్త క్షేత్రము బ్రహ్మాండమునకు బహిర్భూతమే యని గ్రహించవగును

వచనము ఇత్యాది కాశీఖండవచనాచ్చ బ్రహ్మాండ బహిర్భూతాయాః లయః పహ్యతే ఇదం చ వ్యరూప విరూపణీ మృతం భవిష్యతి

భావము - ఈ విధముగ చెప్పబడిన కాశీఖండ వచనముచే బ్రహ్మాండ బహిర్భూతమైన కాశీకి వాశము లేదు ఈ విషయము కాశీ స్వరూప విరూపణ మందును పృష్ఠము కాగలదు

కాశీఖండ - గ్లో కాశీహైః పతితైస్తుత్వా న వయం వ్యర్థిణః క్వచిత్

కాశ్యాం పాతాద్యయం వాస్త్ర స్వర్గే పాతాద్యయం మహితే॥

భావము స్వర్గవాసులగు దేవతలమైన మేము కాశీలోనుండు పతితులతోను సరిగాము కారణ మేమనగా కాశీలో పతనభయము లేదు కాని స్వర్గములో గొప్ప పతన భయమున్నది.

గ్లో వరం కాశీపురీవాహో మాసానవహాదిభిః॥

వినిత్రవృత్త సంభాయం రాజ్యాం వాష్ట్రత వీరిషుః॥

భావము - మాసానవాసాది వియమయ్యుక్త కాశీవాసము కడుంగదు క్షిప్తమైనది అవృత్త ఏకచ్ఛతాధిపత్యము క్రింద విలసిల్లు రాజ్యము సైతము శత్రు రహితము గాజాలదు.

గ్లో శరీర్యశక్తిః కాశ్యాం యత్పదం హేలయాఽ. ౨. వ్యతే ।

తత్పదం వా. ౨. వ్యతే ౨. వ్యతే యోగయంత్యా. ౨. పి యోగిభిః॥

భావము దోమలు నల్లుల వంటి అల్పప్రాణులకు గూడ కాశీ మరణముతో నువాయానముగా ఎట్టి ఉత్తమగతులు సంప్రాప్తించుచున్నవో అట్టి వరాగతిని యోగయుక్తులగు మహాయోగులును అవ్యక్త పొందజాలరు.

శ్లో॥ వరం వారాణసీ రంజో విభ్రంజో యో యమాదమే

న నయం త్రిదశా యోషా గిరితో ॥ వీధ్యశీదశా

భావము శ్రేష్ఠమైన వారాణసీయందను అతిప్రాకృత జనులును యమభయరహితులై నిష్పందేహముగా ఎట్టి వద్గతిని పొందుచున్నారో అట్టి స్థితి త్రిదశులమైన మాకు గల్గుటలేదు

తథా శ్లో॥ ధర్మార్థ కామమోక్షాఖ్యం పురుషార్థ చతుష్టయమ్

అఖండం హి యథా కాశ్యాం న తదా ॥ వ్యత్రకు శ్రవణే

భావము ధర్మార్థ కామమోక్షములగు చతుర్విధపురుషార్థములు కాశీలో అఖండముగా వెట్లు లభించుచున్నవో అట్లు అవి మతెచ్చటను ఏవాటికిని ప్రాప్తించవేరవు.

తథా- శ్లో॥ ప్రయాగాదపి తీర్థ్యగ్నాదపిముక్తం విశిష్టతే

యదా ॥ విముక్తే నిర్వాణం న తథా క్వాన్యవంశయమ్

భావము ప్రయాగాది తీర్థములన్నిటికంటె అవిముక్త శ్మేతము మిక్కిలి విశిష్టమైనది అవిముక్తములో లభించునట్టి నిర్వాణము మతెచ్చటను లభించదు. ఇంకెంత మూత్రమును సంశయము లేదు

శ్లో॥ అన్యాని ముక్తిశ్చేత్రాణి కాశీప్రాప్తి కరాణి హి

కాశీం ప్రాప్య విముచ్యేత నాన్యథా తీర్థశోభిణి

భావము కాశీ మివహా శేషించిన అరు మోక్షపురులందలి మరణము పునః కాశీ ప్రాప్తిని మూతమే గల్గించుటకు నమర్థవంతమగుచున్నది గాని కాశీ ప్రాప్తివేరుగా మోక్షహతు వగుచున్నది ఇట్టి ఉత్తమ స్థితిని అవ్యక్త యుండెడి శోటాది తీర్థములును గల్గించజాలవు.

తథా శ్లో॥ పురా యమస్తన వ్రస్త్యా బహుకాలం సదుష్కరమ్

త్రైలోక్యాధిభృతిం ప్రాప్త వ్యక్త్యా వారాణసీంపురీమే

భావము పూర్వము యమధర్మరాజు బహుకాలము అతి దుష్కరమైన తనశ్చర్యగానివిని వారాణసీ పురి మివహా శేషించిన త్రిలోకములపై కానవాధికారమును సంపాదించెను

పవనము కాశ్యాం యాత్రాయాం ధర్మానుష్ఠానే వా కాలదోషో వాస్త్రీకుక్తమ్

భావము కాశీయాత్రకు ధర్మానుష్ఠానమునకు కాల దోషము లేదు

శ్లో॥ నదా కృతయుగం చాస్త నదా చామృతరాయణమ్

నదా మహాదయశ్చాస్త కాశ్యాంవివనతాం పతామ్

నదాకృతయుగం చాత్ర మహావర్యవృదా ॥ త్రనై

న గ్రహాస్త్రదయకృత దోషో విశ్వేశ్వరామే

త్రిస్థలిసేతు కాశీవ్రతరణము

వదా తిమ్మయనం తత్ర వదా తత్ర మహాదయః

వదైవ మంగళం తత్ర యత్ర విశ్వేశ్వర స్థితిః

భావము:- కాశీవాసులగు మత్స్యకులకు వర్షకాలములయందును కృతయుగమే ఉత్తరాయణమే, మహాదయమే మహావర్షస్థాని కాలమే ఆ విశ్వేశ్వర పురియందు భ్రవత్సమోద యాది దోషములు సంభవించవు. విశ్వేశ్వర స్థితి గలిగిన ఆ కాశీయందు వదా మంగళమే.

శ్లో యజ్ఞాభూమితలే విష్ణు పుర్యో పస్తే నపాద్రశః

తదా కాశీ వ మస్తవ్యా కాపిలోత్తరాత్యయమోః

భావము భూభాగమందు సమాధానిక పురములున్నవి గాని కాశీని వానితో సమానమని భావించరాదు ఇదిలోత్తరమైనది

శ్లో మయో వృష్ణాది పిష్టేష్టా భువనాని తతుర్దశః

అప్యో పుర్యా వివిర్యాతా వ్యయం విద్యేశ్వర ప్రభుః

భావము ఓ విప్రోత్తమా! వాచే తతుర్దశ భువనములు నిర్మించబడినవి గాని ఈ కాశీపురి విరాట వ్యయముగా వర్షభువనం విశ్వేశ్వరుడే సుమా! అని విధాత పవనము

శ్లో వినాకతో అపాద్యైశ్చ వివా యోగేన ముద్రతః

సిక్త్రయో లభ్యతే కావ్యామి హైశ్చైవ అన్యవాః

భావము ఓ శిలవంతుడా! గొప్ప తమిశ్రుర్యగాని జనముగాని యోగాభ్యాసము గాని లేకుండున కాశీలో విశ్వేయన ముక్తి ఒకే ఒక జన్మలో ప్రాణులకు లభించుచున్నది

శ్లో ఉత్తమం వర్షతీర్థాన స్థానానా ముత్తమం మహాత్

జ్ఞానానా ముత్తమం జ్ఞాన మవిముక్తం పురం మమః

భావము: వా యొక్క ఈ అవిముక్త స్థితము సర్వతీర్థములలోను ఉత్తమమైనది శ్రీష్టమైన మహాత్మ్య కలది. వర్షజ్ఞానములలోను లోకోత్తర జ్ఞాన విధానము ఈ కాశీయే

శ్లో భూగోళేనైవ సంలభ్యమంతరిక్షే మహాత్మ్యం లయమః

అయోధ్యానైవ వ పశ్యన్తి యోధాః పశ్యన్తి నేతపాః

భావము భూలోకముతో పంచగమ్య గాకుడ అంతరిక్షములో విరాజమానమై యున్నట్టి పానివాసమగు కాశీ పురిని అయోగురులు గాంచలేరు జ్ఞానులు మాత్రమే తమ జ్ఞానదృష్టిచే తిలకించగలరు.

శ్లో నానావర్ణ వివర్ణాభ్యుదాతాభ్యా జాదుప్యిశాః

శిర్భిస్తైః పూర్ణదేహై యే విశిష్టైః పాతకైస్తదాః

భావము వరసుంజేపా మవిముక్తం విదుర్భుధాః

భావము నానావర్ణాశ్రమ వాసులకును పంచాలాది వికృష్టలకును పాపములతో కూడిన దేహధారులకును మహాపాతకులకును కాశీ యొక్కటియే పరమోపధమని వండితులు చెప్పెదరు

- శ్లో॥ సర్వేశును తిథ్యానామేతేషాం పరమాపురి
నామ్నా వారణసి దివ్యా కేదోకీర్త్యయుతాభిశా
భావము నారణానియను సార్థకనామధేయము కల ఈ కాశీపురి కోట్ల కొలది
సర్వతిర్థముల కంటెను మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైనది
లైంగే - శ్లో॥ పింగలానామ యానాదీ అగ్నియా సా ప్రకీర్తితా
శుక్ల్యా సరిచ్చ సాశ్వయా లోలార్థ్యయత్ర తిస్థతి॥
భావము అగ్నియాయని ప్రసిద్ధి నొందిన పింగళాయనునాది
లోలార్థ్యస్థానమందున్న శుక్ల్య నదియగు అస్థియే నుమా
శ్లో॥ ఇదానామ్నోవ యా నాదీ సా సొమ్నా సంప్రకీర్తితా
పరణానామ సాశ్వయా కేశవో యత్ర సంస్థితః॥
భావము సొమ్నాయని కీర్తిగాందిన ఇదానాది అది కేశవ స్థానమందలి
పరణానదియే నుమా
శ్లో॥ అఖ్యాం మధ్యకు యా నాదీ మమమ్నావ ప్రకీర్తితా
మత్స్యదరీ వ సా శ్వయా విమవత్తత్రకీర్తితా
భావము ఈ రెంటి మధ్యలో విమవత్ అని పేరు పొందిన మమమ్నానాది
మత్స్యదరీ యని కీర్తింపబడినది
కాశీఖండే శ్లో॥ దక్షిణోత్తర దిగ్గాగే కృత్వాఽసిం పరణాం మరా॥
శ్రేతస్యమోక్ష నిఃక్షేప రక్షాం నిర్బ్రతి మాయయు॥
భావము దేవతలుకాశికి దక్షిణ ఉత్తర దిశలయందు అన్ని పరణ నదులను
నిర్మింపజేసి శ్రేతము యొక్క మోక్ష నిక్షేపమునకు రక్షగావించి అనందమును శాంతిని
పొందిరి
శ్లో॥ శ్రేతస్యపశ్చాద్దిగ్గాగే తం దేహలి వినాయకమ్॥
వ్యయం వ్యాపారయామాస రక్షార్థం శశిశేఖర॥
భావము శ్రేత రక్షణార్థమై పశ్చిమ దిగ్గాగమున శశిశేఖరుడు వ్యయముగా
దేహలి వినాయకుని ప్రవర్తింప జేసెను
శ్లో॥ అనుజ్ఞాత ప్రవేశానాం విశ్వేశన కృపావతా
తే ప్రవేశం ప్రయచ్ఛన్త నాన్యేషాం హి కదావహ॥
భావము విశ్వేశ్వరుని కృపకు పాత్రులైన వారికి మాత్రమే కాశీ ప్రవేశమునకు
అనుమతి లభించును ఇతరులకు ఎంతమాత్రము లేదు
(తిర్థాంతర నమతాముద్దిశ్య కాంశ్యాం న కార్యా తదుక్షం కాశీ ఖండే ఇతర
శ్రేతములతో కాశీ సమానమే యను తలంపు చేయదగదు కాశీఖండములో ఆ
విషయమిట్లు చెప్పబడినది)

త్రిస్థలిసేతు కాశీప్రకరణము

శ్లో॥ రాగాదిదోష వరిపూరమనౌపమాకాః
కాశీపురీ మతులదివ్యమనౌప్రభావామ్ః
యశల్యాయస్త్యవరతీర్థ నమాం నమంతా
తైప్రదిన్ న నచతైః పరిభాషణీయమ్ః

అథము రాగాది దోషములతో నిండిన మనస్సుగల వారు మాత్రమే అత్యంత
దివ్య ప్రభావము గల కాశీని అన్యతీర్థములతో నమానముని భావించురు అట్టి
పాపాత్ములతో సంభాషణ నదా వర్జనీయమే

కాశీఖండ - శ్లో॥ గృహీయుః పావకర్మాణి కాశీమృత వివిందకాః

సుకృతాని ప్లుతికృతో మువ్యన్తే ౨ శ్రీతి జన్తనః॥

భావము కాశీమృతులను నిందించువారు పాపభాజనులగు చువ్వురు కాశీలో
మృతి చెంది ముక్తి వొందువారిని మృతించువారు సుకృతాత్ములై కృతార్థులగుచువ్వురు
తథా- శ్లో॥ బహుజన్య శరాభ్యాపా ద్యగమవ్యతవా నవా

మృతమృతో౭ని మువ్యత కాశ్యామేశేవ జన్యవా॥

భావము శతాధిక జన్మలనుండి చక్కగా అనుష్ఠించబడిన యోగాభ్యాసము
చేత నరులు ముక్తులు గావచ్చును గాకపోవచ్చును కాని కాశీ మృతి వలన ఒక ఒక
జన్మతోనే ముక్తులగుట తథ్యము

తథా- శ్లో॥ పుణ్యవానికలో వా౭ని మమక్షేత్రవ్యసేవయా

ముక్తో భవతి దేవశి వాత్ర కార్యానివారణా॥

భావము ఓ పార్వతీ! పుణ్యులు గాని ఇతరులు గాని నా యొక్క క్షేత్రమును
సేవించినచో ముక్తులగుదురు దీనిని శంకించజనదు

తథా- శ్లో॥ గంగా విశ్వేశ్వరః కాశీ జాగర్తి త్రితయం యతః॥

తత్ర వైశ్ణవేషీ లక్ష్మీ ర్లభ్యతే చిత్రమత్ర కిమ్ః॥

భావము గంగా విశ్వేశ్వరుడు కాశీ ఈ మూడును ఎఱ్ఱట స్థిరమైయున్నచో
అట్టి అనిముక్త క్షేత్రమందు నిద్రేయన మగు మోక్షలక్ష్మి నిద్రించుచున్నది ఇంతకంటె
ఎదిగ్రమేమియుండును?

శ్లో॥ విశ్వేశ వంశీలన మేవ యోగస్తపశ్చ విశ్వేశ్వరపురీ నివాసః॥

ప్రతాని దానం నియమామహాశ్చ స్నానం ద్యునద్యాం యదుదగ్గహాయమ్ః॥

భావము కాశీలో విశ్వేశ ద్యానమే గొప్ప యోగవిధి. అని ముక్త వివాసమే
మహాత్మరమైన తపస్సు. ఉత్తర వాహిని యగు భాగీరథీ స్నానమే భూరి ప్రతము దానము
యమనియమాదు లగుచున్నవి

తథా- శ్లో॥ వరణో వరితుం విక్ష ప్రానేవ కృతివామిహ

వరణో వివరణాం యో విశ్వభద్రః పురీం భువి॥

శ్లో॥ తావన భవబోజోతుం సంవిదాతే బహుశ్రుతో
జహ్నుతమితాం పుంసో యథ్యాం కాశీ శ్రుతా నభ్యతే॥
శ్లో॥ తదేవ మనుతే నర్యం మనస్వీహ మనస్వీనామ్,
యేనామమన్యతే నైషా కాశీ నర్వచమాణభూః॥

భావము కాశీపురిలో తిరుగాడు చరణములే సార్థకములగు చరణములు కాశీని గురించి ఒక్క పర్యాయమైనా వినగలుగునట్టి ఏనులే నమస్త శ్రుతుల నాకర్షించి ధన్యత గాంచినట్టి ఏనులగుచున్నవి పర్య వ్రమాణ భూతమగు కాశీని చింతించు మనస్సే సార్థకమగు మనస్సు.

శ్లో॥ మరణం మంగళం యత్ర విభూతిర్భూత భూషణమ్
కావసం యత్ర శోభయం హి కాశీ క్షౌవమీయతే॥
భావము మరణమెప్పుడు మంగళప్రదమో విభూతి ఎప్పుడు భూరి భూషణమో కావసమెప్పుడు పట్టునప్రమో అట్టి మహాత్మర మైన కాశీకి ఉపమానమే లేదు

శ్లో॥ కాశీరతోఒప యన్మార్గి పతే దవ్యవిలాపాతమే॥
చంద్రశేఖర తమ్మాళ్ళ భవచ్చక్ర కలాంకితః॥
భావము గాలి తాకుడుచేసినను కాశీ యొక్క రజోలేశము ఎవని శిరస్సుపై పడునో అట్టి వాని శిరస్సు చంద్రకళతో శోభిల్లునట్టి చంద్రశేఖరుని శిరస్సు పంటిదే యగుచున్నది

శ్లో॥ బ్రహ్మహత్యాం నరః కృత్యా వశ్చాత్మంయత మానసః॥
ప్రాణాంస్త్యజతి యః కాశ్యాం న ముక్తే నాత్ర సంశయః॥
భావము నరుడు బ్రహ్మహత్య గావించియు పరితప్త మానమై మనోనిగ్రహ పరుడై కాశీలో ప్రాణ వరిత్యాగముగావించినచో అతడు ముక్తుడే ఇందెంత మాత్రము సందియము లేదు

శ్లో॥ స్త్రీయః పతివ్రతా యోగ్య మమభక్తి సమాహితా॥
అవిముక్తే మృతాపిప్రా! యాన్రితా! పరమాంగతిమ్॥
(విప్రా! ఇతి వేంబోధనమ్)
భావము ౬. విప్రులారా! స్త్రీలు పతివ్రతలై సమాహిత చిత్తలై అవిముక్తమందు మృతి చెందినచో పరమ పదమును పొందెదరు
మాత్యే-శ్లో॥ మత్సము! పురుషోవాస్తి యోచిష్మాస్తివ త్వత్సమా
అవిముక్త సమం క్షేత్రం నభూతం న భవిష్యతి॥

భావము ౬. పార్వతీ! నాతో సమానమైన పురుషులుగాని నీతో సమానమైన స్త్రీలు గాని అవిముక్తముతో సమానమైన క్షేత్రముగాని పూర్వమందు లేవు భవిష్యత్తులో ఉండబోవు

శ్లో॥ అవిముక్తే పరయోగే హ్యవిముక్తే పరాగతిః॥
అవిముక్తే పరమాక్షః క్షేత్రం నైవాస్తి తాదృశమ్॥

భావము అవిముక్త శ్రేతమున కంటె మించిన యోగముగాని అవిముక్తమున
కంటె అధికమగు పరాగతిగాని అవిముక్తమున కంటె అతిశయించిన మోక్షము గాని
లేనేలేవు

శ్లో॥ స్ఫుధిన్యామీద్యుతం క్షేత్రం న భూతం న భవిష్యతి॥

నతుర్ముద్రిః సదా ధర్మ ప్రస్థిస్తంవిహితః స్రీయే॥

భావము ఓ ప్రాయురాలా! వృధివియందు కాళీవంటి శ్రేతము న భూతో న
భవిష్యతి. వాలుగు పాదముల తోడి ధర్మమునదా ఇచ్చట వనిహితమై యుండును

శ్లో॥ చతుర్థామపి పద్మానాం గతిస్తు పరమా స్మృతా

మధ్యైర్వైతే తిష్ఠన్తి నిష్ఠుభ్యైః సజైవ చ॥

భావము చతుర్థ్యర్థముల వారికిని పరమగతి కాళీయే వాభక్తులును విష్ణు
భక్తులును అచట నిత్య సన్నిహితులై యుండురు

శ్లో॥ యే భక్తా భాస్వరేదేవే లోకనాథే దివాకరే॥

త్రైయే విహిత విష్ణానాం పరమానంద మివృతామ్॥

భావము పరమానందమును గోరు భాస్వరారాధకులకును విధి విహిత
విష్ణుపరులకును ఎట్టి గతి విహితమైనదో అట్టి పరమగతి అవిముక్త మందు మృతి
నందినవారికి అవాయానముగ లభించును

శ్లో॥ యాగతిర్దిహితా నద్విః పాఞ్చ విముక్త్యేష్యతస్య తు॥

అవిముక్త దుఃఖా వత్సం దేవదానవమాననైః॥

న శత్యన్తే ఓ ప్రమేయత్వాత్ప్రయం యుత భవః స్థితః॥

భావము అనమేయుడగు భవుడు ఎచ్చట స్వయముగ విరాజమానులై
యున్నారో అట్టి అవిముక్తి శ్రేతము యొక్క అనంతగుణ గణములను స్తుతించుటకు
దేవతలుగాని దానవులుగాని మానవులుగాని అశక్తులేనుమా

శ్లో॥ కృత్యాపాపపహ్లాది పశ్యత్సం తాపమేత్యన్తే॥

యోఽవిముక్తే వియుక్త్యేత నయాతిపరమాంగతిమ్॥

భావము పపాప్రాధిక పాపములు జేసినను పిదప పశ్యత్సము జింది
ఎవరు అవిముక్తమందు ప్రాణ పరిత్యాగము జేయుదురో అట్టివారు పరమగతిని
పొందుదురు

శ్లో॥ ఉత్తరం దక్షిణం వాఽపి ఆయనం న వికల్పయేత్॥

సర్వస్తస్య కుభః కాలో హ్యవిముక్తే ప్రాయేత యః॥

న తత్ర కాలో మిమాంస్యః కుభో వా యది వాఽకుభః॥

భావము ఉత్తరాయణమనిగాని డక్షిణాయనమని గాని కాశీలో ఎట్టి మేమాంస లేకయే కాశీ మృతులకు పర్యకాల పర్యవస్థలును శుభప్రదములే కాశీ మృతులకు శుభాశుభకాల విదారణతో బనిలేదు

తథా- గ్లో జవద్భావ విహేనానాం భావపద్ధత పేతపామ్

తథా దుఖపాతానాం గతి ర్గారాజపీ స్మృతామ్

భావము జవద్భావాది విహేనులకును అజ్ఞానామృతులకును దుఃఖ పీడితులకును కాశీయే ఏకైక శరణ్యము

అగ్నిపురాణ - గ్లో వారాజపీం వరం తీర్థం గౌర్వై ప్రాచా మహేశ్వరః

భుక్తిముక్తిప్రదం పుష్కం వనతాం భుజాం పారిమే

భావము ఓ గౌరీ! వారాజపీ పరమేశ్వస్వమైన తీర్థము. అది భుక్తి ముక్తులను ప్రసాదించునట్లేది. పుష్కం ప్రదమైనది. పారి భక్తులకును వానయోగ్యమైనది.

గ్లో గౌరి! క్షేత్రం వ నై ముక్త మవిముక్తం తతః వృక్షమ్

జన్మం దక్షం హతం తస్త మవిముక్తే కిలాత్మయమ్

అశ్వనా వరతా హత్యా వహేక్మాశీం నహి త్యజేత్

భావము ఓ గౌరీ! నేను ఈ క్షేత్రమును ఎన్నడును విడువను కనుక ఇది అవిముక్తమని ప్రవీణి గాంచినది. ఇచట గావించిన జనము దానము హవనము, తపస్సు మున్నగునవి అన్వియును అక్షయ ఫలప్రదములగును అందుచే పాపాణము చేత పరణములను ఇందించుకొనియైనా కాశీలో వివేచనపరిచినదే గాని ఎట్టి పరిస్థితులలోను కాశీని త్యజించరాదు

తథా- గ్లో వరదాన పదీదాపీ తయోర్భద్యే వారాజపీ

అత స్నానం బరీ హోమో మరణం దేవ స్థానమ్

శ్రాధం దానం వివాహశ్చ యజ్ఞా స్యా ద్భుక్తి ముక్తిదమ్

(అత్ర భుక్తి ముక్తి పద మిత్యుపలహన సంపారాభ్యాం తే నిరాశ్చతపాసాః

కాశ్యా ముక్తిక్షేత్రత్వాత్ కామ్యకరణేణ త్రాతీశయః శక్తివాస్తీతి శ్లేయమ్)

భావము పరణా అస్సినదుల మధ్యమన్నట్టి వారాజపీయందు గావించు స్నానము జనము హోమము దేవీహూనము శ్రాధము దానము వివాహము యజ్ఞము తుదకు మరణము మొదలగునవి భుక్తి ముక్తి ప్రదములని గ్రహించవలెను

(‘కాశీ భుక్తి ముక్తి ప్రదము అని ఉపశ్రమోపసంహారములు చెప్పబడుటచే, ఇచటే వారు విరహపాపులగుదురనుటయు వారి కామ్యములు వెదవేర్చ బడుననుటయు అతిశయోక్తులే మాత్రమును గాదేరవు)

పాద్యుఁ- (పృష్ఠభండే)

శ్లో॥ పరణాచాప్యసేత్రైవ ద్యౌ నద్యౌ మరవిర్భుతే,
అంతరాళే తయోః శ్రేత్రం వద్వ్యా న విశతే క్షయితోః (వద్వ్యాః బ్రహ్మహత్యా)
భావము దేవ నిర్భుతమైన పరణా అన్ననదుల మధ్యనున్నట్టి కాళీ శ్రేత్రమందు

బ్రహ్మ హత్యాదిపాతకము లెంత మాత్రమును ప్రవేశించవు
శ్లో॥ తక్షిర్ధం సర్వతీర్థానా నుత్తమం పరికిర్తితమ్,
త్యజన్తి తత్ర యే ప్రాణాన్ప్రాణినో వియతాత్మనః
భావము సర్వ తీర్థములలో కాళీ సర్వతీర్థమమైనది వియతాత్ములైన

మహాభాగు లెవ్వరప్పుడు ప్రాణ త్యాగముగావించుటో వారు రుద్రత్యమును పొంది
భవంతో గూడి అనందము వనుభవించుదురు

శ్లో॥ బ్రహ్మస్మై గమ్య గురుతల్పగః భిన్నవృక్ష న్యాసావహం కుపాహం నివర్ణవృక్షిః,
సంపాద భూతద్భవపాశం ముక్త దేవో వరాణాపీం మమహురీం వము సైతిరోశః
భావము బ్రహ్మహత్య గావించినవారు గోహత్య గావించినవారు గురువత్పే

గమనము చేసినవారు విధి విరహిత ప్రవృత్తి గల వారు వ్యాప భూతముగ నుంచబడిన
(రావముని యిచ్చనట్టి) సంపదను హరించువారు మోసవరులు నగు జనులు సైతము

వాయొక్క పురమగు కాళిని పొందినచో భవబంధ విముక్తులగుదురు
వారదీయ - శ్లో॥ తీర్థానా నుత్తమం తీర్థం శ్రేత్రాణాం శ్రేత్రముత్తమమ్,
వారాణసీతి విఖ్యాతం సర్వదేవ విషేవితమ్

భావము సర్వతీర్థములలోను ఉత్తమోత్తమమును శ్రేత్రములలో
సర్వశ్రేష్ఠమును నై విఖ్యాతి నందిన కాళీ సర్వదేవతల చేతను సేవించబడుచున్నది

పదనము అదైతేషిం పురాణ వాక్యానాం మూల భూతాః క్రుతయోఽప్యవ్యస్తే,
తత్ర జాతాలోపనిషదిః ఆదైవ ముక్తి పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యమ్, యేషోఽనంతో ౨ వ్యక్త
అత్యాతం కథమహం విజానీయామితి, సహోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః - సోఽ విముక్త ఉపాస్య

య ఏషోఽనంతో ౨ వ్యక్త అత్యాసోఽ విముక్తే ప్రతిస్థిత ఇతి సోఽ విముక్తః కస్మిన్ ప్రతిస్థిత
ఇతి పరణాయాం వాస్యాంచ మధ్యే ప్రతిస్థిత ఇతి కాన్తే పరణా కాశనాసీతి సర్వానింద్రియ
కృత్యాన్వేషివ్యాయతి తేన పరణేతి సర్వానింద్రియ కృత్యాన్వపా వ్వాశయితి తేన నానీతి

జానాలో అవి ముక్తం వై దేవానాం దేవ యజనం సర్వేషాం భూతానాం బ్రహ్మ వ్యాచస్పే, యేనాసాన
మత్రహ జన్తోః ప్రాతేమాత్ర్యమమాతేమ రుద్రస్థిరకం బ్రహ్మ వ్యాచస్పే, యేనాసాన
మృతీభూత్యా మోక్షీ భవంతి తస్మాద విముక్త మేవ విషేవితా విముక్తం వ విముంచే

దేవసుచైతద్వాజ్ఞవల్క్యః రామతాననీయా పనిషద్యస్మి శ్రీరామవ్య మసుం కాశ్యాం
జజావ వ్యవభద్యజః మన్వంతర సహస్రైస్త్వ జవహోమాగ్ధవాదిభిః తతః ప్రసవ్యోభగవాన్
శ్రీరామః ప్రాహ శంకరం వృణేష్వ యదభీష్టం తద్దాస్యామి పరమేశ్వర ఇతి, ఆద

సచ్చిదానంద అత్యానం శ్రీరామం ఈశ్వరః పప్రచ్ఛ

శ్లో॥ మణితర్జుం మమ క్షేత్ర గంగాయాం వా తపో వృణా
ప్రియత దహి తప్తనోః ముక్తిం వాతే వరాస్తరమా
అథ సహవాచ శ్రీరామః.

శ్లో॥ క్షేత్రైశ్చ తవ దేవత యత్రకుత్రాపి వా మృతాః
శ్రీమిశీటదయోఽన్యత్ర ముక్తాః సన్తు న దాన్యతాః

శ్లో॥ అవిముక్తే తవక్షేత్రే సర్వేషాం ముక్తినిధయే
అహం సన్నిహితస్తత్ర పాపాణా ప్రతిమాదినుః

శ్లో॥ క్షేత్రే యన్మహేర్భయే దృక్ష్వా ముక్తజానేన మాం శివః
బ్రహ్మహత్యాది పాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మాకులః

శ్లో॥ త్వత్కవా బ్రహ్మబాహుః పి య లభ్యస్తే పదక్షరమ్
దేవస్తే ముక్తపిద్యః మృత్యుకా మాం ప్రాప్నువంతి తే

శ్లో॥ ముమూర్షుర్లక్షితోర్ధే యన్యకస్యాపి వాన్యాయమ్
ఉపదేక్ష్యపి మన్వంత్రం న ముక్తే భవితా శివః

పురాణా శ్రుతిప్రథిత మృణుమహిమ్నః నారాణస్యాః కియాన్ మాదృశైః సుహిమా
దశైశ్చనీయ ఇత్యుపరమ్యతే ఇతి సాహస్యతః కాశీ సుహిమా సంక్షేపేణః

సారాంశము ఈ పురాణ వాక్యములకు ఆధార భూతములగు వేద వాక్యములు గూడ చెప్పబడుచున్నవి జాబాలావనిషత్పురో ఇట్లున్నది అవ్యక్త ఆత్మతత్త్వజ్ఞానమునుపదేశించుదని” అత్రిమహాముని యాజ్ఞ వల్క్యాలను ప్రార్థించగా వారిట్లు పెరిచిచ్చిరి అవ్యక్త ఆత్మతత్త్వమే అవిముక్తము అదియే ఉపాస్య భూతమైనది అనంతము అవ్యక్తమునైన ఆ పరబ్రహ్మతత్త్వము పరజ్ఞా అస్మి నదుల మధ్య ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నది. సర్వేంద్రియగత దోషములను వారించును గాన పరణయవియు సర్వేంద్రియకృత పాపములను వాశము చేయును గాన అస్మియనియు పార్థకవానుధేయములై యున్నవి అట్టి అవిముక్త క్షేత్రములో దేవతాసేవ యజనములచే సర్వులు బ్రహ్మ సదనమును పొందుదురు అచట ప్రాణోత్క్రమణ కాలమందు తారక బ్రహ్మోపదేశము చేయబడుటచే ప్రాణులు ముక్తులగుచున్నవి ఈ కారణము వలన అవిముక్తము అవశ్యము సేవించదగినది ఎవ్వడును దానిని త్యజించరాదు” రామ తాపవీర్యాననిషత్పురో ఇట్లున్నది తొల్లి శంకరుడు కాశీలో శ్రీరామమంత్రమును సహస్ర మన్వంతరసర్వంతము హోమాధ్వనాదులచేత నిష్ఠగా జపించెను అట్టి తీవ్రతనశ్చర్యకు ప్రసన్నుడైన శ్రీరాముడు శంకరునితో ఇట్లు మదిచెను “ఓ శంకరా! నీ యభీష్ట వరమును కోరుకొనుము దానిని ప్రసాదించెదను అంతట శ్రీరాముని శంకరుడిట్లు కోరిను మణితర్జుకలో గాని వా క్షేత్రమందలి గంగా తీరములో గాని ఏ ప్రాణులు తమ త్యాగము చేసినను వానికి ముక్తి ప్రసాదించుట కంటి కేరదగిన మణియొక శ్రేష్ఠమైన వరము వాకు గాన్పించదు

శ్రీస్థలిపేతు కాళీవ్రకరణము

అంతట శ్రీరాముడిట్లు చెప్పెను “ఏ శ్రేత్రమగు అవిముక్తములో ఎచ్చటెచ్చట ప్రాణులు మృతి చెందినను శ్రీమి టటకాదులకు సైతము ముక్తి లభింపను దీనికి తిరుగులేదు సీశ్రేత్రమగు అవిముక్తములో నర్దులకును ముక్తివి సిద్ధింపజేయుటకు నేను అచటి వర్షపాషాణ వ్రతిమాదులలో విత్యవచ్చిపాతుడనై యుందును ఇట్టి శ్రేత్రములో నా మంత్రమును భక్తి శ్రద్ధలతో జపించువారిని బ్రహ్మ హత్యాది పాపముల మండి ఉద్ధరించి మోక్షమును ప్రసాదించును, పంశయింపకుము వీవలన గాని బ్రహ్మచలన గాని వా పడకరీ తారక మహామంత్రమువదేశించబడిన వారు జీవింది యుండగవే మంత్ర సిద్ధిని పొందినవనై అంతమున ముక్తులై నన్ను పొందుదురు. మరణోన్ముఖులగు ప్రాణుల దక్షిణకర్ణములో నా మంత్రమును స్వయముగా ఉపదేశించుము. దాని వలన వారు ముక్తులగుదురు ”

శ్రుతి పురాణాదులలో ఉల్లేఖించబడినట్టి ఈ వారాణసి మహిమాతికయమును వర్ణించుట తొంతటి వారును వమర్థులు గావేరరు. అందుచేత కాళీ మహిమ సామాన్యత. పంజ్ఞేవముగ చెప్పబడినది.

త్రిస్థలిసేతు కాశీవ్రకరణము

కాశీ మోహాత్మ్య శ్రేవణాది మహిమ

కాశీఖండ

॥ కాశీమోహాత్మ్యము యొక్క ప్రవణ మహిమ

శ్లో॥ శ్రుతాశ్చ వర్తదర్శాన్తై ర్భవశ్చక్రైకరాశిభిః

శ్రుతం యైః స్థిర చేతాభిః కాశీమాహాత్మ్య ముత్తమమ్॥

భావము ఏకాగ్రతతో శ్రుతులు సర్వ ధర్మములు శ్రవణము చేసినచో
గల్గునంతటి మహాపుణ్యరాశి స్థిర చిత్తముతో ఉత్తమమైన కాశీ మాహాత్మ్య శ్రవణము
చేసినదాని చేతనే సంప్రాప్తించును

కార్య:- శ్లో॥ యః పఠేదపిముక్షస్య మాహాత్మ్యం శ్రుణుయాదపి।

శ్రావయేద్వా ద్విజాన్యాం తాన్మోఽపి యాతి పరాంగతిమ్॥

భావము అపిముక్ష శ్లేత మాహాత్మ్యమును పఠించినను వినినను శాంత
చిత్తులగు ద్విజాలకు వినిపించినను అట్టివారు పరాగతిని చెందుదురు

శ్లో॥ శ్రాద్ధేన దేవకార్యేన రాతావహని వా ద్విజః

పదీవాం దైవ తీరేషు, దేవతాయతనేషున

జపదీశం సమన్వత్కృ న యాతి పరమాంగతిమ్॥

భావము శ్రాద్ధ కాలమందుగాని దైవ కార్యముల యందుగాని రాత్రిగాని
వగలుగాని పదీ తీరములలో గాని దేవాలయములలో గాని విశ్వేశ్వరునికి ప్రణతులొనర్చి
జపించినట్టి ద్విజుడు పరమగతిని పొందును

లైంగే:- శ్లో॥ ఏతద్వ్యః కథితం సర్వం కథా సర్వస్వమాదరాత్॥

యః పఠే ప్ర్రుణుయాద్వాఽపి శ్లేతమాహాత్మ్య ముత్తమమ్॥

భావము మీకు మిక్కిలి అదరముతో ఈ కాశీ మాహాత్మ్య శ్రవణ మహిమను
సర్వమును సంపూర్ణముగ వినిపించితిని ఉత్తమమైన ఈ కాశీ శ్లేత మాహాత్మ్యమును
పఠించినను వినినను అట్టి వారికి సర్వ శ్లేతముల యందును పుణ్యమారించిన
గల్గునంతటి వత్ఫలితము సమగ్రముగ లభించును

శ్లో॥ సర్వశ్లేత్రేషు యత్పుణ్యం తత్పుణ్యం సకలం భవేత్॥

శ్రావయేద్వాద్విజాన్యాం తా స్మృతశోనాస్థితేంద్రియాన్,

న ఏవం సర్వయజ్ఞానాం పలం ప్రాప్నోతి మానవః॥

భావము శాంత చిత్తులు శుచిర్గుతులు జితేంద్రియులునగు ద్విజాలకు
కాశీ మాహాత్మ్యమును వినిపించినచో సర్వ యజ్ఞము లావరించుట వలన గల్గు
ఫలితమును అట్టి కథకులు పొందుదురు

పాద్య - భుగు శ్లో॥ ఇతం తపోధనాః కాశ్యామాహత్యం ప్రోక్షవాసహమ్

యప్రూత్యాఽపి విలీయన్తే పాపాని సుమహాన్త్యహిః

భావము ఓ తపోధనులారా! ఈ విధముగ కాశీ మాహాత్మ్యమును మీకు చెప్పినవాడనైతిని దీనిని వినినంత మాత్రముననే ఎట్టివారికైనను ఎటువంటి మహాపాపములైనను నశించును

౩) అథ కాశీ ష్టరూపము చుట్టూర్చురాణే

(కాశీ ష్టరూప చుట్టూర్చు)

శ్లో॥ బ్రహ్మైవై తస్మిన్మణిం, నిర్వికారం నిరంతరం శ్రేత్రరూపేణ నిత్యమ్

తిష్ఠత్వేన త్ర్యంబకోఽప్యత్ర నిత్యం తద్రూపత్వాత్సంవిహత ఏవదాఽఽపి

విభూతిం స్వాం దర్శయిష్యసిరీతః, శ్రేతాకారం ప్రాచ తీర్థాకృతింనః

భావము నిర్గుణ నిర్వికార బ్రహ్మమే ఇచట శ్రేత్ర రూపేణ సదానిత్యమై యున్నది ఇచట త్ర్యంబకుడగు శివుడే శ్రేత్ర రూపముతో నన్నిహతులై యున్నాడు శ్రేతాకారముతో పాటు తీర్థాకృతిని గూడ ధరించినవాడై తన విభూతిని ప్రదర్శించుచున్నాడు పనుత్యుడూరే పంకజాకాయూం -

శ్లో॥ యత్రాహ్నినంద మనంతమాద్యం, యదావయోర్నిత్యమభిన్న రూపమ్

దృశ్యం ననుభవవిచక్షుభ్యైర్దృశీహి రేణవైదదోఽపి ముక్తమ్

భావము శుభకరము అనందమయము అనంతము అనాదియైన మన ఉభయులకును అభిన్న రూపమగునది ఎది గలదో నమస్తే ఉపనిషత్తులందును భక్తులచే ఏ రేణువు దృశ్యమానమగుచున్నదో ఆ రేణువు ఈ అవిముక్తము

శ్లో॥ జ్యోతిర్నిగం త్యమేవాఽపి ద్యే లింగీవాహం మహేశ్వరః

తదేత దవిమూర్ఖ్యాం జ్యోతిరాలోక్యతాం ద్రియేః

భావము ఓ పూజ్యురాలా! నీవు జ్యోతిర్నిగ న్వరూపమవు మహేశ్వరుడనగు నేను లింగి (జ్యోతి) రూపుడను ఓ దేవీ! అవిముక్త మను పేరుగల ఆ జ్యోతిని దర్శింపుము కాశీఖండే - శ్లో॥ పరంబ్రహ్మయదామృతం నిప్రప్రసంసం నిరాత్మకమ్

నిర్వికల్పం నిరాకార మవ్యక్తం మౌల సూక్ష్మవత్

తదేతత్ శ్రేత్ర మాపూర్వస్థితం పర్యగమవ్యయోః

భావము పరబ్రహ్మము నిప్రప్రసంసంసం నిరాత్మకము నిర్వికల్పము నిరాకారము అవ్యక్తము మౌల సూక్ష్మ రూపములలో నుండునట్టిదిగను వేదములలో చెప్పబడినది ఆ పరబ్రహ్మమే ఈ శ్రేత్రమందంతటను పూరింపబడియున్నది

శ్లో॥ శంభో శక్తిరియం కాశీ కాచిత్పరైశ్చ గోవరా

శంభురే పహతానియాదేతస్యాః పరమంసుఖమ్

భావము సాక్షాత్తు శివుని శక్తిరూపమైన ఈ కాశీయొక్క నిజస్వరూపము పర్యులకు గోచరము గాదు ఈ కాశీ త్రైత్రము యొక్క పరమ సుఖము కేవలము శివునకు మాత్రమే తెలియును

బ్రహ్మచైవర్త ఋషయో డాచుః బ్రహ్మచైవర్తములో ఋషుల ప్రశ్న

శ్లో॥ ఛత్రాకారం తు కిం జ్యోతిర్భలాదూర్జ్వం ప్రకాశతే॥

విమగ్నాయాం ధరణ్యాంతు న విమజ్జతి తత్కథమ్॥

భావము జలరాశికి దూర్జ్వముగా గగనమందు ఛత్రాకారమున ప్రకాశముతో నందరించు ఆ జ్యోతి ఏమి? భూమియంతయు జలమగుమైనను అది ఎల మునుగదు? విష్ణుదువా - శ్లో॥ ఛత్రాకారం పరం జ్యోతిర్భక్తే గగనే చరమ్॥

తత్పరం పరమం జ్యోతిః కాశీతి ప్రధితం శ్రుతే॥

భావము ఆకాశమున చరించుచు ప్రకాశించుచున్న ఛత్రాకారముగ నున్నట్టి ఆ జ్యోతి పరంజ్యోతియే ఆ జ్యోతియే చేదములయందు కాశీయని ప్రసిద్ధమై యున్నది శ్లో॥ రత్నం నువర్ణే ఖచితం యథాభవేత్తథా వృథివ్యాం ఖచితా హి కాశీ॥

న కాశీకా భూమిమయీ కదాచిత్తతే న మత్తేన్నమ నత్కృతిర్మతే॥

భావము రత్నములు బంగారమునందు పొదగబడిన విధముగా కాశీ వృథివి యందు పొదగబడియున్నది కాశీ ఎన్నడును వృథివ్యాత్యకముగాదు అందుచేత నాచే నిర్మించబడిన ఈ కాశీ జలరాశిలో మునిగిపోదు

శ్లో॥ ఇదేమి నిర్వేషపి మజ్జిమానోవ్యేయం బదానందమయీ న మజ్జతి॥

న్యాయం విమగ్నాతథముద్ధరే త్పరాన్లోకే చ వేదేవ విదార్యమే తతః॥

భావము జడపదార్థములు సర్వము మునిగిపోవును గాని చిదానంద మయమగుట చే కాశీ మునిగిపోదు స్వయముగాతాచే జలమునందు మునిగిపోవునట్టి జడ పదార్థము ఇతర పదార్థముల నెట్లు ఉద్ధరింప నమర్థవంతమగును? లోకీతివి వేద సాంప్రదాయమును పరికించి ఈ విషయము విదారింపనగును

ఋషయో డాచుః - (ఋషులు చెప్పియున్నారు)

శ్లో॥ వాసుదేవ మహాదేవ బ్రహ్మరూప నమోస్తుతే॥

త్యక్త్వయాపా కథం కాశీ కథం వా ఖచితా త్వయా॥

భూమౌ భువనవాణేశ కిమర్థం వా పృథక్స్వరా॥

భావము బ్రహ్మార్థి స్వరూపమగు వాసుదేవా మహాదేవా బ్రహ్మదేవా ఏను జనంతకోటి నమస్కృతులు నమస్తే భువనాధీశా కాశీ నీ స్వరూపమగుట ఎట్లు? అది భూమందలములో నీ చేత పొదగబడుట ఎట్లు? అలాగయ్యును వృథివి కంటె వేరగుటచే ప్రయోజనమేమి?

విష్ణుదావాన శ్లో॥ సదాశివో మహాదేవో లింగరూపధరః ప్రభుః

మయా స్మృతో లోక ముక్త్యై ప్రాదేశిక పరిమాణతః॥

భావము వాచే శీర్షించబడిన మహాదేవుడగు సదాశివుడు లోకోద్ధరణ నిమిత్తముగా ప్రాదేశిక (జిద్దెడు) పరిణామముగ లింగాకృతిని ధరించెను

వచనము - ముముక్షువో మోక్షసాధనామస్మానే ౨ పీఠ్రియ చైవమ్యా వృక్షప్రాప్తే మాం ప్రార్థితవస్త్రస్తో మయాలోకానుగ్రహణమ్యయా ప్రాదేశిక పరిమాణః సదాశివః స్మృతః

భావము ముముక్షువులు మోక్ష సాధనమార్గముల ననుష్ఠించుచున్నను ఇంద్రియ దాపల్యముచే తమ సాధనములకు విఘ్నములు సంభవించగా వారునన్ను (విష్ణువును) ప్రార్థించిరి అంతట నేను వారి చట్ట కృపామతిపై ప్రాదేశిక పరిమాణుడగు సదాశివుని సృష్టించితిని

శ్లో॥ లింగరూపధరః శంఖుర్భద్రయాదృహిగాతగః

వృద్ధి మాసాద్యనుపాతీం పంచశ్రోణాత్కతో ౨ భవతో॥

భావము లింగ రూపాకృతి ధరించిన శంఖుడు వా పృథ్వీయాంతరాశము నుండి బహిర్గతుడై వృద్ధివాంచి పంచశ్రోణాత్కతక పరిమాణుడయ్యెను

శ్లో॥ అపాతాళాదనైకుంఠం వ్యావృత్తేర్హమవస్థితః॥

సుమేష్టదేవోదయతః పరమాత్మాపినాశధృత్॥

భావము నా ఇష్టదైవమును పరమాత్ముయైనట్టి పినాకపాణి పాతాళమాదిగా నైకుంఠముపరకు ఊర్ధ్వముగా వ్యాపించి యుండెను

శ్లో॥ కైలాసా దభ్యుగాధ్వేవ్యా భవావ్యాపహితః ప్రభుః॥

ధృష్ట్వా లింగం పరానందం జ్యోతిరూపం సునిర్మలమమ్॥

భావము నిర్మలమై జ్యోతిరూపమై పరమానందప్రదుడై శంకరుడు భవాపి పహితుడై లింగాకృతితో కైలాసమునుండి అవతరించుట గాంచితిని

శ్లో॥ ధృష్ట్వా మాముక్షవాప్నుద వ్యయా వేమ్యగిదం కృతమ్॥

జ్యోతిర్లింగం ప్రకటితం నర్మప్రాణి విముక్తిదమ్॥

భావము అంతట నన్ను జూచి రుద్రుడిట్లు పలికెను జ్యోతిర్లింగముగా ప్రకటితమైన ఈ లింగము నర్మ ప్రాణులకు ముక్తి ప్రదమైనది

శ్లో॥ రుద్ర వచనం శ్రుత్వా మయా తత్ స్థాణురూపధృత్॥

కుద్ధ పత్వాత్మకం ఘాత్యా స్తృతం స్మృతిశ్చైవ పృథక్॥

భావము రుద్రుని పదనముల వాలకించిన విష్ణువు ఆ స్థాణు రూపాకృతి ధరించిన లింగము కుద్ధ పత్వాత్మకమైనది యని గ్రహించి శతాధిక శ్రుతి వచనములతో దానిని స్మరించెను

శ్లో॥ లింగాకారం కృచిద్భూతి దండాకారం కృచిత్పునః॥

పతాకారం కర్చిద్భూతి పిండాకారం త్రికోణకమమ్॥

దృశ్యతే మునిసం మైస్తథామతి తదైవతత్

జడత్వాత్పుథివీమగ్నా సహస్రాదీ సగకాననా

భావము అ జ్యోతి రూపమొకప్పుడు లింగాకారముగను మరియొకప్పుడు
దండాకారముగను వేరొకప్పుడు ఛత్రాకారముగను ఇంకొక నమయమందు
త్రికోణాత్మకమగు పిండాకారముగను మునిసంఘములచే వారి వారి
దృశ్యధముననుసరించి దర్శింపబడును సహస్రాధిక వర్ణతములతోను వనములతోను
గూడి జడాకారముగనున్న పృథివి జలమగ్నముగను

శ్లో॥ అజడత్వాదిదం లింగం ఛత్రాకారమనస్థితమ్

చైతన్యజడయోరైక్యం కథమేకస్థయోరపి

భావము కాని అజడమగు ఈ లింగము ఛత్రాకారముగ స్థితి నొందియే
యుండును ఈ రీతిని ఒకే చోట చైతన్యము జడత్వము సమ్మిళితమై యుండవు
కనుక ఛత్రాకారముగనున్న ఈ లింగము జడపదార్థము గావేరదు

శ్లో॥ భవేదితి మహాభాగా జానన్తి కథయన్తి చ

తస్మాత్కాళీ బ్రహ్మరూపా ౨ జడా పృథ్వీ స పందతా

భావము కనుక జడచైతన్యములు రెండింటికిని ఏకత్రత యున్నను జడ్య
భావము లేదు మహామనీషులగువారు దీనిని జ్యోతిస్త్వరూపముగ తెలిసికొని
కీర్తించుచున్నారు ఈ కారణముచేత బ్రహ్మ స్వరూపము అజడ పదార్థమువైవట్టి ఈ
కాళీ జడమగు పృథివిలో కలిసిలేదు

అన్యచ్ఛ- (ఇంకను) శ్లో॥ దృష్టం తత్కాళీరూపం నిర్మితం స మయా పరమ్

వదన్తి లోకా సతతం కాళీ శేఖవనిర్మితా

భావము పరమగు ఈ కాళీ స్వరూపము నాచేత నిర్మించబడలేదని
తెలియదగును కాని లోకులు సతతము ఈ కాళీ శేఖవనిర్మితమని అందురు

శ్లో॥ నిర్మాణంతు జడస్యాత్ర శ్రీయతే న పరాత్మనః

ఉద్ధరిష్యామి చ మహీం వారాహం రూపమాస్థితమ్

తదాప్తనః పృథివ్యాం సా కాళీ స్థాన్యతి ముక్త్రీయా

భావము కాని జడమగునట్టిదియే నిర్మించబడుచున్నది పరమాత్మ
స్వరూపమునకు అట్టి నిర్మాణ దళలేదు శ్వేత వరాహ రూపము ధరించి నేను జలమగ్నమైన
భూమిని ఉద్ధరించునప్పుడు జ్యోతి రూపమగుచు నాకిష్టమైన కాళీ మరల భూమితో
సంలగ్నమగును

స్కాందే శ్లో॥ పంచశ్రోణ వరిమితా తమరేషా పురీ మమ

అవిద్మిన్న ప్రమాణ ర్ధిర్భక్ నిర్వాణ కారణమ్

భావము పంచశ్రోణాత్మక వ్యాప్తి గలిగిన ఈ నా కాళీపురి భక్తులకు
అప్రమేయమగు నిర్వాణ హేతువగుచున్నదని శివుడు చెప్పుచున్నాడు

బ్రహ్మవైవర్తే - శ్లో శివశక్త్యాత్మాకం లింగం త్రివిధిః పరిపర్యతే
యోహి శక్తిః శివలింగః ప్రకృతేః పురుషస్యచ
స్వరూపం ప్రథితం వేదే పురాణాదిమ పార్యతి
వదాశేవ స్వయా కాచిచ్ఛక్తి శ్రేతస్వరూపిణీ॥

భావము ఈ జ్యోతిర్లింగము శివశక్త్యాత్మక మని వేదముల యందు ప్రశంసించబడినది ౬ పార్వతి వేదములయందును పురాణముల యందును ప్రకృతి పురుషుల ప్రత్యేకమగు ఈ యుగళమున యోని (వర్త్య జడములకు ఉత్పత్తి స్థానము) శక్తియనియు శివుడు లింగ స్వరూపమనియు అనగా బీజ ప్రదాత స్వరూపుడనియు కీర్తించబడినది (అనగా ప్రకృతి పురుషుల సంయోగము చేతనే స్థిరర జంగమమగు ఈ నృప్తి జరుగుచున్నదని భావము)

శ్లో॥ సైవ కాశీసంప్రకృతా లింగరూపాశ్చ నపాయివి

శేచిత్కాశీం వదన్యేతా మనిముక్షం తథావరే॥

భావము సదాశివుని యొక్క చైతన్య స్వరూపిణియగు ఆ శక్తియే విత్కానపాయివి (అనగా శివునితో ఎవ్వరూను ఎడబాటు లేనిది) లింగ రూపమునగు కాశీయనియు మరికొందరు అనిముక్ష శ్రేతమనియు పేర్కొందురు

శ్లో॥ సంప్రకృతాత్మాకం లింగం రుద్రా వాసమధావరే

బ్రహ్మవాసం, విష్ణువాసం, వారాణసీమధావరే॥

భావము సంప్రకృతాత్మకమై లింగరూపమైన ఈ కాశీని రుద్రావాసమని చెప్పెదరు సనాతనమగు ఈ కాశీ వస్తుతః ఏకరూపమే యైనను కొందరు దీనిని బ్రహ్మ వాసమనియు మరికొందరు దీనిని విష్ణువాసమనియు వారాణసీయనియు వివిధ నామములతో పేర్కొందురు

శ్లో॥ జత్వాది నామ భిరుక్తమేవ సనాతనమ్

లింగం సదాశివం శుద్ధం బ్రహ్మజ్ఞం హృద్ భిద్ధవమ్॥

యథ్లింగం దృష్టవంతౌతు వారాయణవిశామౌ

తదేవ లోకే వేదేవ కాశీతి పరిగీయతే॥

భావము పరిహృద్దము చిద్భవము శుద్ధము అని పరబ్రహ్మ రూపముగ చెప్పబడు ఈ లింగరూపమగు కాశీ సదాశివునితో అభివృద్ధిచేసి విష్ణువు చేతను బ్రహ్మ చేతను దర్శించబడిన ఈ జ్యోతిర్లింగమే లోకుల చేతను వేదమునందును కాశీయని కీర్తించబడుచున్నది

కాశీఖండే - శ్లో॥ శ్రేతమేత త్రిశుల్కార్తే శులిపప్తిప్రతిద్విజా

అంతరిక్షేవ భూమిస్థం వేక్ష్యే మూళభూధ్యయః॥

అనిముక్షం మహాశ్రేతం సంప్రకృతపరమితమ్

జ్యోతిర్లింగం తదేకం హి శ్లేయం విశ్వేశ్వరాభిధమ్॥

భావము ఓ విప్రా! ఈ కాశీక్షేత్రము శివుని త్రిశూలాగ్రమున అంతరిక్షమున ధరించబడినదియై యున్నది మూర్ధజనులు దీనిని భూమి యందున్నట్లు భావించి యధార్థమును తెలియకున్నారు వంచిత్రోశవరిమితము అవిముక్తము వగు ఈ మహాక్షేత్రమును జ్యోతిర్లింగ స్వరూపమగు విశ్వేశ్వర స్వరూపముగనే గ్రహింప వలసి యున్నది

కాశీఖండే - (వింధ్య పర్వసమే)

శ్లో భూమిష్టాపి న యాత్ర భూప్రదివతో వ్యున్మైరథః స్థాపి యా
యాబద్ధా భువి ముక్తిదాన్య రమ్భతం యస్మాం మృతా జంతవః
యా నిత్యం త్రిజగత్పవిత్రతబివీ తీరే మరైః సేవ్యతే
సా కాశీ త్రిపురారి రాజనగరీ సాయా దసాయాఞ్జగత్

భా భూమిపై నున్నను స్వర్గమునకు ఏవిధముగను తక్కువకాని ఈ కాశీ నగరము జగములను సంరక్షించును గాక! ఆ క్షేత్రమున మరణించిన జంతువులకు మోక్షములభించును ముల్లోకములను వృనీతము చేయు గంగానది యొడ్డున ఈ నగరమున్నది అది విశ్వేశ్వరుని నివాసము ఆ విశ్వేశ్వరుని రాజధాని సందర్శనమునకు త్రిలోకాధిపతులు దేవతలును మూడు సంధ్యలయందును విచ్చేయుచుందురు

బ్రహ్మనైవరే - శ్లోకదాచిల్లింగరూపేణ శివేన పరమాత్మనా

శక్తిః స్మృతృతా శాంతా కాశీతి ప్రధితిం గతా

భా ఒకానొకన్వడు లింగరూపియు పరమాత్మయునగు శివునిచే శక్తి స్మృతృరించబడినది అదియే శాంతరూపమై కాశీయని ప్రసిద్ధి గాంచినది

శ్లో అధిష్ఠాత్రీ దేవతా త్వమితి క్షేత్ర స్వరూపిణీ
భవ త్వం సర్వభక్తానాం మహామోక్ష ప్రదాయినీ

భా ఓ దేవీ! నీవే దీనికి క్షేత్ర స్వరూపిణివి అధిష్ఠాన దేవతవు అయి యుండివి సర్వ భక్తులకు నీవు మహాముక్తి ప్రదాయినివి కావలసినది యని శివుడాన తీయగా)

శ్లో అరభ్యతథీనం దేవీ గంగాకేశవ నమ్రదా
అవిముక్తే శ్వరం ధ్యాయన్ పశ్చిమాభిముఖీస్థితా
సూతీతా సా ప్రయత్నేన కాశీవాస ఫలప్రదా

భా ఆ దినము మొదలుకొని దేవి గంగా లిందుమాధవుల నన్నిధిని అవిముక్తేశ్వరుని ధ్యానించుచు పశ్చిమాభిముఖియై యుండి కాశీవాస ఫలమువిచ్చు చున్నది

దేవ్యవాచ - శ్లో॥ మూర్తిమత్యాః శోశికాయాః శోఽధికారో మహేశ్వరః

క్షేత్రమూర్తి ప్రభేదేన స్థితాయాః కిం ప్రయోజనమ్॥

భా॥ ఓ పరమేశ్వరా! సాకారమగు ఈ కాశీకి అధికారి ఎవరు? క్షేత్రమూర్తి స్వరూపముతో ఈ కాశీ ఇట్లుండుట వలన ప్రయోజన మేమి? యని దేవి ప్రశ్నించెను

శ్లో॥ క్షేత్రరూపాకు యా కాశీ మోచయే త్వర్యదేహినః॥

అధారభూతా జీవానా మాద్యావత్కృతి రవ్యయా॥

భా॥ క్షేత్రరూపిణి అగు కాశీ సర్వ జీవులకును ముక్తి కల్గించును అద్య ప్రకృతి అవ్యయ రూపిణియగు ఈ కాశీ సర్వజనులకు అధారభూతమై యున్నది

శ్లో॥ మూర్తి రూపా చిత్స్వరూపా విముక్షేశ్వరసేవయా॥

పూర్వరూపా న్యమాహత్యం న్యయమేవ విచారయేత్॥

భా॥ సాకారమైన ఈ చైతన్య స్వరూపిణి అవిముక్షేశ్వరుని సేవచే పరిపూర్ణురాలైనది. తన మాహాత్మ్యమును న్యయముగా కాను మాత్రమే విచారించి తెలిసికొనగల్గును

ప. లింగ పురాణేతు విశ్వేశ్వరాత్పశ్యమ భాగే అస్యాః స్థల ముక్తమ్ (లింగ పురాణములో విశ్వేశ్వర స్వామికి పశ్యమ భాగమందు ఈమె స్థానమున్నట్లు చెప్పబడినది)

శ్లో॥ తత్ర వారాణసీ దేవీ స్థితా విగ్రహరూపిణీ॥

మానవానాం హితార్థాయ స్థితా దేవస్య పశ్యమే॥

భా॥ భగవానుని పశ్యమ దిక్కునందు విగ్రహరూపముతో సర్వమానవ శోటి హిత కారిణియై వారాణసీదేవి విలసిల్లుచున్నది

శ్లో॥ వారాణసీం చ యోద్యస్త్యా భక్త్యా చైవ నమస్కృతిః॥

తస్య తుష్ట్యా చ సాదేవి నవతించ వ్రయవృత్తిః జతిః॥

భా॥ కాశీ విగ్రహ రూపిణి యని దర్శించి భక్తి పూర్వకముగా నమస్కరించిన వారి యెడల సంకోచించినదియై అదేవి కాశీలో నవతి గల్గించుచున్నది యని పార్వతి వలికెను.

అథ ధ్యానమ్:-

శ్లో॥ శ్యామాదోడకవార్షికీ మకరుణామూర్తిం దధానావరమ్,

హస్తా భ్యామభయంబ విశ్వజననీ విద్యేతి యా గీయతే॥

యా ఉద్యస్తా స్మరణం గతాఽపి సతతం యా కీర్తితా నంస్తుతా

యాద్యస్తా స్మృతి రాత్మతత్త్వమమలం దద్వాద్యుపం కాశికా॥

భా॥ శ్యామలకారిణీ, దోడశ వర్ణప్రాయ కరుణామూర్తి రెండుహస్తములతోను వర అభయ ముద్రలను ప్రదర్శించునట్టిది యగు కాశీ తనను దర్శించినను స్మరించినను కీర్తించినను స్తోత్రము చేసినను అట్టి మానవుల కందరకును స్వచ్ఛమైన అత్మ తత్త్వమును ఈ కాశీ కల్గించును

అభిప్రాయ -

శ్లో॥ జయకాళి మహావిద్యే వతితానాం పానవి

త్యామృతే గతిరన్యో న సంసారే మత్తతామిహ

భా॥ ఓ కాశీ! నీకు జయము నీవు మహావిద్యా స్వరూపిణివి వతితుల
నుద్ధరించునట్టి దానివి పంసార్థవమగులుగు జనులకు ఈ లోకమున నీవు తప్ప
మరియొక గతిలేదు

4 అభిభాషి కథా మహిమూః- బ్రహ్మ బ్రహ్మ -

శ్లో॥ నవనకార్యాణి విహయ కాశ్యాం కాశీగుణాన్పుత్రుణాం ధ్యానవత్

క్షేత్ర స్వరూపం ప్రతిబుద్ధతయైః శ్రద్ధారతిః పాననిష్కర్షిరదృవత్

కాశీకథానంత్రవజన నమ్యగంతా శుద్ధి ర్ధాయతే నైసరాచామ్

భా॥ వేయి వనులను విడిచిపెట్టి యైనను కాశీయందుండి కాశీగుణ
గణములను యథావిధిగా వినవలెను అట్లు శ్రవణము చేసి కాశీ క్షేత్ర స్వరూపమును
తెలిసికొనిన వారికి శ్రద్ధ, ఆసురక్షి పెరిగి పాననిష్కర్షి యగును అట్లు చేసినచో మానవులకు
అంతరంగ శుద్ధి ఏర్పడును

అథ శ్లో॥ కాశీ కథా శ్రవణ మంగళపూర్వమూర్తి

రూప్యే న ఏవ భగవాన్ శివశాంతమూర్తిః

భా॥ కాశీ కథా శ్రవణము చేత మంగళాలయమూర్తి యైన వాడు సాక్షాత్తు
శాంతమూర్తి యగు పరమేశ్వరుని రూపమును ధరించిన వాడగుచువ్వాడు

తథా - శ్లో॥ కాశ్యామాగత్య నతతం శ్రోతవ్యా కాశీ సత్కథా

న వివా శ్రవణం పుణ్యం పానం వానైత్తి కల్పన

విదిత్యా యతతే భూయో నిస్తారాయ పరాయణః

భా॥ కాశీకి వచ్చిన వారు నదా కాశీ సత్కథలనే వినవలెను అట్లు శ్రవణము
చేయుచి వారు పుణ్య పానములను తెలియనేరదు కాశీ మహిమను తెలిసికొనినచో
అట్టి ఉత్తముడు మాటిమాటికి పరమగు ముక్తి కొరకు ప్రయత్నించును

తథా శ్లో॥ స్వధర్మదాన వ్రత ధర్మపాదనై రవైశ్చ యోగాదిభి రావ్యతయత్

పుణ్యం దృఢం తవ భవేవృతిః నశాం కాశీకథాశ్రవణేన మానవానామ్

భా॥ స్వకాశీకి విహితమగు ధర్మాచరణము దానము వ్రతము మొదలగు
ధర్మసాధనములచేతను ఇతరమగు యోగాదులచేతను పొందగల్గునట్టి పుణ్యము కాశీ
కథా శ్రవణమునందు మనస్సు లగ్నము చేసినట్టి సత్కురుషులకు నిశ్చయముగా గల్గును

శ్లో॥ శ్లోకార్థం శ్లోక పాదం వాచిత్యం కాశీకథామృతమ్

పిబంతి యే మహాగాస్త్రపాం భీతిర్న బైరవిః

భా నిత్యము శ్లోకార్థముగాని శ్లోక పాదముగాని కాళీ కథామృతమును పానము చేసిన మహాభాగులకు ధైరవ యాతన లేదు

శ్లో॥ కాళీకథాశ్రవణతః కాళీకీర్తనతః స్మృతేః॥

యత్ఫలం జాయతే స్మృతాం న తద్వ్యాగాదిభిః క్షయితే॥

భా కాళీ కథా శ్రవణము చేతను కాళీ కీర్తనము చేతను కాళీ కాళీ యని స్మరించుట చేతను గల్గినంతటి ఫలము మానవులకు యోగాదులను అనుష్ఠించుట వలన పైతము గలుగవేరదు

౧. అథ కాళీహామ యుహితయా:- భారతీయే

శ్లో॥ బహువాఽత్ర తీముర్జన వారాణస్యా గుణాన్మృతిః॥

వామన ధృష్టాంతం కాళ్యా శ్రుతుర్ద్యౌ న దూరతః॥

భా కాళీ గుణగణములను గురించి విశేషముగ చెప్పవలసిన వని ఏమి యున్నది? (తైముత్యన్యాయముగ ఉదా మహాగణా వలాయంతే మశకానాంతుకాగతిః) అన్నట్లు కాళీనామమును స్మరించినంత మాత్రమున చతుర్విధ ఫలములు కలుగుముగా సిద్ధించును

పాద్య- శ్లో॥ కాళీతివర్గద్వితయం స్మరం స్త్యజతి పుష్కలమ్॥

యత కాపి భవేత్తస్య కైలాసే వసతిః మృతా॥

భా కాళీయను రెండక్షరములను స్మరించుచు ఎచ్చటనైనను తమ శరీరమును త్యజించు మానవులకు పైతము కైలాసే వివాసము నిశ్చయముగా గల్గుచున్నది (పుష్కల = మన శరీరము)

స్యాంధే శ్లో॥ కాళీ కాళీతి కాళీతి రసనా రస సంయుతా॥

యస్య కస్యపి భూయాచ్ఛే త్వరవశో న వేతరః॥

భా కాళీకాళీ కాళీ యనుచు ముమ్మాదు ఎవని జిహ్వ మరల మరల కాళీ స్మరణము చేయుచుండునో అతని జిహ్వయే రసావందము ననుభవించునట్టిది యగుచున్నది ఇతర జిహ్వలట్టివి గావేరవు.

శ్లో॥ తానర్థధైపిపాపిని బ్రహ్మహత్యాది తాన్యలమ్॥

యావన్నామ వగ్ధృష్టాన్తి కాళ్యా పాపానలాశనే॥

భా పాపములనెడి వర్మతములకు వజ్రపాతమువంటి దగు కాళీ నామమును ఎంత వరకు వలుకవేరరో అంతవరకును బ్రహ్మ హత్యాది వంశమహాపాతకములు మిక్కిలిగా గర్భించుచుండును

శ్లో॥ బ్రహ్మహత్యాది పాపాని యస్మాదామ్నోఽపి కీర్తనాత్॥

త్యజన్తి పాపినం కాళీ పా శేనే హోషమయతే॥

భా కాళీ నామమును కీర్తించినచో అట్టివాని బ్రహ్మహత్యాది పాపములును వానిని వదిలి వలాయనమగును అటువంటి కాళీతో ఉపమింపదగిన (హిల్బదగిన) వస్తువు మరేమి యున్నది?

శ్లో॥ వారాణసీతి కాశీతి మహామన్త మిమంజవన్ః
యావత్తేవం త్రివంధ్యంతు జంతుర్ధాతు న జాయతే॥
ఛా వారాణసియనిగాని కాశీయని గాని కాశీ మహామన్తమును
త్రివంధ్యలయందును జపించునట్టి ప్రాణికి పునర్భవము (మరుజన్మ) లేని ముక్తి
లభించును

శ్లో॥ తతశ్చేత్ర స్మరణా న్నన భూయాఽభిజాయతే॥ ఇతిచ॥
ఛా- కాశీ శ్చేత్ర స్మరణ శీలి మరల జన్మించడని భావము

శ్లో॥ యస్తు కాశీతి కాశీతి ద్విష్ట్రైర్వచతి పుణ్యవాన్॥
అపి వర్షవచిత్రఘ్నః వ వచిత్ర తరోమహాన్॥
ఛా కాశీ కాశీయని రెండు మూడు వర్షాయములు జపించు పుణ్యకారి
సర్వ పవిత్రవస్తువుల కంటెను పవిత్రుడగును

శ్లో॥ వారాణసీతి కాశీతి రుద్రావాన ఇతిప్రసిద్ధమ్॥
ముఖాద్వినిర్గతం యషాం తేషాం న ప్రభవేద్భయమ్॥
ఛా వారాణసి కాశీ రుద్రావాన మనుచు కాశీ వామము ఏది
స్మరించబడినను అట్టివారిపై యముని ప్రభావమేమాత్రము ప్రసరించదు

శ్లో॥ యేన బీజాక్షరయుతం కాశీతి హృదిధారితమ్॥
అబీజాని భవన్త్యేవ కర్మబీజాని తస్యచై॥
ఛా బీజాక్షర వంఽయుక్తముగా కాశీని హృదయమందు ధరించి
జపించువానికి కర్మ బీజములు మొలకెత్తని బీజముల పంటివి యగును అనగా
అట్టివాని యొక్క త్రివిధ కర్మము నశించగా ముక్తి సిద్ధించును

శ్లో॥ శ్రుతం కర్మామృతం యేన కాశీత్కృత్యర యుగ్మకమ్॥
న నమాకర్ష యత్కేవ వ పునర్భరణం కథామ్॥
ఛా కాశీయను రెండు అక్షరములనెడి అమృతమును కర్మపీయముగా

గ్రహింపవారు తిరిగి భూలోకమున జన్మించుట యను వాస్తవేవనరు

బ్రహ్మ వైవర్తే -

శ్లో॥ యథాచిద్ధిః శంకరస్యాపి నామ్నా లోకః శకం నాశ్య మోక్షం ప్రయాతి॥
వారాణస్యానామ గృహ్యద్విశేషా క్రిత్యా మృత్యుం మృత్యుజ్ఞతా స్వయం స్యాత్॥
(ఇత్యాది కాశీవాసు మహిమా)

ఛా విష్ణు నామమును గాని శివవామమునుగాని జపించిన వారు జన్మ
మృత్యు రూప శోకమునుండి విడుదల పొందినవారై మోక్షమును ఎట్లు పొందినదరో
అట్లే విశిష్టమగు కాశీ నామమును జపించువారు గూడ మృత్యువును తరించి
స్వయముగా మృత్యుంజయులగుదురు ఈ విధముగా కాశీ వాసు మహిమ
ఉగ్రదీపబడినది

(౯) అభరణాభ్యాది శబ్దాదిర్భవనమ్ - భాశీఖండే -

శ్లో॥ కాశీతైలత్రయతో జ్యోతి వైదనాశ్శ్యాయమిశ్వరః

అశో నామావరంబాన్తు కాశీతి ప్రథితంవిభోః

భా ఓవరమేశ్వరా జ్యోతిరూపముగ ప్రకాశించుచున్నది కనుక దీని మహిమ
చెప్పకకష్టముగాదు గనుకనే దీనికి కాశీయను మరియు నామము ప్రసిద్ధి గల్గినది

తదా- శ్లో॥ కాశీ బ్రహ్మేతి విఖ్యాతం తద్రూప్యప్రాప్త్యైత్రహిః

కాశీబ్రహ్మేతి విఖ్యాతం తద్వివర్త జగద్రూపమ్॥

అవిముక్తం తదేవాఽపి హః కాశీతి బ్రహ్మవాదినః॥

భా ఈ కాశీవరబ్రహ్మ స్వరూపమని ప్రఖ్యాతి పొందినది ఇక్కడ నుండియే
వరబ్రహ్మమును పొందవచ్చును ఈ జగత్తు ఆ బ్రహ్మము యొక్క వివర్త రూపమగు
ద్రుమయే ఈ కాశీయే అవిముక్తమని బ్రహ్మవాదులు చెప్పుదురు
మూర్త్యైతదర్శన ఉపాచ -

శ్లో॥ విముక్తం నమయా యస్మాన్మోక్షతే నా కదావనః

మహాశక్తేత్ర మిదం తస్మాద విముక్త మితి వృతమే॥

భా ఈ కాశీ నా నుండి ఎప్పుడునూ విడిపోయియుండదు ఒకప్పుడును
నాకు దూరముగాదు ఆ కారణముచేత ఈ మహాశక్తము అవిముక్తమని పిలువబడును
భాశీఖండే అగ్రస్త్య ఉపాచ -

శ్లో॥ అవిముక్త మిదం శ్మేత్రం కదా ఽపి రభ్య భువన్వలే

వరాం ప్రథితి మావన్మం మోక్షదం బాధవత్కథమే॥

భా ఈ భూమండలమున నెప్పటి నుండియో ఈ శ్మేత్రము అవిముక్తమని
గొప్ప ప్రఖ్యాతిని పొందియున్నది, ఇది మోక్షప్రదము ఎట్లు అయినది? యని అగస్త్యుడు
ప్రశ్నించెను

నారాజసీతి కాశీతి రుద్రావాన ఇతి ప్రభో

మహాశక్తానమితి చ కథం భ్యాతం శిభిర్భయః॥

భా వారాజసీయని కాశీయని రుద్రావానమని మహాశక్తానమని ఇది ఎట్లు
ప్రఖ్యాతిని పొందియున్నది? అని కుమారస్వామిని అగస్త్యుడు ప్రశ్నించెను
త్వంద ఉపాచ -

శ్లో॥ మువే ప్రళయకాలేఽపి న తత్శ్మేత్రం కదావనః

ప్రవిముక్తం శివాఖ్యాం యదవిముక్తం తతః వృతమే॥

భా ఓమునీ! ప్రళయకాలమందు సైతము ఎప్పటికిని ఈ శ్మేత్రము శివ
పార్శవుల నుండి విడిపోదు అందుచే ఇది అవిముక్త మనబడినది

వచనము యద్యపి మందరాచల గతేన పదాశీవేన చిరకాలం త్యక్తమేవ
తథాఽపి లింగరూపేణ తథాఽపి న త్యక్తమిత్యాశయః॥

భా మందరాచలమును కొంత కాలము తన నివాస స్థానముగ పదాశీపుడు
చేసికొనుట చేత ఈ శ్లేశము త్యక్తమైనదిగా భావించరాదు ఏమనగా లింగరూపముతో
దీనిని ఎవ్వరికిని విడిచిపెట్టలేదని ఆశయము

అత ఏవ తత్రైవ ముక్తమ్ -

శ్లో॥ మందరాద్ధి గతేనాఽపి శ్లేశం వైతత్పినాశినా
ఏముక్తం లింగరూపేణ అవిముక్తం తతః స్మృతమ్॥

భా పైవచన భావమే దీనికిని అన్వయించుకొనవలెను

శ్లో॥ యాయానువా చ దేవేన మందరం చిత్రకందరమ్
విజమూర్తిమయం లింగ మవిజ్ఞాతం విధేరహి॥

భా మందరాచలగుహకు శివుడు వెళ్ళగోరినప్పుడు తన విజమూర్తిని
లింగరూపమున బ్రహ్మకును తెలియకుండ ఇతడు స్థాపించెను

శ్లో॥ స్థాపితం సర్వసీడ్ధినాం పాదశోభ్యః సమర్పకమ్
ఏవవ్యానాంన జంతూనాం దాతుం వైశ్రేయసీం శ్రీయమ్॥

భా సర్వసిద్ధులను సాధింసేగోరు వారికి, వానిని సమర్పించునట్టిదిగ ఈ శ్లేశము
స్థాపించబడినది ఇది వివస్తులైన ప్రాణులకు నిశ్చ్రయవమును ఇచ్చునట్టిది

శ్లో॥ సర్వేషా మిహ సంస్థానాం శ్లేశం వైవాధిరక్షితుమ్
నామాదిముక్తమ తపదూభయో శ్లేశ లింగయోః॥

భా ఈ శ్లేశమున వివసించు పర్వులకును రక్షణ గల్గించుటకై శ్లేశము
మరియు లింగము ఈ రెండింటికిని అవిముక్తమను పేరు గల్గినది

వచనము తతశ్చ “అదిలింగమిదం ప్రోక్షం శ్రీవిశ్వేశ్వర పూజితమ్”

ఇత్యుపశ్రమాదవిముక్తేశ్వర లింగరూపేణ న విముక్త మిత్థభిసంధిః॥

భా శ్రీవిశ్వేశ్వర పూజితమైన లింగము అని ఉపశ్రమించుటచే అవిముక్తేశ్వర
లింగరూపము చేత అవిముక్తమని గ్రహించవలెను

లైంగే ~ శ్లో॥ అవి శ్శేవ పాచంతు కత్వతే వేదవాదిభిః॥

తేన పాసేన తత శ్లేశం సద్ధితం సరస్వదీని॥

భా ౬ దేవీ! అవి యను శబ్దము వేద విదులు పాపమును పేర్కొందురు
అట్టి పాపముచే ఈ శ్లేశము రహితమైనదిగ గ్రహించవలెను

ఇత్యాది - పాద్యే ~ శ్లో॥ అనందకావనం తద్ధి శుంకరస్యపి వల్లభమ్

న నిమించతి విశ్వాత్మా అవిముక్తం తతః స్మృతమ్॥

ఛా శంకరునకు మిక్కిలి ప్రിയమైన ఈ అనందకాననము ఎప్పుడునూ
ఇవరహితముగా నుండదు అందుచే అవిముక్తమని పిలువబడుచున్నది
తథా లాళీఖండే

శ్లో॥ అప్యాలలనందననం నామ పురాన కారిపినాశినా
క్షేత్రప్యాలలనందహేతుత్వాద విముక్తం నిరస్తరమ్॥

ఛా పూర్వమీ క్షేత్రమునకు పినాశియగు ఈశ్వరుడు అనందనమను పేరును
గల్గించెను ఎల్లప్పుడు అనందమును గల్గించునట్టి హేతువుచే ఇది అవిముక్తమైనది

శ్లో॥ యతు వర్తమా దేవా దివి దేవి ప్రకీర్తితా
వాతసహస్ర రిక్షే య యే భువన్యేవమే ద్రియః
రుద్రా దశ దశ ప్రావ్యవావి ప్రత్యగుదకీస్థితా
ఊర్ధ్వదికస్థాశ్చయేరుద్రా వర్త్యవే వేదవాదిభిః
తే వర్తభ్యాలదికా కాక్యాం జన్తవో రుద్రరూపిణః
రుద్రావావప్తతః ప్రోక్షమవిముక్తం హుతోద్ధవః॥

ఛా వర్తమాయుధముగ గల్గియుండు దేవతలు దివియుండును వాయువు
ఆయుధముగా గల్గిన దేవతలు అంతరిక్షమందును భూమియందు అన్నము
ఆయుధముగా గల్గిన మానవులును ఆబ్జే తూర్పు, పశ్చిమము దక్షిణము ఉత్తరము
ఊర్ధ్వ దిక్కులయందు వదేసి మండి వంతున యున్నట్టి రుద్రులును వేద విదుల చేత
కీర్తించబడు వేలకొలది రుద్రులును ఎవరెవరుండిరో వారి యందరికంటెను కాశీయందు
నివసించు ప్రాణులు రుద్రరూపులై యధికులగుచున్నారు ఈ కారణము చేత
రుద్రావాసమైన ఈ కాశీ అవిముక్తమని కీర్తించబడుచున్నదని పార్వతికి శివుడు చెప్పినట్లుగ
అంగస్త్రమహర్షికి కుమారస్వామి చెప్పెను

శ్లో॥ శ్మశ్లేప శవః ప్రోక్షః శానం శయనమువ్యతే
నిర్భవన్తి శ్మశావార్థం మునే! శ్మశ్మశ్శకేవిదాః॥

ఛా శ్మ శబ్దము శవమును తెల్పుననియు శానం శయవార్ధక మనియు
శ్మశ్మశ్శకేవిదాలైన వండితులు శ్మశాన శ్మశ్మశమును నిర్వదించుదురు

శ్లో॥ మహస్త్రాపిత భూతాని ప్రళయేనమువస్థితే
శరతేంద్ర కూశూత్యా భృశానం తతభవతే॥

ఛా ప్రళయ కాలమునన్నమైనవ్విధు మహాభూతములు గూడ ఇదట
శవాకారమున శయించి యుండుటచే ఇది శ్మశానమగుచున్నది.

శ్లో॥ అనిశ్చ వరణానైవ క్షేత్రక్షాశ్చతే వ తే॥
వారాణసీతి నిఖ్యాతా తదారభ్య మహామునీ॥

భా ఈ శ్రేతము యొక్క రక్షణకొరకు ఇరువైపుల అస్పి, వరణానదులు
స్పృష్టించబడి యుండుటచే ఇది అప్పటినుండి వారాణసియని విఖ్యాతమైనది
పాద్య- శ్లో॥ లింగం లింగశరీరస్య విశేషం గమయేత్పురమ్॥

తేన లింగమితిఖ్యాత మవస్తైక పాదనమ్॥

భా లింగశరీరముయొక్క అంతర్లింగము ఇవటవేరు చేయబడుటచే ఇది
అవస్థముఖ్యపాదనమై లింగము అని చెప్పబడుచున్నది
బ్రహ్మచైవర్త -

శ్లో॥ మహాతత్త్వమయే పాత్రే బ్రహ్మకథ్య సనాతనమ్॥

మాయాప్రవేశ రహితమవిముక్తం తదుచ్ఛతే॥

భా మహాతత్త్వ వికారమునకు అధిష్ఠానముగు సనాతన కుద్ధ బ్రహ్మము మాయా
ప్రవేశ రహితమై ఇచట యుండుటచే ఇది అవిముక్తమని చెప్పబడుచున్నది

శ్లో॥ అనందకందబీజానామంతురాచీ యతస్తతః॥

శ్రేయోని నర్వలింగాని తస్మిన్నానందకాననవే॥

భా ఈ అనందకానన మందు అచ్చటచ్చట నున్న పర్వలింగములును
అనంద కంద బీజముల యొక్క అంకురములని గ్రహించవలెను

శ్లో॥ మమలింగాని నర్వాణి హ్యంకురాచీవ పర్వతః॥

అవదాదుదికానీతి హ్యనందనమచ్యతే॥

భా వా రూపమగు ఈ లింగములన్నియును అనందరసోద్భవమైన
అంకురములవలె యుండుటచే ఇది అనందకాననమగుచున్నది

లైంగి శ్లో॥ అవిముక్తం పరంక్షేత్రం శంకరస్య సదైవహి॥

తవ్వామ్నా తత్ప్రసిద్ధం చ త్రైలోక్యే శూలపాణినః॥

విమగ్నాఖ్యాం పురీపాచ నామ్నావారాణసీ మునః॥

భా శూలపాణి యగు శంకరుని యొక్క సాహచర్యమును వదా గలిగి
యుండుటచే ముల్లోకములయందును ఇది అవిముక్త శ్రేతమని ప్రసిద్ధి గాంచినది
అస్పి వరణా నదులను ఇరువైపుల గలిగి యుండుటచే వారాణసియని
పిలువబడుచున్నది

7 అధి బాహ్యరహమహిమా కారదీయే

శ్లో॥ యోజనానాం శతస్థోవి వి యోవిముక్తం పురేష్ఠది॥

ఐహంపాతక పూర్ణోవి న స సాస్తి ప్రభాభ్యతే॥

భా యోజనముల కొలది దూరమున నుండియైనను ఎవరూ హృదయ
పూర్వకముగ కాశీని స్మరింతురో వారు అనేక పాపములు చేసిన వారు అయినను ఆ
పాపములచే వారు బాధింపబడరు

అప్రతిపేతు కాశీప్రకరణము

అప్రతిపేతు -

శ్లో॥ పృథ్వీయనరా కాశీం యత్రకుత్రాపి సంస్థితా

తేషామౌనువివిద్యుజ్ఞా భవన్తి జ్ఞానభాగినః॥

భా॥ ఎక్కడనుండి యైనను కాశీని వ్యరించిన వారు తమ పాపనమూహముల నుండి విముక్తులై జ్ఞాన పంచస్థలగుదురు

తదా- శ్లో॥ మనసా యై కాశీకాయా నృతమౌదార్యమార్జ్యైః॥

తేషాం మచో వ పృథతి పృథారి వగరించినా॥

భా॥ ఉదార గుణములు గల పూజ్యాలు మనసా కాశీని ఒక్కసారి వ్యరించినను అట్టివారి మనస్సు, కాశీని విడిచి మరియే ఇతర వస్తువును వ్యరించుటకు ఉత్సాహపడదు మోరటియై, కాలక్షిప్తంజేచ -

శ్లో॥ మమ ద్రియస్య క్షేత్రస్య యోఽవిముక్తస్య సంవృతే ।

ప్రాణప్రయాణ సమయే దూరగోఽవ్యసహవాపి॥

శ్లో॥ స పాపహగముత్కుజ్య వ్యర్థభోగాప్రమత్తుతే॥

కాశీవృక్షం పుష్కేన వ్యర్థాద్యధోపాశాయతే॥

భా॥ నాకు ద్రియమైన కాశీక్షేత్రమును ప్రాణోత్క్రమణ పమయమున వ్యరించినవాడు దూరమునందున్నప్పటికిని పాపియైనను అట్టివాడు తన పాప నమూహముల నుండి ముక్తిని పొంది వ్యర్థభోగములను అనుభవించును

శ్లో॥ పృష్ఠివ్యామేశరాటో భూత్వా భుక్త్వా భోగావనేశకుః

ప్రాప్యవిముక్తం తత్కృత్వాన్విర్యాణవదభాగ్యవత్॥

భా॥ క్షీణపుణ్యుడై వ్యర్థ భ్రష్టుడైనను ఈ భూమిమీద ఏక జ్యోత్సాధివతిగ పుట్టి అనేక భోగములను అనుభవించి తుదకు అవిముక్తమగు కాశీని చేరి ఆ పుణ్య వశమున జన్మరాహిత్య రూపమగు నిర్వాణమును పొందును

కార్త్య - శ్లో॥ యే పృథతి పరంకాలం విదంతి చ పురీమిమామ్॥

తేషాం వినశ్శుతి క్షిప్రమిహమృత చపాతకమ్॥

భా॥ ఎవరు చిరకాలము కాశీని వ్యరించుచు కాశీ తత్త్వమును తెలిసికొందురో అట్టివారియొక్క ఇహపరలోక వంశంధమైన పాపములన్నియు శీఘ్రముగా నశించును బ్రహ్మస్మరణజే -

శ్లో॥ సంవృరివ్యై యే స్థానమవిముక్తం నదవరా॥

విద్యతనర్యపాపాస్తే భవన్తి గతావమా॥

త్రిష్టలిసేతు కాశీప్రకరణము

భా అవిముక్త శ్లేతమైన కాశీని సదా పంప్యరణ జేయు మానవులు సర్వ పాపములు నశించిన వారై ప్రమథగణ సమానులగుదురు

ప్రహ్లాదబుద్ధే -

శ్లో॥ కాశీకాశీతి కాశీతి బహుధా పంప్యరస్యజః॥

స పశ్యతీహ నరకాన్వర్తమానాన్వయం కృతాన్గ (స్వకృతకర్మజానిత్యర్థః)

భా కాశీ కాశీ కాశీయనుచూ సర్వధా పంప్యరణము చేయు ద్విజాలు స్వకీయకర్మఫల స్వరూపమగు నరకములను పొందరు

భవః శ్లో॥ అద్వాపైర భృమహాగా యన్మరివ్యన్తి కాశీకామ్॥

తేషాం పాపక్షయో భూయో మోక్షపీఠం భవత్యను॥

భా ఇది మొదలు కాశీయని విత్యము స్మరించునట్టి మహాత్ములు తమ తమ పాపములను పొగట్టుకొని వెంటనే మోక్ష పీఠమును పొందిన వారగుదురు

శ్లో॥ అవిముక్తం మహాక్షేత్రం సృష్ట్యాజాంస్తు యస్తజేత్॥

దూరదేశాన్తరగ్లోచి పి సోచి పి జాతు స జాయతే॥

భా దూరదేశస్థుడై యుండియు అవిముక్తమగు కాశీక్షేత్రమును స్మరించుచు ప్రాణత్యాగమొనర్చినవారు ఎప్పటికిని పునర్భవమును పొందదు

శ్లో॥ అనందకాననం యన్యచిత్రం పంప్యరతే వదా॥

తతోక్షేత్ర వామస్మరణాన్త స భూయోచి జాయతే॥

భా ఎవడు మనస్సును సంలగ్నము జేసి అనందకాననమగు కాశీక్షేత్ర వామమును స్మరించుచుండునో అట్టివానికి తిరిగి జన్మించవలసిన యవసరముండదు

తథా- శ్లో॥ కాశీస్మరణ మోక్షేణ కిం చిత్రం యదఘం వ్రజేత్॥

గర్భవాసోచి పి పశ్యత విశ్వకామరూహత్పరాత్॥

భా కాశీ స్మరణచే విశ్వేశ్వరానుగ్రహము గల్గి పునః గర్భవాస దు ఖమే నశించుచుండగా కాశీ స్మరణచే పాపములన్నియు నిర్మూలమగుననుటలో నిదిత్రమేమున్నది?

తథా

శ్లో॥ తిష్ఠన్తచ్చన్వవస్థుంజన్మ ర్మతుర్యన్త సవప్నపి॥

యోచి విముక్తం పృథగ్దేవి తస్య జన్మభయం కుతః॥

భా ఓ దేవీ! మనమూర్తిగా కాకున్నను యాదృచ్ఛికముగ నైనను నడచుచు విలబిడియు నిద్రించుచు భుజించుచు కర్మలను నిర్వహించుచు నవ్వేచు ఇట్లు ఎట్టి స్థితిలో నైనను కాశీని స్మరించువానికి పునర్జన్మ భయము లేదు

త్రిస్తలిసేతు కాశీవ్రకరణము

తథా- శ్లో॥ కాశ్యాం యేషాం నామ గృహ్లాంతి లోకా వీజంతేషాం జాయతే మోక్షమార్గః

కాశీం యే నై సంస్కరన్త్యన్త్యచేతే తానప్యాత్మా శంకరస్తార యేచ్ఛ

భా లోకులు ఎవరైనను కాశీయందుండి తన్నామగ్రహణము చేసినంత మాత్రమున వారి మోక్ష మార్గమునకు వీజావాపము జరుగును ఇతర చేయులందుండియు కాశీని వ్యరించునట్టి వారి ఆత్మలను శంకరుడు తరింపజేయును

8) అథ స్తుతి మహిమ - కాశీఖండ -

శ్లో॥ యః కాశీం స్తుతి మేధావీ యః కాశీం హృది ధారయేత్

తేనతస్తం తపస్తీవ్రం తేనైష్టత్రకుశోదభిః॥

భా మేధావియై కాశీని స్తుతించినను హృదయమందు ధారణ చేసినచు ఉట్టివారికి లీప్రతపః ఫలమును కోటియజ్ఞములు చేసిన ఫలమును లభించును

తథా ధవ

శ్లో॥ మునే న మే ప్రయన్తద్యధ్దీక్షిత మమహూజకః

యాద్యక్రియతరస్పృత్యం కాశీస్తవన లాలసః॥

తథా కాశీస్తవము చేయుట యందు లాలసగలిగిన వానియంతః కాశీలను దీక్షగా చేయునట్టి వాడు గూడ నాకు అంత ఇష్టుడు గాదు ఇది ధ్రువము

శ్లో॥ తాదృశ్చష్టి ర్నమే దానై స్తాదృశ్చష్టిర్నమే మతైః

స తుష్టి స్తవసా తాదృగ్యాదృక్పాత్ కాశీనంస్తవైః॥

భా కాశీస్తవము చేయువారి యెడల సంతుష్టుడనైనంతగా దానములు యిగాదులు తపస్సు చేయువారి యెడల గూడ అంతగా సంతుష్టుడనుగాను

శ్లో॥ అనందకాననం యేన స్తుతమేతత్పుచేతసా

తేనాహం సంస్తుతః సమ్యక్పర్యైః సూరైః శ్రుతీరితైః॥

భా అనందకాననమగు ఈ కాశీని దృఢచిత్తులై స్తుతించినచో సర్వ వేదసూక్తుల చేతను నేను స్తుతించబడినవాడనగుదును

శ్లో॥ వారాణస్యాః స్తుతిమపి యో నిశన్యానుమోదతే

అపి బ్రహ్మాండమఖిలం ధ్రువం తేవాసుమోదితమ్॥

భా కాశీస్తోత్రము వ్యయముగా చేయకున్నను ఇతరులు కాశీస్తోత్రము చేయుచుండగా విని ఆనందించిన వారికి గూడ అఖిల బ్రహ్మాండమును స్తుతించినంతగా ఎలము గల్గును

9) అథ కాశీగమనమహిమ - బ్రహ్మఖండ

శ్లో॥ ప్రసంగతో యే గమనం ప్రకుర్యు ర్వాపారతః ప్రేషణేనాపి కచిత్

ఎచ్చెపి యే కాశీకాం సంప్రణీతా స్తే న్యః కృతార్థాః శ్రుతివాద ఏషః॥

భా ఇనుకోకుండ కాశీ ప్రయాణము చేసినవారు గాని వ్యాపారరీత్యాగాని
ఇతరుల పనికై పంపబడినవారుగాని కనీసము బలవంతులచే బంధింపబడి కాశీకి
రీసినాని రాబడిన వారు గాని వీరందరును కృతార్థులగుదురని వేద వాక్యము గలదు
గమనోపవిష్ణుత్వార్థసూ తత్త్వప్ర

శ్లో॥ జయశేషద దేవత జయ కాశీప్రియామృత
రాశీం ప్రావయ దేవత యో వాసం జనార్దన॥

భా దేవదేవుడవైన శేషవా! నీకు జయము ఓ కాశీప్రియా! అమృతా! నీకు
జయము ఓ దేవదేవా! నన్ను కాశీ చేర్చుము ఓ జనార్దనా! నాకు కాశీ వాసము
గలిగించుము

సంస్కృతము ర సంవాతాయాం

శ్లో॥ వారాణసీమేన యదా ప్రవృత్తే గన్తుం నర వ్రస్య సమన్తపాపమ్
వివాశ్య సార్థం గణైర్భుజైః స్వైః ప్రీతః సుహృత్ప్రవృత్తి ధర్మరాజః॥
భా కాశీకి సౌగంధి బయలుదేరిన వెంటనే అట్టివాని సర్వపాపములను
కలుపుచేసె యునుధర్మరాజ వారిగుణగణములచే ౧ ప్రీతుడై మిత్రభావము
పహించును

శ్లో॥ వృత్సృష్ట్య లోకస్య సృష్ట్య వశో ర్మిత్రస్య పిత్రోర్హృదో గురౌర్హృ
యాదామథా ట్లా మభవోపదేశం కుర్యాన్నగోర్హృం గమనస్యవిష్ణుమ్॥
భా సర్వల కములను కాసించువారుగాని బంధువులుగాని మిత్రులు గాని
అందరిని గూడ గుంటపుగాని కాశీ గమనమునకు ప్రార్థన పూర్వకముగా గాని
కాశీకి వెళ్ళిగిని అందరే పూర్వకముగ గాని విష్ణుము గలిగింపరాదు
యీచిట్టయూపం విష్ణుమిత్రులైనా కాశీభండే
(ఓ శివగమనము చేయవద్దని ప్రార్థించుట గూడ విష్ణుకారియే)

శ్లో॥ బ్రహ్మహో యోగః తి గచ్ఛేద్వై దైవాద్వారానాసీంపురీమ్
తస్య శ్లేత్రస్య మాహాత్మ్యాద్రహ్మాహాత్మా నివర్తతే॥
భా బ్రహ్మహాత్య చేసినవాడెనను ఇచ్చాపూర్వకముగ గాకున్నను దైవ వశమున
నెడను క శీన చేరుచో అ పుణ్యక్షేత్రము యొక్క మాహాత్మ్యము వలన వాని బ్రహ్మహాత్య
నివి రించబడును

కౌర్య శ్లో॥ అగచ్ఛతామిదం స్థానం సేవితుం మోక్ష కాంక్షిణామ్
మృతానాం ప పునర్జన్మ న భూయో భవసాగరే॥
భా ముముక్షువులగు వారు అవశ్యము ౪ పుణ్యక్షేత్రమగు కాశీకి వచ్చి
దానిని సేవించవలెను అట్టివారు ఇచట మృతులైనచో వారికి భవసాగరమున పునర్జన్మ
భయముండదు

భా అందుచే నర్వసంగ పరిత్యాగమొనర్చి ధృఢమనస్కుడనై విశ్వేశ్వరుడు స్వయముగ వెలసియున్న అనందకాననమగు కాశీ క్షేత్రమును పొందుము

మాత్యై- శ్లో॥ యది పాదో యది శరో యది వాఽధార్మికో నరః॥

మువ్వేత నర్వసాపేభ్యో హ్యవిముక్షం ప్రజేద్యది॥

భా పాపాత్ముడైనను దుర్మార్గుడైనను అధార్మికుడైనను కాశీని చేరినచో అట్టి వాని పర్వ పాపములు వాశనమగును

తథా- శ్లో॥ అవిముక్షం నదాదేవి! యేవ్రజన్తి సువిశ్రీతాః॥

తే తిష్ఠన్తిహ సుశోచా! మధ్యక్షాశ్చ త్రివిష్టపే॥

భా ఓ దేవీ! విశ్రయఋద్ధి గల్గినవారై ఎవరు కాశీని చేరుదురో అటువంటి వారును నా భక్తులును స్వర్గసుఖము ననుభవించుదురు

తథా- శ్లో॥ దూరం మే మరణం యువాఽహ మధునాధార్యం న చిత్రేత్సితి

శ్రోతవ్యో విభృతం శృతాన్తమహిష్యగైవేయఘంటారవః॥

నైకట్యాత్రకటోక్యట శ్రుతి ఫుటేం సంప్రాప్య పిత్యా తతో

జీర్ణం వర్తకుటేం తతః పటుమతిర్ధన్వేశ్చురం దూర్ఘటే॥

భా వేనింకను యువకుడను నాకు మరణము సుదూరమున నున్నది అందుచే ఇప్పుడే నా చిత్తము భగవంతుని యందు లగ్నము గానక్కర లేదు అని ఎవరును భావించరాదు ఏమనగా యముని వాహనమగు మహిషము యొక్క మెడయందలి ఘంటారవము మిక్కిలి నమీపమందే చెవులయందు ప్రతిధ్వనించుచుండును (నిత్యం నన్నిహితో మృత్యుః) మరణమెప్పుడైనను సంభవించవచ్చును అందుచేత జీర్ణపటకుటీరము వంటి ఈ శరీరమును విడచి స్థిర ఋద్ధి గల్గినవాడు నదా భగవద్ధ్యాన వరుడై శివుని నివాసమగు కైలాసమును చేరును

బ్రహ్మ వివర్త -

శ్లో॥ శ్రుణ్వస్తులోకా వరమార్తియుతా రహస్యమవ్రం వర మాదరేణ॥

కలో నివష్టప్రత దైర్యవీర్యా గచ్ఛన్తు కాశీం వరమార్ధరాశిమ్॥

భా పరమార్తితో గూడిన ఓ జనులారా! మిక్కిలి ఆదరముతో రహస్యమైన ఈ మంత్రమును విందురు గాక! కలియుగమున ప్రతములు చేయలేనివారు ధర్మ కార్యములందు ధృఢత్వము శక్తి యుక్తులు లేనివారైన మీరు పరమార్థ స్వరూపమగు కాశీని చేరుదురు గాక!

శ్లో॥ వారాణస్యాం మహాతీర్థే నరః పాపాద్యముచ్యతే॥

నప్రజన్మకృతాత్మాపా ధమనాదేన ముచ్యతే॥

భా వారాణసిని చేరినవాని యొక్క నప్ర జన్మలయందు చేయబడిన పాపములు గూడ పూర్తిగ నశించును

లైంగే - కాశీం ప్రకృత్య-

శ్లో॥ నత్కం నత్కం పువనత్కం త్రినత్కం వాన్మతః కుభే
శీఘ్రం తలైవ సంయాతు యదీచ్ఛేన్నామకం వదమ్॥

భా॥ ఓ కుభగాత్ర! మా యుక్త్య సాన్నిధ్యమును గోరినవారు శీఘ్రముగ కాశీని
చేరి అచట నివసించవలెను ఇది ముమ్మాటికిని విజము ఇతర సాధనములచే
నాసాన్నిధ్యము సిద్ధింపదు

తథా- కాశీఖండే -

శ్లో॥ ఉడ్డీయ పర్వత దేశాద్భావం వారాణసీం ప్రతి
ఉడ్డీయమానో మహాబల ఏవ ముక్త్యై ప్రకల్పితః॥

భా॥ ఇతర పర్వదేశములకు ప్రయాణమగుటను విడవాడి కాశీని గూర్చి
మాత్రమే వెళ్లగోరవలెను ఇదియే ముక్తికి గట్టి సాధనము

వచనము యోగేహ్యుడ్డీయాన బంధోఽస్తి హత్యయమే వేత్కర్షణ తథాఽ
వేకాని మరణ చిహ్నముక్త్యా ద్విచక్వారింశే ౨ ధ్యాయ ఉక్తమ్॥

భా॥ యోగాభ్యాసములో ఉడ్డీయమాన బంధమనునది యొకటి గలదు
అదియే ఇచట ప్రస్తావించబడినది. (ఉడ్డీయమానమనగా అకాళ గమనము దీనికి లక్ష్యము
కాశీ యోగ్యమమటలో కాత్పర్యము) 42వ అధ్యాయమున ఇట్లే అనేక మరణ చిహ్నములు
మూదించబడినవి

శ్లో॥ ఏకాని కాల చిహ్నాని నన్వన్యాని బహున్వపి
జ్ఞాత్వా ౨ భ్య సేన్నరో యోగమథవా కాశీకాం శ్రయేత్॥

భా॥ ఇటువంటి మరణ చిహ్నములు ఇంకను బహువంఖ్యలో నున్నవి వానిని
తెలిసికొని మానవుడు యోగమభ్యసించవలెను లేదా కాశీని ఆశ్రయించవలెను

తథా - శ్లో॥ నర్వేషా మహాసాపావాం ప్రాయశ్చిత్త చిరీర్షయా

విః శృంఖై రేవ నక్షన్యం ప్రమాణశ్చైరిదం నచ॥

భా॥ పర్య పాపములకు ప్రాయశ్చిత్తమును చేసికొనగోరునట్టి వారిచే అనగా
ప్రమాణము తెలిసిన వారిచే విస్మందేహంగా ఇది చెప్పబడవలెను

శ్లో॥ పురశ్చరణ కామశ్చేషీతోఽపి యది పాపతః

మన్యసే యది న నత్కంవాత్కం శాస్త్రప్రమాణతః॥

భా॥ పురశ్చరణ చేయుటచే పాపక్షయమగునను విశ్వానమున్నచో శాస్త్ర
ప్రమాణముబట్టి సంపన్నుడవేయివచో మా వాక్యమును నత్కమని విశ్వసించుము

శ్లో॥ తతు నర్వం పరిత్యజ్య కృత్వా మనసి విశ్రయమ్॥

అనందకావనం యాపి యత్ర విశ్వేశ్వరు స్వయమ్॥

పాద్య:- **గ్లో** కాంధ్రతి వ్రథతానా జనానా పానకర్పణామ్

సూర్యంతే సర్వపాపాని సర్వభాతు దతావ్యసే

భా కాశీగమనమువకు బయలుదేరిన వారు ఎంతటి పాప కర్ములైనను సప్త
భాతుగకమైనవియైనను వారి పాపములన్నియును శీఘ్రముగా క్షీణించును

గ్లో కాశీముఖ్య యాతానా సర్వ స్యాత్మమయః శుభః

మందళం సకలం సన్త వ కింవిధి వివారయేత్

భా కాశీకి వెళ్ళగొరివవారికి ఎట్టి సమయమైనను శుభప్రదమైనదే ఎట్టి
సన్నపులైనను మంగళ ప్రదములే ఇందును గురించి ఎట్టి వందేహము కూడదు (కాశీ
గమనే ముహూర్తమునయో ప్రతిజ్ఞ వ కార్యత్యర్థ) మంచి ముహూర్తము కొరకు గాని
మంచి శకునముల కొరకు గాని వేది యుండ బనిలేదని భావము)

గ్లో దేవా సర్వ భవేయ్యై ప్రతిబద్ధకరౌ సరమ్

తామపేక్ష్యైవ ద్విష్యా కాశీ ముక్తి ప్రకాశికా

భా సాధారణముగ దేవతలు ఏ వలెనైనను మిక్కిలి ప్రతిబంధక ములను
గర్హించుచుండురు. అట్టి వానిని విర్లక్ష్యము చేసియే, ముక్తి ప్రకాశకయైన కాశీకి యాత్ర
చేయవలెను.

10) అభిరాశీదర్శన మహిమయా:- కాశీఖండ:-

గ్లో తులాపురుషదేవ యత్యుజ్జ్వలం సమ్య దావ్యతే

కాశీదర్శన మాత్రేణ తత్యుజ్జ్వలం శ్రద్ధయాఽపునైః

భా- తులాపురుష దానము చేసిన వారికి ఎట్టి పుణ్యము లభించును అట్టి
పుణ్యము శ్రద్ధతో కాశీయాత్ర చేసి, దానిని దర్శించిన వారికి లభించును

తదా- **గ్లో** ప్రయాగ ప్రివస్త్యుజ్జ్వలం యత్యులం ప్యాన్వివప్రదమ్

కాశీదర్శన మాత్రేణ తత్యుజ్జ్వలం శ్రద్ధయాఽపునైః

భా ప్రయాగ ప్రివస్తముచే గర్భావంతటి పుణ్యము కాశీదర్శన మాత్రముననే
ప్రాప్తించును.

శ్లో- శ్రేయసాం భాజనం చైతన్యుజ్జ్వలం స ముఖా సయేత్

దేవానామపి దుష్ప్రవృత్తం కాశీ వందర్శనావ్యతే

భా- సర్వశ్రేయస్సులకు యోగ్యమైన ఈ నరకస్థును ఎవరును వృథా పరచరాదు.
భేదతలకు సైతము దుర్లభమగు కాశీదర్శనము ఇన్కల్ ఒకపొరియైనను తప్పక
చేయవలెను.

గ్లో కః కరః కౌఽథవా కాలః కింవా కర్మాజ్యవేదగా

సరావస్థప్రదం క్షేత్రమవిముక్తం యదీక్షితమ్

భా వరమానన్త వ్రదము అవిముక్త స్త్రీతమునగు ఈ కాళీని దర్శించిన వారికి కలి భయమేముందును? యముడు వారినేమి చేయగలడు? అనేక శుభ కర్మలను చేయవలసిన అవసరము వారితేమి యున్నది?

శ్లో॥ ప్రసంగతోఽపి యన్నేత్రపథమాస్థకావనమ్

యాతంతోఽత్ర న జాయన్తే వేదీరవే నిత్యకావనమ్

భా వేత్రములకు పర్వ కారణము అనందకావనమునగు కాళీని చేరి అవ్రయత్నము గానైనను ఎవరిచే చూడబడునో అట్టి వారు తిరిగి భువిపై జన్మించరు. వారు శృకాన భూమిని చూడరు అవగా అట్టివారికి జన్మరాహిత్య మోక్షము గల్గును.

శ్లో॥ యై ర్భుష్టా దూరతు కాళీ తే పుణ్యా పావక్షతవః

ప్రుష్టాయై స్తేఽపి న తతః శ్రీష్టా మోక్షైకభావనమ్

భా కాళీని చేరి దర్శింపలేనివారు దూరమున నుండి చూచినను వారు పాపరహితులే యగుదురు. మోక్ష హేతునగు కాళీని చేరి ప్రుశించిన వారు అంతకంటెను శ్రేష్ఠులగుదురు

బ్రహ్మపురాణే:-

శ్లో॥ అరవిష్కన్తి యే ద్రవ్యం వజ్రనా యోజయేన తు

తే బ్రహ్మహత్యామోక్షాత్తు భవిష్కన్తి మనూషుగాః

భా యోజనముల కొలది దూరమున నుండియైనను వచ్చి కాళీని ఎవరు చేరుదురో అట్టివారు వజ్రమలై బ్రహ్మహత్యాది పాతకముల నుండి ముక్తులై వా భక్తులగుదురని శివుడు చెప్పెను. ఇది నిశ్చయము.

మాత్స్యే- శ్లో॥ అజ్ఞావాక్ భావతోవాఽపి వర్తమానమతీతకమ్

సర్వం తవ్యన తత్ప్రాపం శ్రేత్రం ధృష్ట్వా నివశ్యతి

భా కాళీ స్త్రీతమును దర్శించుట చేత తెలిసి గాచి తెలియక గాచి చేసిన ప్రారణ్య సందిత కర్మలన్నియును సంపూర్ణముగ వశించును

పాద్యే- శ్లో॥ అప్యా సందర్శనం వ్యాసో వర్తపాతకహతకమ్

అప్యాం వివాతో నిర్వాణం పాథయత్సం జపాచుషో

భా ఓ వ్యాసమహర్షీ కాళీ సందర్శనము సర్వపాపనివారకము. కాళీవాసము శీఘ్రముగా నిర్వాణమును సిద్ధింపజేయును

బ్రహ్మవైవర్తే - శ్లో॥ నశ్యతాత్మ వరమార్చితాం పురీం యోగిభిః నశ్యతిభి ర్భువీశ్వరైః

యాం నిరీక్ష్య పురుషః పురాక్షయైః పాతకైః శరమిత్తై ర్వియుజ్యతే

ఘా నాయనా ఇది ప్రహంచము యోగులచేతను మత్తుకులగు
మునీశ్వరుల చేతను మిక్కిలిగ అర్పించబడిన కాశీని దర్శించిన వారు పురాకృతము
లగు వంచమహాపాతకముల నుండి గూడ ముక్తులగుదురు

శ్లో॥ జన్మాంతర వహ్నిసైన్య యత్పుణ్యం వమపార్శ్వతమ్

తేన పుణ్యకదంబేన దర్శనం యాతి కాశీకా

ఘా పూర్వజన్మ వసానములందు చేసికొనిన పుణ్య వమూహముచే కాశీని
దర్శించుట జరుగును

తథా- శ్లో॥ ఐహమ్మతాని పాపాని పూర్వజన్మాత్మాన్యసి

కాశీదర్శన మాత్రేణ నామేష్వర్త వాస్యతా

ఘా అట్లే కాశీక్షేత్రమునకు చేరకముందు పూర్వ జన్మలందుచేయబడినట్టి
పాపములు పైతము కాశీ దర్శన మాత్రముచే నశించును ఇది నిశ్చయము

వచనము అత్ర ఐహమ్మతానీతి నిర్దేశా త్పూర్వవచనా న్యప్యేత
ద్విషయాఙ్ముఖసంపాదాయచ్చై చతుర్థాకరణవాక్యానివాఽగ్రయ విషయత్వేన అన్యథా
కాశ్యప్రకృతపాతక సరిహార్యం వంచశ్రోయాత్లాది విధాన సైయర్థ్యం ప్యాతః

ఘా “ఐహమ్మతాని పాపాని” యని చెప్పబడుటచే కాశీకి వెలుపల చేసిన
పాపములే కాశీ దర్శనముచే నశించును కాశీలో చేసిన పాపములైన వంచ శ్రోశయాత్లాది
ప్రాయశ్చిత్త విధానముచేసి కొనవలసియే యున్నది లేనిచో కాశీయందు చేసిన
పాపములు పొవుటకు వంచశ్రోశయాత్లాదులు చేయవలెనని చెప్పట నిర్వృతమగును
తథా- శ్లో॥ పూర్వజన్మకలలోని నందితం పాపరాశిమతులం వినాశయేత్

కాశీకవరదప్రకాశా దర్శనశ్రవణక్షేత్రవాదిభిః

ఘా- తతకోటి పూర్వజన్మలందలి పాటిలేని వందిత పాపరాశి వంకటిని
వరదమును ప్రాప్తించజేయునట్టి కాశీయొక్క దర్శనము శ్రవణము తత్క్షిప్తవాదులచే
నశించజేసికొనవలెను

తత్రైవమనుః-

శ్లో॥ బ్రహ్మన్మాశీం కాశీకావతకర్తృం యే యే లోకా నంవృతస్యత కుతః |

తే తే ముక్తాః కింప్రసక్తానా త్పాద్యన్తే యేనై కాశీకాం వంగతాశ్చ

ఘా అట్లే మనుష్యు ఈ విధముగ చెప్పబడుదు. ఓ బ్రహ్మవిదురా! నర్వమును
ప్రకాశించజేయునట్టి వ్యయంప్రకాశకయగు కాశీని వివరవరు ఎచ్చట నుండి యొనను
సంపూరించు చుందురో అట్టివారు సర్వపాపముల నుండి ముక్తులగుదురు. ఇక సజ్జాత్ము
కాశీని దర్శించి స్మరించి అందు నివాసమున్నవారి మాట చెప్పవలసిన వని ఏమి
యున్నది?

II) అథ కాశీ ప్రవేశ మహిమ - బ్రహ్మయైవర్తే:-

శ్లో॥ మహాపాతక యుక్తః పి శ్రద్ధయా రహితోఽపివా

కాశీప్రవేశాదనఘః సమ్యక్స్థిత్యాసుఖిభవత్॥

భా॥ మహాపాతకములు చేసినవాడైనను శ్రద్ధారహితుడైనను కాశీ ప్రవేశించినంతనే అట్టివాడు పాపరహితుడై సమ్యక్ స్థితితో సుఖముగ ముందును

వచనము అత్ర కశ్చిత్కాశీ ప్రవేశే పాపం న సశ్యతి కింతుబహరేవ తిస్థతి॥ ఏతదేవానఘత్వమ్॥ అత ఏవలింగపురాణే॥

భా॥ ఎవడైనను కాశీ ప్రవేశించినప్పుడు నిజమునకు వాని పాపములు నశించవు కాశీకి బయట ఆ పాపములు వేచి యుండును అందుచేతనే అనఘత్వము లభించును లింగపురాణ ముదిట్లు చెప్పబడినది

శ్లో॥ వారాణస్యాంతు యః కశ్చిత్ప్రసిద్ధో బ్రహ్మహతకః॥

తిస్థతే బాహ్యతః పాపం నిర్గతే గృహ్యతేఽపి॥

భా॥ బ్రహ్మహతకుడై యుండియు ఎవ్వడు వారాణసిని ప్రవేశించునో వాని పాపములు కాశీకి బయట వేచి యుండును అతడు కాశీనుండి బయటకు రాగానే మరల ఆ పాపములు అతనిని గ్రసించును

స్కాందః పి శ్లో॥ పంచక్రొశన్తరే రాజప్రహ్లాదా న సర్పతి

భా॥ ఓ రాజా! పంచక్రొశ పరిధికి లోపల బ్రహ్మహత్యగూడ ప్రవేశించదు

తథా:- విశాచమోచనాఖ్యానే -

శ్లో॥ ప్రవేశో నాస్తి బాహ్యకం ప్రేతానాం తవసాం నిధే॥

మహతాం పాతకానాం చ వారాణస్యాం శివాశ్రయా॥

భా॥ ఓ తపోనిధీ! శివుని యాజ్ఞచే అటువంటి ప్రేత భూతములకు పంచమహాపాతకములకు కాశీ ప్రవేశమే లేదు

వచనము ఏవమన్యాన్యం పురాణవచనాని క్షేయాని ఇదంతు విచారానహం

పాపన్యాః త్మగుణస్యామూర్తస్యచ బహిరవస్థిన సంభవాత్ అథవూర్వం శరీరావచ్ఛిన్నే స్థితమిదానీం తు వ్యాపకత్వా దాత్మనో బహిరవచ్ఛిన్నే తస్మిన్ప్రేత్యతి నతు కాశ్యవచ్ఛిన్న ఇతి మన్యసే తన్ను అదృష్టస్య ప్రదేశావచ్ఛేదేన వృత్త్యభావాత్ యదిచ పూర్వమేవ బహిరవచ్ఛిన్న ఉత్పన్నం పాపం న తు కాశ్యవచ్ఛిన్నేతర్హి కాశీ ప్రవేశేన కిమధికంకృతమ్॥ అతః స్వార్థా సంభవాద్భూహిః పాపస్థితి ప్రతిపాదక వాక్యాని బహిర్నగంతవ్యం కింత్వత్రైవవాసః కార్యః ఇత్యేవం పరాణి నిర్గతే గృహ్యతేపునరితి చ నహినిందానిందితుం ప్రవర్తతేఽపితు విధేయం స్తోతుమితి న్యాయేన బహిర్నయాయాదితి స్ఫుటమేవాఽఽ చ హాకించ బహు తరాణి వదాంసి పాప వివాశమేవ ప్రతిపాదయన్తి తథాహ పాద్మే॥

భా ఈ విధముగ ఇతర పురాణములయందలి వచనములను గూడ గ్రహించవలెను ఈ విషయమున ఈ క్రింది విచారణ గలదు పాపము అత్మగుణమైనందున అది సాకారము గాదు గనుక కాశీకి బయటయుండుట యనునది అసంభవము గుణము ద్రవ్యమును ఆశ్రయించునే గాని స్వతంత్రముగ యుండవేరదు వ్యాపకమైన అత్మకు శరీరదేశమందు చేసిన పాపము ఆ శరీరమెచట నుండునో అచటనే ఆ అత్మయొక్క పాపము ఉండును గనుక శరీరముతో పాటు పాపము గూడ అత్మతో కలిపి వచ్చును ఇక “కాశీకి వెలువల చేసిన పాపము వెలువలనే యుండును అత్మ కాశీలో నున్నప్పుడు కూడ ప్రవేశించవేరదు గనుక పాపము కాశీకి వెలువల నుండును తిరిగి కాశీనుండి వెడలుటతోడనే మరల పట్టుకొనును” అను వాక్యములు అర్థవాదములు అనగా కాశీవాసము చేయువారు కాశీని విడువరాదు అని యభిప్రాయము ఇచట నహివిందా నిందితుం ఉత్పహతే అపితు స్తుత్యం స్తోతుమ్ అను వ్యాయముచే కాశీ వాసము స్తుతిపరము నిందించుటకు ప్రవర్తించినను అది పరోక్షముగ స్తుతియందు పర్యవసించ బడవలెను కాశీ వాసము చేయువారు కాశీని విడిచి బయటకు పోరాదు అని స్పష్టముగ చెప్పినట్లు అయినది కాశీ వాసము చే పాపములు నశించును అని స్పష్టముగ చెప్పినట్టి బహుపురాణ వచనములు గలవు పద్మపురాణమున గూడ ఇట్లే చెప్పబడినది

పాద్యే - శ్లో॥ అత్ర ప్రవిష్టమాత్రస్య జన్తేః పాపం పురాఽర్హతమ్

వివాహమాస్మితి వరం పుణ్యరాశిశ్చ వర్ధతే॥

భా కాశీయందు ప్రవేశించిన మాత్రముననే అట్టి ప్రాణుల యొక్క పూర్వార్హత పాపములన్నియు నశించుచున్నవి ఇంకను వారి పుణ్య రాశి వృద్ధియగుచున్నది

మత్స్యపురాణే - శ్లో॥ వారాణసీతి భువన శ్రయ సారభూతా

ధన్యా నదా మమ పురీ గిరిరాజపుత్రా

పాపక్షయా ద్వీపజనః ప్రతిభాన్తి మర్త్యాః॥

భా ఓ గిరిరాజపుత్రా వారాణసియనునది త్రిలోకములందును సారభూతమైనది ఈ వా యొక్క పురీ నదా ధన్యమైనది వివిధములగు పాపములు చేసిన వారైనను ఈ కాశీని ప్రవేశించినంతనే పాపక్షయమును పొంది పుణ్యాత్ములై భాసించుచున్నారు

శివపురాణే - శ్లో॥ అవిముక్త ప్రవిష్టానాం నద్యః పాపం విలీయతే

భా అవిముక్త క్షేత్రమగు కాశీని ప్రవేశించినట్టి వారి పాపములు తత్క్షణమే నశించును

పాద్య - శ్లో॥ చత్వారోట్రాహ్వా తస్మి విశాస్త్రే చ పతివ్రతా

(సంతప్యమానం భూరిద్యుమ్నం ప్రతి శాలంకాయవః వచనమ్)

(శస్త్ర మయా నిహతా ఇతి)

ఘా పద్యపురాణములో ఇట్లు చెప్పబడినది "వాచేత నలుగురు బ్రాహ్మణులు పతివ్రతయగు నొకస్త్రీ చంపబడిరి" అని చెప్పి వక్కాత్తన్నదగు భూరిద్యుమ్నమహారాజును గూర్చి శాలంకాయన మహర్షి పుత్రుడు పలికిన వచనము

శ్లో॥ కాశీం గచ్ఛ మహారాజ సర్వపాప ప్రదోదినీమ్

తాం ప్రాప్య సకలం పాపం క్షయిష్యసి సర్వదా

ఘా ఓమహారాజ! సర్వపాపములను పొగొట్టగలిగిన కాశీక్షేత్రమునకు వెళ్లుము కాశీని పొందుటవలన సర్వపాపములను క్షయింపజేసికొనగలవు

శ్లో॥ ప్రత్యయార్థం చ రాజేష్ట్ర వీరీనివయ సంభవాన్

అవిశం కంఠకాన్యం చ సరిధత్స్వ మహామతే

అకాశీ దర్శనాంతం హి దృష్వామ్యశ్చిష్టవంఽనిభామ్

ఘా నీకు విశ్వానము గల్గుటకై నల్లని వస్త్రముతో తయారుచేయబడిన ఐదు చొక్కాలను ధరించుము కాశీ దర్శనము వలన అవి చంద్రుని వలె తెల్లనివియగుట దీవు చూడగలవు

శ్లో॥ కంఠకాహి యదానైల్లం జహ్యః గాశీనిలోకనాత్

తదా త్వం తత్స్వకలుషం క్షపితం వేత్సి సర్వకమ్ (ఇతి)

ఘా కాశీని చూచుటవలన నీ చొక్కాలు ఎప్పుడు నలుపు వర్ణమును వీడి తెల్లబడునా అప్పుడు వీ పాపములు సర్వము నశించినవని తెలిసికొనగలవు

తైంగేఽపి శ్లో॥ బ్రహ్మహి యోఽభిగచ్ఛేత్త్య అవిముక్తం కదాచన

తస్య క్షేత్రస్య మాహాత్మ్యాద్రహ్మహత్యా విసర్జితే

ఘా బ్రహ్మహత్య చేసినవాడును ఎవ్వరైనా కాశీని ప్రవేశించినచో అక్షేత్రము యొక్క మహత్త్వవలన బ్రహ్మహత్యాపాతకము వివర్తించును

తథా - శ్లో॥ బ్రహ్మహత్యానహం తీర్థం క్షేత్రమేతన్నయాశ్చతమ్

అభానాత్ భానతోహపి ప్రియానా పురుషేణా

యత్ప్రింబదభిభం కర్మ కృతం మానుషేణాహ

అవిముక్తం ప్రవిస్తస్య తత్పర్యం భవృపాద్యువేత్

ఘా బ్రహ్మహత్యా పాతకమును పైకము పొగొట్టగలిగిన ఈ క్షేత్రము వాచే న్యజించబడినది తెలిసిగాని తెలియకగాని ప్రాణి పురుషుడుగాని మానవ బౌద్ధులముచే ఎట్టి అశుభ కర్మలను చేసినను అట్టివి అవిముక్త క్షేత్రమందు ప్రవేశించగనే ఆ పాపము పాపములు నశించిపోవును

త్రిస్థలిసేతు కాశీప్రకరణము

తదా శ్లో॥ అవిముక్తం గతా యేనై మహాపుణ్య కృత నరాః

అపాపా హ్యజరాశ్చైవ అదేహాశ్చభవంతి॥

భా॥ అవిముక్తక్షేత్రమును చేరి అందు నివాసముపొంద గలిగిన పుణ్యవంతులు విష్ణుపులు జరాభయము లేనివారు మరల దేహమును ధరింపవలసిన యవసరము లేని వారును నగుదురు

శ్లో॥ జన్మాంతర సహస్రేణ యత్సావం పూర్వసంచితమ్॥

అవిముక్తం ప్రవిష్టన్య తత్పూర్వం ప్రజతి క్షయమ్॥

భా॥ పూర్వజన్మ సహస్రములందు చేయబడిన సంచితమైనట్టి పాపమైనను కాశీని ప్రవేశించినచో అంతయు పూర్తిగ నశించును

నన్యేకాశ్రమ మాహాత్మ్యే - (ఏకాశ్రమమాహాత్మ్యమునందు)

శ్లో॥ ఏష విశ్వేశ్వరదేవ ఏపైవ మణికర్షణః

కలావస్తర్ధితా కాశీ ముక్తి రత్రైవ లభ్యతే॥

భా॥ ఈ విశ్వేశ్వర దేవుడు ఈ మణికర్షక ఈ కాశీ కలియుగమున అంతర్నితములై యుండును ఇచటనే ముక్తి లభించును

వచనము ఇతి కాశ్యాంతర్ధాన శ్రవణాత్కుతప్రత్యవేశగమనాదీతి (అని చెప్పబడినందున కలియుగమున కాశీ అంతర్ధాన మగును అట్లయినచో అందు ప్రవేశించుట ఎట్లు సాధ్యమగును?)

శ్లో॥ అంతర్ధానం కలాయాతి తత్పురం తు మహాత్మనః॥

అంతర్ధితే పురతస్మి స్ఫురేతు వనతే విత్యం నర్వప్రాణి విముక్తిదా॥

ఇతి హరివంశే వచనాత్॥

భా॥ 'కలియుగమునందు అపురము అదృశ్యరూపమున ఉండును కాశీపురము అంతర్నితమైనను బాహ్యకారము కన్పించుచునే యుండును? అను హరివంశవచనము చేత కలియుగమందు మహాదేవుడు అంతర్నితుడై ఆతని జ్యోతి రూపమగు కాశీ గూడ అంతర్నితమగును కావి పురము విత్యమై వర్వ ప్రాణులకు ముక్తి నొసగునట్టిదియై ఉపస్థితి యందుండును అందు కాశీ లక్షణము త్యజింపబడకుండుటచే కాశీపురము పుణ్యమును ముక్తిని ఇచ్చునట్టిదియై యున్నదనుటలో అనుసవత్తి ఏమియు లేదు పేసత్సుదూర పంహితాయోం--

శ్లో॥ అతః కృతాశ్రమం న బహిర్భక్త్యత్యవ్యక్యమేధతః॥

బహిష్కృతా బ్రహ్మహత్యాఽవ్యవర్జితన్య నశ్యతి॥

భా॥ కాశీయందుండి పాపము చేసినచో అది కాశీ బయటకు పోయి అశ్వమేధ యాగము చేసినను వశించదు గాని కాశీకి బయటచేసిన బ్రహ్మ హత్యాపాతకమైనను కాశీయందు ప్రవేశించగనే నశించును

త్రిస్థలిపేతు కాశీప్రకరణము

కాశీ- శ్లో॥ మహాపాతకహరేయం యే నైశ్శ్చ పాపభక్షమాః

49

వారాహీం పమాపాద్య తేయాద్వి పరమాంకతిమ్

భా॥ మహాపాపముచేసిన వారైనను వారికంటె విశ్వస్థమైన పాపము చేసిన వారైనను కాశీని దేరినంతనే పరమగుడిని పొందుదురు.

తథా- శ్లో॥ ప్రవిష్టమాత్రే దేవతే బ్రహ్మహత్యా కప్పర్తిం

హహాత్మ్యత్వా ననాదం సా పితౄణాం ప్రాప దుఃఖితా

భా॥ దేవదేవులైన కప్పర్తి (శుశ్రూడు) కాశీని ప్రవేశించినంతనే ఆకాపియందున్న బ్రహ్మహత్యాపాతకము హాహాయని వెలుఱపట్టుచు దుఃఖించువట్టి దీర్ఘాయ పితౄణాంకమువకు పొయినది.

వచనము. ఇతి మహాదేవ బ్రహ్మహత్యావాకాన్యార్థ దభ్యుపాసేవ తస్మాతోపి ఫలముక్తమ్

భా॥ ఇట్లుమటచే మహాదేవులకుగు బ్రహ్మహత్య నశించినది అర్థ వాదమున, ఇతరుల బ్రహ్మహత్యయు కాశీ ప్రవేశ క్షణముననే నశించును అను ఫలము దెప్పినట్లు అయినది (ఇవట శివుని లేక కాలభైరవుని బ్రహ్మహత్యాపాతకము నశించిన కపాల మోక్షణ కథా విధానము అను వంధ్యము)

తథా- శ్లో॥ మేదుమందరమూర్తిని రాశీ పాపవ్యకల్మషః

అవిముక్తం సమాపాద్య రత్నభావో నైవతి క్షయమ్

భా॥ మేరుమందర ప్రమాణమైన పాపము చేసినవారైనను అవిముక్త క్షణమును ప్రవేశించినంతనే వారి పాపము తత్క్షణమే నశించును.

కాశీఖండే -

శ్లో॥ కాశీప్రాస్తరియంయోగః కాశీప్రాస్తరిదం తవ

కాశీప్రాస్తరిదం దావం, కాశీప్రాస్తరిః కన్దైకదా

భా॥ కాశీని చేరుటయే యోగము కాశీ వానమే తవనపు కాశీ యందుండుటయే దావము, కాశీ ప్రాస్తరియే కన్దైక పాదవము.

తథా-

శ్లో॥ అన్యవ్యసేవ పాపాని మహావ్యర్థాని యానినః

క్షయద్వి తాని సర్వాణి కాశీం ప్రవిశంతు సతామ్

భా॥ ఇతరములైన పాపములు ఎని గొప్పనియైనను అర్థమైనవియైనను అన్నియును కాశీని ప్రవేశించగనే పరమగుడులగుటచే నశించిపోవును.

దుష్టవృత్తయః-

శ్లో॥ సర్వగుహ్యోత్తమం మమ నిరుతమం కుభవమ్

ధన్యా ప్రవిష్టాః సుకతో మమభిక్తా ద్వికారయాః

భా- ఓదేవీ! నాకు శ్లేతము గుహ్యతమమైన స్థానము నాకు మిక్కిలి ఇష్టమైనది
శుభకరమైనది. ఇందు ప్రవేశించిన వా భక్తులగు ద్విజాదులు ధన్యులు

తథా- శ్లేః అవిముక్తం శుభం ప్రాప్య మద్భక్తాః కృతవిశ్రయాః

విద్యుతపాపా విమలా భవంతి నిగతక్లమాః

భా- ధృఢదిత్తము గల నా భక్తులు శుభప్రదమగు ఈ అవిముక్తమును
ప్రవేశించగనే పావరహితులు నిర్మలులు అయి తమకు గల క్లేశములను దూరము
చేసుకొనెదరు

వచనము. కాశీ ప్రవేశే శుభాశుభకాల విచారోఽపి న కార్యః

అథ ఏవ ఉత్తమః (కాశీప్రవేశము వట్ల శుభాశుభ సమయ విచారము
చేయవత్కరలేదు గనుక ఇట్లు చెప్పబడినది)

కాశీఖండే - శ్లేః అథవా కాశీ సంప్రాప్తి న చిన్త్యం హి శుభాశుభమ్

తదైవహి శుభః కాలో యదైవాఽఽఽ స్వేత కాశికా నిజతిః

భా- కాశీ ప్రవేశించుటకు ఇది శుభ సమయము ఇది అశుభసమయమని
విచారణ చేయవత్కరలేదు ఎప్పుడు కాశీని చేరగలరో అదియే శుభసమయము

వచనము:- ఇదంచ అనంభవ విషయం! వంభవేతు శుభకాలః శోధ్యయేవ!
అభవేతి వచనాత్ అత్ర ప్రవేశ దర్శనాదిమ అవిశేషశ్రవణేన ప్రారబ్ధవ్యతిరిక్త పాపక్షయో
ద్రష్టవ్యః ప్రారబ్ధ కర్మజాం భోగాదేవక్షయ ఇతి వచనాత్ ప్రారబ్ధ కర్మక్షయే ప్రవేశమాత్రేణ
శరీరపాత ప్రసంగాచ్చ అత ఏవ బ్రహ్మవైవర్త గోదావరీ తీరదేశోత్పన్నస్య వేదధర్మ సంజ్ఞస్య
గుర్యోర్వకాభ్యేవ శిష్యేణ సహ కాశ్యామా గతస్యోపి ప్రారబ్ధ వాకోవాభూదిత్యుక్తం తతస్త్రా
సహితో ఎట్రా కాశీం గత్వా స్థితోనుఖం! ఇత్యాద్యుక్తాః

భా - ఇది అనంభవ విషయము శుభ సమయము వంభవమైనచో
అనువరణీయమే యగుచున్నది అథవా యని చెప్పటలో కాశీ ప్రవేశ దేవదర్శనాది
విషయములలో అవిశేష మని చెప్పటచే ప్రారబ్ధ వ్యతిరిక్తమైన పాపక్షయమని
గ్రహించవలెను (ప్రారబ్ధము అనుభవము చేతనే క్షయమగునని చెప్పబడుట చేత) కాశీని
ప్రవేశించినంతనే ప్రారబ్ధము వశించును అని చెప్పినచో శరీర పాతము జరుగవలెను
అందుచేతనే బ్రహ్మవైవర్త పురాణమున గోదావరీ తీరమందు పుట్టిన వేదధర్ముడను పేరు
గల గురువు దేవకుడను శిష్యునితో సహా కాశీకి వచ్చినను అతనికి ప్రారబ్ధ నాశము
గలుగలేదని చెప్పబడినది అంతట ఆ గురుశిష్యులిద్దరు కాశీని చేరి సుఖముగ నుండిరి
యని చెప్పెదా

శ్లేః ప్రారబ్ధ భోగమఖిలం గురుర్భక్తుం వ్రవత్రమే

శుభరోగం నమాపాద్య వేత్తాంధత్వమపి వ్రభుః

భూ ప్రారబ్ధమును పూర్తిగ అనుభవించుటకు గురువు పెద్దవడెనుగొనిచేత
అతడు కుమ్రురంగమునకు అంధత్వమును పొంది ప్రారబ్ధము భవమునకు సిద్ధపడెను
వచనము ఇత్యాది లాత్రందు విశేషస్వము కిమికో ప్రవేశాత్ అతిభావేన ఇహ్నికు
పాపం నశ్యతి ఉత పితృజన్మజమేవేతి అత్రకేదితీ అనేక జన్మియపాపవాన్
భూ ఈ విధముగ చెప్పగా ఇదట ఇట్లు భ్రమించవలెను. కాశీని ప్రవేశించినంతనే
గత జన్మలన్నిటిలో అర్జించిన పాపము నశించువా? లేక ఈ జన్మలో చేసిన పాపము
మూత్రమే వశించువా? యిది అశంక కలుగగా కొందరిట్లు చెప్పిరి అనేక జన్మలలోని
పాపము నశించుననుటకు

శ్లో లింగం దశాశ్మమేధేయం దృష్ట్వా దశపరాతిదా

దశజన్మిదై పాపైః త్యజ్యతే వాత్రవంతయుః

భూ దనరాతిదుల యందు దశాశ్మమేధ మందలి దశాశ్మమేధేశ్వర లింగమును దర్శించిన
వారికి గత పదిజన్మలందు చేసినట్టి పాపములు నశించుననుటలో పెండ్లము లేదు.

వచనము ఇత్యాద్యనువపత్తిః ఎవల దశాశ్మమేధే శ్లేష్ఠ శుక్ల ప్రతిపదాది
దశమ్యంతల స్థానే శ్రమేణ ఏకద్యౌది జన్మపాతక నాశ ప్రతిపాదకానిద, అనుపపన్నాని
వచనాని మ్యుః శ్రీత ప్రవేశ దేవ లాపపాపిక్షయాత్ అతః ప్రవేశాత్ ఏతజ్జన్మాన్మికమేవ
పాపం నశ్యతి కత్త తిర్థ స్థానాదివా ప్రాగ్భస్మియ పాపక్షయ ఇతి ఎవంతు జన్మాంధు
నహాచేతేలాగ్ది ప్రాగుదాహ్మతైః ప్రవేశాత్ అనేక జన్మ పాపవాశప్రతిపాదక
పవర్త్యురేవాపారాత్ కర్తవ్య స్థానాదివా పాపాది శబ్దలక్షిణ పాపవాచనా ఒనేక జన్మియా
నశ్యతి ప్రవేశాత్ అతిలపాపవాశయేవ న ద తరవానాని నశ్యంతి వాచ్యమి తదానతి
కాశీ ప్రవిష్టానాం వాసవాభావాత్పాపైః ప్రవృత్త్యభావాంతైః తస్మా ప్రవేశాని వర్త్యంత
కారణాంతరాదేవ వివృతైః తదుక్తం బ్రహ్మవైవర్త్యే

భూ ఇట్లు చెప్పట అనుపపత్తి (కుదరనిది) యగువా? ఈ రీతిగా దశాశ్మమేధ
మందు శ్లేష్ఠ శుక్ల ప్రతిపద రిది (పాద్యమి) మొదలు దశమిదితి వరకు స్థానము చేయుటచే
పరునగా ఒకటి లేక రెండు గత జన్మల పాపము నశించునని ప్రతిపాదించు వాక్యములు
నశించునని చెప్ప వాక్యములు అనుపపత్తిములు (అసందర్భములు) అగు చున్నవి
ఏమనగా కాశీ శ్రీత్రమును ప్రవేశించినంతనే అనేక పాపముక్షయమగుచున్నది. అందుచేత
ఇట్లు భ్రమించవలెను కాశీ ప్రవేశముచే ఈ జన్మలో చేసిన పాపములు నశించుననియు
అయా తీర్థ స్థానాదుల వలన పూర్వ జన్మలయందలి పాపములు నశించుననియు
చెప్పబడుట చేత నసాధ జన్మల యందుచేసిన పాపములు పాపునవి పూర్వము
ఉదాహరించుటచే కాశీ ప్రవేశము వలన అనేక జన్మలయందలి పాపములు నశించును
ఇవి ప్రతిపాదించు వచనములల విరోధము లేదు అయా తీర్థములందు చేయు స్థానాదుల
నే పాపము మొదలగు శబ్దములచే లక్షితమైన అనేక జన్మలందలి పాపవాచన (సంస్కారము)
శించును అనగా ప్రవేశ మగ్రమున అతిల పాపములు నశించును కాని వాసనలు
శించునని చెప్పటకు నీలులేదు అట్లెనటో కాశీ ప్రవేశించిన వారికి వాసవారాహిత్యమే
పాపమునందే ప్రవృత్తి యుండదని చెప్పవలసి వచ్చును. కాశీని ప్రవేశించుట తుండి వివృత్తి
గలదిన వారికి కారణాంతరములచే పాపము నివర్తించబడును బ్రహ్మ వైవర్తమున ఇట్లు
పుకడినది

ప్రస్థలిసేతు కాశీప్రకరణము

శ్లో॥ పూర్వజన్మపాపైర్మమభూతా కలిశ్యహే

తద్భావనాద్ధర్మశాస్త్ర కథంయాతి మహర్షయోః ॥౧౬౬॥

లో ౬ మహర్షలాహ! పూర్వజన్మపాపములందు అనుభు

కరివాసవారూపమున పృథ్వియందుండగా అది ఎట్లు బహిర్భవమగును?

వచనము - అతః ప్రవేశాత్ అఖిలజన్మీయ పాపవాళ తత్కల్పిస్త

గతజన్మీయ పాపవాసవా నివృత్తిరేవేత్యన్యే; అవరేత్యపట న గపా ౧౬౬౭

వాసవాలక్షణవత్త్రిస్తా వానవావాళి చపునః కాశీస్థానం పాపే ప్రవృత్త్యనుం

తః ప్రాచీన జన్మానువృత్త వానవా తన్నదువపత్తిః । క్షుత్రివాన విశ్వేశ్వరాది దర్శనం

పాపయథురిపాదనాత్ త్రాశేష వానవాచివృత్తి దశేషమప పాపం న క్యది ౧౬౬౮

పాన తత్కల్పం దర్శనాది వాత్యక ద్వాదశ జన్మీయ పాపవివృత్తరేవ దేశానం

ప్రజ్ఞాతికాయ కాశ్యాముత్పన్నా తద్విషయతయా౭వ ఉపవన్మౌత న క దిదశానం

౧ ముచేషి మసలింగకరీరవ్య కాశీ ప్రవేశాత్ అఖిలపాపం నష్టమేవ; మనం

తిర్యగధికరణవ్యాయేష

లో కాశీ ప్రవేశముచేతనే అఖిల జన్మలయందలి పాపములు వాళవమగున

కుందరు అయాత్మీయలందలి ప్రివాదికములచే దాని కనురూపముగా అయో

యందలి పాపవాస వివృత్తియగునని మరికొందరు చెప్పుదువ్వారు. ఇంకను మరి

కాశీ ప్రవేశమున పాపాది క్షణములందు వాసవాలక్షణ కలిగియుండుటచే వాసనాన

కాశీలోమన్న వారికి తిరిగి పాపకరణము నందు ప్రవృత్తి యుండదు అని

అందుచేత కృత్రివాన విశ్వేశ్వరాది దర్శనముచే విశేష పాపములు క్షయమగు

ప్రతిపాదింతుటచే, అతేషమైన వాసవలు నివృత్తియగుచుండగా వారికి పాపము

యందు ప్రవృత్తియే యుండదు. ప్రవృత్తి లేకపోవుట చేకాశీ ప్రవేశము చేత

పాపమునశించును కాశీగతమైన అయా తీర్థ ప్రివాసములు అయా లింగదర్శనముల

చేత ఒకటి రెండు గత జన్మల పాపవాసముల నశించును. దేశాంతరముందు

వారు తమ పూర్వాతికాయముచే కాశీయందు జన్మించుట గూడ పుణ్య విశేషమగును

అనుటలో ఏమియు అమపనత్తిలేదు ఇవను అటునంటివారికి నూళ్ళ కరీరముచే కాశీని

ప్రవేశించినచో వర్షపాపము నశించును గదా యనినచో అట్లుగాదు.

అదన తిర్యగధికరణములో చెప్పబడినట్లుగా -

శ్లో॥ యతో విధివిషదమ మనుష్యేణ మధిశ్రియో

దతా నరసింహాద్వాధర్మాధర్మశామతా

లో ఏకాణము వలన మనుష్యులు విధి విషదములందు ప్రవర్తించుదు

దావికలన సరు ఏకాదారి జన్మలు గలుగునని విష్ణయము

వచనము ఇతి వర్మపరాచాప్య మనుష్యాది కాలిత్వాత్ కాస్త్రస్య లింగ కరీర పాప

సంభవాత్. తథాచ ప్రహేళా యజ్ఞాతీయం సర్వం పాపం నష్టమ్ తిద్విజాతీయమేవ ఏకద్వ్యాది జప్తీయం తత్తతీర్థ స్సావాత్ వశ్యతీత్యాహః॥ అత్రపరీక్షకై విచార్యయుక్తః పక్షోగ్రాహ్యః । (ఈ వచనము యొక్క పూర్తిపాఠమును త్రిస్థలీసేతు కాశీ వ్రకరణము పేజీ 99 100 చూడవగును)

సారాంశము కాశీ ప్రవేశము వలన సమస్త పాపములు నశించుననుటలో అనువపత్తి లేదు కాశీ ప్రవేశము వలన సజాతీయమగు పాపములు నశించునని కొందరన్నను అయా తీర్థ స్సావాదులు దైవ దర్శనాదుల వలన ఇతర జన్మలలోని వికాతీయ పాపములు గూడ నశించునని పెద్దలు వక్కాణించుచున్నారు

12) అధికాశ్వాదిక్షేత్ర పరిమాణము -

పాద్యే పాశాలభండే

శ్లో॥ పరిమాణంచ వక్ష్యామి తన్నివోధత సత్తమా॥

మధ్యమేశ్వర మారభ్య యావద్దేహలి విష్ణువమ్॥

శ్లో॥ నూత్రం సంస్థాప్య తద్ధిక్షు బ్రాహ్మయేన్మండలాకృతిః

తత్ర యా జాయతే రభా తన్మధ్యేక్షేత్రముత్తమమ్॥

శ్లో॥ కాశీతి యద్విదుర్వేదాస్త్రముక్షీః ప్రతిస్థితా

కాశ్యన్తః పరమంక్షేత్రం విశేషఫలసాధనమ్॥

భా ఓ సత్తములారా! మీకు తెలియుటకై కాశీక్షేత్ర పరిమాణమును బహుచున్నాను ఎనుడు మధ్యమేశ్వరుని కేంద్రముగ జేసి అచ్చట నుండి దవారి వినాయకుని పరకు నూత్రమును (త్రాటిని) యేర్పరచి దానిని (అర్థవ్యాసముగ జేసి) అన్ని దిక్కులను చుట్టినచో ఏ మండలాకృతి ఏర్పడునో దాని పరిధిలోవల నున్నట్టి క్షేత్రము ఉత్తమ మైనదని భావించవలెను దానినే కాశీయని వేదములు ప్రశంసించి నవి ఆ క్షేత్రమందు ముక్తి ప్రతిస్థితమై యుండును అ పరమ క్షేత్రము విశేష ఫలసాధనమై ప్రకాశించుచుండును

శ్లో॥ వారాణసీతి విఖ్యాతం తన్మానం నిగదామి హ॥

దక్షిణోత్తర యోర్నద్యో వరణాఽపి పూర్వతః॥

శ్లో॥ జాన్మనీ వశ్మిమే దానీ పాశపాణీర్హదేశ్వరః

తస్మాత్తంతః స్థితం దివ్యం విశేషఫలసాధనమ్॥

శ్లో॥ అవిముక్తమితి ఖ్యాతం తన్మానంచ బ్రవీమి హ॥

విశ్వేశ్వరాచ్యుతుర్ధిక్షు ధనః శతయుగేన్మితం

అవిముక్తాభిధం క్షేత్రం ముక్తిస్త్రై న సంకయన్॥

భా వారాణసి యని ప్రఖ్యాతి పొందిన క్షేత్ర పరిమాణమును మీకు చెప్పెదను. ఉత్తరమున వరణ దక్షిణమున అస్సీనదులును తూర్పున గంగానదియు వేడమర పాశపాణి వినాయకుడు హద్దులుగల్గి ఆ మధ్యలో నున్న వారాణసి క్షేత్రము దివ్యమైనదియై విశేషఫలసాధన మగుచున్నది

త్రిస్థలిసేతు కాశీప్రకరణము

అవిముక్తమని ప్రఖ్యాతి గాంచిన శైత్ర పరిమాణమును చెప్పుచున్నాను శ్రీ విశ్వేశ్వర ప్రభువు నుండి నాల్గు దిక్కులయందును రెండువందల ధనువుల పరిధిలోపల నున్న స్థలము అవిముక్తమను పేరుగల శైత్రమై ముక్తి ప్రదాయకమగుచున్నది ఇందుకు సందేహము లేదు

శ్లో॥ గోకర్ణేశః పశ్చిమే పూర్వతశ్చ గంగామధ్య ముత్తరే భారభూతః

బ్రహ్మశాన్ దక్షిణే నందదిష్ట ప్రత్యుత్తరే భవనం విశ్వభర్తృ॥

పడనము విశ్వభర్తృవన మంతర్ధవం తతశ్చ కాశీవారాణవ్య విముక్తావర్తమాఖ్యానం చతుర్థాం ఉత్తరోత్తరం పూర్వపూర్వావర్త్య పూర్వపూర్వాపేక్షయా న్యూపపరిమాణంచేతి న పిండితార్థం

భా పడమరగా గోకర్ణేశ్వరుడు తూర్పున గంగా మధ్యము ఉత్తరమున భార భూతేశ్వరుడు దక్షిణమున బ్రహ్మేశ్వరుడును పరిపాల్చులుగా గల శైత్రము విశ్వభర్తృగృహమగు అంతర గృహముగా దెప్పబడుచున్నది

కాశీ వారాణసీ అవిముక్తము అంతరగృహము అని చెప్పబడిన వాల్మీకిలో ఉత్తరోత్తరము పూర్వపూర్వమునందుండి పరిమాణమున చిన్నది యగుచుండునని గ్రహించవలెను

(అనగా కాశీ పరిధిలోపల వారాణసి వారాణసి పరిధిలోపల అవిముక్తము అవిముక్తము యొక్క పరిధిలోపల అంతర్గతములుగా అంతర గృహము స్థితమైయున్నవని భావము)

తథా బ్రహ్మస్థరాజే రుద్రం ప్రతి బ్రహ్మ కాశీశైత్ర మాహ -

(బ్రహ్మ పురాణమున శివునకు బ్రహ్మ కాశీశైత్రమును గురించి ఇట్లు చెప్పుచున్నాడు)

శ్లో॥ సంవత్సరప్రమాణం శైత్రం దక్షిణ సూర్యాతమః

శైత్ర మధ్యే యదా గంగా గమిష్యతి సరితృతిమ్॥

భా ఓ రుద్రుడా నీకు వాచిత సంవత్సర పరిమాణముగల శైత్రము ఇవ్వబడినది ఆ శైత్ర మధ్యమునుండి గంగ ప్రవహించి సముద్రమును చేరుచున్నది

శ్లో॥ తేవ సా మహతిష్ఠన్త్యా పురీ రుద్ర భవిష్యతి॥

పుణ్యావదమ్నానీ గంగా ప్రాచీదాని సరస్వతిమ్॥

భా నానీచే ఆపురము మిక్కిలి పుణ్యనగరమగును అచ్చట గంగ ఉత్తరాభిముఖముగ ప్రవహించుచుండుటచే ఏవిత్తమైనది తూర్పు ముఖముగ ప్రవహించు పరస్వతినది గూడ అట్టిదే

శ్లో॥ ఉదమ్నానీ యోజనే ద్వే గవ్యతే జాప్యావినదీ॥

భా గంగ ఇచ్చట ఉత్తరాభిముఖముగ రెండు యోజనముల దూరము ప్రవహించును

పడనము మధ్యమేశ్వరాత్మర్వదిక్షు సంవత్సరప్రమాణమిత్యర్థః॥ యత్తు

బ్రహ్మవైవర్తే కామకలావచః॥

భా మధ్యమేశ్వరమునుండి సర్వదిక్కులయందు సంవత్సరపరిమాణముగలది యని అర్థము అట్లే బ్రహ్మవైవర్త పురాణమందు కామకలా (మంత్రగ్రంథము) పడన మిట్లు గలదు

శ్లో॥ అహో మహాలింగమయం జనార్దనం వశ్యామి కాశ్యం పరమాత్మరూపమ్॥
అనాహతో యోజనవంచకాత్మం నిస్తారి గవ్యాతి యుగంతు సార్థమ్ ॥ఇతి॥
అత్రయోజనం క్రోశస్తేన సమస్తతః పంచక్రోశతైవేతి న విరోధః వారాణసీక్షేత్రం
తు పరణాస్వ్యోరస్తరా తుదక్షం కౌర్మ

భా॥ కాశీయందు మహాలింగమయమగు జనార్దనుని పరమాత్మరూపముగ
చూచుచున్నాను ఐదు యోజనముల పొడవు రెండున్నర గవ్యాతుల ($2 \times 2\frac{1}{2} = 5$
క్రోసులు) వెడల్పుగలది (ఇచ్చట యోజనమనగా క్రోశము దానివలన అన్ని వైపుల
ఐదు క్రోసుల పరిమాణమునుటలో విరోధము లేదు వారాణసీక్షేత్రము వరణ అస్సీనదుల
మధ్య నున్నది అని చెప్పబడుటలో విరోధము లేదు కూర్మ పురాణమున గూడ ఇట్లు
చెప్పబడినది)

శ్లో॥ పరణాయాస్తభైవాస్యామధ్యే వారాణసీపురి ॥ఇతి॥
(పరణనుండి అస్సీ వరకు మధ్యగలది వారాణసీపురి)

మాత్యే- శ్లో॥ ద్వియోజనమథార్థం చ పూర్వపశ్చిమతః స్థితమ్॥
అర్థయోజనవిస్తీర్ణం దక్షిణోత్తరతః స్థితమ్॥

భా॥ తూర్పు పడమరలుగ రెండున్నర యోజనముల పొడవు గల్గి
దక్షిణోత్తరములుగ అర్థయోజనము విస్తీర్ణముగలది వారాణసి

శ్లో॥ పరణానదీచ యావద్భావమృష్ణానదీ తథా॥
ఏషక్షేత్రస్యవిస్తారః ప్రోక్తో దేవేన ధీమతా॥

భా॥ పరణానది నుండి శుష్కనదియగు అస్సీవరకు ఈ క్షేత్రము యొక్క
విస్తారమని ధీశాలియగు దేవునిచే చెప్పబడినది

వచనము శుష్కనదీ అసీ॥ అత్ర ప్రథమార్థే కాశ్యా ఏవ విస్తార ఉక్తో
నతువారాణస్యా॥ తస్యాం పూర్వతో జాహ్నువతి పాద్మే జాహ్నువ్యాః పూర్వావధికరణాత్॥
క్షేత్రస్య సందర్భచ పూర్వవేలాం వృష్టేన గంగా ప్రవహత్య జప్రమ్ ఇతి సనత్కుమార
సంహితోక్తేశ్చ॥

అతో దశక్రోశపరిమితే కాశీక్షేత్రే గంగయామధ్యే వ్యవద్భిన్నే పూర్వార్థం
పరిత్యజ్యపశ్చిమార్థే గంగాసీదేహలీ వినాయక వరణా రూపైశ్చతుర్ది గవదిభిరవద్భిన్నోదకో
వారాణసీతి నిర్ద్యతి॥

తథామాత్మ్యయేవ -

భా॥ శుష్కనదియనగా అస్సీ ఇచ్చట పైశ్లోక ప్రథమార్థమున కాశీ విస్తారము
చెప్పబడినది గాని వారాణసీ విస్తారముగాదు వారాణసికి పూర్వమందు (తూర్పు)
జాహ్నువియున్నదని పద్మపురాణమున జాహ్నువి యొక్క తూర్పు హద్దుగ చెప్పబడినది
క్షేత్రము యొక్క తూర్పు దిక్కు అంచు వెంటి గంగ ఎల్లప్పుడు ప్రవహించుచున్నదని
సనత్కుమార సంహితయందు గూడ చెప్పబడినది అందుచేత దశక్రోశపరిమితమగు
కాశీక్షేత్రమందు గంగమధ్యమునుండి తూర్పువైపున గల నగభాగమును వదలి

పశ్చిమాగ్ధాన గల గంగ అప్పి దేవాలి వినాయకుడు వరజానది ఇట్లు నాలుగు పాద్యుల
మధ్యనున్నట్టి శ్రేతమువారాణని యని నిర్దింఛుచున్నది అట్లే మత్స్య
పురాణమున గూడ

శ్లో॥ ద్వియోజనం తు విస్తీర్ణం పూర్వవశ్చిమతః స్ఫుతమ్
అర్థయోజనవిస్తీర్ణం తత్ శ్రేతం దక్షిణోత్తరమ్॥

శ్లో॥ వరజాన నది యానవాపమృశ్మ నదీతు నై
భీమచండం పమారధ్య వర్షతేశ్వర మన్తకే॥

భా తూర్పుపడమరలుగ రెండు యోజనములు గలది ఉత్తర దక్షిణములుగ
అర్థయోజన విస్తీర్ణము గలదియే వారాణి శ్రేతమని చెప్పబడినది వరజానదినుండి
శుష్క నదివరకు భీమచండినుండి వర్షతేశ్వరుని వరకు యున్నట్టి స్థలమని భావము
వచనము ఇదమని పూర్వం వ్యాఖ్యాతమ్; అత్రవ ద్వియోజన మిత్యధూర
వ్యవధానం నన్కల వరమాణాభిప్రాయేణ వా సార్వద్వియోజన వరమేన; పాద్యే
స్పష్టభండే

భా ఈ విషయము పూర్వమే వ్యాఖ్యానించబడినది ఇచ్చట రెండు
యోజనములని దూర వ్యవధానము లేకుండ చెప్పట యోజనములనియే భావముగ
గ్రహించవలెను పద్య పురాణమున స్పష్ట భండమందిట్లు చెప్పబడినది
శ్లో॥ వరజానాప్యసిత్రైవ ద్యే వద్యో మరవిర్భవే॥

అంతలాలో తయోః శ్రేతం వధ్యా న విశతే క్వచిత్॥

భా వరజా అప్పి అను రెండు నదులు దేవ నిర్మితములు ఆ రెండు నదుల
మధ్యనున్న ప్రదేశమందు బ్రాహ్మహత్యాది పాపములు ప్రవేశింపజాలవు
వచనము అత్ర నర్హత్ర కాప్రాక్తా వంగమేశ్వర ప్రదేశస్థానీ గృహ్యతే
శ్రేతమధ్యాదితి వచనః కాళీవరతయా వారాణి పరత్వాభావస్సోక్షత్వాత్" (ఈ వచన
పూర్తి పారమును "త్రిస్థలీసేతు కాళీప్రకరణమ్ పేజీ 102 లో చూడవగును)

సారాంశము ఇచ్చట కాస్త్ర సమ్మతమగునట్లు మధ్యమేశ్వర ప్రదేశము
లగాయకు గంగ వరకు ప్రవహించుచున్న అప్పిని అస్థిగా గ్రహించవలెను పంచక్షోక
యాత్రయందును ఈ మధ్య ప్రదేశమే వారాణి శ్రేతముగ ప్రదక్షిణము చేయబడుచున్నది
తూర్పున గంగానది పడమర దేవాలివినాయకుడు అవధిగా గల శ్రేతమే పంచక్షోకపరిమిత
సుగుటచే పడమర దిశమును వదిలి యాత్ర చేయవలెను అనునట్టి వారి అభిప్రాయము
నరిగాదు కాళీ వారాణి పరిధులలో వ్యత్యాసముండుటచే ఆ రెండింటి మధ్య
విచేదనగ్రహణార్థముట్లు చెప్పబడినది శ్రేత మధ్యమునుండి ఆనువచనము కాళీ
వరముగా ప్రయుక్తమైనపుడు కాళీ మధ్యమునుండి యరు అర్ధమును ఇచ్చును గాని
వారాణి మధ్యము నుండి యను అర్ధమును ఇచ్చుటలేదు సరిపాద్యులు మణికర్ణాశ్వర
గంగా తేజవాది త్రమమున పేర్కొనబడుట చేరమ వారాణి ప్రదక్షిణమునకు విప్రతిపత్తి
లేదు

అవిముక్త ప్రమాణంతు లింగ స్మరాతే

శ్లో॥ కృత్తివాన మూరభ్య శ్రోతం శ్రోతం వశ్యుతమ్

యోజనం నైవ తత్ శ్రేతం దక్షిణదైశ్చ వేంపుతమ్

భా- కృత్తివాపేశ్వర లింగముమండి నైదరికి నాలుగు దిక్కులయందును శ్రోతము శ్రోతము వంతున పరిగణించగా పేర్చుచున్న యోజనము పరిధిలోని ఆ శ్రేతము రుద్రగణావృతమై యుండును

శ్లో॥ శ్రేతమభ్యే యదా లింగం భూమిం తిత్వా నమశ్రితమ్

మధ్యమేశ్వర వంశం తు శ్వాతం వర్ష మరామనైః

భా- ఆ శ్రేతమందు భూమిని భేదించుకొని యావిర్యమిందిన లింగమే మధ్యమేశ్వర సంజ్ఞలో మరామరులందరిచేరను పేర్చువారుచున్నది

శ్లో॥ అష్టాదారభ్య లింగాత్ శ్రోతం శ్రోతం వశ్యుతమ్

యోజనం విధి తత్ శ్రేతం మృత్యుకాలే ౩ మృతప్రదమ్

భా- ఆ లింగముమండి నాలుగుదిక్కుల శ్రోతము శ్రోతము వంతున యోజన పరిమితమగు శ్రేతము మృత్యుకాలమందు అమృత ప్రదమగుచున్నది

శ్లో॥ ఏన శ్రేతస్య విస్తార స్మరాతే పరిశీర్షితః

అష్టాత్మ వరతే దేవీ విహారే నైవ విద్యతే

భా- ౬ దేవీ! ఈ శ్రేతముయొక్క విస్తారము పురాణ వాక్యాయమున కీర్తించబడినది. దీనికంటె వెలుపల వా విహారము లేదు (నదా ఈ శ్రేతములోనే వదావిపురు విహరించుచు విరాత్పర్యము)

స్కందే శ్లో॥ వశ్యుద్యోతం వశ్యుతమ్ శ్రేతమేతత్ కీర్తితమ్

యోజనం విధి చార్ధంబి మృత్యుకాలే ౩ మృతప్రదమ్

భా- ౬ నుందరి! నాలుగు దిక్కులందు కలిపి నాలుగు శ్రోతుల పరిమాణము గలదిగా ఈ శ్రేతము కీర్తించబడినది. యోజన పరిమితగల ఈ శ్రేతము మృత్యుకాలమందు అమృత ప్రదము.

తథా- శ్లో॥ ముక్తిశ్రేత ప్రమాణం శ్రోతం శ్రోతం వ వర్షతః

ఆరభ్య లింగాదష్టాత్ పుణ్యాదవ్యభ్యమేశ్వరాత్

భా- అట్లే ఈ లింగము మండి లేక మధ్యమేశ్వర లింగముమండి నాల్గు దిక్కులందు శ్రోత శ్రోత పరిమాణముగల శ్రేతమే ముక్తిశ్రేత మగుచున్నది. అది మిక్కిలి పుణ్యప్రదము

వచనము ఇతర లైంగ ప్యాంథాలోదయూ కృత్తివాన మధ్యమేశ్వరయో శ్చతుర్విధు యోజనమిత మవిముక్తయ పార్వతు వస్తేస్తరా త్వస్యతో ధమశతద్యయమితము తథా చాత్ర ఫరిమాణ విశల్పా యోజనమిత్యేకత్వ వచనత్రయే ౩ పే ప్రధమాల్లోకా ౩ విముక్త శ్రోతేన ననా యోజనవ్య వచనశ్రోతాత్మకత్వా త్యాశిపరిమాణ పరిమితి, వ కారిదనుపవర్తి కృత్తివానవ్య చ మధ్యమేశ్వర పాపిష్ఠిరల్పావరతా న దోషాయ

త్రిస్థలిసేతు కాశీప్రకరణము

ఛా ఇచటలింగ ప్రింద పురాణముల తీరును పరిశీలించగా కృత్తిమి ౨ మధ్యమేశ్వర లింగముల నుండి నలుదిక్కుల యోజన పరిమిత మగు శ్రేణు లవిముక్తమని తెలియుచున్నది పద్మపురాణమున విశ్వేశ్వర స్థానమునుండి అన్నిపులకు ౨౦౦ ధనుష్టల (ధనుః ప్రమాణము ఎనిమిది అడుగులు) దూరము వరకు గల ప్రదేశము అవిముక్తమని చెప్పబడగా ఇట్లు శ్రేణు పరిమాణములో విశల్కమేర్పడుచున్నట్టి యోజ్యమనునది ఈ మూడు పంద్యములందును మొదట చెప్పబడినది యగుటచే అవిముక్త శ్రేణుపాదకమగు శ్రోతముతో కలిపి యోజనము లెక్కించినప్పుడు పంచశ్రోతాత్మకమునై కాశీ పరిమాణమని భావించుటలో యేమియు అనునపత్తి లేదు కృత్తివాన మధ్యమేశ్వర స్థానములు పరస్పరము మిక్కిలి సమీపముగ నుండుటచే బహుస్వల్పమగునది వాని యంతరము పరిగణనలోనికి తీసికొనకుండుట దోషముగాదు అంతర గృహపరిచ్ఛేదశ్చ కాశీఖండే

శ్లో॥ పూర్వతో మణికర్ణికా బ్రహ్మతో దక్షిణే స్థితా

పశ్చిమే చైవ గోల్దే భారభూత ప్రభోక్షరే॥

ఇత్యేతదుత్తమం శ్రేణ మవిముక్త మపానలమ్॥

ఛా రూపున మణికర్ణికేశ్వరుడు ఉత్తరమున భారభూతేశ్వరుడు దక్షిణమున బ్రహ్మేశ్వరుడు పశ్చిమమున గోల్దేశ్వరుడు గలిగిన ఉత్తమ శ్రేణున మపానలప్రదమగు అంతరగృహము

పదవము అవిముక్త తన్మద్యేష్టా అత్రపూర్వతో మణికర్ణికేశ్వరస్థానపథిత్యాజ్ఞాచరౌ పార్వైశ్చాకృత యాఽగంగామధ్యమేవ తేనోపలక్ష్యతే॥ తేన గంగాధ్వజలమ్మృతస్య శ్రేణవతుస్థయమరణసిద్ధిః విశల్కయే వేత్తవ్యే॥ తదయం సంక్షేపణ

ఛా అవిముక్తమధ్యమందు అవి చెన్నచూ ఉత్తర మణికర్ణికేశ్వరుడు అనదిగాలది అవి చెప్పినప్పటికిని పద్మపురాణ వాక్యమును బట్టి గంగామధ్యమే భూపంచలని యున్నది దానిచే గంగార్థ భాగమున మరణించిన వానికి గూడ ఈ శ్రేణి చతుస్థయమందు మరణించిన వానికి వలెనే సిద్ధి గలుగుచున్నది ఇది విశల్కమని కొందరు చెప్పుదురు ఇది పంజాబముగ అంతర గృహ పుత్రాంతము

శ్లో॥ సీమావిహయకేభ్యశ్చ బహిః కాక్యా ప్రమాణతః

యావత్ శ్రేణం విజానీయా ద్వాపధ్యనః శతశ్రయమ్॥

ఛా సీమా విహయకుని నుండి వెలువల కాశీయుక్తి పరిమాణము ౩౦౦ ధనుష్టల పరిమాణము గలిగినదిగా తెలియవగును

పదవము ఇతి పదవాత్ పశ్చిమే భీమచంద్వాః పరతో ధనుః శతశ్రయమిత పేతన సహ పూర్వతో గంగాపారిణాచ పార్థం పర్వతం కాశీశ్రేణం గంగాతు తన్మద్యే నపాతి శ్రేణ మధ్యాద్యదాగంగేతి పదవాత్ గంగానీ భీమచంద్వి పాపవాణి పరజాంతర్గతం శ్రేణంవారాణసీ పంచశ్రోతయాత్రాయాంబ

శ్రీత బూస్థిస్థాపి పృథ్వీశ్వర యూపవరో వృషభధ్వజారే ధమనంవచన బలాధ్వవతి
స్కందలైంగవకా వృధ్యమేశ్వర కృత్తివాస వమవ్రాత్కృశమిత మవిముక్తము; అంతర్
గృహంబు పూర్వాదిమ గంగామధ్య బ్రహ్మేశ్వర గోకర్ణేశ్వర భారభూతేశ్వరావధితమి; ఏవం
వతుర్విధే శ్రేతే మరణే ముక్తి తారకమ్యం వక్ష్యము; కాశీత్రాధ్యహి నమవ్రాద్వ్యజనం
దేవభూమి ప్రతమ్యుగా వ్యర్థభావః

అం ఆనువచనముల వలన భీమచండిమండి బయటకు 300 ధమస్తల
దూరము వరకు గల ప్రదేశము మండి తూర్పున గంగా ప్రవాహములో నెగము వరకును
వృత్తాకారముగాగల భాగమును కాశీశ్రీతమని తెలియవలెను గంగా యను వచనమును
బట్టి గంగ కాశీ మధ్యనుండి ప్రవహించుచున్నది. అట్లే గంగ అస్మి భీమచండి సాచిపాణి
సరణుల మధ్యనున్న శ్రేతము వారాణసియగును. పంచక్షోభయాత్రయందు శ్రేతమునకు
బయట ఉన్నప్పటికిని పృథ్వీశ్వర, మయూపవరోవర వృషభధ్వజాదులవరకు వల్లట
సైవచన బలముచే వికడమగుచున్నది స్కందపురాణము లింగపురాణము లను బట్టి
మధ్యమేశ్వర లేక కృత్తివాసేశ్వర లింగములచుట్టును శ్రోతపరిమితమగు శ్రేతము అవిముక్త
శ్రేతమగుచున్నది. పద్మ పురాణమున మాత్రము అవిముక్త శ్రేతము విశ్వేశ్వరుని మండి
అనివైపుల 200 ధమస్తల వరిమితి గలదియని చెప్పబడినది. అంతర్ గృహమైనచే
సైవానితలంబ గంగామధ్యము మండి బ్రహ్మేశ్వర గోకర్ణేశ్వర భారభూతేశ్వర లింగములు
అవధిగా గలది యని చెప్పబడినది. ఈ విధమైన చతుర్విధ శ్రేతములయందు మరణము
సంభవించినచో గలుగు ముక్తి యందుగల తారకమ్యమును చెప్పుచున్నాము కాశీ
శ్రేతమునకు బయట అనివైపుల ఒక యోజనము వరకు దేవ(వ్యర్థ) భూమి అచట
మరణించి ౭ వ రు వ్యర్థమును పొందుదురు దీనికి తార్కాణముగ బ్రహ్మవైవర్త
పురాణవచనమిట్లు గలదు

శ్లో॥ బాహ్యశ్చతుర్థికం దేవి యోజనం వ్యర్థభూమికా
మృతాస్తత హి గచ్ఛన్తి వ్యర్థం మభ్యుతిహం వదమః
(గృహ బ్రహ్మవైవర్త పంచాత హమన పురాణేతు హరిజా మహేశ్వరం ప్రతి
శ్రీరాంరర మవ్యుక్తము)

అం ఓ దేవి | కాశీనుండి నలునైపుల యోజనము మేర వ్యర్థభూమి యన
బడును అచట మృతి పొందినవారు పుణ్యవంతులకు భోగస్థానమగు వ్యర్థమును
పొందుదురు హమన పురాణమందు విష్ణువు తత్పురునితో శ్రీరాంతరమును గూడ ఇట్లు
చెప్పెను

శ్లో॥ యో ౨ సా ప్రాజ్ఞాండలే పుట్టే సుదంశనభవో ౨ వ్యయః

ప్రయాగేన సతే విద్యం యోగశాయాతి పులితః

సాచ్చేతు విశ్వేశ్వరతః నమవ్రాద్ధమభ్యుతధ్యయతితమః

అం పుణ్యప్రదమగు ప్రాజ్ఞాండలమున వాయంతగా ప్రభవించినట్టి
అవ్యయము యోగశాయ అను పేరుతో విశ్వము ప్రయాగయందు ప్రసేద్ధి
పొందియున్నాడు

శ్లో॥ వరజాత్యజిత్రవ్య వివిర్యాతా వరిద్యరా

ఎకతా వరజేత్యవ వర్యపావహరా శుభా

భా॥ ఆయన యొక్క కుడిపాదమునుండి బహిర్గతమై, నడులలో శ్రేష్ఠమైనది వర్య పావములను హరించునట్టిది, శుభదాయిని యని ప్రసిద్ధి గాంచిన వరజానది ప్రవహించుచున్నది.

శ్లో॥ వహ్యాదహ్నా ద్విశీయావ అనిరిత్యవ ఎకతా

తే ఉభే వరితాం శ్రేష్ఠే లోకపూజ్యే బభూవతుః

భా॥ ఆ యోగకాయ యొక్క ఎడమ పాదమునుండి అప్సరయనెడి నది బహిర్గతమైనది. ఈ రెండు నదులును శ్రేష్ఠములై లోక పూజ్యత పండినవి

శ్లో॥ తయో ర్మధ్యేతు యో దేవత క్షేత్రం యోగకాయినా

త్రైలోక్యవహరం తీర్థం వర్యపావ ప్రమోచనమ్

భా॥ ఆ రెంటికీని మధ్యమన్నట్టి ప్రదేశము యోగదాయకమై మూడు లోకముల యందును శ్రేష్ఠమైనదియై వర్యపావముల నుండి నందరికించునట్టి క్షేత్రమయినది.

శ్లో॥ న తాదృశోఽస్తి గగన భూమ్యాం న చ రహితతే

త్యక్తాస్తి వగరీష్ఠా భాతా వారాణసి శుభా

భా॥ స్వర్గ, మర్త్య, పాతాలములందెక్కడను దీనితో నమానమైన క్షేత్రము లేదు. ఆ క్షేత్రమందే శుభకరమైన పుణ్యవనగరము, వారాణసి యున్నది. అవట నివసించు పుణ్యాత్ములు భవభయరహితు లగుదురు.

III) అథ తీర్థాత్మకం కాశీవ్యాపభలమ్:-

(కాశీవాస ఫలమెంతకాలముండును?)

స్మృందే - శ్లో॥ తీర్థాంతరే గూంకోబం విధివద్యః ప్రయచ్ఛతి

ఏకాపం యో న సేత్కాశ్యాం కాశీవాసే తయోర్యతా

భా॥ తదితర క్షేత్రములందు విధివిధానముగ కట్ట కొలది గోవులను దానము చేసిన పుణ్యవంతుని కంటె, కాశీయందు ఒక్కదినము నివసించిన వాడు అధికుడు తథా-

శ్లో॥ అహోరాత్రా ఫిత్వా భవతి ముక్తుతీ పావరహిత.

ప్రీరాత్రం యచ్చిష్ఠే తృణాని మఖ మోక్షైకవిలయా

నివాసం యే కుర్వ్యుర్యతత మధికారమగుచీతం,

న తే ధర్మాత్మానః పునరపి భవన్త్యాంతిమ జామః

భా॥ ఇట్లు అహోరాత్రము కాశీవాసము చేసిన ముక్తుతీ పావ రహితుడగును దిన త్రయము కాశీయందున్నవాడు కాశ్యత మగు మోక్షమునకు అర్హుడగును అంతకంటె ఎవ్వరించి కాశీవాసము చేయువాడు పునరే భవ భయరహితులగుదురు

శ్లో॥ త్రిరాతమసి య కాశ్యాం వసన్తి నియతేష్టయా॥

తేషాం పునన్తి నియతం స్మృష్టా శ్రవణరీణవః॥

భా కపినము మూడు రాతులైనను జితేష్ట్రయురై కాశీయందు నివసించిన వాని పాదధూళిని స్మృశించిన వారు సైతము నియతముగ (విశ్వయముగ) పుణ్యవంతులగుదురు

తథా శ్లో॥ యత్పుణ్యమశ్రమేభేన యత్పుణ్యం రాజసూయతః॥

కాశ్యాం తత్పుణ్య మాత్సృతి త్రిరాత వసనాద్యపి॥

భా అశ్రమేధమును చేసినవాడు రాజసూయము చేసినవాడు పొందునట్టి ఫలితమును కాశీయందు నియమపాలనము చేయుచు మూడు రాత్రులు నివసించిన వాడు సునాయాసముగ పొందును

మత్స్యే శ్లో॥ మానమేకం వసేద్యస్త లభ్యహారో జితేష్ట్రయః॥

సమ్మక్షేన వ్రతం చిద్ధం దివ్యం పాతువతం మహతః॥

జన్మమృత్యుభయం తీర్త్యా వ యాతి పరమాంగతిమ్॥

భా ఒక్కమాసము కాలము కాశీలో ఎవడు స్వల్పాహారమై జితేష్ట్రయురై నిధివిధానముగ మహత్సాధ్యమగు దివ్యమైన పాతువతమునాచరించుచు నివసించునో అచ్రత ఫలితముగ అతడు జన్మమృత్యు భయమునుండి తరించినవాడై పరమగతిని పొందును

వచనము ఇదం దాన్యత్ర మృతస్యా కాశీవాస మాత్రవ్య ముక్తిబీజతయా జన్మాంతరాధిప్రాయేణ పరంపరయా పరమగతిరూప మోక్షప్రాప్తిః ఫలం శ్లేయం అత ఏవక్తమ్॥

భా కొంతకాలము కాశీవాసము జేసి అన్యత్ర మృతి చెందినవానికి ఆ కాశీవాస ఫలము ముక్తి బీజమై జన్మాంతరమందు పరంపరగా పరమగతిరూపమైన మోక్షప్రాప్తయే ఎలమగుచున్నది యని చెప్పటయే పై శ్లోకముయొక్క సారభూతమైన విషయము అదియే మరల ఇట్లు చెప్పబడినది

శ్లో॥ బహుకాల ముచిత్యాపి నియతేష్ట్రయ మానవః॥

యద్యన్యత్ర విపద్యేక దైవయోగామృదిస్పితే॥

సోఽపి స్వర్గసుఖం భుక్త్యా విశ్లేప్తి శ్రేయసం వరమ్॥ ఇతి ॥

భా ఓ దేవీ! కాశీయందు బహుకాలము జితేష్ట్రయురై దృఢచిత్తముతో నివసించియు దైవ యోగమున అన్యత్ర మృతిబొందినవాడు సైతము స్వర్గసుఖముల ననుభవింపి అంతమున భూవతిగ జన్మించి పున కాశీవాసమును పొంది తుదకు నిశ్చ్రయపడదని చూరగొనును

తిథాః శ్లో॥ ఎకావారిన్తు యన్తేష్యానం త్రితి ఎరాననః॥

యావత్తేవత్వతం పాపం మాసేనైకేన తీర్త్యతి॥

భా కాశీయందు ఏకావర నియమముతో ఒక్కమాసము నివసించినట్టివాడు తన యావత్తేన కృతపాపము నశించగా తుద్బుధగును

త్రిస్తలిసేతు కాశీప్రకరణము

వచనము ఇదం కాశ్యాం మాన ముషిత్వా ఉన్యత మ్మృత్యవ్యం అమోక్షే
రూపత్వాద్య వక్ష్యమితి అంతర్గృహ యాత్రాద్యసమర్థవ్య సమర్థాప్యైవ వా తదకుర్వాణ
స్యైకాచరత్వాది ధర్మవిశిష్ట మావవాసా ద్యావక్ష్యత్యకృతం మాససాది క్షుద్రపాపం నశ్యతిత్యర్థః
| తేన నాన్యత్ర కృతవ్య పాపవ్య వాశస్తవ్య కాశీప్రవేశావ్వాకాత్ వాన్యత్రైవ కృతమహాపాతకవ్య
తస్యైకావహ్యత్రైణ వాశానంభవాత్ వ క్షుద్రపాపవ్య అంతర్గృహ యాత్రాదినా వాశాదిత్వాది
వికల్పా. పరిహృతా భవన్తి యద్యా యావక్ష్యత కృతపాపవాసనా నశ్యతిత్యర్థః

ఛా కాశీయందు ఒక్క మానమునివనించి అన్యత్రమృతి చెందినవానికి
మోక్షములభించదు గనుక యావక్ష్యవమని ఇది చెప్పబడినది అంతర్ గృహయాత్రాదులు
చేయుట యందు ఆనమర్చనైవము సమర్థుడై యుండిచేయకున్నను ఏకాహారాది
ధర్మవిశిష్టైవ మానవానవిశిష్టతైన వానికి యావక్ష్యవము చేసిన మానస వాచిక కాయకాది
క్షుద్ర పాపములన్నియు నశించునని యర్థము అన్యత్ర చేయబడినట్టి వాని పాపములు
ఇతర ప్రదేశములందు నశింపక కాశీని ప్రవేశించినంతచే నశించును కాని కాశీయందుండి
మహాపాతకములు చేసినవానికి కాశీయందు మాననివాన మాత్రముచే ఆట్టి పాపములు
నశించుట యనంభవము ఏమనగా అంతర్ గృహయాత్రాదులచే క్షుద్రపాపములచే
నశించును అను వికల్పములు దీనివలన పరిహరింపబడుచున్నవి లేక యావక్ష్యవము
చేసిన పాపవాసన గూడ నశించునని గ్రహించవలెను

స్కాందే శ్లో॥ నిమనమాత్రమచి యో హ్యనిముక్షే॥ ౭॥ భక్తిమాన్

బ్రహ్మచర్య సమాయత్త స్తేన తస్తం సుపాత్తవ॥

ఛా అచిముక్త శైతమగు కాశీయందు నిమన కాలమైనను మిక్కిలి భక్తితో
బ్రహ్మచర్యమును పాటించుచు నివసించు నట్టివాడు గొప్పతన మాచరించిన యతడు
హిందునట్టి ఫలమును హిందును (మానస వాచిక కాయకములని పాపములు
త్రివిధములు)

శ్లో॥ పరద్రవ్యేష్టభిద్యానం సునపా ౭ నిష్ఠ చింతవమ్

చిత్రా ౭ వివేకీ త్రివిధం కర్మ మానసమ్

ఛా పరద్రవ్యమును కోరుట బ్రహ్మహత్యాదులను చేయగోరుట దేహమే
అత్యయి దానియందభిమానముంచుట ఈ మూడును మానసిక పాపములు

శ్లో॥ పారవ్య సున్నతంబైన సైశ్చర్యం బాపి నర్థశః

అనంబర్థ ప్రలాపశ్చ వాక్యయం స్వాభృతుర్విధమ్

ఛా అప్రియములు నల్గుట అవత్సమును చేవ్గుట దోషారోపణము
చేయుట వ్యర్థ ప్రసంగము చేయుట ఈ నాల్గును వాచికపాపములు

శ్లో॥ అదత్తానా ముపాదానం హింసానై హవిధానతః

నరదారోపసేవాన కారణం త్రివిధం వృత్తమ్

ఛా పరులద్రవ్యమును అన్యాయముగ తీసికొనుట విధి విధాన రహితమైన
జీవహింస చేయుట పరదారగమనము చేయుట ఇవి మూడును కాయకపాపములు
ఇట్టి త్రివిధ పాపముల నుండి విముక్తుడగుటకు కాశీవాసము అంతర్ గృహయాత్రాదులే
శరణ్యము

శ్లో॥ సంవత్సరం సంవత్సరత జితక్రోధో జితేంద్రియః॥
అవరస్య విషృష్టాంగః పరాస్స పరివర్తకః॥
పరాపవాద రహితః కించిద్ధాన పరాయణః॥
సమా సహస్రమన్యత్ర తేన తప్తం మహత్తవమ్॥

ఘా కాశీయందు ఒక్క సంవత్సరకాలము జితక్రోధుడుగను
జితేంద్రియుడుగను పరధనముచే పోషింపబడని శరీరము గలవాడుగను
పరాన్నభుక్ గాకుండగను నుండి పరనిందారహితుడై న్యల్పముగానైనను
దానపరాయణుడుగ నుండునట్టి వాడు వేల కొలది సంవత్సరములు అన్యత్ర
మహాతపము చేసినట్టి వానికి లభించునంతటి పుణ్యఫలితమును పొందును
బ్రహ్మచైవరే -

శ్లో॥ ఆహారాతం స్థితం యే తు పుణ్యపంఖార సంతతిః॥

తేషాం ప్రవర్తతే విశ్వం మాస సంవత్సర క్రమైః॥

ఘా ఒక్క ఆహారాతము కాశీయందు వివసించిన వానికి ఎట్టి పుణ్యరా?
సమకూరుచో అట్టిది మాస సంవత్సర క్రమమున నివసించిన వారికి అదే క్రమమున
బహుగుణితమగు చుండును

14) అథ క్షేత్ర సంస్కారాః బ్రహ్మచైవరే

శ్లో॥ అనందాఖ్యే కాననే యే వసన్తి క్షేత్రస్యాపం సంవిధాయాత్ర పుత్రః॥

తై ర్యప్తవ్యం రుద్ర రూపైర్ని యత్కార్యతో రుద్రో ధర్మపాలః ప్రసిద్ధః॥

ఘా ఓ పుత్రా! అనందకాననమగు కాశీయందు క్షేత్ర సంస్కారమును
విధించుకొని అచట నివసించుటకు నిశ్చయించుకొనినవారు ప్రయత్న పూర్వకముగ
ప్రసిద్ధుడైన రుద్రపాలదావములో నివసించవలెను

తథా- శ్లో॥ అనేక జన్మము ముక్త్యాధనై ర్భాస ముత్తమమ్॥

ప్రాప్నువంతి తదేకేన జన్మవా సాధువాసిన్॥

ఘా అన్యత్ర అనేక జన్మలయందలి తీవ్ర సాధనంచే ఎట్టి ఉత్తమ జ్ఞానమును
పొందుదురో అట్టి జ్ఞానము కాశీయందు సాధువాసముచేసినచో ఒక్క జన్మయందే
పొందుదురు

శ్లో॥ అవిముక్తం సమాసాద్య న త్యజే నౌత్త కాముకః॥

క్షేత్రస్యాపం దృఢం కృత్యా పసిద్ధత్య పరః సదా॥

అవిముక్త శ్లేతమును ప్రవేశించిన మోక్షార్థక్షేత్రస్యాపమును త్యజించగూడదు
దృఢదీక్షముతో క్షేత్రస్యాపమును విధించుకొని సదాధర్మ పరాయణుడై నివసించవలెను

శ్లో॥ యథా సతివ్రతా హో భర్తార మమగచ్ఛతి॥

తథాఽన్య హస్తమాంబ్య కాశీమనుగతో భవేత్॥

శ్రీస్తలిపేతు కాశీప్రకరణము

హ పతివ్రత యగు నారి భర్తను అనువరించినట్లే అట్టి వాని పాపము
రాలంపనముగ జేసికొని కాశీని చేరి అచట నివసించవలెను
తదా శ్లో వారాణసీం సమాసాద్య యా ఐహ్యంస్తు మివృతిః

తదస్మిం పర్వయధీమాం శ్రాంతాంస్యాన్నవత్సరామ్

హ ఏవేతు కాశీయందు వ్యాసమును విధించుకొనియు బహిరమునము
చేయుగోరువో అట్టివాని యన్నమును చందాలుని యన్నమువలె భీములయలు
అలంకరించవలెను

శ్లో మోహనాపి ఏహ్యంస్తు మమజ్ఞాం యః ప్రయచ్ఛతి

రౌరవాదిమ ఘోరేషు సరశేషు పతత్యధః॥

హ శ్రేత సన్యాసము (సమ్యక్ + న్యాసము) చేసియు మోహాక్రాంతుడై
ఎవడు తన్నురాను బహిరమునమునకు అనుమతించుకొనునో అట్టివాడు తదనంతరము
రౌరవా ఘోర సరశములందుపడి దుఃఖించును

తదా శ్లో యస్యాః ప్రసాదాదన్యాస్తు పుర్వో మోక్షం వితస్యతే

తాం వాశీం శోప సేవేత మోక్షార్థే సర్వథా శుఖమ్॥

హ ఏ కాశీ యనుగ్రహము వలన ఇతర పురములు గూడ పరంపరయ
మోము సీయగలుగునట్లే అట్టి శుభప్రదమగు కాశీ శ్రేతమును మోక్షార్థి యగు
అయిదు ఎల సేవించకుండును?

తదా శ్లో వస్త్ర పాపాన హి కాశీకాయాం వనన్తి చేదత మ్మతిర్నవాయతే

మృతివ్యవేచ్ఛన్నహ యాతవాక్తయః క్షయే భవేన్నృత సుఖేతు ధిక్పృతః॥

హ కాశీయందు నివసించు వారికి పాపములుండవు పాపములున్నచో కాశీ
మృతి బుద్ధు అట్టి వానికి మృతి గలిగినను యాతవాక్తయము గాదు యాత
యమె వేరు మోక్షసూతము ధిక్పరించబడును అనగా కాశీనివాసముచే
సాములుండవు పాపములు వివరణయైనవ్వలే కాశీ మృతి గల్గును కాశీ మృతి
వేరే యాతవాక్తయమగును యాతవాక్తయము చేతనే మోక్షసూతము చేతురునని
వాదము

తదా శ్లో తీర్థాని తృత్యా కాశ్యాంతు వసేన్పిర్వాకులః సదా

స తు తాశ్యాః ప్రక్షవ్యమీ తీర్థాన్మత్ర వనన్తి యత్॥

హ ఇతర తీర్థములు పేచింది నిదవ వ్యాకుల రూతుడై సదా కాశీవాసము
చేయుచును ఎందుచేతననగా కాశీయందు కొంతకాలముండి తరువాత కాశీని వదలి
తీర్థములకు వెళ్ళరాదు అట్లు వెళ్లుట నిష్ప్రయోజనమని భావము
వేత మహాసంహితాయాం -

వసేషు వర్షేషు కలాపాపాయ ప్యాసాద్య కాశీం శివరాత్రాసమ్

లింగం ప్రతిష్ఠియే వరం వ్యనామ్నా వసేత్సదా విముక్తైర్వ తేహి॥

త్రిస్థలిపేతు కాశీప్రకరణము

భా కలియుగముందు మోక్షపాదనములన్నియు నష్టమైనను శివరాజధానియగు
కాశీని పొంది అచ్చట స్వనామాంకితముగ లింగమును ప్రతిష్ఠించి యెన్ని విఘ్నములు
వచ్చినను అచ్చటనే నివసించవలెను

కాశీఖండ - శ్లో॥ ఇత్యా శ్రేతస్య సూహృత్త్వం యో న పేత్యతనిశ్చయః॥

తట తారయతి నిశ్శోః దేవస్తం త్యభవామృతమ్॥

భా కాశీక్షేత్ర సూహృత్త్వమును బాగుగా తెలిసికొని ఎవడు కృత నిశ్చయముతో
అచట నివసించునో అట్టివానిని విశ్వవ్యయడు తీవన్నుత్తునిగా గాని మృతినొందిన
ఏదెవగాని తరించవలెయును

తథా శ్లో॥ ఆచార్యతర నపాస్తైస్త్వ యత్పుణ్యం నముపార్జితమ్॥

తత్పుణ్యపరివర్తేన కాశ్యాం వాసోఽత్ర లభ్యతే॥

భా పూర్వజన్మ పపాప్రములందు నేముపార్జించబడిన పుణ్యఫలితముగా కాశీవాసము
లభించును

తథా- శ్లో॥ కాశీ ద్విజాకీర్తిరహో యదాప్తా కస్తాం మముభుర్యధివా ॥ మముభుః॥

గ్రామం కరస్థం వంవిద్యజ్ఞా హృద్యం కృతూర్ధరం లేధి విమూఢవేతాః॥

భా బ్రాహ్మణాకిర్యద ఫలితంగా కాశీవాసము పొందగలిగిన మోక్షార్థియగు
నట్టివాడు అట్టి మోక్షమును నిరసించి కాశీని వదలి వెళ్లగరరాదు అట్టి వివేకహీనుడు
తన ఇతివేదియగు హృద్యముగు గ్రామమును (తొడిగి) విడిచిపెట్టి మూర్ఖుడై తన
మోచెత్తిని వాకిలిమనట్టివాడే సుమా

గత్యాదిపలచమే॥ గ్యాయే

తథా శ్లో॥ సా నేనం నంచదం ఇత్యా సాపాయం కాయమున్నులై॥

నవలూననలం దా॥ १॥ యుర్భుత్వా కాశీనమాశ్రయేత్॥

భా నలవదలు అపత్యరములనియు శరీరము అధికమైన అపాయమునకు
అశరమనియు అయుష్యము మెరుపుతిగవలె చవలమైనదనియు గ్రహించి కాశీని
సమాశ్రయించవలెను

తథా- శ్లో॥ య స్తత్ర వినసేద్విప్ర! వంయతాత్మా సమాహితః॥

శ్రీకాలముః భుంజానో వాయుభక్షనమో భవేత్॥

భ ॥ ६॥ విప్ర! నియతాత్మలై నమాహిత చిత్తులై ఎవరు కాశీయందు
నివసంతురో అట్టివారు క్రికాలములందును భుజించువాడైనను వాయు భక్షణము దీక్షగా
గల వారిలో నమానులగుదురు

శ్లో॥ అవ్య ప్రాశ్నే వరభ్యోవా మరణం ప్రాప్యమేవచ॥

యావత్కాల విలంబోఽన్త తానీత్వా శీల సమాశ్రయేత్॥

భా అట్లే గొప్పట కాశీయందు వేటి ప్రాశ్నే కాలమందైనను మరునాడైనను
మరణము సంభవించుట గెలకకాలము విలంబముగనో అంతపర్యంతము కాశీవాసము
చేయవలెను

కొర్క శ్లో॥ మోగం నుచుష్కథం మత్వా నలపారదాతి భీషణమ్॥

అగ్నివా చరదో హత్యా వారాణస్యం న సేన్మరణ॥

త్రిప్పలిసేతు కాశీవ్రకరణము

భా మాశ్లేము మిక్కిలి దుర్లభమైనదనియు సంసారము
అతిథిపణమైనదనియు బ్రహ్మాది రాతివే పాదములను చితుక కొట్టుకొని యైనను(ఇతర
చోట్లకు పోకుండ తన గమనశక్తిని క్షీణింపజేసికొని) కాశీయందే వివశించవలెను
తదా- శ్లోః కృత్యా వై నైషికం దీక్షా మవిముక్త వసన్తి యే

తేషాం తత్కరం దానం దదామ్యస్తే పరంపదమ్

భా అర్థే యావత్కరము కాశీ విడిచి వెళ్లనని దీక్షింపబొంది ఎవరు కాశీయందు
అమరజాంతము వివశించుటో అట్టివారికి దానములలో అతిశ్రేష్ఠమైన పరమపదమును
నేను ఇచ్చెదనని శివుని ప్రతిజ్ఞ.

కాశీఖండ - శ్లోః పరం వారాణసివాసీ జాతీ ముండీ దిగంబరః

వాన్యత్రవృత్ర వంశస్స పమదామండలేశ్వరః

భా అన్యత్ర ఏకచ్ఛత్రాధిపతియగు మహారాజగ ముందుటకంటె కాశీయందు
జటాధారిగ గాని ముండిత శిరస్సుడుగగాని లేదా దిగంబరుడగు అవధూతగగాని
నివసించుట శ్రేష్ఠము

శ్లోః పరం వారాణసిభిక్షా న లక్షాధిపతా ౨ వృతతః

లక్షాధికో విశేషార్థం తద్భిక్షాశీ న గర్భభాతోః

భా అన్యత్ర లక్షాధికారిగ ముందుటకంటె కాశీనగరమందు భిక్షాలనము
చేయుదు నివసించుట మేలు ఆ లక్షాధికారి తిరిగి గర్భభాన దుఃఖమువనుభవించును
కాని కాశీవాసియగు భిక్షుకునకు తిరిగి గర్భభాన దుఃఖము కలుగదు

తదా- శ్లోః దుద్రావాలో నవేన్విత్త్యం వరో నియత మానవః

నివసా మపి పంథారం కృత్యా కాలాద్యమువ్యతే

భా దుద్రావానమగు కాశీయందు ధృఢచిత్తుడై నివసించువాడు యెంత
పాపభారము మోయువాడైనను యముని తారినుండి తస్మిండుకొని ముక్తిని పొందును

శ్లోః విధాయ క్షేత్ర సంవాహం యే పవంతీహ మావవా

తవన్యుక్తాస్తు తే దేవ! తేషాం విఘ్నం హరామ్యహమ్

భా ౬ దేవ! క్షేత్ర సంవాహమును విధింపుకొని ఎవరు కాశీయందు
నివసించుటో అట్టివారు తీవన్యుక్తులు వారి యొక్క మోక్షవశమున గల్గు యెన్ని
విఘ్నములను నేను హరింతును

తదా- శ్లోః న సర్వతీర్థసుస్థితః న పర్యత్రతు దీక్షితః

న దత్త పర్యదావస్తు కాశీ యేన విశేవతా

భా కాశీయందు నివసించు వానికి సర్వతీర్థముల యందు స్నానము చేసిన
ఫలితమును సర్వ విధమైన యజ్ఞములు చేసిన ఫలితమును పన్నెട്ട దానములు చేసిన
సుకృతమును ప్రాప్తించును

శ్లోః కలిః కాలః కృతంకర్య త్రికంకుశపిత్రితమ్

ఏతత్త్రయం న ప్రభవే దానందవమానానామ్

శ్రీస్థలిసేతు కాశీప్రకరణము

ఘా కలి దోషము యమదండవము సంధితకర్మ ఈ మూడును
త్రికంటకములనబడును అనంద కావనమున వివసించు వారికి ఈ మూడు
కంటకములు బాధింపనేరవు (త్రికంటక విరాజితే అవి కాశీ వంశల్బము)

పవనము పవాంతర పదానందవే కంటకవత్ దుఃఖదాయీదం త్రయం
నాస్తీత్యర్థః

ఘా శ్చైత్రాంతరముల యందు కంటకముల వలె దుఃఖదాయకముగు ఈ
త్రయము అనందవనమున ఉండవేరవని యర్థము

గ్లో ఈ ప్రాప్త్య కాశీం దుర్భేదా వృష్యక్ష మిహేహతే

అనేక జన్మజన్మిత కర్మవియ్యంన క్షమామ్ జఞ్ఞాదీ

ఘా అనేక జన్మలయందు గలిగిన కర్మలను (సంధితము) వియ్యాలనము
చేయుట యందు సమర్థమైన కాశీవి ఒక్క సర్వాయము చేరిన పిదప తిరిగి దానిని
వదలిపెట్టగలెడు మూర్ఖుడవడును ఉండడు

మాత్స్యే - గ్లో అదేహవతవాద్యావత్తత్ శ్చైత్రం యో వముంపతి

బ్రహ్మచర్యవ్రతా నమ్యశ్చమ్యగిష్ఠం ముఖైర్భవేత్

ఘా కాశీని చేరి దేహవతమువరకు బ్రహ్మచర్య వ్రతమును పాటించుచు
ఎవరు కాశీని విడువకుండు యుండురో అట్టి వారికి అనేక యజ్ఞములు చేసిన ఫలితము
గల్గును

గ్లో సదా యజతి యజ్ఞేన సదాదానం వ్రయన్మతి

సదా తపస్వీ భవతి హ్యవిముక్తే ఫిశో వరః

ఘా అవిముక్త శ్చైత్రమును స్థిరముగ వివసించు మనుష్యుడు సదాయజ్ఞములు
చేసిన వాడును సదా దావధర్మములు చేసినవాడును నిరంతరముగ తపస్సు చేసినవాడును
అగును

బ్రహ్మవైవర్తే - గ్లో యస్తు కాశ్యాం వసేజ్ఞాన్తుః సర్వవ్యాపారశ్చమరః

తస్యాపి యో గతిః ప్రోక్తా న సా యజ్ఞై ర్భద్రాన్యతః

ఘా కాశీయందు వివసించుచు సర్వవ్యాపారములు చేసి కొనుచున్నను
అట్టివాడు పొందు సర్వతి యజ్ఞములచే గాని ఇతరోపాయములచే గాని కాశీకి
ఐయటనువ్వవారికి గలుగదు

పాద్యే - గ్లో సప్తవేదాని తీర్థాని పృథివ్యాం మునివత్తమః

తదాపి జప్తునా కాశీ సేవ్యా సర్వప్రయత్నతః

ఘా ఓ మునివత్తమః ఈ పృథివియందు అవేదానేక తీర్థములున్నవి. అట్లైనను
సర్వప్రాణులకు సర్వ ప్రయత్నములచేతను కాశీసేవ్యమైనది.

బైంగే - గ్లో అవిముక్తం నిషేవేత సంసార భయ మోచనమ్

భోగమోక్షప్రదం దివ్యం ఐవో పాప వినాశనమ్

ఘా సంసారభయమును పొగట్టునట్టిది భోగమోక్షప్రదమైనట్టిది ఐవోపాప
వినాశకరమైనట్టిదియునగు అవిముక్త శ్చైత్రమును సేవించవలెను.

(తిష్ఠలిసేతు కాశీద్రకరణము)

శ్లో॥ విష్ణు రాశ్మద్యనూనోఽపి యో ॥ విముక్తం న ముంచతి॥

ఏ ముంచతి జరాం మృత్యుం జన్మచైతదశాశ్చతమ॥

భా॥ అనేక విష్ణుములు వంభవించినను ఎవరు అవిముక్త శ్మేతమును విడువకుండురో అటువంటి వారికి జరామృత్యు భయము పుష్కలము భయము ఉండవు.
శ్లో॥ ఏ సా గతిః కురుశ్చేత్ర గంగాద్వారే వ పుష్కరే॥

యోగతిర్విహితా పుంసా మవిముక్త నివాసివామ్॥

భా॥ అవిముక్త శ్మేతమున వివసించు వారికి కలుగునట్టి వర్గతి కురుశ్మేతమందు గాని గంగా ద్వారమందుగాని పుష్కర శ్మేతమందుగాని వివసించు వారికి లభించదు
శ్లో॥ అవిముక్తే స్థితా విత్తం పాంసుభి ర్భాయవేరితైః॥

స్పృష్టా దుష్పృతకర్మాణో యాష్టద్వి పరహం గతిమ్॥

అవిముక్తే వ సేద్యన్తు మనుతుల్లో భవేన్మరః॥

భా॥ అనేక దుష్కర్మలు చేసిన వారైనను కాశీయందు వివసించుచున్నను లేక కాశీనుండి వాయువుచే ఎగురగట్టబడగా వచ్చినచేత ధూళిచే స్పృశించబడినను వరమగతివి పొందుదురు అవిముక్త శ్మేతమందు వివసించువాడు మనువుతో పమానుడగును

తతః- శ్లో॥ కాశ్యాం యోగో న దుష్ప్రేమా కాశ్యాం ముక్తిర్భదుర్లభా॥

తతో ॥ నిశం వివేచిత కాశీం మోక్షావ్రయే నరః॥

భా॥ కాశీయందు యోగము సిద్ధింపట దుర్లభము గాదు కాశీయందు ముక్తి దుర్లభము గాదు అందుచేత మోక్షార్థి వదాకాశీని సేవించవలెను
మాత్యై- శ్లో॥ అదేవాచకూద్యావత్ శ్మేతం యో వ విముంచతి॥

న శేవం బ్రహ్మహత్యా ప్రాశ్చత్యో వివర్తతే (ప్రాశ్చత్యా=వంసారీ)

భా॥ దేవావతనము జరుగువరకు ఎవరు కాశీని విడువకుండు యుండురో అట్టివారికి శేవలము బ్రహ్మ హత్యాది పాపములు నశించుచే గాక వంసారీ భయము (జనన మరణ వరంవర) ము నశించును

శ్లో॥ అవిముక్తం వ సేవంతే మూఢా యే తామపా నరాః॥

విజ్ఞాత్రేతపాం మధ్యే తే వేన్ద్రి పునః పునః॥

భా॥ ఎవరు మూఢుడుతులై తామనబుద్ధితో అవిముక్తమగు కాశీశ్మేతనివాసము చేయరో అట్టివారు చిరకాలము మూత్రపురీషే రేతస్సర్పలయందు మగ్నులైయుండురు అనగా మాటిమాటికి గర్భవాస దుఃఖము వసుభవించుకురని భావము (పురాకర్మపశాత మూత్రపురీష మధ్యేవసంతి అవి శ్రీశంకరులు)

శ్లో॥ అదౌ శర్యప్రసంగతో కలయతి కలుషం మాతృకుశ్లో స్థితం మాం

విజ్ఞాత్రానుద్యమధ్యే కృతయతి వితరాం జారరో జాతవేదాః॥

యద్యద్యై తత్ర దుఃఖం వ్యథయతి నితరాం శక్యతే కేవలం పక్షమ్

శ్లో॥ తంతివ్యేమే ౭ పరాధశ్చివశివ శివ భో శ్రీమహాదేవ శంభో॥

భా తోలుత కర్మవశమున తల్లిగర్భమున నున్నప్పుడే నన్ను పాపములంటుకొన్నవి ఎదవ విఘ్నాఢామేధ్యముల నడుమ జతరమునందలి అగ్ని నన్ను తపింప జేసెను ఆయాసమయములలో ఎట్టి దు ఖము ఎంతగా బాధించెనో చెప్పుటకు సాధ్యము గాదు శ్రీమహాదేవా! శంభూ! శివశివా! నాయీ! అపరాధమును క్షమింపుము (శివాపరాధ క్షమాపణ స్తోత్రమ్)

శ్లో॥ అవిముక్షం యదా గచ్ఛే త్కవచిత్కాల సర్వయాతే

అశ్మరా చరణాహత్యా తత్రైవ నిధనం వ్రజేత్

భా కాలము అనుకూలించినప్పుడు అవిముక్ష క్షేత్రమును చేరి నివసించువారు కాలవిపర్యయము నెంభవించినను కాశీని విడిచిపోరాదు రాతిచే కాళ్లను విరంగగొట్టుకొనియైనను అచటనే నివసించి చివరకు కాశీమరణమును సంప్రాప్తించుకొనవలెను

శ్లో॥ అవిముక్షం ప్రవిష్టస్తు యది గచ్ఛేత్తతః పునః

దదా సానన్తి ధూతాని అన్యోన్య కరణాదనైః॥

భా కాశీని చేరి అచట స్థిరనివాసము చేయక బయటకు పోవు వానిని జూచి ధూతములు అన్యోన్యము చప్పట్లు చాచుచు పరిహసించును

తథా శ్లో॥ రామక్రోధేన లోభేన గ్రస్తా యే భువి మానవాః

నిష్క్రమంతే నరా దేవి! దండనాయక మోహితాః॥

భా ౬ దేవీ! దండనాయకుని మాయచే మోహితులై నరులు కామ క్రోధ లోభములచే ప్రభావితులై కాశీని విడిచిపోవుదురు (సంక్రమ విభ్రమములు దండసాణి పరవర్తనులు)

త్రిలింగే- శ్లో॥ విదిత్యా భంగురుం లోకం య ౭ స్మిన్వత్స్వనిమత్కురే

అంతకాలే ౭ పి నత్స్వని తేషాం భవతి మోక్షదమ్॥

భా ఎవరు ఈ లోకమును అశాశ్వతమని తెలిసికొని నా పురియగు కాశీయందు నివసించురో అట్టివారు ప్రళయ కాలమందును ఉన్నట్టివారు అగుదురు వారికి కాశీవాసము మోక్షప్రదమగును

శ్లో॥ శ్రుత్వా కలియుగం ఘోరమల్యాయుష మధార్మికమ్

సిద్ధక్షేత్రం న సేవన్తే జాయన్తే చ బ్రహ్మయన్తి చ॥

భా కలియుగము ఘోరమని అల్యాయుషము కల్గించునట్టిది యని అధార్మికమని చెరిపకొనక సిద్ధ క్షేత్రమగు కాశీని ఎవరు సేవింపరో అట్టివారు మరల మరల పుట్టి చనిపోవుచుందురు

మాత్స్యే - శ్లో॥ అనన్యమానసో భూర్వా యో ౭ విముక్షం న ముంచతి

తస్య దేవ! నదా తుష్టా పర్యాన్యామాన్త్రయన్తి॥

భా భృడచిత్తముల అవిముక్ష క్షేత్రమును విడువక సేవించువారి పట్ల మహాదేవుడు కృపించిరవాడి వారికొకల నన్నింటిని నెఱవేర్చును

త్రిస్థలిసేతు కాశీప్రకరణము

బ్రహ్మపురాణే శ్లో॥ అదేహపతనాద్యే తు క్షేత్రం సేవన్తి మానవాః॥

తే మృతా హింసయాచేన దివ్యం యాన్త్యకుతోభయాః॥

(దివ్యం దేవస్థానం॥ అత్ర క్షేత్రపదోపాదావాక్ క్షేత్రమాత్ర మృత విషయమేత
న్మోక్షఫలా శ్రవణాత్)

భా॥ దేహపతనము వరకు కాశీ క్షేత్రమును సేవించినట్టి మానవులచటనే
మృతినొంది ఎదవ హింసయానమున దివ్యలోకములకు భయరహితులై పోవుదురు
(దివ్యమనగా దేవస్థానము క్షేత్రమనుటచే క్షేత్రమందు మృతినొందిన వారికి మోక్షఫలము
పిద్ధించునని భావము)

పాద్యే శ్లో॥ కాశ్యాం తిస్థన్తి యే శచిత్తాన్మృత్యంతి సురోత్తమాః॥

చతుర్ముఖాం ద్రినయనా స్థంగద్వానిత మూర్ధజాన్॥

(మరణానంతరం సారూప్యప్రాప్త్యా జీవద్దశాయామేవ వా క్షేత్ర మాహాత్మ్యా దేవం
పశ్యన్తి కర్మణః)

భా॥ కాశీయందు స్థిరముగ నివసించు వారిని దేవతలందరు చతుర్ముఖులగు
విష్ణురూపులుగను జటాధారి త్రివేత్తుడునగు శివరూపులుగను చూచెదరు (అట్టివారు
మరణానంతరము ప్రాప్తించు సారూప్య ముక్తి దృష్ట్యా జీవద్దశయందే క్షేత్ర మాహాత్మ్యము
వలన అట్టి రూపముతో కన్పింతురని అర్థము)

శ్లో॥ అవిముక్షేతు యన్తి స్థే దాశలేఖర పాతనాత్॥

తం విశ్వేశో ఒత్ర జీవన్తం మృతం చ పరిరక్షతి॥

భా॥ అవిముక్ష క్షేత్రమున స్థిరవాసము గలిగిన వారిని దేహపతనము వరకును
అవగా నారు జీవించి యున్నంత కాలము మరియు మృతులైన ఎమ్మటను గూడ
విశ్వేశ్వరుడు పరిరక్షించును

లైంగే శ్లో॥ అవిముక్షం నమాసాద్య నాన్యంగచ్ఛే త్తపోవనమ్॥

నర్వాత్మనా తపః సత్యం ప్రాణీనాం నాత్ర సంశయః॥

భా॥ అవిముక్ష క్షేత్రమును పొందినట్టివాడు ఇతర తపోవనమును గూర్చి
వెళ్లరాదు ఇచ్చటి ప్రాణులయొక్క తపస్సు సత్యముగా సంస్కృత్య ఫలించును ఇందుకు
సంశయము లేదు

తథా శ్లో॥ అష్టా మాసాన్విహారా స్యాద్యతీనాం సంయతాత్మనామ్॥

ఏకత్ర చతురోమాసా సఖ్యం వా స వపేత్సునః॥

అవిముక్షే ప్రవిష్టస్య విహరన్తు న విద్యతే॥

న దోషోఽపి భవేత్తస్య ధృష్టం శాస్త్రే పురాతనే॥

భా॥ అట్లే సంయుతాత్ములగు యతులకు ఎనిమిది నెలలు వివిధ ప్రదేశములందు
విహారము లుండును ఒకేచోట నాలుగు మాసములుగాని పూర్తిగ ఒక సంవత్సరము
గాని నివసించరాదు కాని అవిముక్ష క్షేత్రమును ప్రవేశించిన యతికి విహారము
విధింపబడలేదు అది పవిత్రతన శాస్త్ర సమ్మతమగుటచే అట్టివానికి దోషము లేదు

త్రిస్థలిసేతు కాశీప్రకరణము

(కాశీయందు నివసించువారు శరీర నిర్వహణాది చింతలయందు నిమగ్నులు గారాదు
యను విషయము కాశీఖండమందిట్లు చెప్పబడినది)

కాశీఖండే

శ్లో॥ పర్యర్థానామత్ర దాత్రీ భవానీ పర్యాన్యామాస్మరయే దత్రధుంధీ॥

పర్యాప్తంతూ నౌచయే దంతకాలే విశ్వేశో ఒత్ర శ్రోత్ర మున్త్రోపదేశాత్॥

భా కాశీయందు భవానీ పర్యార్థములను నెరవేర్చునట్టిది. ఇచ్చట ధుంధీగణపతి
నర్వకామములను పూరించువాడు ఇచ్చట నివసించు ప్రాణులందరను విశ్వేశ్వరుడు
మరణ కాలమున కుడిచేవియందు తారకమంత్రోపదేశము చేసి ముక్తి నొందించును

లైంగే శ్లో॥ కేవలా జాహ్నవీ విప్రా! ఛాతాఽభవాపునః॥

అనవర్తం వితరతి స్వతో యే త్వత్త దేహినః॥

యస్యకస్యానీ జన్తేర్భాగీరధ్యాం గతాయుషః॥

న దుర్లభో బ్రహ్మభావ నైత్పుంగ క్షపితాంహసః॥

భా ఓ మునులారా! కాశీయందునివసించు వారై తెలిసిగాని తెలియకగాని
ఇచటనే శరీర త్యాగము చేయువారిని గంగానదియే ముక్తి పొందునట్లు చేయును
గంగానదియందు మరణము పొందునట్టి వారు ఎట్టివారైనను గంగానది స్పృశ్యచే అట్టివారి
పాపములన్నియు నశించి బ్రహ్మ భావమును పొందుట సుసాధ్యము

శ్లో॥ చిదానందమయం బ్రహ్మ గంగా భావముపాగతమ్॥

బ్రహ్మేన తత్కమేనైతన్యా ఒత్ర వః సంశయో భవేత్॥

భా చిదానందమయమగు బ్రహ్మయే గంగాభావము పొందినది యనుట
నత్యమని చెప్పుచున్నాను ఈ విషయములో మీరు సంశయింపవలసిన వని లేదు

శ్లో॥ ఏవం ప్రభావా నిర్వాణ తోయరాశివహా నదీ॥

భాగీరథీ విలసతి క్షేత్రే శంఖో ద్విముక్తిదే॥

భా ముక్తి ప్రదమగునట్టి ఈ అశ్వం క్షేత్రమున గంగానది ఇటువంటి ప్రభావము
గలదియై మోక్షసముద్రమును వహించునట్టిదియై విలసిల్లుచున్నది

శ్లో॥ ఏతైశ మవీ విప్రేన్ద్రాః సాక్షాద్రూప్సాప్తిసాధనమ్॥

న చిత్రమత్ర ద్వితయం యన్నిర్యాదాయ కల్పతే॥

భా ఓ విప్రశ్రేష్ఠులారా! సాక్షాత్ బ్రహ్మనందప్రాప్తి సాధనము ఒక్కటియున్నను
త్రేష్ఠమే కాని ఇచ్చట కాశీక్షేత్రము గంగానది యను నీ రెండును మోక్షప్రదములై
యుండుటలో చిత్రమేమియు లేదు

శ్లో॥ శీకటేఽపి వ్రతీతస్య పాపకర్మ రతస్యచ॥

యద్యస్థిఖండం గంగాయాం నిపతే దైవ యోగతః॥

త్రిస్తలిసేతు కాశీప్రకరణము

తదా సంక్షిణ్ణపాపా వన్ దివ్యభోగ నమన్వితః

షష్టిర్వర్ష నపాస్త్రాణి స్వర్గలోకే సుహీయతే॥

భా॥ జనవివాస యోగ్యముగాని ప్రదేశమందు నివసించుచు భయభీతుడగు వాని యొక్క గాని పాపకర్మావత్తుడగునట్టి వాని యొక్కగాని ఒక్క ఎముక ముక్కయైనను దైవ యోగముచే గంగయందు విమజ్జనమై యున్నచో అట్టివాడు లోకక్షణమే పాపము నశించిన వాడై దివ్యభోగములననుభవించుచు అరువదివేల సంవత్సరములు స్వర్గలోకమందు నివసించును

శ్లో॥ తద్యశీ స్వర్గనదీ యత్ర నర్వత్తిర్థ నమన్వితా

తాం కాశీం కౌ న సేవత భీమ సంసారముక్షయః॥

భా॥ ఇటువంటి దేవదదియగు గంగ నర్వత్తిర్థములతోను గూడుకొనినదియై ప్రవహించుచుండగా అట్టి కాశీని మోరసంసార సాగరమును తరించుటకై పరమ సేవింపకుండుదురా?

కొర్రె - శ్లో॥ తస్మా మృముక్షు ర్నియతో నసే దామరణానైకమ్॥

వారాణస్యాం సుహదేవాత్ జ్ఞానం లబ్ధ్వా విముచ్యతే॥

భా॥ అకారణము చేత ముముక్షుడైన వాడు మరణ పర్యంతము కాశీయందు నియతముగ విపపింది యుండవలెను అంతమున మహాదేవుని వలన జ్ఞానమును పొంది ముక్తి పొందగల్గును

శ్లో॥ వసే దామరణా ద్విశ్రో వారాణస్యాం నమహితః॥

లోల పీఠ్యర ప్రసాదేన యాతి తత్సరమం వదమ్॥

భా॥ దేహసతనము వరకు జ్ఞానమైన వాడు వారాణసి యందు నియమముతో నుండవలెను అట్లున్నవాడు శుక్లరానుగ్రహముచే పరమపదమును పొందును

శ్లో॥ సంప్రాప్త్య కాశీం శివరాజధానిం కిం యాపి రే మూఢ దిగప్తరాణి॥

విధానకుంభం వరజేన పాశ్వా దాంధాలపేవాం ప్రకరోసి నిత్యమ్॥

భా॥ మూడుదైనవాడు శివరాజధానియగు కాశీని చేరియు దిగంతరములకు ఛొచ్చుటకు నమకట్టును అట్టివాడు విశ్వేనముగల కుండను కాలదన్ని విత్యము చందాల సేవ చేయుటకు యత్నించినట్టి వాడే సుమా॥

శివపురాణః

శ్లో॥ దేవోదేవి నదీగంగా మృష్ణమన్తం శుభాగతిః॥

వారాణస్యాం విశాలాక్షి వాసే శస్య న రోపతే॥

భా॥ మహాదేవుడు విశ్వేశ్వరుడు దేవియగు అన్నపూర్ణ పుణ్యనదియగు గంగ యుండి విత్యము శుభకరమైన మృష్ణాస్త్రము లభించునట్టి విశాలాక్షి నివాసమగు కాశీవాసమును ఎవడు కోరకుండును?

నవనము యదివ్యయం కాశీవాసం కర్తుం న కర్హతి తదా బ్రాహ్మణం వాసయేత్ తదుక్తం పార్శ్వే

భా॥ ఒకవేళ తాను కాశీవాసము చేయలేకపోయినచో తన పక్షమున ఒక బ్రాహ్మణుని వంపి కాశీవాసము చేయించవచ్చును ఇదే విషయము వద్యపురాణమున నిట్లు చెప్పబడినది

శ్లో॥ కాశీవాసం కర్తుకామో యది స్వాధ్యక్షభోజి పి బ్రాహ్మణం భర్తృవిప్రమ్,
తదా నానావస్త్ర భోజ్యాది దత్వా శ్రద్ధాయుక్తః సర్వదా వాసయాతః॥
వారాణస్యాం వానయన్బ్రాహ్మణాగ్ర్యం ద్యయోశ్శిష్యాః ధృష్టవంపారథంధమ్॥
తస్మాత్తత్ర స్థావసీయాః ప్రయత్నాద్విప్రా రాజన్ దూరగోణాని ముక్తైః॥

భా॥ ఓరాజా! కాశీవాసము చేయగోరి మిక్కిలి దూరమందున్నవాడగుటచే అనమర్యుడగునట్టివారు భర్తృవిష్ణుడగు బ్రాహ్మణుని వస్త్ర భోజ్యాది సలభరము లిచ్చి, శ్రద్ధాయుక్తుడై విత్తము కాశీవాసము చేయించ నలెను అట్లు పూజ్యుడైన బ్రాహ్మణుని కాశీయందు కాశీవాసము చేయించినచో వారిధర్మము (కాశీవాసము చేయించిన వారు కాశీ వాసము చేసినవారు) సంసార బంధమును త్రొచుకొని ముక్తులగుదురు అందుచేత కాశీకి మదూరమందున్న వారైనను కాశీవాస ఫలముగు ముక్తిని గోరినచో ప్రయత్న పూర్వకముగ వేడ్కిపులలను కాశీయందు నివసించ జేయవలెను రాశీఖండే శ్లో॥ వ్యయం నస్తుమశక్తోఽపి వానయో తీర్థవాసినమ్॥

అప్యేక మపి మూల్యేన స వస్త్రః ఫలభాగో ధ్రువమ్॥

భా॥ తాను వ్యయముగా కాశీకి వెళ్లలేకున్నను తీర్థవాసులను కాశీకి పంప నివసించ జేయవలెను దానిచే ఒకే వెలకు రెండు వస్తువులు లభించినట్లుగ అతడును నిశ్చయముగ కాశీవాస ఫలమును పొందిన వాడగుచువ్వాడు

బ్రహ్మచైవద్రే

శ్లో॥ పరం సాహసమాస్థాయ కాశ్యాం స్థేయం ముముక్షుఃఖిః॥
సాహసాత్ప్రిధి మాహ్నితి సరో వికల మానసః॥
ద్విరైః రుద్రోఽతే జంతుస్తేజోత్కాశీం మదుఃఖితా॥
తే తే సరళజాలేషు పచ్చవై విత్సఖా సహ॥

భా॥ సాహసముతో బహు ప్రయత్నము చేసి ముముక్షువులగు వారు కాశీయందుండవలెను ఎవరిచే వైషమ్య బాధింపబడిన వరుడు గాని ప్రాణిగాని మిక్కిలి దుఃఖించుచు కాశీని పదలుచో అట్టివారిని బాధలకు గురిచేసిన వారు తమ విత్సవర్ధముతో గూడ సరళమున బడి బాధల నొందుదురు

(1౮) అథ కాశీ ఘాటేచో విహిత బుద్ధిద్వయ -

పాద్యే పాతాళఖండే ఘృరువాన -

శ్లో॥ య త్సృష్టోఽహం మనిశేషా కథంపేవ్యేత సా స్మరీ॥
వదామి తదహం తక్షణ శ్రోయతా మవధానతః॥

భా॥ ఓ మునిశ్రేష్టులాగా! కాశీపురిని యెట్లు సేవించవలెనని మీరు అడిగితరి గదా! దాని తత్త్వమును నేను చెప్పచున్నాను శ్రద్ధగా వినవలసినది

త్రిష్టలిసేతు కాశీప్రకరణము

శ్లో॥ విహాయ కామమర్థం దమ్మం మాతృర్య మేవహ

ధర్మమోక్షా పురస్కృత్య విషేవత విభో పురీమో

భా వివర్తనను అర్థభామములయందు లోభమును దంభమును మాతృర్యమును వదలి కేవలము ధర్మ మోక్షములయందే అసక్తి గలిగి కాశీనగరమును పేవించవలెను

శ్లో॥ ప్రతిగ్రహ దుపావృత్తః శాన్తి దాన్తి నమన్వితః॥

శంకర ధ్యాన విరత విషేవత విభో పురీమో

భా ప్రతిగ్రహమును వర్జించి శాంతి దాంతి నమన్వితుడై నిరంతరము శంకర ధ్యానముతో కాశీ నగరమును పేవించవలెను

శ్లో॥ అతుర్య స్థలుచం కర్మ నమలోష్ఠాశ్చ కాంచనః॥

వందాక్షరవర విత్యం విషేవత విభో పురీమో

భా పాప కార్యమగు కర్మను ఏమియు చేయకుండ మట్టిగడ్డ బంగారము తురిండింటి యందును నమబుద్ధి గలిగిన వాడై నిరంతరము వందాక్షరీ జవతత్పరుడై కాశీని పేవించవలెను

శ్లో॥ గృహేన ధర్మవిరతో నిపాత్యత విత్తభుక్॥

వ్యవహారేవ యోగ్యత్ర గృహస్యా విమలం వసుః

భా గృహస్థుడైనచో ధర్మనిరతుడై బయటివారి (ఇతరుల) ధనమును గౌరవ నిత్యజీవనమునకు వలయునంత మాత్రమే వ్యాయమైన ధనమును గ్రహించుచు కాశీని పేవించవలెను

శ్లో॥ ప్రయాతిధిః పాదవరో విషేవత విభో పురీమో

స్వాధ్యాయాధ్యయనే యుక్తో గురు కుశ్రావణో రతః॥

భా అట్టి అతిధి అభ్యాగతుల పేవయందు ధనమును వెచ్చించుచు నుండవలెను స్వాధ్యాయమునందు గురుకుశ్రావణ యందు నిరతుడై యుండవలెను (స్వకాశాధ్యయనమును స్వాధ్యాయ మందురు) బ్రహ్మచారి ధర్మవరాయణుడై యుండవలెను (బ్రహ్మణీ వేదమునందు చరణీతి బ్రహ్మచారి)

గురుకుశ్రావణ చతుర్విధములు 1) అన్న కుశ్రావణ గురుప్రసాదము అనుకూలవృత్తి, 2) అంగకుశ్రావణ గురుప్రయోగ్య పాదప్రక్షాళనము మొదలగునవి 3) స్థానకుశ్రావణ గురుప్రయోగ్య గృహక్షేత్రారామములను పరిరక్షించుట 4) పద్మానకుశ్రావణ గురువే సాక్షాత్పర మేక్ష్యుడనెడి విశ్వానము

శ్లో॥ బ్రహ్మచారి ధర్మరతో విషేవత విభో పురీమో

త్వః సవ్యేతి వ యత్రోక్షం తదహం ప్రబ్రువీమి వః॥

భా బ్రహ్మచారి ధర్మవరాయణుడై కాశీని పేవించవలెను ఇంతను ఎవరివరిచే కాశీ పేవించబడదగినదో యదిగూడ చెప్పెదను వినుడు

శ్లో॥ స్వస్య జాత్యమసారేణ యో ధర్మో యస్య కల్మషః॥

తక్షధర్మ యుతైరేవ సేవ్యా నారాసే వృధీ॥

భా ఏయే జాతివారికి ఏయే ధర్మములు గల్గింపబడినవో అట్టిధర్మములను పాటించు వారందరు కాశీని సేవింపదగినవారు

శ్లో॥ అన్యైః సంసేవ్యమానా సా కీకటా వ్నాతిరివ్యతే॥

అతో ధర్మనలైరేవ రాగద్వేష వివర్జితైః॥

భా ఇతరులు కాశీని సేవింపినచో నరక బాధనుండి దూరలగుదురు అందుచే ధర్మవరులైన వారు రాగ ద్వేషములను వీడి కాశీని సేవింపవలెను

శ్లో॥ నిర్యాణమేవ కాంక్షద్వి శంకరోపాస్తి తత్పురైః॥

శ్రయతీయా మునిశ్రేష్ఠా స్తేషాం సాక్షాద్యముక్తిదా॥

భా ఓ మునిశ్రేష్ఠులారా! కేవల ముక్తినే కోరవచ్చువారు శంకరోపాసన పరాయణులై సాక్షాత్ముక్తి దాయకమగు కాశీని సేవింపవలెను

శ్లో॥ ద్వైపాయనోఒపి దేవేన శంకరేణ ద్విజోత్తమాః॥

ద్వైపాయనతయా కాశ్యా బహిరేవ పురా కృతః॥

భా ఓ ద్విజోత్తములారా! సాక్షాత్ ద్వైపాయన మహర్షిగూడ ద్వైపాయన చిత్తుడగుట చేతనే భగవానుడగు శంకరునిచే కాశీనుండి వెడలగొట్టబడినాడు

బ్రాహ్మచర్యే -

శ్లో॥ పరాన్నం పరివాదశ్చ పరదానప్రణామధనమ్॥

అదానాదార విద్యేషా భక్ష్యా లప్త్యానుదైన్యరాః॥

దశదేషా మహాదేవి వర్జ్యా కాశీనివాసిభిః॥

భా ఓ మహాదేవి! కాశీనివాసులచే పరాన్నము పరవింద పరదారా గమనము పరధన పహరణము దానము చేయకుండుట ఆనాదారము విద్యేషము అభక్ష్య భగ్గణము ఆలంబ్యము దీనత్వము ఆను నీ పదిదోషములు త్యజింపబడవలెను

తథా శ్లో॥ యః కాశ్యాం రురుతే పాపం జనో మోహమదాన్యతః॥

అవయోః కాలరాశ్య దండపాతే శ్మశానీకృతః॥

అవరాధీ దురాచారః కథం సిద్ధి మవాప్నుయేత్॥

భా అట్లే ఎవడు కాశీయందు మోహ వివశుడై మదహురితులై పాపము చేయుచో అట్టివాడు మన ఊళ్ళయలకును ప్రభువగు కాలభైరవుడు లేక దండపాతీ యొక్క దండనకు లోబడును అవరాధియు దురాచారియునగు నట్టివాడు సిద్ధిని ఎట్లు పొందును?

శ్లో॥ మయాఒపి యత్ర సతతం కాలరాశ్యా బిభృతా

స్థియతే సావధానేన కాశ్యా మానస భోగినా॥

హ ఆనందము భవముగల నేను సైతము కాలరాజ భయముచే ఈ కాశీయందు
అల్పము సావధానముతో నుందును

శ్లో॥ స్థానమదూపా వృత్తిర్నిశితే పురుషవ్యవహారే

న హ్యగ్నిహోత్రకాలయాం శ్రీయతే మలమోవవహే॥

హ ఏచ్ఛి పురుషునశ్చైవ తానున్న ప్రదేశమునకు అమరులమైన ప్రవర్తనయే
ఓంకారము ఎవడును అగ్నిహోత్రగృహమున మలవిసర్జనము చేయదు గదా!

నాశీలం శ్లో॥ కాశ్యాం పాపం న కుర్వత దారుణా దుశ్చర్యాతవా

అహో రుద్రవిశావత్సం వరశేభ్యః ॥ ఏ దుఃసహహే॥

హ కాశీయందు ఏ విధమైన పాపము చేయరాదు రుద్రయారాధన మిక్కిలి
చారుణమైనది రుద్ర పితావత్సము వరకము కంటె మిక్కిలి దుష్టువామైనది.

శ్లో॥ అఖిలవ్యస్త్రీయ విత్సం ధనం నావా ప్రతిజ్ఞస్తాని

చరన్తం కపటై ర్వాపి కాశీ సేవ్యా న జైర్భైర్భి

హ విత్సము నావా విధములగు ప్రతిజ్ఞాపాముల చేతను లేక అవహరణము
కాదు లేదా కపటము చేతను ఎవరు విత్సము ధనమును పంపిందిం గోరుదురో
అట్లువాడు కాశీయందు ఉండదగుదు

శ్లో॥ అత్పరహిత్ర కర్తవ్యా మహా శ్రీయోలిప్యభయే

అత్రాఽఽత్య త్వచనసాయం మనసాఽపి న చిన్తయేత్

హ అట్లే కాశీయందు మహాశ్రేయస్సు శోరువాచితే అత్పరక్షణలై ప్రయత్నము
చేయరాదు ఇట్లు అత్పరక్షణి వ్యతిరేక్తముగు కార్యము మనస్సుచేత గూడ తలంచరాదు

శ్లో॥ ఏకస్మిన్మనీ యద్వాహ్ని కాశ్యాం శ్రీయోఽపి లభ్యతే

న కువర్తతేనాపి తదవ్యత్రాఽఽత్యతే క్వచిత్

హ ఎవలెనను ఒక దినమైనప్పటికిని కాశీయందుండి ఎట్టిశ్రీయో లాభమును
పొందుదురో అట్టిది అవ్యత్ర వర్తకములకును పొందరు

తద్య - శ్లో॥ వానా కాశ్యాం సజ్జనానాం ప్రవంగో గంగాచ్ఛానం పాప కర్మారుచిక్కు

పూజ్యతీ మృత్యుయా లాభసాక్ష్యం దాపం శ్వా నప్రతి ద్రావ్యమృతం

హ కాశీయందు సహనము విజ్ఞాన పాంగత్యము గంగా వ్యానము వాన
కర్మాచరణములకు వీరి పూజ్యము చేయుట యందు అనన్తి. యర్చనారాజనంతున్న
వానాశక్తి దానము ప్రతి భూము చేయకుండుట ఈ వినిమిది ఎచ్చట యుండునో
అదియే గొప్ప యోగము కాశీయందు సై లక్షణయుత్పన్నమగు యోగాభ్యాసముతో అని
అమాయుస్వదో

శ్లో॥ అవత్సంగా శ్రుత్యహం పాపహా ర్వినియతే సజ్జనా సంతోజోతి

తపాత్పవే పాపదానా సేవ్యా నచ్చి త్వానై ధ్మఃకళాదం అహహి

భా దుష్టన సొంగత్యము వలన దినదినము పాపరాశిపెరుగుచున్నది సజ్జన సొంగత్యము వలన అట్టి పాపరాశి క్షయము నొందును అందుచే సజ్జనులు కాశీని సావధానముగ సేవింపవలెను సజ్జనుల చేతను వివిధ దానముల చేతను దుఃఖభారము తగ్గిపోవును

శ్లో॥ నారాయణవరః కాశ్యాం మహాదేవవరోఽథవా

భూత్యా సదాచార రతస్తస్యే దత్త న వాన్యదాః

భా కాశీయందు నారాయణ భక్తుడుగ గాని లేదా పరమేశ్వర భక్తుడుగ గాని యుండి పదాచార రతుడై యుండవలెనే గాని మరియొక విధముగ నుండగూడదు

శ్లో॥ యాతా పూజా నామనంకిర్దనాది ప్లానం తీర్థేష్టేవ తత్తద్ధినేమా

నత్సంగే ౨న్యైర్నైవ సంభాషణాది రుర్యాదేవం చేవదేవో దితేః

భా యాత్ర పూజ నామ సంకీర్తనము పర్యములందు తీర్థస్నానము పథ్యంగము గల్గి తదితరులతో సంభాషణము చేయకుండుట మొదలగు లక్షణములను దేవదేవుడు ఆదేశించెను

శ్లో॥ స్వాతవ్యం జాహ్నవీ తేయ ద్రవ్యవ్య పార్యతీపతిః

స్వద్రవ్యః శమలాకాస్తో వస్తవ్యం కాశీకా స్థలేః

భా గంగాజలమందు స్నానము విశ్వేశ్వర దర్శనము విష్ణు స్మరణ కాశీకాష్ఠియందు నివాసము ఇవి సజ్జనుల యొక్క ముఖ్యాచర్యములుగా గ్రహించవలెను

శ్లో॥ దాతవ్యమితి కాశ్యాం నో వక్తవ్యం మనుజైః క్విచిత్

అహోరాత్ర మతిత్రమ్య తద్దానం ద్విగుణం భవేత్

భా కాశీయందుండి ఎన్నడును దీనిని దానము చేయుదును యని సంకల్పించి తూరకుండరాదు అనగా వాచా వబుకరాదు అట్లు సంకల్పించిన పిదప ఒక అహోరాత్రము గతించినచో ఆ చేయవలసిన దానము ద్విగుణముగ చేయవలసియుండును అనగా సంకల్పించిన తత్క్షణమే దానము చేయవలెనని భావము

శ్లో॥ దశోత్తరం పర్యసువ శతం నంద్రగ్రహే భవేత్

సూర్యగ్రహే సహస్రంతు మరణేఽస్తవశం స్మృతమ్

భా పర్యములయందు దానము చేయసంకల్పించి వెంటనే ఆదానము చేయునచో పదిని దానక దిశగుణముగను చంద్రగ్రహాణ పమయిమందు శతగుణముగను సూర్యగ్రహాణ సమయమున సహస్ర గుణముగను అదే మరణ సమయమందైనచో అనంతగుణముగను దానము చేయవలసి యుండును దానము చేయుటలో కొల విలంబనమైనచో పర్యములందు చంద్రగ్రహాణ మందు సూర్యగ్రహాణమందు మరణ పమయమందు క్రమముగ దశ శత సహస్ర అనంత గుణములుగ తద్దానము చేయవలసి యుండునని సారాంశము

శ్లో॥ తస్మాద్దాతవ్యమిత్త్యక్షమే దేయమేవ న దాన్యదా

బుద్ధిస్తదేవ వక్తవ్యం దాతుం శక్యం యదేవ హి

భా అందుచేత దానము చేయుటకు సంకల్పించిన వెంటనే ఆ దానము చేయవలెను మరియొక విధముగ జేయరాదు ఏది ఇచ్చుటకు తనకు శక్త్యమగునో దానినే దానము చేయుదునని బుద్ధిమంతుడు సంకల్పించుకొనవలెను
తదా శ్లో ఉక్త్వా న దీయతే యద్ధి యాతనావహమేవ తత్

దానమన కల న్నూనాం ప్రాయశ్చిత్తం న చేతరతః

భా దానము చేయుదునని మాటయిచ్చి దానిని ఇవ్వలేకున్నచో అది యాతనావహమగును తలియుగమున దానమే మానవులకు ప్రాయశ్చిత్త రూపమైనట్టి సాధనము ఇతర సాధనముల వలన అట్టి ప్రాయశ్చిత్తము జరుగనేరదు
శ్లో దాశ్యామపి కృతాదోషా నశ్యన్తి పి నుదావతః

కాశీన్ధ విండవ పరావృరమాదరేణః

కాశ్యాం మృతానపి నా యాతయతే సుహృత్వా

శ్రీరాలరాజితి యః ప్రథితః పరేకః

భా కాశీలో చేసిన పాపములు సైతము నశ్చాతదానముచే నశించును ఇ ధి యుండుంతయు నిత్యము ఆపక్షితోను వంకోషముగను పరనిందా నశ్చుడగువానిని ౭ తమ కాశీయందు మృతి చెందినను మహాత్ముడైన కాలరాజు అనుయములు యాతనలకు గురిచేయును

శ్లో సో ౨ పాపవ మత్య మత్యతం పరిశిక్షయేచ్ఛ తస్మాత్కాశ్యాం నర్త్య నత్త్యేషు ఋధిః

రక్తవ్యా తే రుద్రరూపా నదా ౨ ౨ దౌ

పశ్చాదస్య ధర్మజాతం వ్యకత్యా కర్తవ్యం తే పుత్రక త్రాణ హేతోః

దా కాలరాజు అట్టివారి యొక్క రుద్రుని పాపమును పురస్కరించుట ౨ క్షిప్తమును ఆ కారణము చేత కాశీయందలి నర్త్య ప్రాణులు రుద్ర రూపులను సద్గుర్తుని ౨ పాపముగ అందరు కలిగి యుండవలెను అటు విమ్మట కక్షికాలది తనకు వివాహగు ధర్మ కార్యములను నిర్వహించుట తన కర్తవ్యముగ భావించవలెను కాశీలో గాట్టి చేసిన విధానము తన ద్వారా పుత్రుల యొక్క రక్షణ హేతువని భావించవలెను
తదా శ్లో అత్యంత పద్మజం మత్స్యా కప్రావరణ వంశుతమ్

రతః ౨ స్వస్య కరత్యజ్ఞో విందాం విందిత ఏవ సః

భా అట్లే తనకు తాను పద్మజవంతుడననుకొని కాస్త రీతిని నడుచుకొను చాచును భావించి పరనింద జేయువాడు తానే నిందార్తుడగును
శ్లో అతేవ త యా నత్స నిందా తస్మాన్ దేహినః

౨ క్రవ్యా న కర్తవ్యా న స్వయం తత్ర యత్ర సా

దా పి నల్పా! అందుచే ఇతరులను నిందించుట ఎప్పుడును కూడదు
౨ వ పరాదు అట్టి నింద జరుగుచోట తాను ఉండరాదు

తథా-

శ్లో॥ అదౌ కాశ్యాం ధర్మమార్గేణ వాసః పాపత్వాగః కాశీమాహాత్మ్యదృష్టిః॥

దేహం గేహం పుత్రమిత్రాది యన్య నర్కం తుచ్ఛం సోఽధికారి మహాత్మా॥

భా మొదట కాశీయందు ధర్మ మార్గమున నడుచుచు నివసించుట వెంటనే పాపత్వాగము పిమ్మట కాశీ మాహాత్మ్యమును గ్రహించుట అటు పిమ్మట దేహమునందు పుత్ర మిత్రాది పోష్యవర్గమునందు గృహము నందును ఇవి యన్నియు తుచ్ఛమైనవియను దృష్టిని గలిగి సావధానముగ మమగడ సాగించునట్టి మహాత్ముడు మోక్షమునకు అర్హుడగును

కౌర్మ శ్లో॥ వర్ణాశ్రమ విధిం కృత్తుం కుర్వాతో మత్పరాయణః॥

తనైవ జన్మనా జ్ఞానం లబ్ధ్వా యాతి వరంవదమ్॥

భా నాయందు శ్రద్ధ గలిగి తనకు విహితమైన వర్ణాశ్రమ విధులను సమగ్రముగ జేయువాడు సహజముగనే జ్ఞానమును పొంది వరమ వదమును చూరగొనును

మాత్స్య - శ్లో॥ సంపూత్య శక్తితః కామాప్యిచ్ఛయేత్తో బ - శ్లో॥

ధర్మశీలా జితక్రోధా నిర్మమా నియత్యైప్రియాః॥

ధ్యానయోగవరా సిద్ధిం గచ్ఛన్తి వరమం వదమ్॥

భా శక్తికలది బాహ్య విషయముల నుండి కోరికలను ఉపసంహరించుకొని ధర్మ పరాయణులు క్రోధమును బయిందినవారు మమత్వమును వదలినవారు ఇంద్రియ నిగ్రహము గలవారు ధ్యాన యోగవరులును అయినట్టివారు వరమ వదసిద్ధిని పొందుదురు

పాద్య శ్లో॥ కాశ్యాం కృతన్య పాపన్య భోగో రుద్రపిశాచతా

ఏతైకన్యచ పాపన్య నమోవా మయుత్తతయమ్॥

భా కాశీయందుండి ఋద్ధిపూర్వకముగ పాపముచేసినచో దాని వలన గలుగు ఫలితము రుద్ర పిశాచత్వమును పొందుటయే అదియును ఒక్కొక్క పాపమునకు ముప్పదివేల సంవత్సరముల పరిమితి చొప్పున యనుభవించవలెను గావున విశ్వేశ్వరుని పురమగు ఈ కాశీయందు ఏ మాత్రము పాపమును జేయరాదు

తథా- శ్లో॥ అత్రత్య పాప భోగస్తు దారుణో దానవేశ్వరః

ఏతత్పుతాపి సంఘాతో మోరాం ఘర్జాతు యాతనామ్॥

శ్లో॥ పైశాచ్యం ననువాప్నోతి వర్షాదా మయుత శ్రయమ్॥

(అదౌ నరకభోగః సక్ష్మాదుద్రవిశాచతేత్వర్థ తథా చ పాద్యవిన ఋషయ ఊచుః)

భా అట్లే ఓ దానవేశ్వరా! కాశీయందు చేసిన పాపఫలితము మిక్కిలి దారుణముగ నుండును ఇచ్చట చేసిన పాప నమూనాము వలన ఘోర యాతన ననుభవించవలెను అటు పిమ్మట ముప్పదివేల సంవత్సరములు పిశాచత్వము ననుభవించవలెను (మొదట నరకయాతనలు అపై రుద్ర పిశాచత్వమవి గ్రహింపవలెను

ప్రసరిసేతు కాశీప్రకరణము

అనుభవమున ఋషులిట్లు చెప్పిరి)

శ్లో॥ పాపాత్మా కిం విశాచత్వం వ్రథమం ప్రాప్నోయీ త్వరమే

అథవాన్యత్ర నరక వతేక్యూర్వం తతస్తు తత్

ఎతత్ విస్తరతో బ్రూహి సర్వవిత్త్వం మతోహి నః

చా పాపాత్ముడైనవాడు మొదటనే విశాచత్వమును పొందునా? ,

అతమున పొందు? లేదా మొదట నరకమందువడి ఏమృత విశాచత్వము పొందునా? ఇప్పుడు సర్వజ్ఞుడవగుటచే ఈ విషయము మాకు విస్తరించి చెప్పుమని ఋషులు

అనుచున్నారు

శ్లో॥ క్షణం సురుత భద్రం వో నదాపిహ యథా శ్రుతమ్

కాశ్యాం కృతస్య పాపవ్యభలం యద్యత్పుదారుణమ్

చా భృగు విట్లు చెప్పెను ఒక్క క్షణము మీరుందుడు ఈ విషయము

అతము వినియుంటినో దానిని మీకు చెప్పెదను కాశీయందు చేసిన పాపము ఒక

క్షణము ఎక్కిరి దారుణముగ ను గును

శ్లో॥ అరాన్యం మృత్యుపాపా శస్త్రాదియమయ్యాతనామ్

యత్రైవ వైరవ ప్రస్థ కాలరాజా కపాలభృత్

అహో బత భృశం తీవ్రా భీమా వైరవయాతనా

అస్తకోఽపి స తద్భూజం తాదృశం దార్పికుం క్షమణ ఇత్యాదిః

చా వారాణసయందు మృతుడైన పాపి యమయాతనను పొందడు

అందు కపాలదారియు కాలరాజుయైన వైరపుడే శిక్షించును అ వైరవ యు

అనుచున్నారమైకదో నేనేమి చెప్పగలను? కాశీయందు చేయబడిన పాపమును

అందు ఎంతటి ముఖము పొందునో అంతటి దుఃఖమును గల్గించుటకు

అందు అత సమర్థుడు గాడు

అహ శ్లో॥ అతా స్థ దాపారస్తమ మితిహసం పురాతనమ్

యం శ్రీత్యైవ న కస్యపి కాశ్యాం పాపాద్యమో భవేత్

చా దీపికుదాపారణముగ ఒక పురాతనమైన ఇతిహాసము చెప్పెదను దాని

అహ పాపమును కాశీయందు పాపమును జేయుటకు ఉద్యుక్తులు గాజాలరు

(ఇటు చెప్పెను క్రమేణకోపాఖ్యాన ముక్తం తస్మాయమాశయః)

(- - - ప్రారంభించి క్రమేణకోపాఖ్యానము చెప్పదొడగెను

అనుచున్నది)

అహోమే ధర్మాత్మాద్విజభక్తశ్చ దయావాననసూయకు ఇత్యాద్యుక్త మ్

అనుచు విరచితమిత్తిక కర్మానుష్ఠాన నిరరస్య దార్మిక స్వాపి క్రమేణ కస్య కాశ్యా

అనుచు ముచుకుచిక్షుక బ్రాహ్మణ భర్తృన తాడనాది తిరస్కార మాత్రేణ కాల స్థి

అనుచు చాపక మృతస్యావ్యతి దూనిహవైరవ యాతనా ౨ భూత

అనుచు అందును పాపకం న కార్యమితి తథా భక్త్యైశ్చర సమీపస్థ స్యానేక పాపకారి

అనుచు అందును గర్భ నామ్న పాపవతస్య త్రయ స్త్రింశద్వర్షసహస్రమితి కాలవైరవ

యాతవా ౨ భూదితి బ్రహ్మవైవర్తే సంభావించో ౨ ధ్యాయే కథాతథా తత్రైవ

భా ధర్మాత్ముడు ద్విజభక్తుడు దయావంతుడు ఇత్యాదిగ చెప్పబడిన విశేషణములతో గూడుకొని విశ్వసైమిత్తిక కార్యముష్టిన విరతుడు ధార్మికుడునైనట్టి శ్రమేలకుడు అనునతడు కాళీయందుండి తన ఇంటికి ఆకలితో వచ్చిన భిక్షుక బ్రాహ్మణుని భయపెట్టి కొట్టి తిరస్కరించి వంశ మూత్రమును కాలంతర మందాతడు మణికర్ణికలో జలమగుర్తై చనిపోయినను, ఆది దుర్భరమైన బైరవ యారన ననుభవించినది వచ్చెను. అందుచే కాళీయందు వ్యర్థమైనను ఎట్టి పాపములు చేయరాదు అట్లే ధర్మశ్శర వసేవమందుండి, అనేక పాపములు చేసి కాళీలో చనిపోయినప్పటికిని హఠాత్ గర్భధమ పేయగల పాపవక దీక్షితునకు ముప్పది మూడువేల సంవత్సరములు కాలభైరవ యాతవ గణింపబడి బ్రహ్మవైవర్త స్థరాణమున ఇరువది ఐదవ అధ్యాయమందలి గాథ. అట్లే ఆ స్థరాణమందే ఇట్లున్నది.

శ్లో॥ మాత కాశ్యామృణం కృత్యా కాశ్యానవ ప్రాయేత యు

కాగతివైష్ణవ శధయ ఋణానా నైవ ముత్సహే

భా ఓ మాతుడా! కాళీయందు ఋణము చేసి (తిర్భకుండి) కాళీయందే చనిపోయినట్టి వానికి కలుగుగతి ఏమి? మాకు చెప్పము. అట్టిఋణము చేసి తిర్భనట్టివాడు ముత్తుడగునా?

మాత- శ్లో ధార్మిక వైర్ధ్య భీత యో ప్రయత్నాత్ర ప్రమాదతః

న వద్యోముక్తి మాప్నోతి ఋణే తస్య వ శంకరణ

భా మాకుడిట్లు చెప్పెను ధార్మికుడై, ఋణభీతి గలిగియుండి ఎవడు ప్రమాద వశమున కాళీయందే మరణించునో అట్టివాడు వద్యోముక్తిని పొంది తరించును శంకరుడే అతనికి ఋణేర్థి యుండును

శ్లో॥ ఋణం బహుణం తస్మై దదాతి భగవాన్త రు

స్వయమంగీకృత్య ఋణం తారకం ప్రవేశత్యలమ్

భా ఋణ భారమును శంకరుడు వహించి బహుగుణకముగా ఆ ఋణమును తీర్చెను తాను ఋణమును అంగీకరించినవారై బహులుగ తారకమంత్రము నుపదేశించును.

శ్లో॥ కుటుంబ భోగశీర్ష్యర్థ మృణం కృత్యా ఎవమృత్యుః

న పాపాత్మా ౨ శుద్ధ తమ ర్భావం ప్రతిపద్యతే

భా కుటుంబమునకు భోగముగొంచుటకో లేక కీర్తి కారకో ఋణము చేసి మఱచి తీర్చజాలవట్టి పాపాత్ముడు, పాప శరీరము గలవారై యాతవను పొందును.

శ్లో॥ అతః వర్జ్య రుపాన్మృత్తి ఋణశుద్ధిః సమీపితా

భా అందుచేత సర్వోపాయముల చేతను ఋణశుద్ధి జోరదగినది.

తథా- శ్లో వర్తా వరుమాత్యాణాం మత్తవ్యో వరకాగతః

త్రివర్ణసేతు కాశీవ్రకరణము

పందేవో న మువిశ్రేష్ఠా పునర్యాన్యతి యాతవామ్

మరావవాదీ పాపాత్మా నర్యపాపకృద్రువణ

వశ్యతే నరకే పోషి నీ మహాపాతకీభిః నమా

భా వరుష వాక్యములు నలుకువట్టివాడు నరకమునకు పోవు సని తెలియవలెను. ఇందుకు పందేహము లేదు. అటు ఏమ్మట నీతడు ఘోరమైన బైరవ యాతనగూడ పొందును. పరులపై అవవాదమును నేయునట్టి పాపాత్ముడు సర్వ పాపములను చేసినట్టివాడు విశ్వయముగా మహాపాతకములు చేసిన ఇతరులతో కలిసి నరకమందు పడి తపించును

తవా శ్లో ధవాద్యధంకు యోమూఢో మిథ్యావాదం కరేతిహ

తస్యాఽపి న ముక్తకం యాతి నరకం ప్రవద్యతే

భా అట్లే ధవాదులను గోరి మిథ్యావాదము చేయు మూర్ఖుడు ఎంటనే తన పుణ్యమును పొగొట్టుకొని నరకమును పొందును.

శ్లో అమృతం న పదే త్రాక్షా ప్రాజ్ఞా కంఠగైరపి

కౌతుకేనాపి హి మహాన్ సైవరహస్యవ్యపి కృచిత్

భా అందుచేత ప్రాజ్ఞుడైన వాడు ప్రాణములను విడువవలసినవచ్చినను తనకుకూహలము కొరకు గావి ఇష్టహర్షిగ గావి హాస్యము కొరకుగాని అస్పృశము చెప్పరాదు

శ్లో అమృతం నర్యపాపానాం పాత్రం తస్మిన్ హి సంచితే

పావరాశిస్త మమహం జాయతే వర్ధతేఽపిహ

భా అనత్యము అన్ని పాపములకు మూలము దానివలననే సంచిత పావరాశి మితగానో యేర్పడి వృద్ధి నొందును.

శ్లో ఐహవా శ్రీమతే నమోస్తే పావరాశి రవంతకం

దుఃఖవదోఽతే భవతి వాన్మతాత్మాతకంవరమ్

భా అందుచేత ఇచ్చట అట్లు మృతి నొందిన వాని పావరాశి అనంతమగును అది మిక్కిలి దుఃఖవదమగుచున్నది. గావున అనత్యము కంటె గొప్పదైన పాతకము మరియొకటి లేదు.

శ్లో పురాణమ పృథగ్గతం నావాఖ్యానై రవకళా

అమృతం నైవవక్ష్య మమృతాత్మకృతం కరేత్

భా పురాణములయందు అనేక కథల ద్వారా అనేక విధములుగ అస్పృశ మారూపియు అట్లు అనత్యమూడినచో ముక్తకము క్షీణించుననియు చెప్పబడినది

మత్స్య- శ్లో కామ శ్రధోఽతి లోభశ్చ దంభ స్తంభోఽతిమత్సరః

ఏదా త్వై తదా శిశుం సైవీన్యమితి తదశ

అమిముక్త స్థితా నిహ్నాః క్షణేణ నిహితా వ్యయమ్

వివాయకోపనధశ్చ నతతం మూర్ఖి తివ్రజి

పుణ్యమేతద్భవే భృగ్వం భూవా మమకంచయా

(వ్రంభో గర్వః తథా కాశ్యాం భిక్ష్యం వర్యటతా వ్యాపేన భిక్షాయా మలభ్యాయామ్)

భా కానుము శ్రోధము మిక్కిలి దురాశ, దంభము (లేచి గొప్పలు చెప్పట), గర్వము అతిమాత్సర్యము అతివిద్ర కార్య మమయమున కుంకిరిపాటు వరుచుండుట అలవత్సము (దీని ఫలితమే అలవత్సము) ఏదివిగొట్టు తనము లేక రాదీలు చెప్పట - ఈ వదియును అవిముక్త క్షేత్రమున విష్ణుకాయుగ ఇంద్రునిచే ఏర్పాటు చేయబడినవి గాని విష్ణు నాయకుడు వీనియన్నింటికిని ఆధిపతియై పైన యుండుటచే, ఈశ్వరానుభవామున ఇవట వర్త్యము పుణ్యమే యగుచున్నది. భక్తుల ముఖసాంఘ్యుల కొరకే ఇట్లు జరుగుచున్నది

అట్లే కాశీయందు భిక్ష్యము వర్యటించు వ్యామదు తనకు, శిష్యులకు భిక్ష లభించక పోయినంతనే

గో మాఽస్తు త్రిస్థరుషీ విద్యా మాఽస్తు త్రిస్థరుషం ధవమ్

మాఽస్తు త్రిస్థరుషం వజ్రం వ్యాధో వానాపీం కవితా

(ఇత్యేవం కాపే దత్తే విశ్వేశ్వరేణ భవాన్యా భిక్షా దామయిత్వక్రమ్) "ఇహ క్షేత్రే న వస్తవ్యం శ్రోధవస్త్యం మహామవే"

భా "కాశీయందున్న వారికి మూడు తరములవరకు విద్యయుండగూడదు, మూడు తరముల వరకు ధవము లభింపరాదు మూడు తరముల వరకు ప్సేనసారగాములుండగూడదు" అని వ్యాసుడు కాశీని భుంజతోష్ణయంతగా - ఇట్లు శపించునన్న వ్యాసుని జూచి ఈశ్వరుడు మారు వేషమును ధరించిన భవానిచే వారి యందరకును భిక్ష విప్పించి అపంతరము వ్యాసుని ఇట్లు అభ్యసించెను. "ఏన్న మహాముని నైనను శ్రోధనుడవు అందుచే నీవు ఈ క్షేత్రమున ఉండదగవు."

తథా గోః ద్వైపాయన బవిర్యాపి వాత స్థాయం మవగవి

రాగద్వైపాక్షచిత్తానాం వివాపాయ వ మే పురీ

భా ఓ ద్వైపాయన మహర్షీ ఏన్న ఏ మాత్రము ఈ క్షేత్రమున ఉండరాదు. రాగ ద్వైపములతో నిండిన మహన్న గల వారికి ఈ కాశీపురియందు వివాచము లభించదు గనుక నీవు కాశీకి బయటనే ఉండిపోము

గో అనైమి త్యాం మహాబుద్ధి ముడెక తరణం మువే

అతో బ్రవిమి మత క్షేత్రా వ్నాతిదూరే వ్యవస్థితా

గో మా మరాధయ విష్ణోమా నతతం మత్సరాముణా

తతో రాగాదిభి రుక్త మత్సరే స్థావ్రవి భ్రువమ్

భా ఏన్న వాయుదే బుద్ధిని లగ్నముచేసి నవ్వే శరణు జొచ్చి తనన్ను చేయువాడనని ఎరుగుదును గనుక నీవు నా క్షేత్రమువకు మిక్కిలి సమీపమందే యుండి నిష్కాముడవై నతతము మత్సరాముణుడవై నవ్వే ఆరాధించు చుండుము. రాగాదులవంటి ముక్తి పొందగనే నా పురియందు నీకు మరల స్థానము లభించగలదు.

శ్లో॥ ఏవముల్లే భద్రవతా వ్యాధౌ ఓవైవాపిభిః సహ
పాలయన్మంకర స్యాఽఽ. ఇహ బహిరే వాఽ. నతిస్థతే
తస్మాద్రాగాది సీదైః సా సేవ్యా ముఖ్యాధికారిభిః

భా- ఇట్లు వెళ్ళేవారునిచే అశ్లాచించబడిన వాడై, వ్యానుడు శిష్య పమేతముగా
కాశీకి బయటవే వివాచమేర్పరచుకొని యున్నాడు. గమక రాగాది దోషములను త్యజించిన
ముముక్షువులే కాశీని సేవియటకు ముఖ్యాధికారులని గ్రహించవలెను
సాదృ బవకం వ్రతి యాత్మవల్క్య -

శ్లో॥ ఏవం యదా మసేవేన ప్రజానంద్యబాధివా
వ్యయంభువా నోదితేన వియమః నరికల్పితః

భా- పశ్చిమములను నందరికొంచుటకై ఈ విధముగ వ్యయంభువుయగు ఈశ్వరునిచే
వియమములు గల్పించబడినవి.

శ్లో॥ తదైవ రాజస్వర్యేషాం ముచీవా మచి బుధ్యమః
రాగద్వేషభయోద్వేగ ప్రమాదాలప్య కామితాః

శ్లో॥ ప్రాచురావస్థమాత్మర్యా వైత్త్యజ్ఞాన విరోధినః
తతః కేచిద్భయోద్విగ్నా వృథా భీతాశ్చ కేవలః

భా- ఓ రాజా! అప్పుడే వసుస్తముమల యొక్క బుద్ధులయందు
రాగద్వేషములు భయోద్వేగములు ఏమరుపాటు, అలపత్వము కోరికలు ప్రబలినవి
వారు మాత్మర్యగ్రస్తులై తత్త్వ జ్ఞానమునకు దూరులైరి. కొందరు భయోద్వేగములచే
వృథాగా భీతులైరి.

శ్లో॥ తత్కల్యా కాశీం విప్రాః కేచిద్దోషా మథాఽ. ఓ వరహ
అవ్యోస్య మాత్మర్యయుతా కలిలోక్కుక బుధ్యయః

శ్లో॥ నిభూవు ర్భువయః కేచిత్కేచి త్కామనరాఽ. భవమ్
ఇథం వ్యాకులితా వర్యే నంపాత్కాయః నరస్పరమ్

భా- అట్టి విప్రులు కొందరు ద్రోహ బుద్ధి గలిగినవారును, నరస్పరము
మాత్మర్యము గలిగిన వారునునై, కలి ప్రభావమున వశించిన బుద్ధులు గలిగినవారై
కాశీని విడిచిపోయిరి. కొందరు కామనరాయణులై వ్యాకులపాటు నొందిరి అట్టి స్థితిలో
అముమలందరు నరస్పరము ఇట్లు వంధ్యులనుకొనిరి.

శ్లో॥ త్వజామః కాశీం శీఘ్రం విహ్నా మః సంభవంతి హి
యద్వేదా సునిశ్చయం తస్మిన్మాతం మునివత్తమాః

భా- కాశీయందు మనకు పెక్కు విఘ్నములు గలుగుచుండుటచే, విర్యాణము
మలభతముగ లభించునట్టి స్వేచ్ఛమైనను కాశీని మనము నదలిపెట్టుదము.

శ్లో॥ తథాపి రాగద్వేషాది ర్వాఘత మానసాని స॥

రాగాదిమన జాతమ పాపమేవ నమధతః॥

భా॥ అట్లైనను మన మనస్సులను రాగద్వేషములు మిక్కిలి బాధించుచున్నవి
నాని ప్రాణల్యమున మనకు పాపమే పెరుగుచున్నది

శ్లో॥ అస్మిన్ క్షేత్రభృతం పాపం న్యల్పం వాచి మహద్భవతః॥

తస్మాదన్యత్ర కర్మాణి కరిష్యామో యథావిధి॥

అంతః కరణ శుద్ధ్యర్థం తత్సత్త్వం స్మరిష్యతి॥

భా॥ ఈ కాశీయందు చేసిన పాపము కొందెమైనను గొప్పదియగును అందుచే
పాపకారుల మగు మనము అన్యత్ర కర్మలను యథావిధిగ చేయుదము దానిచే అంతః
కరణశుద్ధి కలిగి తత్త్వము స్మరించును

శ్లో॥ వివర్తితం గతాః సర్వమునయః సంశితవ్రతాః॥

నారాణాం విచక్షణున నానాశీలాని సంశ్రితాః॥

భా॥ ఈ విధముగ ఆ మునులందరు ఆలోచించిన వారై నియమశీలురై
కాశీని విడిచి అన్యత్ర తీర్థములను పేపింపసాగిరి

పాద్యై శ్లో॥ కాశ్యాం యో విజధర్మణ ముముక్షుః ప్రీతః ప్రియః॥

అనాయాసానిలంబాభ్యాం వ ఏవ లభతే ఫలమ్॥

భా॥ ఎవడు కాశీయందుండి ముముక్షునై నిజధర్మము నాచరించు చుండుచో
అట్టి ద్విజుడు అనాయాసముగను శీఘ్రముగను ఫలమును పొందును

బ్రహ్మవైవర్తే

శ్లో॥ కాశ్యాం స్థిత్యా హీష్టయాణాం శ్చయంనో కుర్యా ద్భక్త్యాత్మత్వభృతం రక్షణీయమ్॥

అంతర్యామి ప్రేరకః కారణానాం, సోఽయం ద్విష్టాదిందియై ర్నాశితైర్శ్రి॥

భా॥ కాశీయందుండు మనకు బ్రయత్న పూర్వకముగ ఇంద్రియనిగ్రహము
కలిగియుండుట నేత్సృకము (పుణ్యము) ను రక్షించుకొనుట ఆవశ్యకము
అంతర్యామియైన నకల కారణములకు ప్రేరకుడగు చున్నాడు ఇంద్రియోప సంహారము
చేత అతడు తెలియదగినవారు

శ్లో॥ అత్ర స్వేచ్ఛాదారదోషప్రణాథా లోకాః కామార్ద్రాద్విభాజో భవన్తి॥

తస్మాత్సద్భి ర్నాత్ర వన్ధా విరుధతః, సేవ్యః సేవ్యో వేదమూలో హి ధర్మః॥

భా॥ స్వేచ్ఛాదార దోషముచే నష్టము పొందిన లోకులు కామవశమున బ్రాంతి
నొందిన వారగుచున్నారు అందుచే ఇచ్చట నష్టమలచే విరుద్ధ మార్గము పేపింపదగదు
చేద విపాక ధర్మమే పేవ్యమైనది

తథా- శ్లో॥ యే మ్యః కాశ్యాం మహాభాగాః సత్యధర్మ పరాయణాః॥

దానైర్వ్యలైశ్చ వియమైః స్వాధ్యాయైశ్చైవ సంయుతాః॥

తేషాం కలి ర్నవ్రథవే ద్యద్వనూనోపి సర్వతః॥

భా॥ కాశీయందుండి ఏ మహానుభావుడు సత్యధర్మ పరాయణుడై దానముల చేతను వ్రతాది నియమములచేతను స్వాధ్యాయము చేతను గూడుకొనినవాడై యుందునో అట్టి వానిని వర్వత్ర తన వ్రతాపమును జూపునట్టి కలిగూడ యేమియు చేయజాలడు

తథా- శ్లో॥ పుత్రో వ్రాతా పితావాఽపి యః కాశ్యాం పాపమాచరత్॥

త్యాజ్య యేవ న పాపాత్మా భవే త్సంసర్గజాఢ్యయాత్॥

భా॥ కాశీయందు పాపమాచరించినవాడు తనకు పుత్రుడైనను తండ్రియైనను పొదరుడైనను దూరముగ త్యజింపదగినవాడే అట్టివారి సంసర్గము భయకారణమగుచున్నది

తథా- శ్లో॥ గురుద్రోహపరో యస్తు పిషద్రోహ రతస్తథా॥

న తన్యకాశీ నిర్జ్ఞేత బహుః సాధనైర్మయా॥

భా॥ గురుద్రోహపరాయణులు విద్రోహము చేసినవారును పలు సాధనములు గలిగియున్నను అట్టివారికి కాశీవాసము సిద్ధించదు

తథా - శ్లో॥ వారాణస్యాం వసేద్యంతు వృత్తిం యాయావరీం వరత్॥

అన్యం న ప్రతిగృహ్ణియాత్ప్రాణైః కంఠగళైరపి॥

భా॥ కాశీయందుండి యాయావరవృత్తిచే జీవించువాడైనను ప్రాణనంకట సమయమందు గూడ పరాన్నము గ్రహించరాదు

తథా- శ్లో॥ కాశ్యాం వసేధర్మవరో మహాత్మా న విత్త తామోదివరః కదాచిత్॥

నిత్యం పురా దైవకృతం తు యావత్తానదృవత్వేవ న చాత్ర వాదః॥

భా॥ కాశీయందుండి ధర్మపరాయణుడై జీవించునుహాత్ముడు ఒకప్పుడును అర్థకామ పరాయణుడై యుండగూడదు పూర్వమే దైవవిర్ణయమైన విత్తము కోరకుండగనే అతనికి లభించుచుండును ఇందు వివాదమునకు తావులేదు

తథా-

శ్లో॥ అహర్నిశం విత్త చింతాతురాదాం కళత్రపుత్రాస్తగృహాది భావామ్॥

విజృంభతే న వరం కాశీసౌఖ్యం యదర్థమాస్తే నపార్థిరీశః॥

(నపారిః = పారిసహితః)

భా॥ కాశీయందుండి అహర్నిశము ధన చింతాపరాయణులుగను భార్యాపుత్ర మిత్ర గృహచింతగల వారుగను ఉండునట్టి వారికి దేనికొరకై విష్ణువుతో గూడి గిరీశుడు కాశీయందు స్థిరముగ నివసించుచున్నాడో అట్టి పరమైన కాశీవాస సౌఖ్యములభింపదు

అపరాధములు వర్షరుగమన్నవి

శ్లో॥ ప్రతిగ్రహా బ్రాహ్మణా నువాదరస్తథా వరః॥

తథా ఓ వ్యధర్మావరణం శూద్రాస్తం శూద్రసేవవమ్॥

భా బ్రాహ్మణులకు ప్రతి గ్రహము అనాదారము వరధర్మమును
అచరించుట శూద్రాస్త గ్రహణము శూద్రసేవ అవదారములు

శ్లో॥ క్షత్రియజాం ప్రజాద్రోహా ఋణాబద్ధి ర్భూపావధీః॥

యథేష్టం వ్యవసాయాతిమానతూకుం తథా విశామ్॥

భా క్షత్రియులకు ప్రజాద్రోహము ఋణశేషముంచుకొనుట పాపభీతి
లేకుండుట ఇవి అవరాధములు వైశ్యులకు యథేష్టముగ (వియమరహితముగ)
వ్యవసాయము చేయుట తప్పుడు కొల్లలు తప్పుడు తూకములు ఇవి అవరాధములు

శ్లో॥ అవరాధా భవన్యేవం బౌద్ధాజాం శ్రుణు శంకరః॥

ద్విజాసేవా వేదవాద. ప్రతిగ్రహ రుచిస్తథా॥

మద్యమాంసాది వ్యసనం మాయయా లోకవంచనమ్

పూజ్యబుద్ధి రసేవావ వద్దానాం వేషధారణమ్॥

భా పీతంకరా! అట్లే శూద్రులకు ద్విజాలను (బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యులను)
సేవింపకుండుట ప్రతి గ్రహమంటానక్షత్ర మద్యమంసాదులందు అతి మాత్రమగు
వ్యవసము మాయచే లోకమును వంచించుట మొదలగునవి యవరాధములు
అట్లేనేను పూజ్యుడను అను అహంకారబుద్ధి సేవకావృత్తి రాహిత్యము ఇతరవర్గముల
వారిని ఉద్దేశించి నిర్ణయించబడిన వేషమును ధరించుట మొదలగునవి

శ్లో॥ బ్రాహ్మణాద్యైః కాశికాయామే తద్యధ్యం పృథక్ ।

భా బ్రాహ్మణాది నతంతాతుల వారికివి కాశీలో వర్ణింపదగినవి

శ్లో॥ విందకానాం మఖం ధర్మస్తేన నత్కం దయాఽభయమ్

తివ్రవ్రత తపోదాన విద్యాదీన విరహకమ్॥

(కాశ్యాం పనతాం గంగోదకేన శౌదాత్యశుచి కర్మ కరణోపి నదేషః ।

తత్తేజేత్రసాపాద్య మమావిషుక్తం గంగోదకో పాత్ర నమస్తకార్తైః॥

ఇతి సవత్కుమార సంహితాయాం కాశీఖండేన)

భా అట్లే కాశీయందుండి వరవిందజేయవారికి సంఖ్యము
ధర్మము తపస్సు,వత్సము దయ ఆభయము తీవ్రమైన ప్రతములు తపోదానాలు
విద్యయు విరహకముగను, (కాశీయందుండి గంగోదకముచే శౌచాదికము ఇతరములగు
అశుచికర్మలు చేసినను దోషములేదు నాయొక్క అవిషుక్త శ్రేత్రమును చేరినవారు
సమస్తకార్యములను గంగోదకముచే నిర్వహించుకొనవచ్చును అని పనత్కుమార
సంహితయందును కాశీఖండమందును గలదు)

శ్లో॥ మర్త్యజీ యపాం గాంగేత్రై ధ్రౌణైః కృత్వాచి దేహివామ్
భూమిభ్యః తపి తే మర్త్యా తమర్త్యా ఏవై వారే

భా॥ ఓహరి! కాశీయందుండి ఏదేహిధారులు తమవర్తకార్యములు గంగాతోయముచే నిర్వహించుకొందురో వారు భూమియందున్న మర్త్యులైనవని అమరులైయుండుదురు.

పవనము 'పమస్త' పదే నంకోదే ప్రమాణాభావాత్ । యదా తు వ కరోతి తదానమ్మక పంకల్పావ కామప్యాచి ధర్మమూల గ్నాత్పలాతికయః । తథా పవత్కుమార సపహితాయాం ।

భా॥ పమస్త పదము నందు నంకోదము ప్రమాణ రాహిత్యముని భావించి కార్యములు జేయకున్నచో 'పమ్మక' పంకల్పము వలన స్పృహ కామమూల నిర్వహణము ధర్మమూలమగుటచే ఫలాతికయము గల్గును. అచి పవత్కుమార పంహితయము.

శ్లో॥ వారాణసేన సమాసాచ్య యే కుర్తవ్యథ వంశయమ్ ।

తేనాం నాస్త్యేన వేంద్యి త్యా కాశ్యాం ప్రాప్తతే కివాత్ ॥

భా॥ వారాణసని పొంది ఏవరు అర్థ వంశయవలయులులైయుండురో అట్టి వారు వివాహవలన వంపిద్దిని పొందుకాలదు.

వ్యాస ఉవాచ:-

శ్లో॥ గృహస్థానాం ముముక్షుగాం భుక్తానాం కాశీవాసీవామ్

వివాహ స్థీనంశయం బ్రహ్మవృత్తవాచరథం భవేత్

భా॥ కాశీవాసులగుచు ముముక్షువులును భక్తులువగు గృహస్థులకు అర్థవంశయము లేకుండ జీవయాత్ర ఎట్లు జరుగునో చెప్పుడని వ్యాసుడు పవత్కుమారుని ప్రశ్నించెను.

సనత్కుమార ఉవాచ -

శ్లో॥ ఏకాశీనో గృహస్థా యే వనత్కీకా వైధా ౨ ఏదే

కుటుంబ భరణాయ ౨ స్వే శ్శ్శ్శ తే నంశయం ఐహికా ॥

భా॥ ఏకాశీగనువును గృహస్థుడై భార్యతో గూరియున్నను, కాశీకి బయట కుటుంబ భరణము కొరకు భవవంశయము చేయుదురు.

శ్లో॥ మన్యే వసేయ ర్నిశ్చేదా వ్యక్త్యాప్తాంశం భవం ద్విజైః ।

ఏకాపా మాత్ర మప్యప్తా వేంవివాహే కమన్యతే ॥

భా॥ అధివారు కాశీయందు వివహించు చున్నచో ఎల్లప్పుడై జ్ఞాహ్వాణుల కొరకు కొంత భాగము ధనమును వెచ్చించుచునుండవలెను. చివరగా ఒకరోజుకు నీరిపోవు సుఖభారములను కూడబెట్టుకొనన యెడల దానికి దోషము లేదు.

శ్లో॥ ఏకాశీ యో౨ గృహే భర్తౌ విజ్ఞాం నౌ౨ర్థ క్షేపంశయమ్ ।

కిం ప్తవర్త్యే కుటుంబార్థే వర్తదాపి ౨ పి నంశయా ॥

త్రిస్థలిసేతు కాశీప్రకరణము

భా గృహస్థులు గాని భక్తులుగాని ఏకాకులుగ నున్నచో అట్టివారు
నిష్కంశయముగ భిక్షానమువకు అర్హులు ఇంక కుటుంబ భరణము జరుపుకొన
వలసినవారు సర్వదానములచే గూడ వంచయము గలిగి యుండవచ్చును

శ్లో॥ లబ్ధుఁడప్రభువిజం త్వద్వా వృకుర్గాగం త్వతేత్సరమ్
తేషాం తతో శ్చితానూనాం వీధీః సా వరమాం ద్రువా ॥

భా కాశీయందు ద్రవ్యమును పొందినచో అందువల్లన భాగము పరులకై
దానధర్మాదుల ద్వారా వెచ్చించి మిగిలినది యనుభవించవలెను అట్టివారు
మరణించినప్పుడు వరమైన పిర్థిని నిశ్చయముగా పొందుదురు

శ్లో॥ లబ్ధున మధ్యే ద్విగుణం దత్త్వాఽపి పునరుద్ధరా
తేషాం జన్మ సహపైఽపి దోషో నశ్చభవిష్యతి ॥

భా కాశీమధ్యమందు ధన వంచయము చేసి దానికి రెట్టింపు దానము చేసియు
మరల ధన వంచయము జేసినచో అట్టి దోషము ననాప్ర జన్మల కును
వచ్చలేవనమగుచున్నది

శ్లో॥ ప్రతిభృచ్చా బహిఃకటి ముగ్రాదపి మహామనః ।
శ్చితాస్తరాలయః కాశ్చాం భుంజాన్ ౨ వ్యనఘాత్మతీ ॥

౬ మహాముని! కాశీ బయట ఉగ్రస్వభావము గలవారి నుండి గూడ
దానములు గ్రహించినను అటువంటివారు కాశీయందు వివాసమేర్పరచుకొని
ఆధనమును అనుభవించుచున్నట్టి వారైనను అంతమున పావరహితులును
మత్తకులును అగుదురు

శ్లో॥ వారాణసీం నమాసాద్య యేనా కేవాపివాఽ౨ శ్రమీ ।

విశ్వాప్నం వరమా దద్వాన్మైకాహ్లా దధాపినా ।

పితృద్యోగీ న విశ్వేయః కాశీవిశ్వాద తత్పరః ॥

భా ఏ ఆశ్రమస్థుడైనను కాశీనివేరి అచ్చట ఒక్కరోజైనను శ్రేష్ఠమైన అహారమును
దానము చేసిన యెడల అట్టివాడు కాశీ విజ్ఞాన తత్పరుడు యోగవిశిష్టుడునని
వెలియదుగును

కాశీఖండి

శ్లో॥ పావమనహి కర్తవ్యం మతిరన్తి యదీదృశీ ।

సుఖేనావ్యత కర్తవ్యం మహాహృషీ మహాయనీ ॥

భా ఇట్లుపావమే చేయవలెననెడి తలంపెయున్నచో అట్టిపావము
కాశీనవాదరించకూడదు (ఏమనగా కాశీయందు చేసిన పావము బహుగుణితమగును)
పావము చేయుటకు ఈకాశీకిది ఇతర స్థలము ఈ విధాలమైన భూభాగమందు ఎంతైనా
గలదు

శ్లో॥ అపి కామాకురే జన్మ రేణం రక్షతి మాతరమ్,

పావభూతా కాశీ రక్ష్య మోక్షాన్మైకైకా

భా కామాతురక నొందినట్టి ప్రాణియైనను తన తల్లిని వదలియే చరించును
అట్లే ఎట్టి పాపాత్ముడైనను మోక్షార్థి యైనచో ఒక ఒక తల్లివంటి కాశీని సేవింపవలెను
కాశీయందు అట్టి పాపము చేయరాదని భావము

శ్లో త్వత్కారం నైశ్చక్తురం భక్తి యే ఓ న్యదేవనరాయణా

నర్మభా తై ర్నవస్తవ్యా రాజధాని నినాశినః

భా అట్టి విశ్వేశ్వరుని యందు భక్తిని పీడి ఇతర దేవతలను సేవించువారు
ఈశ్వరుని రాజధానియైన కాశీయందు ఏ విధముగ నైనను ఉండజాలరు

శ్లో శివనిందావరా యే వ వేదనిందావరాగ్న యే

వేదాదార ప్రతిపా యే సేవ్యా వారాహీ వ జైతః

భా శివనిందావరులు వేదనిందావరులు వేదాదారమునకు వ్యతిరేకముగ
వదుచుకొను వారు కాశీని సేవింపజాలరు.

శ్లో వదద్రహరతే యే వ వరేర్వాణాదాశ్చ యే

వరేనతాపినో యే నై తేషాం కాశీ వ సిద్ధయేః

భా వరులకు ద్రోహము తలపెట్టువారు ఇతరులను జూచి తుర్జ్వ వరువారు
ఇతరులకు తాపము గల్గించువారు అయినచో అట్టివారికి కాశీని సేవించుట సిద్ధించదు.
కార్యం- శ్లో శింశు విస్మూ భవిష్యంతి కాశ్యాం నివసంతా సతామ్

తత నైవాఽఽ వరే శ్చాపం కాయేవ మనసా గిరా

భా కాశీయందు నివసించు వజ్రములకు అనేక విఘ్నములు గలుగుచుండును
అందుచేత త్రికరణముల చేతను పాపము చేయరాదు

లైంగే శ్లో మోక్షప్రదాయకం లింగం త్వత్కార్య యే ఓ భవ్య లిప్తయో

రాజప్రతిభాపవత్రాః కృతకాన్యాయువై యే

తే రుద్రపాత విభగ్నాః వతంతి వరతే ద్రువమః

భా మోక్షప్రదాయకమగు విశ్వేశ్వర లింగమును వదలి ఎవరు అర్థమందలి
లోభముతో రాజునుండి ప్రతి గ్రహము నాశించు బుద్ధిగలవారై ఇతర దేవతలను
పూజించుటో అట్టివారు రుద్రపాతముచే దగ్ధులై నరకమునకు పొవ్వెడురనుట నిశ్చయము
శ్లో యే పునః పిద్య లింగావాం ప్రాపాదావాం ప్యశ్శేతః

కుర్వంతి పూజా వత్సారం తే ముక్తా వాత్రే వంశయః

భా అట్లుగాక పిద్యలింగములున్న ఆలయములలో ఎవరు యథాశక్తిగా ఆ
లింగములను పూజించి ఆలంకరింతురో అట్టివారు సన్సంకయముగ ముక్తులగుదురు
తత్ఫలం- శ్లో ప్రి త్పూదా వానిభాషిత త్పూదాస్యం వర్తయే త్పూదా

త్పూదాస్యదన పుష్పవ్య నిష్పృతి స్తవ్యే కీర్తయే

(త్రిష్టలిపేతు - కాశీవరణము)

భా- ప్రిలతమ, శూద్రులకేమ అవశ్యికో భాసింబరారు శూద్రావృమును సదా
వర్ణించవలెను. శూద్రావృముచే దేహము పొసింబరకొనిన వానికి ఎట్టి విష్ణుత్రియం లేదు
శ్లో॥ అమృతం బ్రహ్మణస్సావృది, క్షత్రియోవృం వయః స్మృతమ్
వైశ్యావృ ముచ్చుచిత్తావృ, శూద్రావృం రుధిరం వృతమ్

భా- బ్రాహ్మణావృమును అమృతమనియు క్షత్రియావృమును వయస్సు (పాలు)
అనియు, వైశ్యావృమును కేవలము అవ్వనునియు చెప్పరురు కాచి శూద్రావృం కేవలము
రక్తమేయుని చెప్పబడినది.

శ్లో॥ కప్పాద్రత నదా దేవి! యదీప్సో వ్యాసతం వదమ్
శ్మశానవాపి భర్తాత్మా యథాలభ్యేన పద్యయేత్

భా- ౬ దేవి! అందుచేత నా యొక్క పాన్పిద్యమును కొరివట్టి వారు మనోభ్యుత్థాన
(కాశీ) వాచయి భర్తామృతై, యద్భుర్బాలాభ పంతువృత్తై యుండవలెను.

శ్లో॥ లభేత రుద్ర పాయుజ్యం నదా రుద్ర మమవృతమ్
మౌనాసా భృతేభ్యం మచ్చిన్ క్షేతే వేదవేత్తమ్

భా- అట్టివారు నదా శివ వామ వృణము జేయును రుద్ర పాయుజ్యమును
పొందును. అట్టివారు కాశీ క్షేత్రమున పోసింబి అరు మానములలో జ్ఞానమును పొంది
మంక్షి యోగుడగును.

కాశీఖండే

శ్లో॥ తాతపిత్వాఽపీత భక్తా విరుణధి తపః కురీః
స్మర్త్వి భృహతి నా మూఢ ప్రప్రప్యత్రాత్ నో దరణి

భా- కాశీయందుండియు కుట్టిక బుద్ధిగలవాడై తత్పర భక్తుల తపస్సునకు
అటంకము గల్గించుచు నేరద్రోహ చింతన గట్టి యున్నావో జచ్చటను మరెచ్చటను
గూడ వానికి పద్ధతియుండదు.

తదా- శ్లో మనసాఽపి హి విశ్వకు విద్విషత్ప్రసా మే భమా

అచ్యవతే ౨ స్థ జామిద్రం మృతాస్తే ౨ వ్యత వంతతమ్

భా- అట్లే కాశీవరణయగు విశ్వేశ్వరుని కాశీలోనే యుంటూగూడ
మనస్సునందైనను దేహించునట్టి ఆదమురు బహ్మత మరణించినవారై అంధకారు ధ్రువును
నరకములో బడి చిరకాలము దుఃఖించును.

శ్లో॥ కివందించరా యే ర దేవ సావతకవిందకా

విద్యిదో మమ తే శ్రేయోః పతన్త వంతే ౨ తనా

భా- శివుని ఎవరు నిందింతురో సావతక దీక్షను ఎవరు నిందింతురో అట్టివారు
వాకు దేహించదగిన వారగుదురని తెలియవలెను అట్టివారు నరకమున నరుదురని
విన్నపై చెప్పెను.

శ్లో॥ అష్టాదింతి కేలేమ నరకేమ శ్రమేబహి

కల్పం కల్పం నసేయం వై యే వశ్యశ్చవిందకా (మమ విధి)

భా విశ్వేశ్వర సింధకులగు వారు ఇరువది ఎనిమిది విధములగు సరకములయందు క్రమముగ ఒక్కొక్క కల్పకాలము వడియుండి బాధలకు గురియగుదురు

తథా శ్లో యైశ్చ కాశీస్థితో డస్తు రల్పకౌఠివి నిరధితాః

తై రై విశ్వంభరా నర్వా మయాసహ నిరధితాః

భా ఎవరికి కాశీస్థితమగు అల్పప్రాణియిడలను నిరధభావము గల్గునో అట్టివారిపట్ల నాలో సహ సమస్త భువనములు నిరధ భావమునే వహించును అని శివుడు పఠెను

తథా శ్లో ఏవనస్తి మమ క్షేత్ర మమ భక్తిం ప్రశుర్యతే

మమ లింగధరా యే తు తానేనపదితా మృహమ్

భా అట్లే కాశీలో వివసించుచు నాయందు ఏకాంత భక్తిని గలిగియుండి నా ప్రతీకమగు లింగమును ధరించి యుండుచో అట్టి వారికి నేను లారకముపడేశింతును శ్లో ఏవనస్తి మమ క్షేత్ర మమభక్తిం నే శుర్యతే

మమ లింగధరా యే నో న తానుపదితామృహమ్

భా నా క్షేత్రమగు కాశీయందు నివసించుచు నాయందు భక్తి లేకుండ నా ప్రతీకమగు లింగమును ధరింపని వారికి నేను తారక ముద్రమును ఉపదేశింపను

తథా శ్లో సేవ్యక్షరవహ విక్ష్యం లింగమర్హం ప్రయత్నతః

దమో దానం దయానిత్యం కర్తవ్యం ముక్తికాంక్షిభిః

భా ఇచ్చట ముముక్షువులచే ఉత్తర వాహినయగు గంగ నిత్యము సేవింపదగినది విశ్వేశ్వర లింగము దీక్షగ అర్పించదగినది ఇచ్చటి చారలకు శమము దమము దానము భూతదయ నిత్య కర్తవ్యములు

శమము శ్లోనిర వృత్త్యన మనసః స్వలక్ష్మ్యే నియత స్థితిః

శమ ఇత్యుచ్యత సద్విశ్వా శమలక్షణ వేదిభిః

భా మనస్సు ఏకాగ్రమృత్తిచే లక్ష్యమునందు స్థిరముగ నిల్చుటయే శమము శమః మనోనిగ్రహః (క్రమమనగా మననస్సును నిగ్రహించుట అనగా

అంతరింద్రియనిగ్రహము) (ప్రేతంకరాదార్య కృత తత్త్వబోధ)

దమము - శ్లో బ్రహ్మచర్యాదితిర ధర్మో యుద్ధేభ్యో వివృత్తయః

దండనం దమ ఇత్యాహః మనసేశాన్తి సాధనమ్

భా బుద్ధిగత దోషముల నివృత్తి కొరకు బ్రహ్మ చర్యాది ధర్మములచే బుద్ధిని శాపించుటయే దమము ఈ దమమే మనస్సు యొక్క శాంతికి కొరణమగుచున్నది దమః చక్షురాది బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహః (దమమనగా వేత్రము మొదలగు బాహ్యేంద్రియములను నిగ్రహించుట) (తత్త్వబోధ)

శ్రీవల్లిసేతు కాశీవ్రకరణము

శ్లో॥ ఇదమేవ రహస్యంచ శధితం క్షేత్రవాసినామ్

సుతిః పరహితే కార్యా వాన్యం నోద్వేగకృ ద్యవః

ఘా ఈ క్షేత్ర వాసులకు ఈ రహస్యమువదేశించబడినది అది ఏమనగా పరహిత బుద్ధి గలిగియుండవలెను ఉద్వేగకరమగు మాటలను ఏమియు నలుకరాదు

శ్లో॥ సువపాఞ్చిపి న కర్తవ్య మేనోఽత్ర విజిగీషుణా

అతత్త్వ మక్షయం యస్మాత్పుశ్యతం సుశృణోతరతః

ఘా కాశీవాసులై ముక్తిజయమును కొరువారు మనస్సునందైనను పాపమును తలపెట్టరాదు ఏమనగా ఇచ్చట తలపెట్టిన సుకృతము గాని దుష్కృతము గాని అక్షయమగును

శ్లో॥ సురణం నాధికాక్షేత, కాంక్షో మోక్షైఽపి నో వునః

శరీర పోషణోపాయో కర్తవ్యం సుధియోఽత్ర హి

ఘా కాశీవాసులు కావలెనవి మరణమును కొరుకొనగూడదు అలాగని మోక్షమును గూడ కొరరాదు ఇచ్చట సుజమలచేత శరీర పోషణోపాయము తప్పక చేయదగినది

శ్లో॥ శరీర సౌఖ్యం కాంక్ష్యం ప్రతస్మాదాపి నిర్ధయే

అయురే బహ్యతస్తే చిన్త్యం మహాబలనమ్మథ్యయే

ఘా ఇచ్చట ప్రత స్మాదారుల పెద్దికొరకు శరీర సౌఖ్యము (ఆరోగ్య కరమయిన శరీరము) కాంక్షింపదగినది మోక్షసాధన విధ్యహితై అవనరమగు బల నమ్మద్ది కొరకు దీర్ఘాయుష్య గూడ కొరదగినది

తదా- శ్లో॥ కృత్యచాంద్రాయణాదిని కర్తవ్యాని ప్రయత్నతః

యశ్శ్రద్ధాయ వికారాళ్ళ న బాధవైఽత్ర శర్తి చిత్

ఘా ఈ కాశీనగరమున ఎవరివైనను ఇంద్రియవికారములు బాధించనంతవరకు కృత్యచాంద్రాయణాది ప్రతములు ప్రయత్న పూర్వకముగ చేయవలెను

శ్లో॥ యదీష్టయాశి కుర్వన్తి విశియోమిహ దేహినామ్

తదా ఽత్ర వాసనంపిద్ధి ర్విస్మృత్యో నై నలక్ష్యతే

ఘా ఇచ్చట దేహధారుల ఇంద్రియములు విశ్రియత్వమును పొంది నప్పుడు అట్టి విస్మయముల వలన కాశీవాసులకు క్షేత్ర వాసనంపిద్ధి పూర్వముగ లభించదు

తదా- శ్లో॥ యదాశక్తి వ దేహ్యాని దానన్యత్ర సురుప్తవత్

అన్యాన్యవిన దేహ్యాని విస్మృ పృరిశహియేదా

ఘా ఇచ్చట విస్మయములను దూరముగ నుంచుటకై యథాశక్తి దానాదులను చేయవలెను అదియును గుప్త దానము చేయుట శ్రేష్ఠము ఇతర విధములైన దానములను గూడ పీఠైవంత వరకు చేయవలెను

త్రిష్టలిసేతు కాశీప్రకరణము

శ్లో॥ పరోపకరణం చాత్ర కర్తవ్యం సుధియా నదా

పర్యవ్యసి విశేషిణ స్సానదానాదికాః శ్రీయాః

౪౪

బా॥ కాశీయందు సుబుద్ధిగల వారిచే ఎల్లప్పుడు పరోపకారము చేయుటకు ప్రయత్నించబడు చుండవలెను విశేషింది పర్యములయందు స్సానదానాది శ్రీయలను పాటించవలెను

శ్లో॥ విశేషపూజా కర్తవ్యా సుమహాత్మన పూర్వకమ్

కార్యా ప్రథాఽధికా యాతా నమర్హాః శ్రేతదేవతాః

బా॥ సుమహాత్మన పూర్వకముగ విశేష పూజలను చేయవలెను అధికముగ ఈ శ్రేతములానే యాతలు చేయుచు శ్రేత దేవతలను వక్కగ అర్చించవలెను

శ్లో॥ తాత్ర మర్క న వక్ష్యం సుధియా శస్యచిత్ క్లబితే

వరదార పరద్రవ్య పరాపకరణం త్యజేత్

బా॥ ఇచ్చట వ్యంగ్యముగను మర్కగర్భముగను ఎవరితోను ఎప్పుడును మాట్లాడగూడదు పరదార పరద్రవ్య పరాపకారముల తోరికి పొరారు

శ్లో॥ పరాపవాదో న వాప్యః పరేర్హం న చ కారయేత్

అనత్యం నైవ సక్ష్యం ప్రాప్యై కంధగలైరపి

బా॥ ఇచ్చట పరాపవాదము పలుకరాదు ఇతరులను గూర్చి తుర్వ పదరారు ప్రాణము కంధగలమైనను అనత్యము చెప్పరాదు

శ్లో॥ తాత్రత్య జన్మరక్షార్థ మనత్యమపి భావయేత్

యేనశేవ ప్రకారేణ తుభేన వ్యతభేవ వా

బా॥ కాశీలో నున్నట్టి ఎట్టిప్రాణునైనను రక్షింపవలసి వచ్చినచో అనత్యమైనను పలుకవచ్చును తుభ మాళ్గమునగాని అతభ మాళ్గమున గాని వివిధముగనైనను అ ప్రాణి రక్షణ చేయవలెను

శ్లో॥ తాత్రత్యః ప్రాణిమాత్రేఽపి రక్షణీయః ప్రయత్నతః

ఏకస్మిన్ రక్షితే జన్తాపత్ర కార్యం ప్రయత్నరీతి

త్రైలోక్య రక్షణాత్మక్యాం యత్పాత్రత్వా వృసంశయః

బా॥ ఇక్కడనున్నట్టి సామాన్య జంతువునైనను ప్రయత్న పూర్వకముగా రక్షింపవలెను ప్రయత్నించి ఇచ్చట ఏ ఒక్క జంతువునను రక్షింపబడినచో దానిచే ముల్లోకములను రక్షించినంతటి పుణ్యము గలుగుననుటలో సందేహమాసంశయము లేదు

శ్లో॥ యే వపస్వి నదా కార్యం శ్రేత సంన్యాసకారణః

తయేవ రుద్రా మస్తవ్యా తేవస్మై స సంశయః

బా॥ ఎవరు శ్రేత సంన్యాసము చేసి (అనగా ఇతర శ్రేతములకు ఎల్లను అనుదీక్షి) కాశీక్షేత్రమందే నివాసము చేయుచుండుచో అట్టివారిని జీవన్ముక్తులైన రుద్రులుగ భావించవలెననుటలో ఎంతమాత్రము సంశయము లేదు

త్రిస్తలిసేతు కాశీప్రకరణము

శ్లో॥ త పూజ్య స్తే నమస్కార్యా స్తే నంతోష్ఠ్యాః ప్రయత్నతః॥

తమ నై పరితుష్టమ తుష్టే ద్విశ్వేశ్వరాః స్వయమ్॥

భా అటువంటి వారు పూజ్యులు వారు నమస్కార యోగ్యులు అట్టి వారిని ప్రయత్న పూర్వకముగ సంకోచ పెట్టవలెను అట్టివారు పరితుష్ట వొందినచో స్వయముగ విశ్వేశ్వరుడు తుష్ట వందును

తథా శ్లో॥ ప్రసరస్త్విష్ఠి యాజాం వ నివార్యో ఒత్ర నివాసితి॥

మనసో ఒపిహ దానల్య మిహ వార్యం ప్రయత్నతః॥

భా బాహ్య విషయముల వైపు పరుగులెత్తు ఇంద్రియ దానల్యము కాశీవాసులచే నివారింపదగినది దృఢ ప్రయత్నముచేత మనశ్చాంచల్యమును అరికట్టవలెను

తథా- శ్లో॥ అతః కాశ్యాం ప్రయత్నేన స్నానం దానం తపో జపః॥

వ్రతం పురాణశ్రవణం పృత్యుక్తార్థవిషేషణమ్॥

భా అందుచే కాశీయుండు గట్టి ప్రయత్నముతో పూన దానములు తపోజపములు పురాణ శ్రవణము మొదలగునవియు స్మృతి విహితములగు మాత్మలను వినుట ఇత్యాది సత్కర్మలు చేయవలెను

శ్లో॥ వ్రతిదినం వ్రతిక్షణం విశ్వేక పదవింశతమ్॥

లింగార్చనం త్రికాలం లింగస్వాది వ్రతిస్థితిః॥

భా కాశీయుండు వ్రతిదినము వ్రతిక్షణము విశ్వేక పదవింశతముతోను లింగ సస్థిధిని త్రికాలములయందును లింగార్చనముతోడను లింగ వ్రతిస్థితోను కాలమూ గడుపవలెను

శ్లో॥ సాధుభిః సహ సంవాసో జల్యా శివశివేతివః॥

అతివైశ్వాది సత్కారో మైత్రీ తీర్థ వివాసిభిః॥

భా సాధుజనులతోను సొగత్యము శివశివయను వాసుత్వరణము అదిభి సత్కారము తీర్థనివాసులతో సన్నిహితి పాటించవలెను

శ్లో॥ అస్తిత్వబుద్ధి ర్దినయో మానానమాన సమావధీః॥

అకామితాత్వ నౌదృశ్య మరాగిత్య మహింసనమ్॥

భా ఇంకను అస్తిత్వ బుద్ధి, వినయము గల్గి యుండవలెను మానానమానములు యందు ఏమానబుద్ధి అకామత్వము (ఏమియు కోరకుండుట) ఔదృశ్యచూ లేకుండుటయు రాగద్వేషములను వీడుటయు అహింసను పాటించుటయు చేయవలెను

శ్లో॥ అప్రతిగ్రహ వృత్తిశ్చ మతిశ్యానుగ్రహాత్మికా॥

అదంభితా మాత్మత్య మప్రార్థిత ధనాగమః॥

భా అప్రతిగ్రహముతో వర్తించుట అదంభయందును అనుగ్రహ బుద్ధిని గలిగి యుండుట

త్రిష్టలిపేతు - కాశీప్రకరణము

గర్భము లేకుండుట మాత్సర్యము లేకుండుట కోరిధన సంపాదనము చేయకుండుట
ఈనియమములు పాటించవలెను

శ్లో॥ అలోభిత్వమాలస్య మపారుష్యమదీనతా
ఇత్యాది సమ్యగ్బుత్తిశ్చ కర్తవ్యా క్షేత్రవానినా

భా లోభత్వము లేకుండుట అలసత్వము లేకుండుట పరుషత్వము
లేకుండుట దీన భావమును వదలుట ఈ మొదలగు లక్షణములతో గూడిన
సమ్యగ్గర్భనము క్షేత్ర వాసులందరికిని కర్తవ్యము

వచనము “ఇతి వ్యాసోపదేశ ఇత్యలంబహంవా తత్త్విద్ధం సృష్టి
నిషద్ధస్య కాశ్యాం పునర్నిషేధే తదనుష్ఠనే స్ఫూర్త వైషిక ప్రాయశ్చిత్తయోః పముచ్చయ
ఇతి॥”

(ఈ వచనము యొక్క పూర్తి పాఠమును “త్రిష్టలిపేతు, కాశీప్రకరణము పేజీలు
123 125 లలో చూడవగును)

సారాంశము వ్యాసోపదేశమున సృష్టి విహితమైన విధులే కర్తవ్యములని
చెప్పి సృష్టి విహితము గాని విషేధించబడినవి విశ్వేశ్వర పూజవాదులు విహితములు
కాగా గంగా స్నానము చేయకుండ భోజనము మొదలైనవి విషిధ్యము లైనవి కాళియందు
కొన్ని విధింపబడి కొన్ని విషేధించబడుచున్నవి సత్య వచనాదులు విహితములుకాగా
ద్వేషాదులు నిషిధ్యములు వానిలో విహితమైనవి అతిక్రమించబడినచో అంతర
గృహాయాత్రాదులు ప్రాయశ్చిత్తము విశేష విహితము లగుచున్నవి కామ రహితులైన
వారికి విహితమైనవి కామయుతులైన వారికి ద్విగుణముగ విహితమగుచున్నవి అట్టి
విధి విషేధములకు ప్రత్యవాయముగలిగినప్పుడు పాపము బలమైనచో ఎక్కువగను లభు
పాపమునకు లభువుగను ప్రాయశ్చిత్తము జేసకొనవలెను అను గొతము మాత్రము
గ్రాహ్యమగుచున్నది. తీర్థాంతరములందు చేసిన పాతకముల కంటె కాళియందు చేసిన
పాతకము అతిశయమగుచున్నది అగమప్రమాణముచే కాళియందు ప్రాయశ్చిత్తము గూడ
అధికముగ చేసికొనవలసి యుండును గురుతరమైన దురితమును పశుపక్షియుటలో
నైకేషిక విధికి అతిశయమైన శక్తిగల దనుటయే వ్యాయము సృష్టి విరుద్ధమైనవి
కాళియందు తిరిగి విషేధించబడుటచే, వాని అనుష్ఠనమున స్ఫూర్తవైషిక ప్రాయశ్చిత్తములు
కలిపి యుండుననుట నిర్ధమగుచున్నది

(10) అథ క్షేత్రకంబ్యాన విధిరూప భూదాణే - (క్షేత్ర కంబ్యాన విధి)

శ్లో॥ మాఘశుక్ల పక్షౌర్ధ్వ ముపోష్యహ పురోఽపాని

బ్రాహ్మణావ్యాయ తృత్వాదేశం వాఽపి పదక్షిణమ్

భా - మాఘ శుక్ల త్రయోదశి వారు ఉపసంంది మరువాడు అనగా పతుర్దశి
రోజున బ్రాహ్మణ సమారాధన చేయవలెను అశక్తుడైనచో ఒక్క బ్రాహ్మణుని కైనను
భోజనము పెట్టి దక్షిణ వీయవలెను

శ్లో॥ గత్యా మోచేన ప స్నానం జ్ఞానవాప్యం సమావరేత్

శుక్లాంబరధరో భూత్వా సత్వా ధుండి వివాయశమ్

త్రిస్థలిసేతు శాశిప్రకరణము

మోషముగ వెళ్లి జ్ఞానవాచి యందు స్నాన మాచరింపవలెను శుభ్రముగు తెల్ల
వస్త్రములు ధరించి భుంధిగణపతికి నమస్కరించవలెను

శ్లో॥ దండపాతం తతో నర్త్యా ధృష్టా విద్యేశ్వరం చ మామః

శ్రీమక్షిమండపం గత్వా తుర్యా తృంశబ్రహ్మత్వమ్

భా॥ పిదప దండపాతానికి నమస్కరించి నన్ను (విశ్వేశ్వరుని) దర్శించి
శుభ్రుడవైన ముక్తి మండపమునకు వెళ్లి తన కొరై తానె పంకల్పము చేయవలెను

శ్లో॥ ప్రాణాయామ శ్రయం కృత్వా జపితృంబాక్షరం మమమ్

తదిష్ట శ్శత్ర సంన్యాస మితి సంవింశయేద్యుదయ

భా॥ అంతట మూడు వర్యాయములు ప్రాణాయామము జేసి పంచాక్షరీ
మంత్రమును జపించవలెను పిదప ఆ పజ్జనుడు "నేను శ్శత్ర సంన్యాసము చేయదును
అని పంకల్పించవలెను

శ్లో॥ పంచశ్రోతాధ్యపా శ్శత్రా వృగధ్యాన్యంబిశా పతే

జమం మప్తం వరేదువైర్విప్రైః సంప చ వస్త్ర వా

భా॥ "ఓ అంబికావతీ! ఈ శ్శత్ర పరిమితియగు పంచశ్రోతములను అతిశ్రమించి
పాను" అనుమంత్రమును రెండు మూడు లేక ఏడు వర్యాయములైనను తిగ్గరగ
వరించవలెను

శ్లో॥ వసుస్సృత్య మహాదేవం దండపాతం తతో వ్రతేత్

సోశీకృత్య మహాత్మానం దండపాతం వివాయకమ్

శ్లో॥ శ్రీకాంబైరవం నైవ పాశ్చ తుర్యాత్రయత్పతన

ఏవం కృత్వా విధానైవ పశ్చాత్తుర్యాత్తు భోజనమ్

భా॥ మహాదేవునకు నమస్కరించి అంతట దండపాత వర్తకు పొయి
ఆయనను వివాయకుని పొట్టులుగ జేమకొని ప్రయత్న పూర్వకముగ కాంబైరవుని
గూడ పాశ్చిగ జేమకొనవలెను ఈ విధానమంతయు పూర్తియైన పిదప భోజనము
చేయవలెను.

శ్లో॥ పూర్వసంవిత్ విజ్ఞాది దధ్యాత్పూర్వం మమా ౧౨౩౪౫

య ఏవం తురుతే న్యావం శ్శత్రే దేవ! విధానతః

సర్వపాప వివియక్త ముద్యతే నాత సంకయః

భా॥- ఇట్లు వా యాజ్ఞను శిరసినహించి పూర్వసంవిత్మైన విత్తమును
సర్వమును విధాన పూర్వకముగ దానము చేయవలెను

ఈ శ్శత్రమున ఈ విధిగ న్యావము చేసిన వారు పర్వపానముల నుండి
విముక్తుడగుననుటలో ఎట్టి సందేహమును లేదు

పదనము మాఘత్యాదిత్రయోదశ్యామహిష్ట చతుర్దశ్యాం బ్రాహ్మణభోజన
జ్ఞానవాచి ద్వివాది శ్రమేణ తుర్యాదిత్యర్థం ఆత్రగృహస్థానా మవ్యధికారః॥

భా॥ మాఘత్యాది యనుటలో త్రయోదశినారు ఉపసేంది చతుర్దశినారు బ్రాహ్మణ

భోజనము జ్ఞానవాసీ స్థానాలు క్రమముగఁజేయవలెనని అర్థము దీవికి గృహస్థులకును అధికారము గలదు

శ్లో॥ తతః ప్రభృతి దార్యంగి యే॥ ఏ శ్చేతనివాసివః
గృహిణో లింగివేనా॥ ఏ సుధృత్తా మత్సరాయణాః
మత్సరసాదా భమిష్ఠస్త్వి మోక్షం పరమ దుర్గతమ్॥

భా॥ ఓ దేవీ! ఇంతటనుండి ఈ శ్చేత వివాసులైనవారు గృహస్థులు గావి
యతులుగాని నా భక్తులై నన్నే అవన్యగతిగ కలంచువారు నానుమగ్రహము వలన
పరమదుర్గభస్మైన మోక్షమును పొందుదురు

పదనము ఇతి శివపురాణాత్॥ అత్రచ బ్రాహ్మణస్త్వైవాధికారః
వర్తస్వదానస్యవిధానాత్॥ క్షత్రియాదీవాంచ తద్దానే సతి ప్రతిగ్రహనాధికారా దజీవనావశ్యే
అత ఏవ శార్కే

వసేదా మరణాద్విప్రా వారాణస్యాం సమాహితః । ఇతి విప్రగ్రహణం కృతమ్
అన్యేకు శ్చేత సంన్యాసాంగ భూత వర్తస్వదానే ॥ ఏ కరణే ॥ ఏ న దోష స్తేన వర్తేషాధికారః
విప్రగ్రహణం తత్త్రావ్యర్థం వత్సితర వివృత్త్యర్థం త్రిదోష పరిపంఖ్యా పాశాదిత్యాహం
అయంచ శ్చేత సంన్యాసో వారాణసే శ్చేత విషయో న తు కాశీవిషయః మద్యే ప్రదక్షిణం
కుర్యాదపి వరణయోః కృతీ ఇతి శ్చేతసంన్యాసి వంచకౌళ యాత్రాయామృతే॥

భా॥ అని శివపురాణమునుండి తెలియుచున్నది వర్తస్వదానమును
విధించుటచే ఇచ్చట బ్రాహ్మణునకే అధికారము గలదు క్షత్రియారులకు
వర్తస్వదానముచేయుటచే మరల ప్రతి గ్రహమునకు అధికారము లేకపోవుటచే వారి
జీవన విధానమునకు అటంకమేర్పరును అందుచేతనే కూర్మపురాణమున విప్రుడు
వారాణసియందు ఆ మరణాంతము వివసించవలెను అని విప్రశర్మమే భ్రహ్మించబడినది.
మిగిలినవారి విషయమున శ్చేత సంన్యాసమునకు అంగభూతమైన వర్తస్వదానము
చేయబడినప్పటికిని క్షత్రియారులచే ధర్మముగా తమ జీవన విధానము మూత్రమే
జరుపుకొనుటకు గాను వ్యవసాయాలు చేయుట దోషము గాదు అందుచేత అందరికిని
శ్చేత సంన్యాసము చేయుటకు అధికారముగలదని తెలియుచున్నది. విప్ర గ్రహణము
ఎల్లవలకు విధాయకమని చెప్పటకే గాని ఇతరులను వివృత్తి చేయుటకు గాదు ఇవట
త్రిదోష పరిపంఖ్యా విధిని బట్టి భ్రహ్మించవలెను ఈ శ్చేత సంన్యాసము అనునది వారాణసీ
యందే నివసించవలెను అనునట్టి వారికి గాని కాశీ విషయముకు గాదు శ్చేత సంన్యాసి
అని వరణలకు మధ్యనే ప్రదక్షిణము చేయవలెను అని పంచకౌళ యాత్రా పంచధర్మమున
చెప్పుట చేత

(17) అథ బ్రాహ్మణాద్భుక్త్యాశీ - (బ్రాహ్మణిధ క్రామ్యుక్తర్థం)

బ్రాహ్మే మాత్యేవ దాశీం ప్రకృత్య - (కాశీం గురించి)

శ్లో॥ తత్రదీప ప్రదానేవ జ్ఞానవక్షు రతీష్ఠియమ్

ప్రాస్థితీ ధూనదానేవ స్థానం రుద్రనిపేతితమ్

త్రిస్థలిసేతు కాశీవ్రతరణము ౧౦

ఊ పది ఆశ్వమేధ యాగములు చేసిన ఫలము ఇచ్చట పొనము చేయుట
వలన గల్గును

శ్లో॥ వ్యల్పమవ్యత్ర యోజన్యాన్యాహ్నేదపారగః

శుభాంగతిమవాత్సత్తి అన్నివలైన దీప్యతే

ఊ ఇచ్చట వేదపారంగతుడగు బ్రాహ్మణునకు ఎంత వ్యల్పముగ దానము
చేసినను అగ్ని కణము ప్రజ్వలింది దీనముగ వెలిగినట్లు గొప్పదైన గతిని పొందుదురు

శ్లో॥ ఉపవాసంతుయః తృత్యా విప్రాననంతర్వయ్యేర్హుః

పశ్చిమామణి యజ్ఞపుఫలం ప్రాప్నోతి నిశ్చితమ్

ఊ ఎవడు ఉపవాసముండి బ్రాహ్మణులకు సంతర్పణము చేసి
తృప్తిగల్గించునో అట్టివారు పశ్చిమామణియను యజ్ఞఫలమును నిశ్చయముగ పొందును
వచనము - వచనము “విప్రా”వీరి బహువచనాద్వయధికావృత్త్యా భోజయేత్ శక్తి పదోపేత
వాక్యవ్రత సమాచార్యాత్వా దపూర్వాంతర కల్పనావాచక్షేత్ కశ్చిత్తు కపింజల వ్యాయేవ త్రి
విత్కాచా

ఊ విప్రలు అని బహువచనము చెప్పుటచే ముగ్గురు గాని అంతకంటే ఎక్కువ
మంది బ్రాహ్మణులకు గాని శక్తి కొలది భోజనము పెట్టవలెను శక్తి కొలది యను
వచనము నువయోగించుటచే అపూర్వాంతర కల్పనకు అవత్తిలేదు మరికొందరు కపింజల
వ్యాయముచే ముగ్గురని చెప్పిరి (అధికస్య అధికంఫలమ్)

భా కాశీయందు దీపదానము చేయుట వలన అశింద్రియమైన జ్ఞాన దక్షువును పొందుచున్నాడు ధూపదానముచే రుద్రుని అవాన స్థానమును పొందగల్గుచున్నాడు
తదా- శ్లో॥ అర్చయేద్యభ్యుహంబేవి అవిముక్తే వరాననే

తస్యధర్మం ప్రవక్ష్యామి మాచదాత్మిని మానవమ్॥

భా ఓ దేవీ! ఎవరు నన్ను అవిముక్త క్షేత్రమున అర్చించెదరో అట్లే మానవుడు పొందు ధర్మమును చెప్పచున్నాను వినుము

శ్లో॥ దశసావర్ధికం పుష్పం యోఽవిముక్తే ప్రయవృత్తి

అగ్నిసోత్రఫలం భూపి గంధదానేన ప తత్ప్రభుః॥

పది మేవర్ధములను దానము చేసిన ఫలితమును అవిముక్తమందు ఒక పుష్పమునాకు పనురికివందిన వానికి కల్లును ధూపదానము చేసిన వానికి అగ్నిసోత్రము చేసినచో గల్లుసంతటి ఫలము గల్లును

శ్లో॥ భూమిదానేన తత్తుల్యం గంధదానఫలం స్మృతమ్

సంమార్గనే వంశకం సప్రాప్తమనులేవనే॥

భా గంధదానము చేసినవానికి భూదానము చేసినంతటి పుణ్యము లభించును అవిముక్త క్షేత్రమున సంమార్గనము (కుడిచి శుభ్రము చేయుట) చేసినవానికి బదువందట గోవులను దానము చేసినంతటి ఫలము అనులేపనము (అలికి శుభ్రము చేయుట) చేసినవానికి నూరుగోవులను దానము చేసినంతటి ఫలము గల్లును

శ్లో॥ మాత్యేకతవహస్రంతు అవంతం గీతవాదనే

భా పుష్పమాలలతో అలంకరించిన ఎ వికి మూడు లక్షల గోవులను దానము చేసినంతటి ఫలము గీత వాద్యములను వినిపించిన వానికి అనంత గోదావ పలము గల్లును

పచనము దశేతాక్షియది దశనువర్ధదాన జన్యం ఫలమేకపుష్ప సమర్థజ్ఞాన్యనతి ధూపేఽగ్నిసోత్ర జన్యం గంధేభూమి దాన జన్యం సంమార్గనే గోవంద శతీదాన జన్యం అనులేపనే సహస్ర గోదానజం మాలాయాం గోలక్షదాన జన్యం గీతేవాద్యే దానస్తే గోదాన జం ఫలంభవతికర్ణ్యం॥

భా ఈ పచన భావముపై శ్లోకముల యొక్క భావమే యని గ్రాహ్యము

బ్రంగే - కాశీ ప్రకరణ-

శ్లో॥ దశావాసుశ్చమేధానాం యజ్ఞానాం యత్ఫలం స్మృతమ్

తదవదాత్మిని ధర్మాత్మా స్పృత్యా తక్రవరావనే॥

తథా శ్లో || ఏకాహరస్తు యస్తి స్థా న్నానం తత్ర పరావనః ।

యావత్తవత్కతం పాపం మాసేనైశన వత్కతిః (ఏకాహార ఏకాన్యాహారః)

భాకాశీయందు ఏకాహార నియమముతో ఒక నెలయైనను ఎవరు గడుపుదురో వారికి యావత్తవత్కతం పాపము ఆ ఒక్క మాసములోనే నశించును

శ్లో || అగ్ని ప్రవేశం యేకుర్వ్య రవిముక్తే విధానతః

ప్రవిశద్వ సుఖం త మం న పునర్భావి న రా

భా కాస్త్ర విహితమగు విధానమున కాశీలో అగ్ని ప్రవేశముచేసిన వారు మరలముగా వచ్చు తేరి పునవర్తన విముక్తులగుదురు

శ్లో || కుర్యన్యనశనం య తు మధ్యజ్ఞా కృతవిశ్మయాః

న తపాం పునరావృత్తిః శల్బకోటి శక్తైరపి ||

భా || నా భక్తులై కృతవిశ్మయముతో అనశనము (ప్రాయోచనే శము) పాటించినవారు శల్బకోటి శతములకు సిమ్మటైనను పునరావృత్తి రహితులగుదురు

శ్లో || అవిముక్తే మహాదేవ మర్యయన్తి పునన్తి యః

నర్కపాప వివిర్యజ్ఞా స్తే తిష్ఠన్యజరామరాః ||

భా || అవిముక్త శ్రేతమున మహాదేవుని పూజించి మృతించినవారు నర్క పాపములనుండి విముక్తులై అజరామరులగుదురు

శ్లో || అవిముక్తం నమాసాద్య లింగమర్చయతే తు యః

శల్బకోటి శక్తైశ్చాపి న తస్మాన్తి పునర్భవః ||

భా || అవిముక్తమునుపొంది లింగార్చన చేసినవారు శల్బకోటి శతములైనను పునవర్తనము లేకుందురు

శ్లో || అమరవ్యాజర్యైవ తిష్ఠన్వాంఛన సంనిధౌ

యే చ ధ్యానం వమాసాద్య యుక్తాత్మానః నమాహితాః ||

భా || అత్మ సంయమనముతో శివధ్యానము చేసినవారు శంభు సన్నిధిని అజరామరులై యుందురు

శ్లో || సంనియమ్యైస్థియ గాత్రం కృతార్థాస్తే న సంశయః

అవిముక్తే స్థితా విత్తం కృతార్థాస్తే న సంశయః ||

భా || ఇంద్రియ నమాహమును నిగ్రహించుకొని శతరుద్రీయమును జపించుచు అవిముక్తమున నుండువారు కృతార్థులనుటలో ఎట్టి సంశయము లేదు

శ్లో || ఏకాహం ఉపవాసం యః శరిష్కతి యస్మిన్వి

ఫలం వర్ష శతస్యేహ లభతే మత్పరాయణః ||

భా || ఓ దేవీ ! ఇక్కడ ఏకాహము ఉపవాసము చేసినవారు మత్పరాయణులై గడిచినచో అట్టివారు వర్షశతపవాసము ఫలమును పొందుదురు (వర్షశతపవాసస్యేత్యర్థః)

మాత్య - శ్లో॥ మవర్ణభంగం బాహ్యురీం వైలాభ్యం చ వయస్వివీమ్
వారాణస్యాంతు యోదవ్యా దాశ్వాత లోపనః॥

భా॥ ఓ విశాలాక్షి ! కొమ్ములకు బంగారుకొడుగు గిట్టలకు వెండికొడుగు చేయించి పత్రము కప్పిన పాడియావును కాళీలో దానమివ్వవలెను

శ్లో॥ గాం దత్తాత్రు వరాహోహ జ్రాహ్మతో నేదపారగే ।

అనస్తమం తులంజేన పావితం వాత్ర నంశయః॥

భా॥ ఓ దేవీ! కాళీ యందు నేదపారంగతుడైన పద్మాహ్మణునకు గోదానము చేసినచో ఆ పుణ్య వశమున అతని ఏడు తరములవారు పవిత్రులగుదురనుటలో సందేహము లేదు

శ్లో॥ యో దవ్యాద్రాహ్మతో కించిత్రస్మిన్ తేత్ర నరానవే॥

కవశం రజతం పత్రమన్నాద్యం బహువిస్తరమ్॥

అక్షయం వాష్యయం వైవ ప్యాత్తత్తవ్య సులోపనః॥

భా॥ ఓ దేవీ! ఈ కాళీ క్షేత్రమున బ్రాహ్మణునకు బంగారము వెండి పత్రము అస్త్రము మొదలగునవి యెంత వ్యల్పముగానైనను దానము చేసినచో అది అక్షయము అవ్యయము నగును

తథా-శ్లో॥ అన్యత్ర జ్రాహ్మణానాం తు కోటిం వం భోజ్యయత్ఫలమ్॥

వారాణస్యాం ముద్భైశ్చ భోజితేన తదావ్యతః॥

భా॥ అన్యత్ర కోటి బ్రాహ్మణులకు భోజనము పెట్టినంతటి ఫలము కాళీయందు తప్పగా ఒక్క బ్రాహ్మణునకు పెట్టినచో లభించును

తథా- శ్లో॥ వృషభం తరుణం సౌమ్యం చతుర్భుజతరీ యుతమ్

యశ్చాంశయిత్వా మోచయతి న యాతి పరమాంగతిమ్॥

ఏత్సభిః పహితో మోక్షమ్ గచ్ఛత్తత్ర న నంశయః॥

(అంకనం దక్షిణ వాచు పార్శ్వయో శ్చక్రత్రిశోలాభ్యాం అత్ర వత్స తరీ చతుష్టయ యుతత్వాంకన రూప సమాన ధర్మీక్ష పృషోత్సర్గత్వేన చ తదితికర్తవ్యతా గ్రాహ్యం)

భా॥ తరుణ వయస్సులో నున్న ఒక పిడువగు వృషభమును నాలుగు పెయ్యదూడలతో గూడ కలిపి ఎవరు అచ్చుబొస వదిలి పెట్టుదురో వారు పరమ గతిని పొందుదురు అట్టివారు నిస్సంశయముగ మోక్షమును పొందుదురు (అంకనము అనగా చురకవేయుట కుడి ఎడమ పార్శ్వముల యందు చక్రము త్రిశూలము యొక్క గుర్తులతో చురకవేయుట ఇచ్చట వత్సతరీ (పెయ్యదూడలు) చతుష్టయము చెప్పుట సమాన ధర్మము కొరకేగాని వృషోత్సర్గమున అది కర్తవ్యముగా భ్రహ్మంవదగినది గాదు)

తథా- శ్లో॥ కినుత్ర ఐహివోత్తేన యద్దానం త్రియతే వరైః

ధర్మ కామార్థ ముద్ధిన్య తదవన్త ఫలంభవేత్

భా॥ పెక్కు మాటులు చెప్పినే? ధర్మకామార్థముల మద్దేశించి కాశీలో ఏదానము చేసినను అది అనంతఫలమును కలుగజేయును

శ్లో॥ స్వరాచవర్గ యోగై తున్వద్ధి తీర్థతమం భువి

స్నానం జన్యం తథా హోమ మనన్త ఫలసాధనమ్

భా॥ వ్యర్గావర్గములను కౌరి ఎవరైనను కాశీలో స్నానము జపము హోమము మొదలైనవి ఏవి చేసినను అవి అనంత ఫల సాధనములగును

శ్లో॥ గత్వా వారాణసి తీర్థే యన్య చాద్వాయజం భరేత్

యస్తత్ర పంచతాం యాతి మోక్షంయాతి న సంశయః॥

భా॥ వారాణసి తీర్థమును చేరి దాండ్రాయజ ప్రతమునాచరించిన వారు మరణానంతరము మోక్షమును పొందుదురనుట నిస్సందేహము

తథా- శ్లో॥ మనుస్యైః పిండదానాది కార్యమృతా ౨౨ గతైః సదా

పిండదానం తత్రైవ సుపృతైః కార్య మాదరాత్

సుపృతాస్తే పితౄణాం తు భవన్తి ముఖాయకాః

భా॥ ఈ శ్రేత్రమునకు వచ్చిన వారిచే పిండదానాది కార్యములు తప్పక చేయబడవలెను సుపృత్రులైనవారు కాశీయందు శ్రద్ధగా పిండదానము చేయవలెను అట్టి సుపృత్రులు పితరులకు ముఖ సంహారకులగుదురు

వచనము తీర్థ పిండదానస్య ప్రధానత్వాత్తదమలోభేన క్రాద్వాది సర్వ మంగం కార్యం ప్రధానం వీయమానం హి తత్రాంగావ్యవకర్షణి ఇతి వ్యాయాత్ క్రాద్వానంభవేతు పిండదానమృతమపి కార్య మిత్యుక్తం ప్రాకః

భా॥ తీర్థమందు పిండదానము ప్రధానమని విధించుటచే క్రాద్ధము మొదలగు తదంగ కార్యములన్నియు విధింపబడినట్లుగుచున్నది ఇచ్చట ప్రధానము కర్తవ్యము అని చెప్పగా దానియొక్క అంగములన్నిటిని కలిపియే ఆ ప్రధానమును నిర్వహింపవలెను అను వ్యాయము వర్తించును ఏమనగా ఇంతకుముందు క్రాద్ధము నిర్వహించుట సాధ్యము గానిచో కనీసము పిండదానమైనను చేయవలెనని చెప్పటచేత

తథా- శ్లో॥ అన్యత్రాపి ప్రమితానాం క్రాద్ధం శ్రద్ధానమేధతమ్

అతదయత తేన స్వాత్మేషాం కైలాస సంగమః॥

భా॥ ఇతర ప్రదేశములందు చనిపోయిన వారికైనను ఇచ్చట శ్రద్ధగా క్రాద్ధము జరిగినచో దానిచే వారికి కైలాస ప్రాప్తి గలుగును

తథా శ్లో నిష్ఠ లింగాయం భక్తం దృష్ట్వా రాజ్ఞే వేదదయితః ।

స్వభూతం వరభూతం యే సంష్కర్షన్తి యథా తథా

తే భోగానాం నరా పాత్ర మస్తే భోగవ్య భాగినః

(స్వభూతం వరభూతం నా దేవాలయోది శ్రుతితం రాజ్ఞే వేదవ్య సంష్కర్షన్తి మిత్యర్థః)

ఈ సిద్ధలింగాలయములు శిథిలమైనచో దానిని గమనించివారు అవిషయమును రాజునకు వివేదించవలెను. స్వహస్తముతో విర్జించబడినట్టిదిగాని లేక ఇతరులచే నిర్మించబడినట్టిదిగాని శిథిలావస్థలో మన్ననో దానిని సంస్కరించి ఎవరు పునరుద్ధరింతురో వారు ఇహలోకమున భోగములకు పాత్రులై అంతమున మోక్ష భాక్తులగుదురు (అవగా తనచే నిర్మించబడినట్టిది గాని ఇతరులచే నిర్మించబడినట్టిది గాని శిథిలమైన దేవాలయాలను గురించి రాజునకు వివేదించి పునరుద్ధరించవలెననితలెను)

తథా- శ్లో భండమృతీత సంస్కారం తత్ర కుర్వన్తి యే వరా

తే దుష్ట లోక రూపావ్య మోద్వన్తి మఖిన్ః వరా

ఈ శిథిలమై విర్యార్థనకు పిలుచేనట్టి భగవైవ దేవాలయమునెవరు పునరుద్ధరింతురో అట్టివారు దుష్టలోకమున వరా మఖులై ఉండురు.

శ్లో రాజ ప్రతిహవన్తాః కృతాన్ పూజయన్తియే

దుష్టకాపవిర్భగ్నా వత్సన్తి వరతే ద్రువము

ఈ రాజులమండి సత్కిరహము వాళించునట్టివారు దుష్టకాపదగ్ధులై నరకములో నడుదురమట విశ్వయము.

శ్లో యే పునః సిద్ధలింగానాం ప్రాపదానాం వ్యక్తికా

కుర్వన్తి పూజాం వత్సారం తే ముక్తా వ్రాత వంశభుజ

(సిద్ధలింగానాం పూజా ప్రాపదానాం త వత్సారమితి క్రమేణవ్యయః)

ఈ ఆలయములందలి సిద్ధలింగములను యథాశక్తి పూజించు వట్టివారు ఆలయములకు నత్కారము చేయునట్టివారు ముక్తులగుదురమటలో వంశయుములేదు (ఇచ్చట సిద్ధలింగములకు పూజయనియు ఆలయములకు నత్కారము అవగా ఇలంకారమనియు యథాశ్రమముగా అవ్యయించుకొనవలెను.)

శ్లో త్పత్రపూజా జపోహోమ భుజో భవతి దేహీనామ్

అనస్తఫలదా వర్షో దుష్టభక్తి మమన్విత్తుః

ఈ శివభక్తి గలిగి అట్టి ఆలయములందు జపము, హోమము మొదలగుపని చేయువారు అనంత ఫలమును పొందుదురు.

కాశీఖండే- శ్లో అవినుక్షం వమాపావ్య యో లింగం పృథయేత్కృతః ।

కల్పకోటి కలైర్కాని వి శాస్త్ర తన్మ పునర్భవః

భాః జనిముక్త క్షేతమును జేరి యచట లింగమును స్థాపించి పూజా పురస్కారములర్పింపు చేసినవారికి కతకల్పకోటిపద్మముల పిదపను (ఎవ్వరికిని) పునర్భవ భయముండదు

తథా- శ్లో॥ సమాగత్యహ కాశ్యాం యః కుర్వాదేకం శివాలయమ్,

తేన శ్రైలోక్యమఖిలం పాలయం కృతమేవహి

భాః కాశీవర్ధి విధివిధానముగా ఒక శివాలయమును స్థాపించినవారికి మూడులోకములందును ఆలయములను స్థాపించినంతటి ఫలము కల్గును

శ్లో॥ తపాంధి తేన తప్తైవి శీర్షవర్షాశవాన్మనః ।

నారాజపీఠం సమాపాద్య యనాకారి శివాలయః ॥

భాః వారణాసియందు శివాలయమును స్థాపించినవారికి జీర్ణవర్షాశనులై దీర్ఘకాలము తపస్సు చేసి వట్టి ఫలము గల్గును

శ్లో॥ అశేషా మహాశిష్యా శుభ్రాస్తవ మహామఖా

అనందకాననే యన దేవదేవాలయః కృతః ॥

భాః అనందకాననమున దేవాలయము నిర్మించిన వారికి మహాశిష్యముగ మహాయజ్ఞములను అభండముగ చేసిన ఫలము గల్గును

బ్రహ్మవైవర్తే పార్వతీం వ్రతీ శివవచః -

శ్లో॥ యత్రయత్ర జలం కాశ్యామూర్ధరేక్షుకృతీనరః ।

తత్ర తత్ర ముదాయుక్తాః పితరు సర్వసావతే ॥

భాః కాశీయందు అచ్చటచ్చట ఎవరు జలాశయములను నిర్మింతురో అచ్చడక్కడవారికి తమ పితరులను తృప్తి పరచిన ఫలము చేతూరునవి శివుడు పార్వతితో చెప్పును

శ్లో॥ కాశ్యాం రుద్రమయాః వర్షే జన్తవః శ్రుతివేదితాః ।

తే పిబన్తి జలం యత్ర తదాగాదౌ తృప్త్యాశాః ॥

భాః కాశీయందు వర్ష జన్తవులు (ప్రాణులు) రుద్రరూపములని వేదములలో చెప్పుబడినవి. ఆయాజన్తవులు దప్పిగవిపనియై పీరుత్రాగినచో కలిగిడు పుణ్యమును గూర్చి వర్షతములైనను వర్షించలేను

శ్లో॥ తత్కుర్వాం స మయా వత్సం శక్తుం వర్షశక్తై రమి.

వరంకు పాపధానైః స కర్తవ్యేహి జలాశయాః

అపరాధో న భవతి మహాపాపకృష్యయా ॥

భాః యిచ్చగింప ప్రాణులను పీరుద్రావినచో గల్గునట్టి ఫలము అనంతమైనదని

భావము అట్లు జలాశయములు నిర్మించుటలో మిక్కిలి సావధానదిత్తులై యుండవలెను నిర్మించునప్పుడు అపరాధము కలుగరాదు గరిగినచో అపావము అత్తయమగును పార్వత్యవాత - శ్లో॥ జలాశయ కృతే దేవు కారితేవా మహాత్ముని॥

శ్లో॥ వరాహః పతేదత్ర తప్తమా ౨౨ చక్ష్య శంకర ॥

భా॥ ఓడేవా॥ కాశీయందు మహాత్ములచే జలాశయములు నిర్మించబడినచో అందు అపరాధమేమి గల్గునో చెప్పడని పార్వతి యడిగెను.

మహాదేవ ఉవాచ - శ్లో॥ కాశ్యాం తిలైతితే లింగం, కాశ్యాం తీర్థే వదేవతే ।

భావనం కాశీ భూమేస్తు దుర్లభం తేన పార్వతి ॥

భా॥ కాశీయందు సుష్టుగింజ యంతటి పరిమాణముగల ప్రదేశమందైనను లింగముండును అడుగడుగువా తీర్థముండును. కనుక కాశీయందు భూమిని భావము చేయుట చాల దుర్లభమని శివుడు చెప్పెను.

శ్లో॥ జీర్ణద్వారం వ యే తుద్యు ర్నిః సంజేహో భవన్తి తే ।

వ తత్ర లింగపీడా ప్యా న్నతీర్థభావనం భవేత్ ॥

భా॥ అందుచేత జీర్ణద్వారము చేయునవ్వడుగాని తీర్థమును శ్రవించునప్పుడుగాని లింగపీడ కలుగకుండ జాగ్రత్తపడవలెను

శ్లో॥ అశో జీర్ణద్భుతిః కాశ్యా విరవద్వ్యా మహాపరా ।

వ్యయంభృతం యజ్ఞాతాది తదనౌక ఫలప్రదమ్ ॥

తతోవ్యధిక ధర్మాబాం జనకం జీర్ణముద్భుతమ్ ॥

భా॥ జీర్ణద్వారము విరవద్వ్యమైన మహాఫలమును గల్గించును కాను వ్యయముగా తీర్మాదులను శ్రవించుట అతులిత ఫలప్రదము జీర్ణాలయాలను పునరుద్ధరించుట అంశకంబెను ధర్మపదము

శ్లో॥ జీర్ణద్వారేణై వై తేషాం తత్ఫలం ద్విగుణం భవేత్ ॥ ౩౭ ॥

భా॥ జీర్ణద్వారముచే ద్విగుణముగ ఫలము లభించునని పద్యపురాణమునందు చెప్పబడినది.

వదనము అత్రాపూర్వజలాశయ నిందా న విషేధాద్ధా కింతు జీర్ణద్భుతేః ప్రాతఃప్యాతిశయాద్ధా ప్రాతఃప్రాతరప్యతం తే వదన్తి పురేదయా జ్ఞాన్యతి యే ౨ గ్నిహోత్రమ్ ఇత్యుదిత హోమప్రశంసాద్ధామదిత హోమవిందావత్ । నహి నిందా నింద్యం నిందితుం ప్రవర్తతే ౨౭ తు విధేయం స్త్రీరుచితి వ్యాయాత్ । తేన సావధానతయా ౨ పూర్వ తదాగాడికరణే ౨౭ న దోషః ॥

భా॥ ఇచ్చట శ్రోత్రగా జలాశయమును నిర్మించుట తక్కువదియని విషేధించుట గాదు గాని జీర్ణద్వారము మిక్కిలి ప్రశస్తమని అతిశయార్థము కొరత చెప్పబడినది ఉదయాత్పూర్వము అగ్నిహోత్రము చేయువాడు ఉదయమే అన్వితము పలికిన వారగుచువారగును ఉదిత హోమ(మూర్ఖోదయం పదవ) ప్రశంసకొరతగాని అనుదిత (మూర్ఖోదయమునకు పూర్వము) హోమమును విందించుటగాదు ఏమనగా నింద విందించ దగినదానిని విందించుటకు ఉద్దేశించబడినదిగాదు. గాని విధేయమును

(విధివి మృతించుట శారకు ఉద్ధిష్టమైనదియను వ్యాయముచొప్పిన అందుచే
పాపధావముతో క్రొత్త తటాకములను నిర్మించుటలో రోషము లేదని సారాంశము
పాద్య- శ్లోదిక్షణం స్వధర్మవిరతుం యో వర్తనం దావహః ।

స్థానయోజ్యాయా యుక్త వ్రష్ట పుణ్యఫలం శ్రుణు

భాః వ్యధర్మతర్కవిరతుడగు బ్రాహ్మణునొకనికి ఒక సంవత్సరమునను
దానముచేసి అయినను కాశీయందు క్రథిత విత్తినవానికి గల్గి పుణ్యము చెప్పెదను
వినుము

శ్లో యావత్కః పితరా వప్తి గంగాయాం మునివత్తమ ।

తావద్వర్ష వహస్రాతీ శ్రేణేదింధ్రేణ సంగతః ।

భాః ౬ మునివత్తమా గంగానదియందెన్ని ఇనుకేరేణువులున్నవో అన్ని వర్ష
వహస్రములు ఇంధ్రునికి గూడి వర్ష ముఖముల వసుభించును.

శ్లో పశ్చాద్భక్త మహారాజో జాయతే విరభేతురే ।

దీర్ఘాయుర్భూవం పృతశ్చ మఖీ శంకర భక్తిమాన్ ।

భాః ఏముట యతడు విరబులైన కులమందు మహారాజాగ జన్మించి
దీర్ఘాయువును ఐహంపుత్రులను పొంది శంకరభక్తిగల్గి ముఖించును

శ్లో అంతేవ లభతే కాశీం తతో నిర్వాణ సుచ్చాయాత్ ।

భాః అంతమునే కాశీవి పొంది, అచ్చటి మరణముచే నిర్వాణమును పొందును

శ్లో అశ్వశృం పిచుమృగం వా సహారమథో లకామ్ ।

యో రోపయతి యత్నేన తప్తావ్యేతత్ఫలం భవేత్ ।

భాః కాశీయందులాచిచెట్టుగాని మేచెట్టుగాని ముడిచెట్టుగాని ఏదైనా
లతనుగాని ప్రయత్న పూర్వకముగ కాశీయందు వాచిన వానికి, సైన చెప్పిన పుణ్యాత్మునికి
గల్గవచ్చి ఫలము లభించును.

శ్లో వ్యాయాగత భవం కాశ్యాం స్వల్పమవ్యభిజ్ఞే ౬ ర్భుతమ్ ।

భవేదవత్స ఫలదం నిత్యం తత్ శ్రేణవాచిన్ ।

భాః కాశీయందు తాను వ్యాయముగ వ్యాపించిన భవమునందు ఏ స్వల్పమైనను
బ్రాహ్మణునకు దానము చేసినచో అటువంటి శ్రేణవానికి అనంత ఫలము గల్గును
తదా - బ్రహ్మవైవర్తే -

శ్లో శివాలయ శంకర భక్త్యా యత్నం ప్రాప్యతే స్మరే ।

ద్వికాలయేన నైకేన తత్ఫలం త్యక్తయం భవేత్ ।

భాః ఒక మారు శివాలయములను నిర్మించినందువలనే ఎట్టి పుణ్యము
లభించుచో అంతటి పుణ్యము ఒక్కబ్రాహ్మణునకు గృహధానము చేయుటచే
అశ్వయముగ గల్గును.

శ్లో॥ శివాయతన లక్షాణీ విద్మోరాయతవానిచ ।

భృతాని తేన విప్రేష్టాః । స్థానితో బ్రాహ్మణే యది ॥

భా॥ ఓ విప్రులారా! ఇల్లు కట్టించి ఒక్కనద్విప్రుని అందు నివసించజేసినచో అట్టి పుణ్యము లక్షలకొలది శివాలయములను విష్ణులయములను స్థాపించి నంతటి ఫలమునకు సమానము

తథా శ్లో॥ వర్షాశనంతు యోదవ్యాత్కాశ్యాం పీదత్యుటుంఖినే ।

యానన్యజ్ఞాని తావన్తి యుగాని దివి పూజ్యతే ॥

భా॥ కాశీయందు ఒక పీద కుటుంబీకునకు వర్షాశనము గలుగజేసినవారు ఎన్ని వర్షములకేర్పాటు చేయుదురో అన్ని యుగముల వర్షంతము దేవలోకమునందు సుఖముల ననుభవించుచు పూజించబడుదురు

శ్లో॥ వస్తుః కోటిగుణం పృజ్ఞం కాశ్యాం వాసయితు ద్రువమ్ ।

అత్యానం తారయే ద్యస్తా తౌ ద్యౌ వాసయితా యతః ॥

భా॥ కాశీయందు నివసించినవాని కంటే మరియొకరికి నివాసము గల్గించినవారికి కోటిరెట్ల పుణ్యము లభించును నివాసమున్నవాడు కాను మాత్రమే తరించును కాని నివాసమేర్పరచినవాడు తనను తనవలన నివాసము పొందినవానిని ఇద్దరను తరింపజేయును

శ్లో॥ కాశ్యాం వసన్తి యవిస్తా దూరస్థైరివ సన్తురైః ।

యోగక్షేమా విధాతన్యో తేషాం విశ్వేశితు ర్భుదే ॥

భా॥ కాశీయందు నివాసమున్నట్టి విప్రుల యొక్క యోగక్షేమములను దూరమందున్న వారైనను కనిపెట్టివారికి వానిని గర్హించవలెను అది విశ్వేశ్వరునకు సంతోషకారణమగును

తథా శ్లో॥ వారాణస్యాం కృతం కర్మ పీఠకంరాయ వార్తాతమ్ ।

మనః శుద్ధిం విధాయాఽఽతు తత్త్వజ్ఞానాయ శల్భతే ॥

భా॥ కాశీయందు శివార్చనముగ జేయబడిన కర్మ మనశ్శుద్ధిని గర్హించి శిష్టముగ తత్త్వజ్ఞాన సంపదను గర్హించును

శ్లో॥ తత్ర స్వల్పం హంతం జస్తం దక్షం తస్తం ద్యౌభోక్షమాః ।

భూయాదనన్త ఫలదం తత్ క్షేత్రస్య ప్రభావతః ॥

భా॥ ఓ భూమిరోక్షములారా! కాశీయందు చేయబడిన హోమము జపము దానము తపస్సు మొదలగునవి యంత స్వల్పమైనను అక్షేత్ర ప్రభావమువలన అవి అనంత ఫలదాయకము లగును

శ్లో॥ యక్షర్క తత్ర కుర్వీత శీఘ్రం వా యదివా ఽశుభమ్ ।

జక్షయం తత్ప్రభవతి నాత్ర కార్యా విదారణా ॥

భా॥ కాశీయందు శుభకర్మగాని అశుభకర్మగాని ఏదిచేసినను అది అక్షయమగు సమకులో సందేహములేదు

- శ్లో॥ అవేశస్సపాహృతైర్మృతైః ఫలమాప్యతే ।
తతోఽప్యధిశమేవాత్ర త్రిరాత్రోపశబ్దాభ్యవేత్ ॥
భా॥ అన్యత్ర అవేశ జన్మ సహస్రములందు చేసిన తమ ఫలము కంటే అధికమైన
ఫలము కాశీయందు త్రిరాత్రములు ఉపవాసముండుటవలన లభించును
తదా శ్లో॥ అన్నదానం తు యః కుర్యాద్యజ్ఞశస్య చిదప్యహో ।
యాచన్యజ్ఞాని తావన్ని యుగాని స వసేద్ధివి ॥
భా॥ కాశీయందు ఎవరైనను అన్నదానము చేసినవాడు ఎన్ని సంవత్సరములు
చేయునో అన్ని యుగములు దేవలోకమందు నివసించును
శ్లో॥ అన్యత్ర యోగాభ్యాసేన యాచక్షేపం కృతేన చ
వారాణస్యాం ప్రాణరోధాత్ తత్కృత్వాం సమవాప్యతేః
భా॥ అన్యత్ర యాచక్షేపము యోగాభ్యాసము చేసినవో ఎంత ఫలము గల్గునో
అంతటి ఫలము కాశీలో ప్రాణత్వాగముచే గల్గును
శ్లో॥ అప్సవ శ్రేత్రే సుహదేవి । పుష్కం పుష్కృతరత్నవా ।
అనంతకోటి గుణితం భవత్కర్మం వ సంశయః ॥
భా॥ ఓ దేవి । ఈ శ్రేత్రమందు చేసినపుష్కము గాని పావముగాని
అనంతకోటిగుణితమగును ఇందుకు సందేహములేదు
శ్లో॥ యే ప్రయత్నవై మనుజాః జీవాదప్యధికం ధనమ్ ।
జీవకోశ శ్శత్రుప్తేషాం పుష్కరాశిః సదేవదే ॥
భా॥ కాశీయందు ఎవరు విశేషముగ ధనమును దానము చేయుదురో అట్టివారి
జీవకోశము శిధిలమై పడేదే పుష్కరాశి పెరుగుచుండును
శ్లో॥ స్నానేన దానేన వరిత్రమేఽశివార్చనాని సతోఽర్చనేన ।
దివేదినే చ సుకృతస్య పృథ్వీర్యయా జనః కృతకృత్యః సదాస్యాత్ ॥
భా॥ కాశీయందు దినదినము స్నానదానములచేతను దేవాలయ
ప్రదక్షిణములచేతను ఎవరు గడుపుదురో వారి సుకృతము పెరిగి అట్టివారు సదా
కృతకృత్యులగుదురు
శ్లో॥ మనాగవి విచారేణ మనసో నిర్లహో యది ।
అవిముక్తే భవేద్దేహిం తే ముక్తా భవణంధవాత్ ॥
భా॥ కాశీయందు ఏకాదశము సమయమైనను మనస్సును విగ్రహించుకొని
గడుపుదురో అట్టివారు భవణంధవిముక్తులగుదురు
సనత్కుమారసంహితాయాం
శ్లో॥ బ్రాహ్మణం శ్రీత్రయంవాఽపి వైశ్యం బౌద్ధమథాచివా ।
యంవా కం వాఽపి వాణివ్యాసే శివభక్తి వరాయణమ్ ॥

యోగక్షేమోపదేశాద్వై ర్వానయోదపి యత్తుతః ।

యావత్పు వసతే తత్ర తావత్తత్పులమస్తనై ॥

భా॥ బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రులలో శివభక్తి పరాయణుడగు ఏ ఒక్కరినైనను కాశీయందు వ్రయత్పు పూర్వకముగ నివసించజేసి అతని యోగక్షేమములను విధారించునట్టివారికి అతని నివాసము కాశీలో స్థిరముగ సుస్తంతకాలము అట్టివాని నివాస ముక్కుత ఫలము నివాసము గల్పించిన కర్మకును లభించును

శ్లో॥ యః కాశ్యాం వాసయేదేతం స్థావరం దాపి జంగమమ్ ।

యావత్పు కాలం వసతి తావత్క్షగుణాధితమ్

శివలోకే వసేత్కాలమితి శాస్త్రవినిశ్చయః ॥

భా॥ కాశీయందు స్థావర ప్రాణినిగాని లేక జంగమప్రాణిని గాని నివసించజేసినవారికి ఆ ప్రాణి యచట నివసించియుండు కాలమునకు లక్షిరిట్లు కాలపరిమితిగ శివలోకమందు స్థావమేర్పడు ననుట శాస్త్రవిధియను

శ్లో॥ యం శంబిదపి వా కాశ్యామేకాహమపి వాసయేత్ ।

వర్తకోదీ శతం బ్రహ్మన్ రుద్రలోకే మహీయతే ॥

జన్మాంతరే పునఃకాశ్యాం శివజ్ఞానమవాప్నోతి ॥

భా॥ కాశీయందు ఎవరినైనను ఒక్కరోజు అయినను నివసించ తేయగలిగినచో అట్టివారికి వర్తకోటి శతములు రుద్రలోకమందు సాన్నిధ్యము లభించును తదనంతరము వారు కాశీయందు జన్మించి శివజ్ఞానము గల్గియుండురు

శ్లో॥ త్రయోధర్మా వర్త్యధర్మా దధితావ్యక్షయా నదా ।

భా॥ వేదవిహిత ధర్మములు ఇతర పర్వ ధర్మములకంటే అధికమైనవియై అక్షయము లగుచున్నవి

శ్లో॥ విశావమోచనతీర్థే లోష్ణద్రోణం సముద్ధరేత్ ।

స పీడ్యతే పరేలోకే స్వల్పయా ॥

(ద్రోణ పరిమితాం మృదమిత్కర్మః)

భా॥ పిశాచమోచన తీర్థము నందలి దోసెడు మట్టి పిశాచత్యమును పొగొట్టుటయందు సమర్థమగుచున్నది. అట్టి వారిని పరలోకమందు పిపాస కౌరవమైనను బాధించదు (లోష్ణ ద్రోణమనగాదోసెడు పరిమాణముగల మట్టి యని భావము)

శ్లో॥ కులస్తంభమూలైః ప్నం దద్యాదామలకప్రభమ్ ।

పరలోకేష్వకేపేషు క్షుధయానైవ పీడ్యతే ॥

భా॥ కులస్తంభమూలమున ఉసిరికాయయంతటి పరిమాణమగు అన్నము దానము చేసిన వానిని పరలోకమందు క్షుద్వాద పీడించదు

క్షో॥ ఏకం వానయ్యత్కాం వృక్షగుల్మలకావ్యపి ।

ఏకాహమచివా దాత । ర్యమలోకం వవశ్శ్రుతి ॥

భా॥ ఓ బ్రహ్మాదేవా ! కాశీయందు వృక్షము పొద తీగ మొదలగు వానిలో ఎక్కు దానివైనను ఏర్పరచి ఒక్కదినమైనను పొషించివడ్డివానికి యమలోకము బూతునట్టి అగత్యము గలుగదు

క్షో॥ శ్రేతవానం వినోపాఙ్గైః శ్రేతవాన ఫలం లభేత్ ।

యః కాశ్యాం నర్మదుచ్ఛేమ యాత్రా కుర్యాద్యథోదితామ్ ॥

భా॥ కాశీయందు ఎవరునర్మవర్తముల యందు మరుగుపడిన స్థలములకు చెప్పుబడిన రీతిలో యాత్రలు చేయుదురో అట్టివారికి శ్రేత వివాసోపాయములు పొటించకుండగనే ఆ ఫలితము గలుగును

క్షో॥ యస్తాస్థీం వానయ్యత్కం వవనాన లోపఙ్గైః ।

ఏకాహమచి తప్తైవ నిద్ధిః కోటిగుణాధికా ॥

భా॥ ఎవరు కాశీయందు తూస్థిం భావముతో అనగా గొప్పలు చెప్పుకొనకుండ కుప్పదానముతో ఏలక్కరినైనను ఒక్కరోజైనను వివసించేవి భోజనమును గల్పించుచురో అట్టివారికి కోటి గుణములుగా సిద్ధి లభించును

క్షో॥ దద్వాద్యాః ప్యేవదేశం న యస్త్యైవనయవాన్యవత్ ।

యవాసా ప్తవదేశేన కాశీం శ్రీర్ద్యౌః పి నోజతి ॥

భా॥ అధికముగ ధన సందయము చేయని స్వభావము కలవాడు అగుచుట్టు జనులము చేయవలెను ఆ ఉపదేశ ఫలితముగ కాశీనివాసము గల్గింపబడినవాడు ఎన్నికిని కాశీని విడిచి వెళ్ళదు అనగా కాశీవాసమంటే అనక్షి గరిగియుండును

కాశీం తే ॥ వియతం యత్పరిష్కావ్య లింగాని ఫలనూప్యతే ।

అన్యత్ర తదిహైకేన లింగేన పరిలభ్యతే ॥

భా॥ అన్యప్రదేశమున లక్షలింగములను స్థాపించిన గల్లునంతటిఫలము కాశీయందు ఒక్కలింగమును స్థాపించినంత మాత్రముననే పెద్దించును

క్షో॥ కాలేన భంగమానస్త్వం జీర్ణోద్ధారం కరతి యః ।

ఇహ తస్య ఫలస్యాస్తేః ప్రలయే చ పి న జాయతే ॥

భా॥ కాలవశమున శిథిలమైనట్టి ఆలయమును పునరుద్ధరించినవాడు అంతముగ అపూజ్యులముననుభవించుటయే గాక ప్రళయంతమందు గూడ అలంకారానికి నిలిచియుండును

క్షో॥ ఏక్షికావ్యం పరిత్యజ్య ప్రాసాదం యోత్ర శారయేత్ ।

తేన వత్తే భవత్కర్మ మేరుర్నియతయోజనః ॥

భా॥ ధనలోభమును వివర్జించి ఎవరు కాశీయందు క్షేర్ణమైన ఆలయమును ఎప్పుడురో అట్టివారికి లక్ష పరిమాణము గల మేరువర్షరమును దానము చేసి అట్టి సుకృతము లభించును

శ్లో॥ భూపవాసీతదాగావి శక్త్యాయోఽత్ర తు కారయేత్ ।

అవ్యక్త కరణాత్మ్యే పుణ్యం కేటి గుణాధిపమ్ ॥

భా॥ ఇతరత్ర శక్తికాలది వాసి, భూప తటాకాదులను విర్మించిన ఫలితము కంటె కేటిరెట్లు ఫలితమును కాళీయందు వానిని నిర్మించిన వానికి గలుగును

శ్లో॥ ఇత్యార్థమత్ర యః కుర్వాత్పురుషాం పుష్పవాళికామ్ ।

పుష్పే పుష్పే ఫలం తస్య సువర్ణ కుసుమాధికమ్ ॥ (ఇత్యార్థం పూజార్థం)

భా॥ దేవతా పూజా కొరకు కాళీయందు పూజాకోటను అందముగ ఎవరు పెంచెదరో వారికి ఒక్కొక్క పుష్పమునకు ఒక్కొక్క బంగారు పుష్పముతో పూజచేసిన ఫలము లభించును

శ్లో॥ అత్ర బ్రహ్మస్థరీం కృత్వా యో మిషేభ్యః ప్రయచ్చతి ।

వర్షాశేవ సంయుక్తం తస్య పుణ్యఫలం శ్చయ ॥

భా॥ ఇచ్చుట బ్రాహ్మణ అగ్రహారమును (బ్రాహ్మణులకు దానముగ నివ్వబడు భూములు) ఏర్పాటుచేసి దానినివిస్త్రులకు దానము చేసి వారికి వర్షాశనమును గల్గించినచో గలపుణ్య ఫలమును చెప్పెదము, వినుము.

శ్లో॥ క్షీయంతే నలినాన్యశ్శైర భిష్యాగ్నీ త్రసరేవచ

క్షీయో న తస్య పుణ్యస్య శివలోకే సమానత్వః ॥ (తివ్రత ఇత్యర్థం)

భా॥ సముద్రమందలి ఏటిబీందుపులన్నియు క్షీణింపవచ్చును. అట్లే భూమి త్రసరేణువులుగ మారి నశింపవచ్చును కాని పైకే పుష్పనట్లుగ బ్రాహ్మణ అగ్రహారము నేర్పరచిన వాని పుణ్యము అక్షయమగుటచే ఆతనికి కాస్తర శివలోక ప్రాప్తి గల్గును. (త్రసరేణువనగా మూడు అణువులు కలిసిన ముద్ద)

శ్లో॥ మరాపసి తపస్విభ్యః శారణియాత్ ఇత్రయోఽత్ర పుయేత్ ।

శీవనోపాయ సంయుక్తా వృక్షాని పర్వ ఎలాశ్రయః ॥

భా॥ కాళీయందు యతులకొరకు శీవనోపాయములతో గూడిన మరయులను విర్మించి దానముచేసినవారును పర్వఫలమును పొందుదురు

శ్లో॥ కృత్వా మహాద్రి పుణ్యావియోఽత్ర విశ్వేశ్వరే లభయేత్ ।

స తస్య పునరావృత్తి ర్లోకే సంపాదనాగరే ॥

భా॥ కాళీయందు విశ్వేశ్వరార్పణముగ గొప్పగొప్పపుణ్యకార్యములు చేసినవారికి ఈవరసంపాదనమందు పునరావృత్తియుండదు.

తథా- శ్లో॥ చతుర్థామసి వేదానాం పుణ్య మధ్యయనాన్య యత్ ।

తశ్చుజ్యం జాయతాం కాశ్యాం గాయతీ లక్షజానతాః

భా॥ కాళీయందు లక్ష గాయతీజనమును చేసినవానికి, నాలుగు వేదములను పక్షమముగ అధ్యయనము చేసినంతటి పుణ్యము గల్గును

- ౧౧॥ అష్టాంగ యోగాభ్యాసేన యత్కుర్వామహి బాలయతే
తత్కుర్వాం పాథికం భూయోవృద్ధా కాశీ నిషేవతాత్॥
భా॥ అష్టాంగయోగమును అభ్యసించినచో గలుగు పుణ్యము కలది
ఏకాదశ్యము కాశీని పేవించుట వలన గల్గును
- ౧౨॥ స్వప్నవాంఛాదాయాదైశ్చ యుక్త్రేయం వముపార్జ్యతే
తదేతేనోపవాసేన భవత్యానందకావనమ్॥
భా॥ కృష్ణవాంఛాదాయాది న్రతములను పాటించుటవలన ఎట్టి శ్రేయము గల్గును
అట్లు కావలయుండు ఒక్క దినోపవాసముచే గల్గును
- ౧౩॥ ఉత్తర యజ్ఞవల్క్యే శ్రేయః పౌర్వరథాం శతమ్
తదస్మదాశ్రాం వర్తేణ భూమికయావతేన వా
హా ఉత్తరే హుయో వసగృహములు తపస్సు చేసిన గల్గు ఫలము కాశీ యుండు !,
అందు భూమికయావ్రతమును పాటించిన గల్గును
- ౧౪॥ తస్మాత్ మనోవ్రతతో యదన త్ర ఫలం నృతమ్
తదస్మదాశ్రాం పక్షాపాః సత్కర్మాకరీభాషణాత్
భా॥ ఉత్తర ఆశ్రమము మనోవ్రతము పాటించుటవలన గల్గు ఫలము
- ౧౫॥ సమంశక్యే వక్ష్యమే సర్వవాక్యైః పల్క్యాటవలన గలుగును
౧౬॥ అపత్రత వత్స సర్వస్యం సుర్వతం యత్ప్రమేహితమ్
అపత్రత వత్సవాక్యైః సర్వవాక్యైః దయతాధితమ్
అపత్రత సర్వవాక్యైః చేసిన ఎట్టి సుకృతము గల్గునని చెప్పబడినది
అపత్రత అపేటల రెట్లు ఎన్నవ వలము కాశీయందు వేయుమందితి భోమ అయ్యు
అపత్రత గలుగు
- ౧౭॥ ఏతాః కైలాసవిదేహీ వ్యామనోపాశ్రమం ధనమ్
అమమై మమ క్షేత్రే న దర్శిత్ భవత్ కృపితమ్
భా॥ కైలాస వ్యామనోపాశ్రమం ఏకాద్విపాది ధనమునైనను కాశీయందు దాకము
- ౧౮॥ అపత్రవాక్యైః కైలాస దర్శితుడు గానేరడు
౧౯॥ తస్మై తపాసి వత్సాచి బహుకాలం తత్కేంద్రమ్
అతః సర్వకేంద్ర సృత తత్కాశ్యామక రాతతమ్
భా॥ ఉత్తర దిశ్చేంద్రయులై బహుకాలము తపస్సు చేసిన గల్గునట్టి ఫలము
- ౨౦॥ అపత్రవాక్యైః సుయముగో నివసించుటవలన గల్గును
౨౧॥ క్షేత్రం ఇంద్రం హతం వేదం తపస్తపం కృతంన యత్
వ్యాసమధ్యయనం జ్ఞానం వేదమతాశ్రయం భవేత్
భా॥ కాశీయందు చేసిన దానము ఇవము హోమము యజ్ఞము తపస్సు

ద్యానము అధ్యయనము పొందిన అధ్యాత్మిక జ్ఞానము మొదలగునవి యున్నియు
అక్షయమగును

వాయవీయే-శ్లో॥ వారాహస్యాం వగర్హంతు దేయం క్రాధం ప్రయత్నతః

తస్యాం యోగేశ్వరే నిత్యం తస్యాం దత్తమథా ॥ ౧ ॥ శ్రయమే॥

భా॥ కాశీయందు యోగేశ్వరుడు నిత్య నివాసముగయుండును గనుక ఆచ్ఛట
విధివిధానముగ చేయబడిన శ్రాద్ధము అక్షయఫలితము నిచ్చును

కాశీబండే శ్లో॥ సంవిహిత్యాం భుక్త్యై రాహుదస్తే దివాళరే॥

తులాపురుష దానేన కాశ్యాం భిక్షా సమాభవేత్॥

భా॥ రాహుగ్రస్తే సూర్యగ్రహణ పుణ్యకాలమందు కురుక్షేత్రమున
తులాపురుషదానము చేయుటచే గల్గునట్టి ఫలము కాశీయందు భిక్షనిచ్చుటలో
సమానమగును

తథా-శ్లో॥ భిక్షాపి యుత భిక్షుభ్యో దత్తా ॥ ౧ ॥ మలక పలమితా॥

సుమేరుణాపి తులితా వారాహస్యాం భుక్తురేవేత్॥

భా॥ కాశీయందు భిక్షువుల కొరకు అమలక(కుపిరిక) వ్రహ్మణము గల
భిక్షనిచ్చినను అది సుమేరువర్షతోముఖంబి అధికభారము గలదియగును

శ్లో॥ వారాహస్యాం వర్షభోజ్యం యో దధ్యా ప్నిరపాయివే॥

న కదాచిత్ తృప్త్యుదా నో ముఖం భుంక్తే సర్వభక్షా॥

భా॥ కాశీయందు నిరాధారుడైన వానికేనికీ వర్షాశనమును ఎర్పాటు చేసినట్టి
ఉత్తమపురుషునకు ఎప్పుడును అతలి దప్పిక బారలుగాని ఎటువంటి దు ఖముగాని
సంభవించదు

శ్లో॥ వారాహస్యాం వినవతాం యత్కుఙ్క ముపజాయతే॥

తదేవ సంవాచయితుః ఫలం త్యనికలం భవేత్॥

భా॥ కాశీయందు నియమముగ నివసించినచో గల్గునట్టివత్సలము
కాశీయందొకరికి నివాసము గల్గించినను తప్పక లభించు

తథా-శ్లో॥ నియమేన తు విశ్వేశే వ్రతం పుష్పం ఫలం శాలమే॥

యద్రక్షం సుమహావృత్త్యా మహాదానం తద్రత వై॥ (సుమహావృత్త్యా
నిష్కమతయా)

భా॥ నియమముగ విశ్వేశ్వరునకు వ్రతము పుష్పము ఫలము ఆభిషేకము
మొదలగునవి నిత్యంబి చిత్తముతో నిష్కామముగ ఏది సమర్పించినను అది
మహాదానమగును

శ్లో॥ ముక్తిమండపితాయాంప శ్శణం యత్ స్థిరమావ్యతే॥

ప్రార్థ్యా గంగామృత తదై తవ ఏకదిహోత్తమయే॥

భా॥ ముక్తి మండపమందు ఒక్క శ్శణమైనను మనస్సును లగ్నము
చేసియుండుట అమృతకుల్యమగు గంగా స్నానము చేసి శుద్ధుడగుట యు ౨౩౮
జాచ్ఛట సమావృత్తమ తపములుగ వరిగఱింప బడుచున్నవి

శ్లో॥ వత్సత్వ భిక్షవే భిక్షా యత్కాశ్యం పరిధీయతే
తులాపురుష ఏకప్రకః కలం నాగ్ధృతి ర్దీక్షణీయే

భా॥ కాశీయందు అదరముతో ఒక్క భిక్షువునకు భిక్షనిచ్చినచో దానియొక్క
పదువారప సంతునకు గూడ తులాపురుషదానము పరితూగదు

శ్లో॥ హృది పంచివ్య పశ్యేకం క్షణం యద్విషమీల్యతే
దేవస్య దక్షిణే భాగే మహాయోగో ఽయమంత్రమహా

భా॥ కాశీయందు విశ్వేశ్వరునకు దక్షిణ భాగముందుండి విండు హృదయముతో
ఒక్క క్షణమైనను ధ్యానించినచో అది మహాయోగమగును.

శ్లో॥ ఇదమేవ తపో ఽత్యుదం యదిద్విదియ విలోలకామః
విచిత్త స్థియతే కాశ్యాం క్షుత్తిపాద్యవచస్యహ

భా॥ అదియే ఐతేస్త్రయుద్ధై క్షుత్తిపానపలను లోబరుచుకొని చేసినచో
ఉగ్రతపమగును

శ్లో॥ మనీ మనీ యదప్యేతద్వృతా బ్రాహ్మణయతాశ్రమమ్
అన్యత తదిహ ఽఽప్యేత భూతాయాం నగ్ర భోజనాతోః

భా॥ కాశీయందు నగ్ర భోజనము యొక్క ఫలము అన్యత్ర స్రేణిమానమందు
బ్రాహ్మణ్య ప్రతమును చేసిన దానితో పమానమగును

శ్లో॥ మాణిపవాపాదవృత యత్ఫలం నముపార్జ్యతే
శ్రద్ధయైకేవవాసేవ తత్కాశ్యాం ప్యాదవంశయమ్

భా॥ అన్యత్ర మాణిపవాపముచే లభించుఫలము కాశీయందు ఒక్క దినము
శ్రద్ధతో ఉపవాసము చేయుటతోడనే లభించువనుటలో ఎట్టి సందేహములేదు

శ్లో॥ బాతుర్వాప్య నైత్రాలోక్తం యదవృత మహాఫలమ్
ఏకాదశ్యవవాసేవ తత్కాశ్యాం ప్యాదవంశయమ్

భా॥ అన్యత్ర బాతుర్వాప్యవ్రతముచే యే మహాఫలము చెప్పబడినదో అఫలము
కాశీయందు ఏకాదశి ఉపవాసముచే విష్ణుదేహముగ గల్గును

శ్లో॥ మృతాపాన్త పరిత్యాగ్యాద్య దన్యత ఫలం భవేత్
శివశ్రావ్యవవాసేవ తత్కాశ్యాం జాయతే ద్రువమ్

భా॥ అన్యత్ర ఆరువలెలు అన్త త్యాగము చేసి గడిసిన ఫలము కాశీయందు
శివశ్రావణి వారి ఉపవాసముచే ద్రువముగ గల్గును.

శ్లో॥ వర్షం కృత్వేవవాపాం లభ్యదవృత యద్యత్
తత్ఫలం ప్యాత్తిరాతేణ కాశ్యామపితలం మమహి

భా॥ ౩. ముని! అన్యత్ర వంశవృత వర్షంతము వియమముగ ఉపవాసము
చేసిన ఫలము కాశీయందు మూడు రాత్రులు ఉపవాసము చేసినచో అఫలము అ
దీక్షాపరునకు గల్గును

శ్లో॥ మాసిమాసి కుశాగ్రంబుపానా దన్యత్ర యత్ఫలమ్
కాశ్యాముత్తర వాహన్యామేతేన చులుకేన తతః

భా॥ అన్యత్ర ప్రతి నెలయందు కుశాగ్రముల నుండి బారిన జలమును ద్రావినచో
గల్గునట్టి ఫలము కాశీ యందు ఉత్తర వాహనియగు గంగయందు ఒక పుడిసెడు
జలము త్రాగినచో లభించును

తథా శ్లో॥ లింగం సమర్చితం దృష్ట్వా యః కుర్వాత్ప్రణతిం సకృత్
సందేవో జాయతే తస్య పునరైవా నిబన్ధనః

భా॥ కాశీయందు దృష్టివిగిడించుచు విశ్వేశ్వర లింగమును అర్చించి
ప్రణతులర్చించిన వానికి మరల సంసారబంధము గలుగదు

శ్లో॥ లింగం యః స్థాపయే దృష్త్వా నస్త జన్మ కృతాదమాత్
ముచ్చతే వ్రాతనందేవో విశుద్ధః స్వర్గభాగ్భవతః

భా॥ భక్తితో లింగమును స్థాపించినవాడు తాను ఏడుజన్మల నుండి చేసిన
పాపములకు దూరుడై పరిశుద్ధుడై నిష్కంఠహముగ స్వర్గవాసియగును

శ్లో॥ ఏకం ప్రతిఘటం యేన లింగమత్రేత భక్తిరేతః
తేనా ౨౨ త్సా నమం ఏశ్వర జగదేత్యర్చితస్థితమ్

భా॥ కాశీయందు ఈశ్వరభక్తితో ఒక్క లింగమును ప్రతిఘటించినవానికి
విశ్వాత్మభావము గల్గును లోకము దానిపై నాధారపడియుండును

శ్లో॥ రత్నాకరే రత్న సంఖ్యా సంఖ్యానద్ధిరపేక్ష్యతే
లింగప్రతిష్ఠా పుణ్యస్య న తు సంఖ్యేవావిద్యతే

భా॥ సముద్రమందలి రత్నముల సంఖ్యను గణకులు లెక్కింపగలరేమోగాని
లింగప్రతిష్ఠవలన గల్గు పుణ్యమును లెక్కించుట అసాధ్యము

తథా శ్లో॥ మహాదానన భాన్యత్ర యత్ఫలం లభ్యతే నరైః

అవిముక్తేతు దత్తాయాం కాశీన్యాం తదవాప్యతే

భా॥ అన్యత్ర మహాదానము చేసిన గల్గునంతటి ఫలము కాశీలో శ్రద్ధతో ఒక్కపైన
దానము చేసినను లభించును (కాశీసీ=గవ్య వరాటకము)

తథా శ్లో॥ అత్ర యత్ప్రియతే శ్రేతే శుభంవా ౨ శుభమేనవా
సంవర్తేన న తస్మాన్త నైస్సామ్యేయ సమావరేత్

భా॥ కాశీయందు చేయబడిన శుభముగాని అశుభముగాని కల్పాంతమునైనను
క్షయము నొందదు గాన కాశీలో శ్రేయమునే చేయవలెను

తథా శ్లో॥ అన్యత్ర యోగాభ్యానవా ద్యావజ్జన్మ యద్యత్
వారాణాస్యాం తదేతేన ప్రాజాయామేన లభ్యతే

భా॥ అన్యత్ర యోగాభ్యానము అననాదులను జీవితాంతము

అభ్యసించుటవలన ఎట్టి ఫలము గల్గునో అట్టి ఫలము కాశీయందు ఒక్క వర్యాయము ప్రాణాయామము చేసినచో లభించును

శ్లో॥ నర్వత్తిర్దావగాహావృ యావజ్జన్మ యద్యత్తే
తదానందవనే ప్రాప్యం మణికన్యకేనమజ్జవాత్॥

భా॥ నర్వత్తిర్వములయందు అజన్మాంతము స్నానము చేసిన గల్గుఫలము అనందవనమున మణికన్యక యందు ఒక్కసారి స్నానము చేసినచో లభించును

తదా॥ శ్లో॥ యత్తోడశమహాదానైః పుణ్యం ద్రోక్షం మహర్నిధి॥

తత్పుణ్యం జాయతే పుంసాం విశ్వేషే పుష్పదానతః॥

భా॥ దాడశమహాదానములచే ఎట్టి మహాపుణ్యముగల్గునని మహర్నలు వక్కాణించిరో అట్టి పుణ్యము విశ్వేశ్వరునకు పుష్పములు నమర్చించినవానికి గల్గును

శ్లో॥ అత్వమేదాదిధి ర్వత్తిర్వత్తలం ప్రాప్యతే లభిల్లై॥

పంచామృతానాం పుననాద్యశ్వేత తదవాప్యతే॥

భా॥ అత్వమేదాది యజ్ఞములు చేయుటవలన ఏఫలము లభించునో అట్టి ఫలము విశ్వేశ్వరునకు పంచామృతములతో అభిషేకము చేయుటవలన లభించును

శ్లో॥ వాజపేయ సచ్చసేణ వమ్యగిష్ఠేన యత్ఫలమ్॥

సత్పవ మహర్నై లై వైవ్రైర్విశ్వేత తవృతాదికమ్॥

భా॥ వేలకొదిది వాజపేయ యోగములు సేకమముగ ఆచరించుటచే గల్గు ఫలమునకు నూరు రెట్టి ఫలము విశ్వేశ్వరునకు ఒక్కసారి మనమైన మహానివేదనము చేసినచో గల్గును

శ్లో॥ ధ్వజాతవృత వమరం విశ్వేతే యః సమర్థయేత్॥

ఏకవృత్రం న నై రాజ్యాం ప్రాప్నుయాద్యనుధాతరైః॥

భా॥ విశ్వేశ్వరునకు ధ్వజము గోడుగు చామరములు భక్తితో నమర్చించినవానికి భూమియందు ఏకవృత్రాధిపత్యము లభించును

శ్లో॥ మహాపూజోపకరణం యో లై ర్మయ్యేత్త్యభర్తరైః॥

న తం పంపత్రి నంబరా విముంపప్రహ కృత్రచిత్॥

భా॥ విశ్వేశ్వరునకు భక్తితో మహాపూజకు కావలసిన ఉపకరణములను నమర్చించినవానికి ఎన్నటికిని ఎచ్చటను పంపదలకు లోటుండదు

శ్లో॥ సర్వర్తుకునుమాధ్యాంవ యః కుర్యాత్పుష్పవాణిమ్॥

తదంగణే కల్పవృక్షాగ్నాయాం కుర్వన్తి శీతలామ్॥

భా॥ ఈశ్వరాభ్యున్నతే అన్ని ఋతుఫలయందు పూచెడి పుష్పములతో గూడిన మౌలతోటను పెంచినవాని అంగణమును కల్పవృక్షము తననభాయతో చల్లగయుండునట్లు చేయును.

శ్లో॥ యః క్షీరస్తుపనాశంనై విశ్వేతే భేమమర్చయేత్॥

క్షీరాశ్వవతతే తస్య వివసేయూః పితామహా॥

భా॥ విశ్వేశ్వరునకు క్షీరాఖిషేకమునకై పాడియాపును నమర్పించినవాని పితృపితామహులు నేదా క్షీరసాగరతీరమున నివసించురు

శ్లో॥ విశ్వేశరాజనదనే యః సుధాం చిరమేవవా

కారయేత్తస్య భవనం కైలాసే చ్చితితం భవేత్॥

భా॥ విశ్వేశ్వరాలయమునకు వెల్లవేయించినను గోడలపై చితములు వ్రాయించినను అట్టివారికి కైలాసమందు చిరములు లభించిన భవనము లభించును

శ్లో॥ బ్రాహ్మదాస్యతివోవా ౨ పి తబ్ధైః శివయోగినః॥

భోజయేద్వ్య ౨త్రైవ కాశ్యామైకైత గణవా భ్రమాత్॥

కోటి భోజ్యఫలం తస్య శ్రద్ధయా నాతనంశయః॥

భా॥ కాశీయందు బ్రుహ్మణులను గాని యుతులనుగాని శివయోగులనుగాని భోజనములచే తృప్తి పొందిన వారికి శ్రద్ధగా కోటిమందికి భోజనములు పెట్టిన ఫలము ఆ శ్రమములో లభించును ఇందు సందేహములేదు

శ్లో॥ తపస్త్యత వ్రతవ్రవ్యం దానమృత స్రదావయేత్॥

విశ్వేశప్రపణీయా ౨త్ర స్మారహోమ ఇపాదిభిః॥

భా॥ కాశీయందు తపనచ్చవేయటం యదాశక్తిగ దానమిచ్చట ముఖ్యకర్తవ్యములు కాశీయందలి స్నాన హోమ ఇపాదులచే విశ్వేశ్వరుని సంతోషింపజేయుట నిత్యకర్తవ్యముగ నుండవలెను

శ్లో॥ అన్యత్రకోటి బష్మేన యత్యలం ప్రాప్యతే నరైః॥

అన్యైశ్చర శతం ఇప్యై తదృత సమవాన్యతే॥

భా॥ అన్యత్ర కోటిజవముచే గల్గు ఫలిరము కాశీయందు అన్యైశ్చర శతసంఖ్య గల జవముచేతనే లభించును

శ్లో॥ కోటిహోమన యుక్తోత్తరం ఫలమన్యత్ర మారభిః॥

అన్యైశ్చరాహంతి శతాత్తదృలా ౨౨ నందకాననే॥

భా॥ అన్యత్ర కోటిసంఖ్యగ హోమము చేయుటవలన గలుగు ఫలిరము ఆనందకానన మందు అన్యైశ్చర శతహోమము చేతనే గల్గును

శ్లో॥ యో బప్రద్రుద్రసూత్రాని కాశ్యాం విశ్వేశ పంపిభౌ॥

పారాయణేన వేదానాం వర్ణేషాం ఫలమన్యతే॥

తస్య పుణ్యం న జానామి చిన్తితే దాక్షరే వరే॥

భా॥ కాశీయందు విశ్వేశ్వర సన్నిధియందు రుద్రసూక్తములను పఠించినవారికి

సర్వవేదములను పారాయణచేసినట్టి ఫలము లభించును అచ్చట ఆక్షరసంఖ్యలో
ధ్యానము చేసినవాని పుణ్యము ఇంత యంతయుని చెప్పలేము

తదా-శ్లో॥ అవస్థ్యం దివసం కుర్యాత్క్వానదాన జపాదిభిః

యతః కాశ్యాం శృతం కర్మ మపాత్త్వాయ స్రవత్సతః॥

ఋకాశీయందు నిత్యము స్నాన దాన జపదులచే తప్ప ఇతరతా దినములను
వృథాగాకుండ జాగ్రత్త ముంచవలెను ఏమనగా కాశీయందు చేసినకర్మ మహత్తరమైనది
యగును

తదా శ్లో॥ జన్మిన్ వైశ్వత్సరేక్షేత్రే సంభోజ్య కివయోగినః॥

కోటిభోజ్యఫలం సమ్యగ్గైశ్చ పరిసంఖ్యయా॥

భా॥ ఈ విశ్వత్సరక్షేత్రమందు శివయోగులకు భోజనము పెట్టినచో ఒక్కొక్కరికి
కోటిమంది బాప్తన భోజనము పెట్టినట్టి ఫలము లభించును

మాత్యై- శ్లో॥ అవిముక్తే పరాచిధి రవిముక్తే పరాగతిః॥

జన్తం దత్తం పాతం చేత్తం తపస్తప్తం శృతంప యతః॥

ధ్యానమధ్యయనం దానం సర్వం భవతి దాక్షయమ్॥

భా॥ అవిముక్తక్షేత్రమున పరమైన సిద్ధిగలుగును అచ్చట పరమగతి లభించును
అచ్చట చేసిన జపము దానము మోమము యజ్ఞము తపస్సు ధ్యానము అధ్యయనము
ఏది చేసినను అక్షయమగును

పాద్యై శ్లో॥ తక్షత త్వహిమి యద్దానం భర్త్యా రుద్రాయ కల్పయే॥

ఖండ స్కూలిత సంస్కారం తక్షత కుర్యచ్చ యి నరా॥

తే దుద్రలోక మాపాద్య మోదస్తే సుఖినః పదా॥

భా॥ కాశీయందు భక్తితో చేసిన ఏదానమైనను రుద్రుని సంరక్షించితేయును
కాశీయందు ఉద్ధాలయమునుద్ధరింప జేసినవారు రుద్రలోకమును పొంది సుఖించురు

శ్లో॥ తక్షత పూజా జపోహోమః సర్వం భవతి దేహినామ్॥

అనస్తఫలదం సర్వం రుద్ర తక్షరకాత్మవామ్॥

భా॥ కాశీయందు రుద్రభక్తి పరాయణులై చేసిన పూజ జపము హోమము
సర్వము అనంతఫలదాయకమగును

శ్లో॥ తక్షదీప వ్రదానేవ జ్ఞానశక్తి రత్యయ్యా॥

అథ కిం జపానోక్తేన యక్షత్ర త్రియతే వరైః॥

భా॥ అచ్చట దీపదానము చేసిన వారికి అతీంద్రియమైన జ్ఞానశక్తి లభించును
ఇంతను ఎక్కువగ చెప్పవలసిన వనిపిమియున్నది

శ్లో॥ కర్మ ధర్మార్థముద్ధిక్య తదనస్తఫలం భవతి॥

వ్యర్థావస్థదం క్షేత్రం తద్ధి తీర్థతమం భువి॥

భా॥ కాశీయందు ధర్మముమధ్యేకింది చేసిన ఏకర్మయైనను అనంత ఫలము

విచ్చునట్టియగును స్వర్గానవర్ణములను ఇచ్చునట్టి ఈ శ్రీతము ఈమృద్ధి యందు
అప్పటికంటె ఉత్తమోత్తమ తీర్థమని గ్రాహ్యము

శ్లో॥ ప్నానాజ్ఞాప్యాత్తథా హేమా దనన్తఫల పాదనమ్

గత్య వారాణసీ తీర్థం ప్రతం దాంబ్రాయణం చరేత్

ఋ స్నాన జప హోమాయుల వలన ఇచట లభించు ఫలము అనంతమగును

కాశీకి వెళ్లి దాంబ్రాయణ ప్రతమాచరించవలెను

తథా శ్లో॥ పిండదానం చ తత్రైవ సుపుత్రైః కార్యమదరాత్

పూతాస్తేతు పితృణాం నై యవై సుఖదాః సదాః జతిః

ఋదము సుస్మత్రలచేత అచట పితరులకు పిండ ప్రదానము

శ్రద్ధగదేయబడవలెను దానిచే ఎత్తుడేవతలు వదా ముఖింతురు

మాత్యై శ్లో॥ యవత్కృతే పుణ్యమిహోవిముక్తే శ్రేతాయుగే కోటిగుణంతతః ౨ ఏ

స్వార్థ్యచరే మందరి తత్కర్తవ్యమనన్తకమ తద్భవతీహతిష్ఠ్య

(తిష్ఠ్యః కలాపిత్వాది కార్యవర్తక తత్త త్తీర్థానవృద్ధవ

కామ్యమిషానఫలంకు యదాస్థానం వక్ష్యమాః)

ఋ ఓదేవీ! కాశీయందు చేసినట్టి పుణ్యము చేత కృతయుగమందు ఎంతటి

పుణ్యము లభించునో అదే పుణ్యము శ్రేతాయుగమున కోటి గుణితముగను
ద్వాపరయుగమున పర్వా ఫలమును కలియుగమునందు అనంత ఫలము విచ్చునట్టిది
యగును ఇంక మీదట కాశీ అంతర్గతమగు వివిధ తీర్థములను పేరిందినచో గలుగు
కామ్యమిషాన ఫలము గూడ చెప్పబడనున్నది

(18) అభిజాతమిదేవీ ౨ దక్ష తీర్థాభిషేక - వింగళపురాదే -

శ్లో॥ అష్టమ్యాం చ చతుర్థ్యాం వక్ష్యాయాభిషేకం

శోభామావరాగేను కార్తిక్యాం చ విశేషతః

శ్లో॥ నర్మపర్వమ పుణ్యమ విమచేష్టయనేమచ

పుష్కపర్వానర్మతీర్థాని వారాణస్యాంతు జాహ్నవిమ్

శ్లో॥ ఉత్తర ప్రవహం పుణ్యం మమ హౌళివిధితామ్

ఏతుస్తే గిరిరాజస్య సుతాం హిమవతఃశుభామ్

ఋ -ఓదేవీ! ఉభయవక్ష్యములందలి అష్టమి చతుర్థి తిథులందును చంద్ర

నూర్వాగ్రహణ నమయములందును విశేషించి కార్తికే మాసమునను
సర్వపర్వములందును పుణ్యతిథులయందును విమచత్తులందును ఆయనములందును
- మృద్ధియందు గల సమస్త తీర్థములు వారాణసి యందు ఉత్తరవాహిని యగుచు
నా జటాజూటము నుండి వెలువడినట్టిదియు నీ కంద్రియగు వర్షతరాజు హిమవంతుని
పూజింపవలయునగు గంగానదిని చేరి అమెను పేరించును

శ్లో॥ భూవై సర్వతో ఒభృత్ తాన్ కృణుష్వ నరాననః

పందిసాత్మా కురుక్షేతం పార్థం తిథిశ్చైవదాః

భావము ఈ విషయమును విశదముగ చెప్పదురు వినుము కురుక్షేత్ర మాదిగ
మాట ఏబది పుణ్యతీర్థములును

శ్లో॥ నైమిషం పుష్కరం చైవ ప్రయాగం వ పృథూవకమ్

సద్యఃసప్తర్షయశ్చైవ సర్వానధ్యక్షవరాంసః చ

శ్లో॥ పముడ్రాసప్త వైవాత దేవతీర్థాని కృత్స్నాః

భాగీరథీం సమేచ్ఛత్తి సర్వచర్యమ కాశీకామ్

భా నైమిషము పుష్కరము ప్రయాగ పృథోదకము ఉభయసంధ్యలు
సప్తర్షులు సర్వనదులు నరపులు సప్తసముద్రములు అన్నియును పూర్ణరూపములై
సర్వచర్యములందు కాశీయందలి భాగీరథిని వచ్చిచేరును

(దేవ భాతములు: సరస్సులు సరభాతములు: చెఱువులు సరభాతములగు

గట్లు పోయబడినవి: తటాకములు)

శ్లో॥ అవిముక్షేశ్వరం చైవ కాశీప్రమనలాత్మజే

వృషిర్వాం యాని తీర్థాని గుహ్యన్యాయతనాని చ

భా అట్టి వృషినిలో గల రహస్యమైన బహిరంగమైన సమస్తతీర్థములు సర్వ
చర్యములయందును పరమాహుముగ వచ్చి పుణ్యపదీ యగు గంగయందు వచ్చిచేరును

శ్లో॥ శేదారేచైవ యుద్ధింగం యుద్ధింగం చ సుహరియే

మధ్యమేశ్వరచంద్రాంశ తథా పశువతిశ్వరమ్

శంకుశ్శేషేశ్వరం చైవ గోశ్శేషో తథా శ్రీతౌ

ద్భుమిచందేశ్వరం చైవ భద్రేశ్వరమచైవచ

స్వామేశ్వరమశైవానం కాశీశ్వరమతీశ్వరమ్

వైదేశ్వరమీశానం తథా కారోహణేశ్వరమ్

యాని చాన్యాని పుత్యాని స్థాని మమ భూతలే

కాని సర్వాన్యవేశాని కాశీపుర్వాం విశ్చ మామ్

సర్వ సర్వసు పుణ్యసు గుహ్యం చైతదుదాహృతమ్

భా శేదారము మహరియము మధ్యమేశ్వరము పశువతిశ్వరము
శంకుశ్శేషేశ్వరము, గోశ్శేషేశ్వరము, భుమిచందేశ్వరము ఈశానము రోహణేశము మొదలగు
వా స్వరూపములగు ఏయే పుణ్యస్థలములు భూమియందు అంతట గలవా
అవియున్నాయును సర్వచర్యములందును కాశీకి వచ్చి వచ్చు (శివుని) చేరును ఇది
రహస్యమైనను మీకు చెప్పితిని.

(సప్త పుర్వాదిస్థితిస్త్వ పార్వదీశీ తదుక్తం జ్ఞాపానైవర్తే)

(సప్తపురుషులయొక్క స్థితి సర్వదిక్కులందరియని బ్రహ్మవైవర్త మందు ఇట్లు చెప్పి
బడివది)

శ్లో॥ కాశ్యాం సన్ భద్రా వస్తప్తర్షయశ్చైవ సమాగతాః

సవారణ్యాని చ తథా వదాన్త సుత్యతవదాన్తాః

తథా సర్వాణి తీర్థాని పవిత్రపుణ్యత మావదేః

సప్తవిధానాశ్చ స్యాత్సామన్య విషుద్ధయోః

భా ౬ మానవతీ! మోక్షపురులునిడును నూళ్ళురూపముతో ఎన్ని
కానియందుండును అట్లే సవారణ్యములు సుత్యతప్రదములగు సర్వతముల-
సర్వతీర్థములు పవిత్రపురులు కాశీకి వచ్చి అను తమ సామర్థ్యమును వృద్ధిచేసుకొనుటకై
కాశీని పేవించును

శ్లో తీర్థాని సర్వాణి పురీశ్వ సర్వా ప్రదా శీవస్యా ౬౨ యతవాని వస్తి

వద్యో సదానవరః పాదరాశ్చదేవానమతా మువయశ్చ సర్వే

(వసప్త కాశ్యాం సతతమిత్యాది కాశీఖండే)

భావము సర్వతీర్థములు సర్వపురములు ప్రసిద్ధమైన అరువది
వివాయతనములు నదీనదములు సరస్సులు సాగరములు మునులు మొదలగు
వారు అందరు వచ్చి కాశీని పేవించురు అనగా కాశీయందు మాళ్ళురూపమున నా
విండు ముందురని భావము కాశీఖండు మందిది ఇట్లు చెప్పబడినది)

శ్లో యథా ప్రభుతి విశ్వేశ సుప్తరా దాగతో ౬౩ భవతీ

తస్మిన్వానందగహన తథా ప్రచ్ఛ ౩ పత్తిమః

సర్వాణ్యాయతనాన్యాశ్చ పాద్య (భా) వి సగిరిణ్యాని

సవదీని వతీర్థాని సదీర్థాని యయు సతతః

భా మందర సర్వతమునుండి వచ్చి అకాశీయందు విశ్వేశ్వరుడు
అవిస్మరించినది మొదలు సర్వాయతనములు సర్వగరులు సర్వనదులు
సర్వతీర్థములు సర్వసర్వములు వచ్చి ఇందు నివసించిసాగినవి
మన్వే - శ్లో యాని స్థానాని శ్రాయంత తిమలోకమ సుప్రతే

అవిముక్తస్య పాదేమ విత్వం సంవిహితాని వైః ఇత్యాది (పాదా ప్రదేశా)

భా ౬ పుణ్యాత్మకాలా! మూడు లోకములందును ఏ యే పుణ్యశ్రేణములు
గలవని చెప్పబడుచున్నవో అవియన్నియు వచ్చి అవిముక్త శ్రేణ ప్రదేశమందు
ఉపాకమైయున్నవి

శ్లో తీర్థాని యాని లోక ౬౪ సిన్ జంతువా మనుషాస్త్రహేలా

తాని సర్వాణి కుర్వ్యధం కాశీమాయాని విత్వతః

భా భూమి యందుండి సర్వప్రాణుల పాపములను పొగొట్టి గలిగిన
తీర్థములన్నియు అత్యుత్తమ కారకు విధ్యము కాశీకి వచ్చుచుండును
(౧౦) అథ మాత్యోదరీయోదరః - కాశీఖండే -

వచనము కైలాసాద్దే సమాయాతా పవిత్రోటిమితా గణా ఇతి ప్రత్రమ్యః

(కైలాసము నుండి బయలు దేరిన పవిత్రోటి పరిమితి గల గణములు ౬ ని

ప్రారంభించి)

శ్లో తతః కైలం మహాదుర్ధం కైలాశీవరితః కృతమః

పరిభాషి భృతారమ్య మత్స్యదర్శా జలానిలా

భా తాళి ప్రాంతమున గల మహా దుర్గమగు వర్షతము చేరి మత్స్యదరీ యరు
పేరు గల జలపూర్ణమగు కందకమును అగణములు త్రవ్వించి

గో॥ మత్స్యదరీ ద్విదా జాతా బహిరస్త్రీరా వున॥

తదృ తీర్థం మహాత్ భృతం మిలితం గాంగవారిభి॥

భ బహిరంగము అంతరంగము అవి మత్స్యదరీ రెండుగ ఎర్పడినది ఒకటి
గంగాజలముతో మిళితమైనటు వంటిది అది గొప్పమహాత్మ గల తీర్థమైనది

గో॥ యదా సంహరమాశ్రిత గంగామ్య ప్రవిశేదిహ

తదా మత్స్యదరీతీర్థం లభితే పుణ్యగౌరవాత్॥

భా ఇచ్చట గంగ వరద పీరు ఉపసంహరించుకొనినప్పుడు అజలము
మత్స్యదరీని ప్రవేశించును అప్పటి యాతీర్థము మిక్కిలి విశిష్టమైన పుణ్యపురుమలగు
మాత్రమే ప్రాప్తించును

గో॥ మార్కా చంద్ర మహావర్ష తదా కోటి గుణంశతమ్

సర్వచర్యాణి తత్రైవ వర్షతీర్థాని త్విత్ నై॥

భా చంద్ర, మార్క గ్రహా వమయములందు సర్వ వర్షములు సర్వ తీర్థములు
అందుందును గనుక అప్పటి మత్స్యదరీ తీర్థస్నానము అప్పటి కంటె శతకోటి ఎఱు
గొప్పదీయగుచున్నది.

గో॥ తత్రైవ వర్షలింగాని గంగా మత్స్యదరీ యతః ।

మత్స్యదర్శాం హి య స్నాతా యత్ర క్షుద్రాపి మానవా ॥

గో॥ భృతపిండవదాస్త్ర న మాతురుదరేశయా ।

భా గంగాజలముతో మత్స్యదరీ యేర్పడినచోట వర్షలింగములు
సంవిహితములై యుండును అట్టి వచిత్ర మత్స్యదరీయందు సుస్నాతులై తమ
అతులమధ్యకించి పిండవదానము చేసినట్టి పుణ్యపురుమలు తిరిగి మాత్స్యగర్భముల
ప్రవేశించరు

గో॥ అవిముక్తమిందోత్రం మత్స్యాకారత్వమాప్నాయత్ ।

పరితః స్వర్థురీ వారి సంపాది పరివీక్ష్యతే,

మత్స్యదర్శాం భృతస్నానా య నరా స్తే వరోత్తమా ॥

భా తుచిరంగా ఏర్పడిన అవిముక్తత్రము మత్స్యాకారమును పొందినది
తాచి యుండంతట స్వర్గంగాజలము నిండియున్నది అట్టి మత్స్యదరీ జలములందు
స్నానము చేసిన నరులు వరోత్తమురే

గో॥ భృత్వాఽపి బహుపాపాని వేక్ష్యే భాష్య ర్హే ఫూడిమ్ ।

శీం స్నాత్వా బహుతీర్థమ్ శీం తస్మా దుష్కరం తపః ॥

భా అనేకపాపములు చేసినట్టివారును మత్స్యదరీస్నానముచేసి శుభ
ముహూర్తమున (పుష్యమి) పుష్యమునకు వెళ్ళరు అనేక తీర్థములందు స్నానము చేసినను దుష్కరమగు
తపస్సు చేసినను వలనమగల్గె అధికఫలమేమి ముందును? (ఇచ్చట తీర్థ స్నానములను
తపస్సును నిందించుటగాదు. మత్స్యదరీని ప్రశంసించుటయే దీని తాత్పర్యము)

శ్లో॥ యది మత్స్యదరీస్తాతా రుతో గర్భభయం తతః ।

యత్ర యత్ర హి తీర్థాని స్మ దేవర్షి కృతాన్యపి ॥

భా మత్స్యదరీ సుస్థితులకు గర్భవాస భయముండదు మానవుల చేతను దేవతలచేతను ఋషుల చేతను నిర్మించబడిన తీర్థములెన్ని యున్నను మత్స్యదరీ యందు స్నానము చేసినవారు మోక్షభాజనులగుదురు

శ్లో॥ సంతి తీర్థాన్యనేకాని భూయః స్వర్గతాన్యపి ।

న నమావి వరం తాని కౌట్యంశేవాని విశ్రితమ్ ॥

భా భూలోక భువర్లోక స్వర్గలోకములందనేక తీర్థములున్నప్పటికిని అవి కౌట్యంశము చేతనైనను మత్స్యదరీతో సమానముగావు

వచనము సంహారమార్గము ప్రతిలోమమర్థమైనా ఇహ మత్స్యదరీ తీర్థం జలములక్షాయాం పరిఖాయాం గణైః కృతాయాం మత్స్యదరీ తీర్థమేవాన్యః స్వస్థానైః బహిశ్చపరిఖాయాం గమనా ద్వినిధమభూత్తత్ర చ పరిఖా ద్వారేణ యదా ప్రతికూలమార్గము వర్షాను పృథ్వీతిశయేన గంగాజలం ప్రసరతి తదాఽతి ప్రాశస్త్యమిత్యర్థః మత్స్యాకారం కాశీముదరీ యస్యా ఇతివ్యుత్పత్త్యా గంధేన మత్స్యదరీ సంఖ్యా యతో యత్ర యత్ర తీర్థం ప్రవిశతి తత్ర తత్రైవ వర్షతీర్థానిశి వర్ష వర్షాణీత్యాదేరర్థః । భాన్యరేయమన్యః । యత్ర యత్ర లింగాని తదుపలక్షితాని తీర్థాని తత్ర తత్ర మత్స్యదరీం గంగాం మిలితాః ప్రాప్యితి యత్ర యత్రైతి ఏద్యర్థః ।

భా సంహార మార్గముగా ప్రతిలోమమార్గము ఇచ్చట యనగా మత్స్యదరీ తీర్థమని యర్థము గణములచే పరిఖగ త్రవ్వబడిన మత్స్యదరీ తీర్థమే జలముతో విండి అంతరంగమందును బహిరంగమందును పరిఖా ద్వారమున రెండు విధములగుచున్నది ప్రతికూలమార్గమున వర్షాకాలమందు వరదవచ్చినప్పుడు గంగాజలము పరిఖ ద్వారా ఎప్పుడు ప్రవహించునో అప్పుడది మిక్కిలి ప్రశస్తమైన ఫలమునిచ్చును మత్స్యాకారముగల కాశీక్షేత్రమును ఉదరమందు గలది. అనువ్యుత్పత్తిచే గంగయేమత్స్యదరీ సంఖ్యగలది యగుచున్నది. ఇచ్చట భాష్యరేః యనగా భాన్యరుని పంతానము అనగాయముడని అర్థము యత్ర యత్ర లింగావి యనుచోట అక్షరక్షుడ గల తీర్థములని లక్షణచే గ్రహింపబడి గంగతో కలిసిన మత్స్యదరీని పొంది యను భావమును గ్రహించవలెను

శ్లో॥ మత్స్యదరీ యదా గంధా కపిలేశ్వరసంవిధౌ ।

తదా తత్ర వరః స్థిత్యా బ్రహ్మహత్యాం హ్యుచితాతి ॥

భా మత్స్యదరీ కపిలేశ్వర సంవిధియందు గంగతో కలిసినప్పుడు అచ్చట అప్పుడు స్నానముచేసిన వానికి బ్రహ్మహత్యా పాతకమైనను తోలగిహిస్తును

శ్లో॥ వరతపిక్త పాపియో ద్యువదీ తయమిత్రతే ।

ప్రొక్తా వారేశ్వరం దృష్ట్వా స్థూత కిమనుకోపతి ॥ (వారేశ్వర మోక్షారం)

భా వరజానది యందు ఎగతప్పిన వీరు గంగానదితో కలిసిన చోట స్నానము చేసి వారేశ్వరుడు అనగా ఓంకారేశ్వరుని దర్శించిన వారు పవిత్రుడగును వానికిట్టి దుఃఖమును ఉండదు

తదా శ్లో॥ ప్రణవేశ సమీపేతు యదా గంగా సమన్వతి ।

తదా పుణ్యతమః కాలో దేవర్షి చిత్తవల్లభః ॥

భా ప్రణవేశ్వరుని (ఓంకారేశ్వరుని) సమీపమునకు గంగ ప్రవహించినప్పుడు, అది మిక్కిలి పుణ్యతమమైన కాలము ఆ సమయము దేవతలకు ఋషులకు పితృదేవతలకు మిక్కిలి ఇష్టమగు కాలము

శ్లో॥ తత్ర స్నానం జటో దానం పావనం దేవతార్చనమ్ ।

మత్స్యోదర్యామత్యయం స్వాదోంకారేశ్వర సంనిధౌ ॥ (తథోంకారం ప్రకృత్య)

భా అచ్చట గల మత్స్యోదరి యందు చేసిన స్నానము దానము దేవతార్చనము చోమము మున్నగునవి ఓంకారేశ్వర సంనిధి యందు చేయుటచే అక్షయమగును

(ఏదవ ఓంకారేశ్వరుని గురించి చెప్పుచు)

శ్లో॥ కదాచిత్తస్య దేవస్య దర్శనే ల క్షేతి జాహ్నవి ।

మత్స్యోదరీ సా కథితా స్నానే పుష్కై రహస్యతే ॥

భా అవ్యయస్యకు ఓంకారేశ్వరుని దర్శించుటకు జాహ్నవి అంత వరకు వచ్చును అదియే మత్స్యోదరీయని చెప్పుదును అప్పుడు అందరి స్నానముచే మిక్కిలి పుణ్యము చేకూరును

శ్లో॥ మత్స్యోదరీ యదా గంగా పశ్చిమే కపిలేశ్వరమ్ ।

సమాయాతి మహాదేవి తదా యోగః సదుద్గ్రహః ॥ (పశ్చిమే కపిలేశ్వరమితి అలుభ్యమామః)

భా ఓ దేవీ! మత్స్యోదరి యగు గంగ కపిలేశ్వరుని వరకు ప్రవహించి నప్పుడు అట్టి యోగము మిక్కిలి దుర్లభమైనది

లింగపూజ - శ్లో॥ మత్స్యోదరీ జలే గంగా ఓంకారేశ్వర సంనిధౌ

తదా తస్మిన్ జలే ప్రొక్తా బ్రహ్మహత్యాం వ్యధోహతిః ॥

భా మత్స్యోదరీ గంగ ఓం కారేశ్వర సంనిధిని ప్రవహించునప్పుడు ఆ జలమందు స్నానము చేసినవారు బ్రహ్మహత్యా పాతకమునుండి విముక్తుడగును

శ్లో॥ తస్మిన్ స్నానే యదా గంగా అగమిష్యతి భామిని

తదా పుణ్యతమః కాలో దేవానామపి దుర్లభః ॥

భా ఓ దేవీ! గంగ ఆ స్థానమునకు వచ్చినప్పుడు అట్టి పుణ్యతమమైన కాలము

త్రిష్టలిసేతు కాశీప్రకరణము

దేవరలకుమ మిక్కిలి దుర్లభము

౧౮) అథ త్రైపుంజాత్ కాశ్యపభిష్ట గంగామహిమూ భృగుర్వే

(కాశీప్రాంతమున ప్రవహించు గంగ మహిమ)

శ్లో॥ త్రైలోక్యే యాని తీర్థాని మోక్షదాని ఐ తృప్తుకు॥

సేవన్తే పతతం గంగాం కాశ్యముత్తరవాహినీమ్॥

భా॥ మూడు లోకములందును మోక్షదాయకములగు తీర్థము లేవిగలవో అవియన్నియు నిత్యము కాశీకి వచ్చి అచ్చట ఉత్తర వాహినియగు గంగను సేవించును

శ్లో॥ గంగా హి పర్యతః పుణ్య బ్రహ్మపాశ్వాపహరిణీ॥

వారాణస్యాం విశేషణ యత్రోత్తర వాహినీ॥

భా॥ గంగ పర్యత్ర పుణ్యప్రదమైనది బ్రహ్మపాశ్వా పాతకమును పోగొట్టునది విశేషింది కాశీయందు ఉత్తరవాహిని యగు గంగ ఇంకను ప్రగన్తమైనది

శ్లో॥ వరతాయామైతాః స్వాశ్చ జాహ్నువ్యాః సంగమే వరః॥

ప్రానమాత్రేణ సర్వేభ్యః పాతకేభ్యః ప్రముచ్యతే॥

భా॥ వరణానది అప్పినది గంగయందు సంగమమును పొందు స్థానమున ప్లానము చేసినంత మాత్రమున ఎట్టివానినను పర్యపానముల నుండి విముక్తుడగును

శ్లో॥ కాశ్యా ముత్తరవాహిన్యాం గంగాయాం కార్తికే తథా॥

స్వాత్మా విముచ్యతే మాఘే మహాపాపాతిపాతకైః॥

భా॥ కాశీయందు ఉత్తర వాహినియగు గంగయందు కార్తిక మాసమున మాఘ మాసమున ప్రానము చేసినవారు మహాపాప అతి పాతకముల నుండి విముక్తులగుదురు

శ్లో॥ పర్యలోకేషు తీర్థాని యాని భ్యాతాని తానిచ

ఎర్వాప్యేతాన్యశేషేణ వారాణస్యాం తు జాహ్నువీమ్॥

శ్లో॥ ఉత్తరాభిముఖం పుణ్యమాగచ్ఛన్తి దినేదినే॥

నిత్యం పర్యసు పర్యసు పుణ్యై రాయతన్తైః సహ॥

భా॥ సర్వలోకములందు ప్రఖ్యాతి పొందిన తీర్థములన్నియు వారాణసి యందు ఉత్తరవాహినియు పుణ్యనదియునగు గంగను ప్రతిదినము వచ్చి సేవించుచుండును విశేషింది పర్యదినములలో పుణ్య తీర్థములలో కలిసి వచ్చి సేవించుచుండును

శ్లో॥ మహాపాతకదోషాది దుష్టానాం స్మర్యనంభవమ్

స్వపాపేషు స్వపాపం ఐ జలసాపచమత్తయే॥

భా॥ మహాపాతకములు చేసిన దుష్టులను స్మరించుట వలన గల్గిన పాపమును స్వయంకృత పాపమును పోగొట్టుకొనుటకు ఆ తీర్థములు కాశీని వచ్చి చేరుచుండును

శ్లో॥ జన్మాంతర కలేనాపి సత్కర్మ నిరతస్యచ

అన్యత్ర మథియన్తాపి మోక్షో లభ్యత వాచనా

ఏకేన జన్మనా దాత గంగాయాం మరణేన చ

మోక్షమ్ లభ్యతే కాశ్యాం నరేణాచరితాత్మనాః

ఛా అన్యత్ర కతజన్మల యందు చేసినట్టి సత్కుర్వానుష్ఠానముచే మోక్షము లభించునో లేదో గాని నిశ్చలాత్ములైనట్టి సజ్జనులకు ఒక్క జన్మయందే కాశీవాసము గంగాజలము లందలి మరణము చేత నిశ్చయముగ మోక్షము లభించును

శ్లో॥ కురుక్షేత్ర సమాగంగా యత్ర యతావగాహితా

కురుక్షేత్రావృతగుణా యత్ర వింధ్యేన సంగతా

వింధ్యావృతగుణాస్త్రా కాశీపుర్వాంతు జాహ్నుషీః

ఛా అన్యత్ర గల తీర్థములందు చేయబడిన స్నానములు కురుక్షేత్ర తీర్థ స్నానముతో సమానమగును వింధ్యవాసిని వద్దగల గంగా సంగమమందలి స్నానము కురుక్షేత్ర తీర్థస్నాన ఫలమునకు సూరురెట్లు ఫలముతో సమానమగును కాశీయందలి గంగాస్నాన ఫలము వింధ్యవాసిని వద్దగల గంగా సంగమ స్నాన ఫలమునకు సూరురెట్లు సత్కురితమువిచ్చును

ప్యాందే - శ్లో॥ యథా ౬ విముక్తం నర్తేషాం ష్టానాం స్థానముక్షమమ్

వారాణస్యాం తథా గంగా దుర్గహ సాఽతృతాత్మభిః॥

ఛా సర్వస్థానముల యందును అవిముక్త శ్మేతము ఉత్తమమైనట్లే కాశీయందు ప్రవహించు గంగ ఉత్తమోత్తమమైనది అట్టి గంగాస్నానము పాపాత్ములకు లభ్యము గాదు

వాతదీర్ఘ - శ్లో॥ విష్ణు పాదద్భవా దేవీ విశ్వేశ్వర సమీపగా

సంసేన్యా మునిభి ర్భైరై కాశ్యాం నై మోక్షకాంక్షిభిః॥

ఛా విష్ణుపాదోద్భవయై విశ్వేశ్వరుని సమీపమున కాశీయందు ప్రవహించు గంగావది మోక్షమును కాంక్షించునట్టివారికి మునులకు దేవతలకు సేవింపదగినది

శ్లో॥ అథ కాశీస్థ తీర్థానాం దేవతానాం చ లేకతః

నానాపురాణ సంమత్యా మహిమహా మయోవ్యతః

(త్వత్ తావత్కల తీర్థ సరిష్టాయా శ్రీమన్మణిశ్చికాయా మహిమా - కాశీఖండే)

ఛా పెద్ద బహుపురాణ సంమితమై కాశీయందున్న తీర్థముల దేవతల మహిమ సంగ్రహముగ చెప్పబడుచున్నది (కాశీఖండమందు కాశీగత వకల తీర్థములందును శ్రేష్ఠతమ సుగు మణిశ్చికామహిమ ఇట్లు చెప్పబడినది)

సీ॥ కాశీయందలి తీర్థమూలు దేవతల యొక్క మహిమ

శ్రీమణిశ్చికామహిమా కాశీఖండే

శ్లో॥ అలాహస్తంబ వర్షస్తం యత్కించి శుప్తసంజ్ఞితమ్

చతుర్థ భూత గ్రామమ కాశ్యాం తమ్యక్తి మాప్యేతి॥

భా॥ బ్రహ్మ మొదలుకొని ప్రపంచవ్యంతము (గడ్డిమొక్కలోని నడిమి దవ్వవరకు) చతుర్విధ ప్రాణులలో (ఒంగమ ప్తావరములు అనగా జరాయుజ అంశజ స్వేదజ ఉద్భిజ్జములు) వీలలో ఎదియైనను ఉపాధిర్యాగముచే కాళీలో ముక్తిని పొందును శ్లో॥ అన్యిన్ భిష్టవరే శంభో ర్భూతి శ్రవణభూషణే॥

అంధ్యాం స్నానం జవం హోమం వేదాధ్యయన ముత్తమమ్

తరూణం పిండదానం చ దేవతానాం చ పూజనమ్॥

(చత్వాద్యుత్కా) అక్షయో ముక్తి రేకాస్త్య విపాక వైష్ణవ కర్మణాః (జత్కుత్తమ్ తద

భా॥ ఈశ్వరుని కృపయాచణమందలి సుఖివేదితట్టి ఈ పుట్టమందు చేయబడి స్నానము అంధ్య జనము హోమము వేదాధ్యయనము మొదలగువనియును మరియ రర్చణము ఎండ ప్రదానము దేవతా పూజనములును ఉత్తమమైనవి యగును ఆ ప్రారంభించి "ర్భ పరిచేత్కస్తు (ఏక ప్రాధాన్యే) ప్రధానమైన ఆక్షయమగు ముక్తిం గలుగు అని చెప్పబడినది

తదా శ్లో॥ ముక్తి కైలాసి సర్వాది యత్సంపేవ్యేదితం ఫలమ్॥

వంచరాత్రా త్తద్యతాస్త్య విషేష్య మణికర్పణమ్॥

భా॥ ముక్తిక్షేత్రములనన్నిటిని సమగ్రముగక పేవించిన ఎట్టి ఫలము గల్గు ఆలంకటి ఫలము మణికర్పణను పొందరాదీ దీక్షతో సేవించినంతనే గల్గును

తదా- శ్లో॥ శ్రయాణా మపి లోకానాం హితాయ మహతే స్తవః॥

సమానైషీ త్తతే గంగా యత్రాత్మనీ నృణికర్పణాః॥

భా॥ హారము మహర్నకారకు మణి కర్పణాయుతమగు గంగను మించుములోకముల యందును కోరదగినట్టిది మరియొకటి లేదు

శ్లో॥ ప్రాగేవ హి మునోఽనర్హం జాత్యం జాంబూవదం స్వయమ్॥

పున ర్భూతి తరే జానీ హీరణ యది నంగతమ్॥

భా॥ ఓ మునీ! మొదటనే బంగారము అమూల్యము అను లక్షణముతోపాటు అనర్హదాయకమను లక్షణముతోను గలిసివుట్టినది ఆట్టి బంగారము వీటినుండి పుట్టినట్టి మణితోను కూడుకొని యున్నట్టే ఇంక చెప్పెడిదిమి యుండును?

శ్లో॥ చక్ర పుష్కరిణీ తీర్థం ప్రాగేవ శ్రేయసాం నదయీ॥

తతః శ్రేష్ఠతరం శంభో ర్భూషణభూషణమ్॥

భా॥ చక్ర పుష్కరిణీ తీర్థము సహజముగనే శ్రేయోదాయకమైనది శివుని శ్రవణ భూషణము నుండి మణి జారి వడినందున పార్థక వామధేయము నొంది మణికర్పణ శ్రేష్ఠతరమైనది

తదా- శ్లో॥ అనందకానన మిదం సుఖదం పులైవ త్కతాపి చక్రే సరసి మణికర్పణాత్॥

శ్రీశైలిపేతు కాశీప్రకరణము

హృదయంబు వెంకట రథో వరూహుడం చ, విశ్వేశతః కిమపా తన్నవిముత్తయో యతోః

భా అనందకావనముగు ఈ కాశీపురి ముఖప్రదమైనది. అందలి చత్ర పుష్కరిణి మణిశర్మిక విశిష్టమైనది స్వర్ణమునుండి నముద్రము వరకు వ్రవహించిన గంగ విశ్వేశ్వరువకు మిక్కిలి ప్రీతిపాత్రమైనది. అది ముక్తిదాయకముగాకుండ ఎట్లుండును? పాచ్చి వ్యాసం ప్రతి భృగుః (వ్యాసునితో భృగువు ఇట్లు చెప్పెను)

గీ॥ చత్ర పుష్కరిణీ తయో జాచ్ఛానీ జలవంశుతే

పూత్యా నాభ్యర్చితః శుభం క్షేపదేవ వనాతనాః

త్రైపాదవనం భవతో దర్శనాదన వేష్టితమే

భా ౬ వ్యాసమహర్షి గంగా జలమందు పేర్చడివ చత్ర పుష్కరిణి యందు పూము చెన సూతనుడగు విశ్వేశ్వరుడు వీచేత సేవించబడలేదు. ఇది నీ యొక్క దర్శనమును దానించు చేష్టితమై యున్నది.

తదా - గీ॥ భగవై వర్చతీర్థాని వ్యవ్యభిష్ఠరతావ్యసో

కేవలం బలమపాద్య మమపా వ్యాజీకర్మకమే

అట్లే ప్రైకాంబులిం తర్థం శ్రేష్ఠా మణికర్మకాః

భా మణి కర్మకమ సేవింది వర్చ తీర్థములు తమ పావములను పోగొట్టుకొని బలమును పొందినవియై గర్భించుచున్నవి. గురువే మణికర్మక ఒక్కటియే శ్రేష్ఠమైనదియని చెలి నత్తి వక్కాణించెదను

తదా - గీ॥ విశ్వేశ విశ్వయా పాశం వదేమమణికర్మకమే

మధ్యస్థం నమాపాద్య నంగీతి ప్రతివాచకమే

భా విశ్వేశ్వరుడు పాశంతో గూడ రెండు యాముల నమయమున ప్రతిలోకా మణి తీర్థయందు పూనము చేయును

గీ॥ నైకుంజా ద్విహం విశ్వం మధ్యాహ్న మణికర్మకమే

విదాహ వర్షయా పాశం మదా వరమయా మువే

భా నేను గూడ (విష్ణువు) నైకుంజము నుండి లక్ష్మీదేవితో గలిసి ప్రతి మధ్యాహ్నము మిక్కిలి నంతోముతో మణి తీర్థలో పూనము చేయుదును.

గీ॥ వత్సలోకా త్రిదివం హంవయాహ విశామనాః

హృద్యాక విధాయా వమాయాస్మతి కర్మకమే

భా అర్చితమైనను బ్రహ్మ సాన వానముపై విచ్చేసి ఇచ్చట మాధ్యాహ్నాక

మధ్యస్థంబుకామము

గీ॥ ఇంద్రావ్యే దేవతా వర్యా మరీచ్యావ్యా మహర్షయః

చరాచరేషు నర్కసు యావత్త్ర వచేతవాః॥

భా॥ ఇంద్రుడు మొదలగు దేవతలందరు మరీచి మొదలగు మహర్షులందరు ఇంకను చరాచర జీవరాశిలో భైతవ్యము గల్గినవచ్చును మధ్యాన్నమణితర్గితా ప్నానమునకు వచ్చి చేరును.

శ్లో॥ తే నర్క ప్నాతుమాయాన్త మధ్యాహ్న మణితర్గితామ్॥

శ్రీకాలం యీ జవన్తిహ మానవా మణితర్గితామ్॥

జపాని తానహం వీర శ్రీకాలం పృథ్వికర్మణః॥

జన్మం తేన మహాయజ్ఞో వహన్తకతదక్షిణైః॥

సంబాక్షరీ మహావిద్యా యువక్తా మణితర్గితా జపాని॥

భా॥ అవి యుచ్చియును మధ్యాహ్నముందు ప్నానము చేయుటకై మణితర్గితము చేరును శ్రీకాలముల యందును ఏ మణితర్గితము గూర్చి మానవులు జపించుచుండులో అట్టి పృథ్వి కర్ములను గూర్చి వేమ జపించుచుండును మణి తర్గితయందు సంబాక్షరీ జపము చేసిన వానికి భూరి దక్షిణలతో యజ్ఞములు చేసిన ఫలము లభించును.

బ్రహ్మనైవర్తే- శ్లో॥ వర్కతీర్థాహహాన్య యత్కృణ్యం స్వామ్యణామివా

తత్కృణ్యం కలీ రుచితం మణితర్గితకమజ్ఞవాత్॥

భా॥ మణి తర్గితయందు ఒక్కసారి ప్నానము చేసిన వారికి వర్కతీర్థములందు ప్నానము చేసినట్టి ఫలము లభించును

సవత్సరమార సంహితాయాం-

శ్లో॥ మగ్నః పృథ్వాం మణి తర్గితాయాం విశ్వేశ్వరం యః స్మరతిష్ఠవర్తన్

వ తారయజ్ఞానపి వర్కపాపాత్ కిమద్భుతం తస్య కృతార్థకాయామ్॥

భా॥ "మణి తర్గితయందు ప్నానము చేయుచు విశ్వేశ్వరుడైన వన్న పృథివీమను తన ఇష్ట బాంధవులను పృరిందినచో వారి వందరివి వేమ వర్కపానముల నుండి తరింపజేయుదును అనుచుండగా అట్లు ప్నానము చేసిన వానిని కృతార్థుని చేయుటలో అశ్వర్థమేమి యున్నది?

కాశీఖండ - శ్లో॥ పృత్యాతు మణితర్గిత్యాం ప్రేతీతా బ్రాహ్మణా ధన్వైః॥

త ఏతే వర్కభోగాధ్వాః కల్పం స్థాన్యచ్చి మత్కురేః॥

భా॥ మణితర్గితయందు ప్నానము చేసి దానములచే బ్రాహ్మణులను వంకోష పెట్టినవారు పకల భోగభాగ్యములతో ఒక బ్రహ్మ కల్పము నాస్థానమున నివసించురు

తథా- శ్లో॥ ముక్తిక్షేత్రాశీ సర్వాశీ యత్సంపేచ్ఛోదితం ఫలమ్॥

సంసర్వాతా క్షతత్రాస్త విషవ్య మణితర్గితామ్॥

భా॥ సమస్త ముక్తి క్షేత్రములను పేవించుట సలస ఎట్టి ఫలము గల్గునో అట్టి ఫలము మణి తర్గితము వంచదినములు పేవించినచో గల్గును

[తిస్థతి పేతు - కాశీ ప్రకరణము]

శ్లో॥ సర్వతీర్థము యశ్చుజ్జం సర్వదానేమ యత్రులమ్

మణికర్పూం విధిస్తాతః శ్రద్ధయా తదవాప్నుయాత్ ॥

భా॥ సర్వతీర్థములను సేవించుటవలన ఎట్టిపుణ్యము గలుగునో సర్వవిధదానములు చేయుటచే ఎట్టిఫలము గలుగునో అట్టిఫలము మణి కర్పికయందు శ్రద్ధతో యథావిధిగ పొవము చేసినంతచే కలుగును

శ్లో॥ శ్రద్ధయా విధివత్స్త్రిత్యా తృత్యా దేవాది తర్పణమ్ ।

తిలచార్చి ర్భూతైః సమ్యక్తర్ప యజ్ఞఫలం లభేత్ ॥

భా॥ మణికర్పికయందు శ్రద్ధతో విధివిధానమున స్నానము చేసి దేవతలకు పితృదేవతలకు తిలలు దిద్దులు యవలు మున్నగువానితో తర్పణము చేసినచో పర్వయజ్ఞములు చేసిన ఫలము గలుగును

శ్లో॥ శ్రద్ధదానో విధిస్తాతః క్షిత సర్వేదక శ్రయః ।

జవేహ సృమత్కర్మ సర్వమస్త్ర ఫలం లభేత్ ॥

భా॥ శ్రద్ధతో విధివతో మణికర్పికయందు స్నానము చేసి పర్వమైన ఉదకశ్రీయులు నిర్వహించి జవము చేసినచో దేవతలను పూజించినచో సర్వమంత్రములను జపించిన ఫలము కలుగును

శ్లో॥ జ్ఞాత్యా ప్రభావమతులం మణికర్పికాయామ్ యః పుష్కలం క్షృణోతి వాచిం పూయగంధి

స్త్రిత్యా ౬వ బోధమహసా సహసా మిలిత్యా కల్పాంతరేష్వపి న నైవ పుష్కల్య మేతి ॥

భా॥ మణికర్పిక యొక్క ప్రభావము రెలినవనానై దుర్గంధ భూయిష్టమగు దేహమును మణికర్పికా స్నానముచే తొలగించుకొనిన వాడు జ్ఞానమును వర్ణస్మృతి పొందినవాడై కల్పాంతరమందును అట్టి జ్ఞానమును వర్ణస్మృతి గూడియుండును

తదా శ్లో॥ మరణం మంగళం యతః పఫలం యతః జీవితమ్ ।

స్వర్గప్రసాదాత్ యతః సైవా శ్రీ మణికర్పికా ॥

భా॥ సస్మృత మరణము గూడ మంగళప్రదమగునో ఎచ్చట జీవనము పఫలమగునో దేవిని సేవించినచో స్వర్గము గూడ తృణప్రాయముగా భాసించునో జుట్టిది మణికర్పికయే.

తదా శ్లో॥ హుక్త్యా ౬ గ్ని హోత్రమచిద యవప్రసాదం ద్విజోక్తమా

అన్యోక్తయస్తే ముక్త్యై యాం నేయం శ్రీ మణికర్పికా

భా॥ యవశ్లేపము ద్విజోక్తములు అగ్నిహోత్రమున హరమొవర్చియు ముక్తికోరకై దేవస్థాయింబుం జదియే ముఖకర్పిక.

వచనము ఇత్యాదినా వర్ణాశ్రమ చతుష్టయా ప్రతిరహితాదీనా మప్యత్ర మృతో ముక్తిరితి

దర్శితం చతుష్టయేధ్యాయః

ఖా: ఇత్యాది వర్ణనచే దాతుర్వర్ణములవారు స్త్రీ తిర్వగాదులు గూడ మణికర్ణికయందు మృతినొందినచో ముక్తిని పొందుదురని ఇందరి (శాశీఖండము) 34వ అధ్యాయమున చెప్పబడినది

(22) అథ మణికర్ణికా ప్రమాణమ్ శాశీఖండే

శ్లో: స్థానాచముష్నిన్మమ రాజసౌధా త్రావ్యాం సువాగేశ వసూశితాయామ్ |

సవ్యోచనవ్యో చ శరాః శ్రమేణ శతత్రయా వాని శతద్యయోచః |

శ్లో: హస్తాః శతం వంచ సురాచగాయా ముదీప్య వాచ్యోర్మణికర్ణికేయమ్ |

సరా చ్చిరత్యాః పరిశోక భుమి, రైః సేవితా తే మమ హృచ్చయా హి ||

ఖా|| శాశీఖండమందు వర్ణించిన రీతిని బట్టి మణికర్ణికా ప్రమాణమిట్లున్నదీ విశ్వేశ్వరాలయము నుండి తూర్పుదిశగా వెళ్ళి, ఆచ్చటినుండి ఎడమవైపునకు తూతావ్యముగా మూడువందల బాహువులు కుడివైపున అగ్నేయముగా రెండువందల బాహువుల దూరమును గుండునందు ఐదువందల బాహువుల దూరము వరకు గల మధ్య ప్రదేశము మణికర్ణికయగును దీనిని సేవించినవారు వా హృచ్చయమందు నివసించువారే అగుదురు

వచనము అయమర్త మమ రాజ సౌధాద్రాణ్యహాత్ మోక్ష వ్యర్థవాయో ర్మద్యే ఋధా రాజగృహం విదుః | ఇతి వచనాత్ స్వర్గద్వార స్థిరా దారభ్య ప్రాధ్యాం మవాక్కించిదీశ సమాశ్రితాయా మీశాన కోణాశ్రితాయామ్ | కిందిదాగ్నియ కోణాశ్రితాయామ్ | చేత్యపి జ్ఞేయం ఏవం భూతాయాం ప్రాధ్యాం వామపార్శ్వే శరాణాం శతత్రయం హరిశ్చన్ద్రమండపసిమకం తస్మాద్దేవ సౌధా దారభ్య దక్షిణాశ్రిత భాగే శరాణాం శతద్యయం గంగా శేషవావధికం ఉదీప్య వాచ్యో రుత్తర దక్షిణ యో ర్ని శాశీ : సురాచగాయాం గంగాయాం సంపశంతి హస్తాన్తావస్మితో దంతా సేయిం మణికర్ణికాఉదీప్యాం హరిశ్చన్ద్రమండపా త్పురతత త్రయావధి భూతాత్మం ముఖే గంగాయాం వంచశరం హస్తా ఇత్యర్థవివం చ హరిశ్చన్ద్ర మండప గంగాశేషవయోః సేవ్యస్సౌధదీప మధ్యవర్తినిః ప్రదేశాత్మంముఖే వంచశరం హస్తా ఇత్యర్థా ల్లభ్యతే తథా చ దీప్తసంచకోణాకారేవ యశశర్ణికా ఛపతీర్ణ్యంతాః ఎందీవావధి బ్రహ్మసద్వారా ప్రతికృతం తత్రైవ

శ్లో: అగంగాశేషవా చైవ అహరిశ్చన్ద్ర మండపాత్

అమధ్యాహ్నం సరితః స్వర్గ్యరాస్సగళర్ణికా || ఇతి|| అత్రైవ

శ్లో॥ తిర్యగ్యవదరాజ్యస్య పూర్వవా ప్రహయస్త్రయః॥

ప్రమాణమంగులదొడ్డకం వితస్తిర్వా దశంగులః॥

వచనము హస్తా వితస్తి ద్వితయం ఇత్యేతదేవ కరవరిమాణం గ్రాహ్యం పరిమాణాస్తర
గ్రహితే మణితర్గితా ప్రమాణానియమ ప్రసంగాత్॥

భావము దీనియర్థమేమనగా నా అలయమునుండి మోక్ష స్వర్ణారముల మధ్యమస్తది
రాజగృహముని పండితులు చెప్పేదురు యను వచనము చేత స్వర్ణారము మండి
ప్రాంఠింది తూర్పుగ యనగా కొంచెము ఈశాన్యముగా ఎడమనైపునకు కొంచెము
అగ్నేయదిశగా కుడినైపునకు అని గ్రహించవలెను ఇట్లుండగా తూర్పున ఎడమనైపునకు
పారిశ్రుష్టమండన సమవరకు మూడువందల బాహువులు అదే స్వర్ణారమునుండి
అగ్నేయదిశగా గంగాకేశవ అవధిగా కుడినైపునకు రెండువందల బాహువులు
ఉత్తరదక్షిణములుగా గంగయందు ఐదువందల బాహువుల పరిమితి వరకుగల ప్రదేశము
మణితర్గిత యగుచున్నది ఉత్తరమున పారిశ్రుష్ట మండవమును మూడువందల
బాహువులు వరకును ఎదురుగా గంగ యందు ఐదువందల బాహువుల వరకును
యని అర్థము అనగా పారిశ్రుష్ట మండవము గంగా కేశవ స్థానమునకు మధ్యమస్త
ప్రదేశము మండి ఎదురుగా అయిదు వందల బాహువుల వరకును అను అర్థము
ఏర్పడుచున్నది దాని వలన దీర్ఘవంచకోవాళారముగమస్త ప్రదేశమే
మణితర్గితప్రమాణమగునని భావము ఈ హద్దుల ప్రదర్శన ద్వారా అచ్చటనే ఇట్లు
చెప్పబడినది గంగా కేశవ స్థానమునుండి పారిశ్రుష్టమండవము మండి ఆ రెండింటి
మధ్య స్వర్ణారమునుండి గంగానది మధ్యవరకు మణితర్గిత అచ్చట అర్థముగా ఎనిమిది
యవలు శూద్ర్యముగా మూడుగోధుమగింజలు ప్రమాణము కలది అంగుళమనియు
పంజ్రెండు అంగుళముల దూరము వితస్తి యనియు రెండు వితప్తుల దూరము ఒక
హస్తము లేక బాహువు యనియు అదియే కరవరిమాణమనియు గ్రహించవలెను
పరిమాణాంతరమును (మరియొక కొలత)గ్రహించినచో మణితర్గిత ప్రమాణము
విధయింపబడవేరదని యర్థము.

(కాశీఖండములో చెప్పబడినట్లుగ మణితర్గిత లేక చక్రపుష్కరిణి తీర్థము చాల
ప్రాచీనమైనదనియు భగీరథుడు గంగను ఇచ్చటకు తెచ్చుటకు పూర్వమే కాశీలో
యుంచెననియు మూలములో పాంసాదాయానుసారముగ ఈ చక్రపుష్కరిణి ఒక గవ్వ
సేరవచ్చు యనియు ఇది ఉత్తరముననున్న పంకటాధూద పనిపమునగల పారిశ్రుష్ట
మండవమునుండి దక్షిణమున లలితాపాద సైగల గంగాకేశవస్థానము వరకును

పెళ్ళిమమున పట్టణములోని బ్రహ్మవాశమునందులో గల వ్యర్థద్యారేశ్వరమునుండి తూర్పున గంగామధ్యము వరకు వ్యాపించియుండినది చెప్పబడినది ఈ వృద్ధురితేతీర్థమునకు ఉత్తరతీరమున వారిశ్చస్త్రుడు కాటికావరిగ యుండినవియు గంగానదీయవతరణముచే ఈ విశాలమైన తీర్థము గుంగలో కలిసిపోగా నేరు కప్పించునట్టి చిన్న కుండముగా మిగిలిపోయినదని చెప్పబడినది)

(23) అథ సుజిశ్ఠికోత్పత్తిః

వచనము తదాచిద్ధవావీశంకరయో రిద్ధా ౨ భూత్యశ్చిల్లాదృశ అవాభ్యాముత్పాద్యో యపిష్ఠ్యర్థం భారం నిధాయ సుఖేన స్థియతే।

భాః ఒకానాకపర్వదు పార్వతీశంకరులకు తమవంటివారిని ఇరువురను ఇరువురనుండి అవిర్భవించజేసి వారికి నృసింహాలవా భారమునంతయు నప్పగించి సుఖముగానుండవలెనని కోరిక గల్గెను

శ్లో॥ పంచధార్మ్యేతి ప విభుః పర్యజ్ఞ శ్రీత్యర్హువయా।
తయా సహ జగద్భ్రాతృ జగద్భ్రాతా ౨ థ ధూర్జతీః॥
నన్యే వ్యాపారయాం షక్తే దశమంగీ సుధాముచయే।
తతః పుమావా విరాపీ రేకస్రైలోక్యసుందరః॥

భాః అంతట పర్యజ్ఞుడైన శంకరుడు దిత్వర్హుపిణియు జగద్భ్రాతృయునగు పార్వతికి తనయంగీకారము తెల్పి జగత్పాలనకై తన ఎడమభాగమునుండి ఉత్పత్తిని వంతరించెను. దాని నుండి అమృతధారవంటి శైలోక్య సుందరుడగు పురుషుడొక్కడు అవిర్భవించెను.

వచనము. తం మహాదేవో ఏక్ష్యే పర్యం త్వమేవ విష్ణు ర్భూత్వా కుర్వీతి నియుజ్య వ్యయం శివయా సహిత అనందకాననం ప్రవిచ్ఛు

భాః అతనిని చూచి ఈశ్వరుడు నిష్ఠ విష్ణువైన పర్యమును నిర్వహించుమని నియోగించి తాను పార్వతీపహతుడై అనందకాననమును ప్రవేశించెను

శ్లో॥ తతః సథగవాన్ విష్ణుర్భౌలావాళాం నిధాయుః।
క్షణం ధ్యానవరో భూత్వా తపస్యేవ మునోదధేః॥

భాః అంతట ఆమహర్ముడగు విష్ణువు శివాజ్ఞను శిరసావహించి ఒక్కక్షణం ధ్యానపరుడై తపస్సు చేయుటకై మనమున నిశ్చయించుకొనెను

శ్లో॥ ధివిత్వా తత్ర చక్రేణ రమ్యాం పుష్కరిణీం హరిః।

శ్రీ వక్రబాహు

హరిప్పదనందా నలిలైస్తా మూరయన్ #

౨. ఈన చక్రమంచేత అచ్చట ఒక రమ్యమైన పుష్కరిణిని బ్రష్టి

౨. ఆచార్యులచే ప్రవహించిన స్వేదజలముతో నింపెను

హైదరాబాద్ నుండి విజయవాడ వరకు

॥ శ్రీమద్విగ్రహార్చనా శ్లోకము ॥

మృత్యు వ రుదీల సంపత్సరములు మహాగ్రముగా తపస్సు చేసి

ముగ చ్చాణువువలె నిశ్చలముగనుండి తపస్సు చేసెను

శుభ్రవ ప్రతాప దృష్ట్యా మాలిమాండోల యన్మువాదా అయిన అన్యో

చదువు చేయు ఇతి విషయముక్తే విమర్శరం వ్రాత త్వద్భక్తి ల్గును స్వై

౪ కంఠ వాచా

అదేమిట? ఈ సమస్య చూచి నంతుమ్మదే శిరః కంపనము చేసింది.

పంచైత్తమా ! మహావిష్ణు ! తపస్సు చాలించుము ॥

చివరకు ఇవిదముగా వరికబడినవాడై నీయబడచి

అక్షయమును వరమును కోరుకొనిను మహాశివుడును అమృతమును

చివరి పేజీ

- ఎడమస్థానం తనదో మహానవయ దర్శనాత్.

ఉత్తరము ౨-స్థలిత మాలిరహితవణ భూమి ౫

ఎనా గోలనక: శర్వాత్మపాత మణికర్ణికా

అచీఫ్! ఛలికా రమ్మ తర్రోచ్చు నుడికర్తా //

శ్రీమంత్రి గొప్పరవమును చూచినంతనే శ్రవణభూషణము కడులుపడినది.

న కవి-పద్య ద్వైతాని ఆ కారణముచేత మణులచే నిచ్చితమైన రహస్యము

అందుచే ఇది ముఖ్యగణాంకము.

— ఒక్కరినీ తీర్చం పురాణాతా మిదం శుభమ్.

[illegible]

... విద్యార్థి పాఠశాల యదా చ ముగిసినదిగా

అక్షర భారాన్ని మణితర్హిగా

అందుకే కర్మనా కర్మాఫరణి పోషి. (విష్ణుసూక్తం)

చక్రపుష్కరిణి యని (సూక్తి)

పదేనది గనుక ఇబ్బాట్లున్నట్లు

అనుష్ఠించును (మణియుక్తమైన కలగలుగును)

కర్ణాభరణ విశేషము విష్ణునిట్లు పరిశెను)

గ్లో ముక్తా కుండల విలేప తవ్విది తనయా ద్రియ

తీర్థసం పరమం తీర్థం ముక్తి శ్రీత్రయిహస్తునైః

(ఇత్యేవం కాళీఖండే పద్మింశే ౨ ధ్యాయే కథాజతి మణికర్పకృత్తి 1)

భా॥ ౬ పార్వతీప్రియా! ముత్యముతోమన్న వీ కర్ణాభరణము ఇచ్చట వదుటచే ఇది మణికర్పకయను పేర పరమతీర్థమై ముక్తి క్షేత్రమగును (ఇట్లు కాళీఖండములో 26 అధ్యాయములో మణికర్పకృత్తి కథావిధానము)

(24) అథ మణికర్పకా ధ్యానయంత్రములు కాళీఖండమందు అగ్నిబిందువు నుద్దేశించి శ్రీ

మహాచిచ్ఛవ్య పచనము)

గ్లో చక్ర పుష్కరిణీ నైవ భ్యాతా ౨ భూస్యజీ కర్పకా ।

ప్రచరూపం పరిత్యజ్య లలనారూపధారణేః

భా॥ చక్రపుష్కరిణీయని ప్రసిద్ధిచూపిన ఈ క్షేత్రమిచ్చడు మణికర్పకయైనది. ఇందూపమును విడిచి ప్ర్రూపమును ధరించినది

గ్లో ॥ ప్రత్యక్షరూపిణీ తత్ర మయైశ్చ మణికర్పకా ।

తస్మిన్మానం ప్రవక్ష్యామి భక్తివాం తు శుభప్రదమ్ ॥

భా॥ ప్రత్యక్షముగా నాచేత మణికర్పక చూడబడినది భక్తులకొకట శుభప్రదమైన అమె రూపమును చెప్పుచున్నాను వినుడు

గ్లో॥ యద్రూపధ్యానకః పుంధి రాషణ్మానం త్రివంద్యతః

ప్రత్యక్షరూపిణీ దేవి దృశ్యతే మణికర్పకా

భా॥ అరువెలలు త్రివంద్యలయందు ఆ రూపమును క్రద్దగా ధ్యానించినచో ఆ మణికర్పకా దేవత ప్రత్యక్షమగును

గ్లో॥ చతుర్భుజా వికాలాక్షీ స్ఫురద్బల విలోచనా ।

వశ్చిమాభిముఖీ నిత్యం ప్రభద్యకరసంపుటా ॥

ఇందీవరమయీం మాలాం దధానా దక్షిణీకరే

వరోద్యతే తరో సవ్యే మాకులుంగఫలం శుభమ్ ॥

కుమారరూపిణీ నిత్యం నిత్యం ద్వాదశనాగ్నితీ

శుద్ధపుటేక కాంతిశ్చ సువీల ప్రిప్రమూర్తజా ॥

భా॥ ఆమె నాలుగు భుజములు గలది. వికాలాక్షీ ప్రకాశించుచున్నట్లే సుదురు నేత్రములు గలది, వశ్చిమాభిముఖముగనుండి నిత్యము అంజలి ఘటించి

మునునట్టిది కుడిచేరియందు నల్లని కలువలతో గూడిన మాలను ధరించినది.
 ఎవమచేరియందు శుభశరమైన మాతులుంగవలము (విల్వఫలము అనగా
 మారేకువంతు) ధరించినట్టిది విత్తము ద్వాదశ వర్షములప్రాయము గల కుమారి
 మాపముతో యుండునట్టిది. శుద్ధమైన స్పటికము వంటి కాంధిగలది. దట్టమైన నల్లని
 నలు గలది

శ్లో॥ పిత ప్రవాళమాణిక్య రమణీయ దదన్యదా

నత్కల్ల కేతకీ పుష్ప లవణ్యుల్ల మవైకా

చా స్వప్నమైన వేగదము వంటి రమణీయమైన పెదపులు గలది. అగ్రముల
 గూడె మొగలి పుష్పమును కొవ్వనందు ధరించునట్టిది

శ్లో॥ వర్షాగమముల్లాభరణా వందకాంత్యంబుకావ్యతా

పుంపరికమయ్యాం మాలా వస్త్రీకాం తీక్రంతి పూదీ

చా స్వాగములయందు ముత్యములతో గూడిన అభరణములు గలది చంద్రుని
 కాంతిమిది కుండుకము ధరించినది తెల్లని పద్మములతో గూడిన శభద్రదమైన మాలను
 ఎప్పుడు ధరించినట్టిది

శ్లో॥ ధ్యాతవ్యామన రూపేణ మమముఖవిదహర్మకమ్

విర్యాణ లక్ష్మీభావం శ్రీమతి మణికన్యా

చా గద్దెరూపముచే మముఖపులదేత నిత్యము ధ్యానించదగినది. అటువంటి మణికన్యక
 లక్ష్మీ పోగునవర్ణ మహిమగలది.

శ్లో॥ మత్తల తస్మాళ్ళ వక్షాపి భక్త కల్పాదుమాభిధమ్

యస్యా ల. ల. వర్తవతు పిన్దేదపి సిద్ధ్యంతం పూదామ్

చా కట్టలకు కల్పవృక్షము వలె కోరికలనిచ్చుడి అ మణికన్యకామంత్రమును ఇచ్చెడు
 చెప్పెడు రానివి జపించుటవలన మానవులకు అష్టసిద్ధులు లభించును

మంత్రము 1 వాక్యము 2. మాయా 3 లక్ష్మీ 4 మదన 5 ప్రణవాన్వదేక్షార్పణము 6 భాగ్యం
 7 సూక్ష్మత 8 మణివదమత కన్యక 9 సుహృత్సఖ 10 వపుటా మంత్రం సురేంద్రుమ
 ము పుష్ప ముఖ వంతతి ప్రదో జన్యః 11 తిథిభిః పరిమితవర్షా వరమవదం దిశతి
 విశిష్టము 12 తదానైవ మన్తః "ఓం బంధాంశ్రీం క్లీం ఓం మణి కన్యకే నమః ఓం
 గామ

శ్లో॥ కన్యకా మంత్ర కన్యకామంత్రము

శ్లో॥ వాక్యయా కమలా కామా లాప్తం విష్ణుయంతం తతః మణికన్యకాయై నమః ఇతి ॥
 తాతా పుటి కన్యాయం మన్తః వందదాక్షరీ అయం మంత్రోఽవిశం బుద్ధ్యే

తృప్తి సేతు - కాశీ ప్రళయము

పుంధియుక్తి మభిషృణి ఇతిప్రకాశరం వా
తారస్థిత తృప్తియో దిస్తుప్త మణివదం తతః

(కర్ణా ప్రణవాత్మ వదంతే నమః ఇతి మమ సంఖ్యవర్ణమమః : తారః ప్రణవస్తరస్య
తృప్తియాక్షరం మతాలో దిస్తుప్తః సానుస్థితః తథాచైవం మన్తః " ఓం మం మణికర్ణకే
ప్రణవాత్మకే నమః ఇతి అయం మన్త్రోఽ నశం జన్యః పుంధి యుక్తిమభిషృణి)
శ్లో : అత్ర పుంధి రిరుక్తైః ప్రీతా మవధికార ఇతిశక్యం ।

హోమా దశాంశతః కార్యః శ్రద్ధా విధాదన్తే ర్పుణిః ।

(ఐం1) హ్రీం 2) శ్రీం 3) క్లీం 4) ఓం 5) ప్రణవానంతరము మేకారం 6) సానుస్థితం
7) నమః శబ్ద యుతః ప్రణవాల్పాం స్మరితః(9)11)

భా : మంత్రములు 1) వాగ్మవ2) మాయ 3) లక్ష్మీ 4) సుదవ 5) ప్రణవాన్వదే త్పూర్వం
6) రాస్తం 7) దిందూపితం మణివద మధ మణికర్ణకే 8) సుస్థాత్మక 9) వపుటః
మరదుమ నమః నమస్త మఖ వంతతి ప్రదో జన్యః తితిభిః పరిమితి వర్ణః
మాత్మబుద్ధులకు పరమవదము వాంగునట్టి దియై యున్నది) ఆ మంత్రము ఇది
" ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం క్లీం ఓం మం మణికర్ణకే నమః ఓంః ఇతి । అన్యత్ర మరియొక
విధముగా కూడ ఇవ్వబడినది అదియిది ఈ వదునైదు అక్షరములతో గూడిన
మంత్రమును ముక్తిని గోరు మావపులెల్లరు నిత్యము జపించవలెను మరియొక
విధానమున ప్రణవమగు ఓంకారమందలి తృప్తియాక్షరమగు మేకారము
పూర్వబిందువుతో గూడి (అనగా మం) దానికి మణివదమును చేర్చి మంత్రముగా
జపించవలెను 'కర్ణకే యను ప్రణవాత్మ వదమునకు 'నమ చేర్చి బ్రహ్మచర్యము అనగా
మంత్రమిట్లుండును " ఓం మం మణికర్ణకే ప్రణవాత్మకేనమః" ఈ మంత్రము
ముక్తినికోరు వట్టి మావపులచే నిత్యము ఉపాసించతగినది (ఇచ్చట పుంధిః యమ
వివరణము విద్యుటచే ప్రీపురుషులను ఇరువురును కలిపిచెప్ప 'వికేష యగుటచే
పురుషులకి అధికారము అను అక్షేపణ పరికాదు జనమందు దశాంశము
శ్రద్ధారములతో హోమము చేయవలెను

శ్లో : పరిష్కలైః పుండరీకై ర్వ్యవ హవిషా మృతైః

సశర్మరేణ మేధావీ స క్షేప్రేణ వదాచుచిః ।

భా : తెల్ల తామరలతో పూజించి హవిష్పదేతను చర్మరదేతను తేనెతోను వదాచుదియై
హోమము చేయవలెను

శ్లో : శ్రీలక్ష్మీసప్తశత్యేన మృతోదకస్తరే వ్యవపి ।

అవశ్యాం ముక్తి మార్హతి మప్తస్యావ్య ప్రభావతః ।

భా॥ మూడు లక్షల సంఖ్యమంత్రమును జపించు హామము చేసిన నరుడు ఏధి
వశమున దేశాంతరమందు మృతివొందినను మంత్రజాప ప్రభావము వలన అవశ్యము
ముక్తిని పొందును

శ్లో॥ సావర్థ్యం ప్రతిమా తార్కా నవరత్న సమన్వితా ।

పూర్వోక్త రూపసంపన్నా సంపూర్ణా సా ప్రయత్నతః ॥

భా॥ నవరత్న భాదితమైన మవర్ణ ప్రతిమను పైన వర్ణించిన మణి కర్ణికా రూపమును
చేయించి దీక్షగా పూజించవలెను

శ్లో॥ సంపూర్ణావా వదాగేహే నరై ర్దక్షైక కాంక్షిభిః ।

మణికర్ణానుభోగ్యేషా సమఖ్యర్క ప్రయత్నతః ॥

భా॥ మోక్షకాంక్షులగువారిచే ఇంటియందుగాని మణికర్ణికయందుగాని
ప్రయత్నపూర్వకముగా అర్చించబడవలెను

శ్లో॥ సంపాద భీరుభిః పుంభిః శ్రద్ధాబధాదస్తై రిహ

ఉపాయః సమనుష్ఠాయో హ్యపి దూరసివాసిభిః ॥

భా॥ సంపాదభయభీతులగు మానవులచే శ్రద్ధగ దీక్షతో అర్చించబడవలెను
కాశీక్షేత్రమునకు దూరముననున్నవారును ఈఉపాయమును అనుష్ఠించవలెను

శ్లో॥ మణికర్ణీశ్వరం లింగం పురా సంస్థాపితం మయా ।

ప్రాగ్భారే -వర్తమాన్కాత సమర్థం మోక్షకాంక్షిభిః ॥

(మణికర్ణికా శక్తి వ్యక్తత్వీర్ణ కాశీఖండే ప్రకారద్వయేన)

భా॥ మోక్షకాంక్షులగువారు వాచే పూర్వము అంతర గృహము యొక్క ప్రాగ్భారమందు
స్థాపించబడిన మణికర్ణీశ్వరలింగమును అవశ్యము పూజించవలెను (కాశీఖండమందు
రెండువిధములుగ దెప్పబడిన మణికర్ణికాశక్తివ్యక్తత్వీర్ణ ఇట్లున్నది)

శ్లో॥ సంపాది చింతామణి రత్రయస్మాత్తం తారకం సజ్జన కర్మికాయామ్ ।

శివే ౨ భిధస్తే సహసా ౨ నైకాలే తస్మియతే ౨ సామణికర్ణికేతి ॥

భా॥ ముముక్షువులగు సంపారులకు చింతామణి యగు ఈశ్వరుడు మరణానన్తరము
సజ్జనుల చెవియందు తారకమును ఉపదేశించుటచే ఇది మణికర్ణికయని
ప్రకాశించబడుచున్నది.

శ్లో॥ ముక్తి లక్ష్మీ సహసోపమాణి ప్రవృరణ్ణాయా

కర్మియం తతః ప్రాహర్యాం జనామణికర్ణికాయామ్ ॥

భా: ముక్తి లక్ష్మీ చరణకమలములయొక్క పీఠమణి కర్ణిక వంటిది యగుటచే దీనిని జనులు మణికర్ణికయని వ్యవహరింతురు

నచనము (పంసారీతి శివవిశేషణం । ముక్తిలక్ష్మీ మహాపీఠేషు ముక్తి స్థానేషు మధ్యమణి: శ్రేష్ఠ తస్మాన్మాత్రం క్షౌర్యరణ కమలయోగ్యకర్ణికా యతస్తనమణిశ్చాసాకర్ణికా చేతి ప్యుత్పత్త్యా మణికర్ణికేతి ద్వితీయపద్యాభా)

భా: పంసారియనునది శివుని విశేషణము ముక్తిలక్ష్మీనామగునట్టి ముక్తి స్థానములగు మహాకమలయో మణి శ్రేష్ఠమైనది అట్టి మోక్షలక్ష్మీ చరణకమలములకు జూది కర్ణిక (పాదపీఠమునంటిది)అందుచే మణియైన కర్ణిక (మణిగ్న అసా కర్ణికాచ) అనుప్యుత్పత్తి చే మణికర్ణిక యని పైరెండవ శ్లోకమునకు అర్థము గ్రహించవలెను (25) అథ జ్ఞానవాచీ స్మాందే

శ్లో: స్మంద జ్ఞానోద తీర్థస్య మాహాత్మ్యం నదసాంప్రతమ్ ।

జ్ఞానవాచీం ప్రకంనన్తి యతః స్వర్గోకపాఽన్యలమ్ ॥

భా: ఓ స్మందా! ఇప్పుడు దేవతలు సైతము అనికము సాగుదుమంటెది జ్ఞానవాచీయొక్క మహాత్మ్యము మాకు చెప్పుడు

స్మంద ఉవాచ - (కదాచిత్ బాళీం ప్రత్యాగర్తే వేశాసేన విశ్వేశ్వర లింగేద్భుష్టే)

(వృండుడిట్లు దెచ్చుచున్నాడు ఒకప్పుడు ఈశాన్యదిక్కుకు అధిపతియగు ఈశానుడు వచ్చి విశ్వేశ్వరలింగమును దర్శించెను

శ్లో: తస్మైశానమృతభింగం దృష్ట్వే వ్యత్య భవత్తదా

స్థానయామి మహాలింగం కంఠీ శీతలైర్దై: ॥

భా: అట్లు దర్శించినంతనే ఈ మహాలింగమును శీతల జలముచే అభిషేకింపవలెనని ఈశానునకు ఇచ్చగిలిగెను

శ్లో: చభావ చ త్రిశూలేన దక్షిణాశానకంఠతః ।

కుండం ప్రవండం వేగేన దృఢోరుద్రవపుర్ణతః ॥

భా: వెంటనే ఈశానుడు తన త్రిశూలముచే దక్షిణ దిక్కున కుండమును క్రవ్వుగా ప్రవండవేగముతో పుథివి అవరణ మందలి జలము వెలువడెను

శ్లో: పృథివ్యా వరణాంభావి నిహ్నింశావి తదా మునే ।

తతస్తై: ప్సవయాం షక్తే త్యుత్పన్నై రన్యదేవీభి: ॥

(తత ఏత్యేతే వరదానాయోద్భవ ఈశాన ఉవాచ)

భా: అట్లు వెలువడిన జలముతో దేవుని అభిషేకించెను అప్పుడు విశ్వేశ్వరుడు

వరము కోరుకోమని యనగా ఈకానుడిట్లు పలికినను

శ్లో॥ యది ప్రసన్నో దేవో నరయోగ్యో ఒవ్యధాం యది ।

తవైత దతులం తీర్థం తవ నామ్నా ఒస్తు శంకరః॥

భా॥ కు దేవదేవా! నేను వర దానమునకు యోగ్యుడనైనచో సాటిలేని సుహిమగల ఈ తీర్థము నీ పేరుతో సిద్ధిపొందుగావుత యనెను

విశ్వేశ్వర ఉవాచ - శ్లో॥ త్రిలోకాం యాని తీర్థాని భూర్భువః స్వః స్థితాస్యహి

తేభ్యో ఒభిలేభ్య స్తీర్థేభ్యః శివతీర్థ మిదం పరమ్ ॥

భా॥ అంతట విశ్వేశ్వరుడిట్లు చెప్పెను త్రిలోకములందంను భూర్భువస్సువర్లోకములందును ఏయే పుణ్యాతీర్థములు గలవో వాని యన్నిటికంటెను శివతీర్థమగు ఇది ఉత్తమమైనదియగును

శ్లో॥ శివ జ్ఞాన మితి ప్రాచాః శివ శబ్దార్థ చిన్తకాః ।

తప్త జ్ఞానం ద్రవీభూతమిహ మే మహిమోదయాత్ ॥

భా॥ శబ్దార్థము తెలిపినవారు శివయనగా జ్ఞానము అని చెప్పెదురు అట్టి జ్ఞాన మెచట వా మహిమచే ద్రవీ భూతమైనది

శ్లో॥ అశో జ్ఞానోదవానైతతీర్థం తైలోక్య విశ్రుతమ్ ।

అవ్యదర్శన మాత్రేణ సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥

భా॥ అందుచేత త్రిలోకములందు ఈ తీర్థముజ్ఞానోదమని ప్రసిద్ధిగాంచును దీనిని దర్శించినంత మాత్రముననే సర్వ పాపములు తొలగిపోవును

శ్లో॥ జ్ఞానోద తీర్థ సంస్కర్మాదశ్శమేదఫలం లభేత్ ।

సర్వనాశమనార్యాం య రాజమాయాశ్శమేదయోః ॥

భా॥ జ్ఞానవాని తీర్థస్పర్శచే అశ్వమేధ ఫలము లభించును స్వశింది అచమనము చేయుటచే రాజమాయ అశ్వమేధయాగముల రెండింటి ఫలము లభించును

తదా శ్లో॥ యత్నం న సువాల్లోతి పితృన్యంతర్వ పుష్కరే ।

తత్ఫలం కోటిగుణితం జ్ఞానతీర్థ తిలోదరైః ॥

భా॥ జ్ఞానవాని తీర్థముతో ఏతరులకు తలతర్కమిచ్చినచో అది పుష్కర నమయముపజచ్చిన తర్జునమునకు కోటి గుణితమగును.

శ్లో॥ సంనిహత్కాం కురుక్షేత్రే రాహుగ్రస్తే దివాశరే ।

ప్రతిపది సేతు - కాశీ ప్రకరణము

యత్సంపదం విందదానన తత్ జ్ఞానదే దినేదినే ||

భా: సూర్యగ్రహణ సమయమున కురుక్షేత్రమందు పిండప్రదానము చేసిన గల్గెఫలము
జ్ఞానవాచితీర్థముచే ఏ దినమందిచ్చినను గల్గెను
తదా శ్లో: ఉపాస్య సంధ్యాం జ్ఞానదే యత్పాపం కాలలోపజమ్ |

క్షణేన తదపాశ్చత్య జ్ఞానవాన్ జాయతే ద్విజా ||

భా: జ్ఞానవాచి ఉదకముతో పంధ్యావందనము చేసినచో చిరకాల పండితమైన పాపము
ఒక్క క్షణములో పొగొట్టుకొని అట్టి ద్విజాడు జ్ఞానవంతుడగును
తదా - డాకిన్యాపిస్త్రుతమ్య (డాకిన్యాదులను గురించి)

శ్లో: సర్వే తే ప్రళయం యాన్తి శివతీర్థ జలోక్షణాత్ |
జ్ఞానదతీర్థ పానీయై స్థింగం యః ప్లావయే త్పుష్ప ||

భా: జ్ఞానవాచితీర్థముచే లింగమునకు అభిషేకము చేసి ఆ శివతీర్థజలమును
ప్రాక్షిందినచో డాకిన్యాదులన్నియు ఉపశమించును

శ్లో: సర్వతీర్థదత్తై స్తేన ద్రువం సంస్థాపితం భవేత్ |
జ్ఞానరూపో ౨ హమేవాత ద్రవమూర్తిం విధాయత ||

భా: జ్ఞానరూపుడైననేను ద్రవరూపమును ధరించి ఇవకు యుంటివి దీనిని
ప్రాక్షిండుకావినచో సర్వతీర్థములయందు స్నానము చేసిన ఫలము లభించును

శ్లో: జాడ్య విధ్వంసనం కుర్వాం కుర్వాం జ్ఞానోపదేశవమ్ |
యో ౨-ష్టమూర్తి ర్భవదేవ: పురాణే పరివర్తతే ||

తస్యైషో ౨ మృదుయామూర్తిర్ జ్ఞానదా జ్ఞానవాచికా ||

భా: ఈ జలరూపమున జాడ్యమును పొగొట్టి జ్ఞానోపదేశము చేయుదును
అష్టమూర్తియు మహాదేవుడగునైన నేను యీ జ్ఞానవాచి రూపమున జ్ఞానదాయిని
అందును

తదా:- శ్లో: జలశ్రీదాం నదా కుర్వాం జ్ఞానవాప్త్యాం సహోమయా |

యదంబుపాన మాత్రేణ జ్ఞానం జాయేత నిర్మలం ||

నేను జ్ఞానవాచియందు ఉమానహితుడనై జలశ్రీద చేయుచుందును అందుచే ఈ
జలమును పానము చేసినంతనే నిర్మలమైన జ్ఞానము గల్గెను

శ్లో: తత్త్వం శ్రీదన శ్చైవం యమ శ్రీతికరం మచాత్ |
అముష్మిన్ రాజవదన్ జాడ్యపృష్ఠలహారిరమ్ ||

భా॥ నా రాజగృహమందలి ఈ జలక్రీడన స్థానము నాకు మిక్కిలి ప్రీతికరమైనది అట్టి
ఈ జ్ఞానవాసి జాడ్యమును పొగొట్టునట్టి జలముతో నిండియున్నది
శివపూజ - వాసిజలం తు తత్రస్థం దేవదేవస్య సంనిధౌ ।

దర్శనాత్పురృవాత్సావాత్తత్ర ధర్మస్యసంభవః ॥

భా॥ దేవదేవుని సన్నిధియందుగల జ్ఞానవాసిని దర్శించినను ఆ జలమును స్పృశించినను
దానితో స్నానముచేసినను ధర్మము గల్గును

పాద్యే శ్లో॥ వాసి తత్రాస్తి నైదేహచిన్నయా దేవదక్షిణే ।

తదపాం సేవనా దేవ భాసతే బ్రహ్మకేవలమ్ ॥

భా॥ దేవాలయమునకు దక్షిణమున ఒకవాసి గలదు ఆ జలమును త్రాగినవారు
బ్రహ్మస్వరూపులగుదురు

వచనము దేవదేవా దక్షిణాదితీ దేవశబ్దో దేవాలయ పరస్త్వేన దేవాలయా దక్షిణ దిశితి వా
దేవస్య పశ్చిమాభిముఖతయా యథా శ్రుతేః బాధాత్ ॥

భా॥ ఇచ్చట దేవదేవుడు పశ్చిమాభిముఖుడై యుండుటచే దేవునకు దక్షిణమునగా
దేవాలయమునకు దక్షిణమున జ్ఞానవాసి గలదని భ్రహ్మచర్యవలెను

లైంగే శ్లో॥ దేవస్య దక్షిణే భాగే వాసి తిష్ఠతి శోభనా ।

తస్యా వైభవదకం వీత్యా పునర్దన్య ననిద్యతే ॥

భా॥ దేవాలయమునకు దక్షిణభాగమందు శోభాకరమగు జ్ఞానవాసియున్నది ఆ జలము
గ్రోలిన వారికి పునర్దన్య భయముండదు

శ్లో॥ వీతమాత్రేణ తనైవ ఉదకేన యశస్విని ।

త్రీణి లింగాని వర్ణవై హృదయే పురుషస్యతు ॥

భా॥ ఓ తీర్తి రూపిణీ! ఆ జలమును త్రాగినంతనే అట్టి నరుని హృదయమందు ము డు
లింగములు వృద్ధిపొందును

శ్లో॥ దండపాచీస్తు తత్రస్థో రక్షతే తత్థలం నదా ।

పశ్చిమం తీర మాసాద్య దేవదేవస్య శాసనాత్ ॥

భా॥ జ్ఞానవాసి పశ్చిమమున దండపాచీ దేవదేవుని యాజ్ఞచే పశ్చిమతీరమందుండి ఈ
జలమును రక్షించుచుండును

శ్లో॥ పూర్వేణ తారో దేవో జలం రక్షతి సర్వదా

నస్తే శ్రీతరే లైవ మహాలాంతు దక్షిణే

రక్షతే తత్థలం నిత్య మభాతానాం తు మోహనమ్ ॥

భా తూర్పువైపున తారకేశ్వరుడు రక్షించుచుండును ఉత్తరమున పందితేశ్వరుడు
దక్షిణమున మహాకాలేశ్వరుడును యుండి ఆ జలమును విత్తము
రక్షించుచుండురు భక్తిహిమలను మోహింప జేయుచుండురు
విష్ణుదువాన - శ్లో మమాసి సా వరాదేవీ తమ రాలోచనయా కుభా

అప్రాప్త్యా దుర్లభా దేనైర్భావనై రభ్యుతాత్మభిః :

భాః ఆ వరాదేవి వా యుక్త్యయు జలయానమై శుభవదమై యున్నది.
కృతాత్ములు గాని దేవతలకు మానవులకును అది అప్రాప్త్యము
శ్లో యై స్తు తత్ర జలం పీతం కృతార్థస్తేతు మానవాః ।

తేషాం తు తారకం జ్ఞానముత్పత్త్యతి న సంశయః :

భా॥ అచ్చట జలమును త్రాగగల్గిన మానవులకు తారకజ్ఞానము
లభించుననుటలో పందేహము లేదు

శ్లో వాపి అలీ వరః స్నాత్వా ధృష్టై నై దండవాయకమ్ ।

అవిముక్తం తతో ధృష్టై నైవల్యం లభతే క్షణాత్ :

(దేవస్య దక్షిణ ఇతి పూర్వవత్ కౌశ్యేయమ్)

భా జ్ఞానవాసి జలముందు ఏ వరుడైనను స్నానము చేసి దండపాతని దర్శించి,
ఏమ్మట అవిముక్తేశ్వరుని చూచినవారికి నైవల్యము క్షణములో లభించును.
(పూర్వము వలెనే దేవస్య దక్షిణ మనగా దేవాలయమునకు దక్షిణ దిశగా
గ్రహించవలెను.)

(28) అథ పంచవద వింశు మాధవయోగ్యహిమా -

కాశీఖండ ఏకోవప్తీతమే ౨ ధ్యాయే పంచవదోత్పత్తిః శ్లోయా

తథా - శ్లో ఏ తత్పంచవదం తీర్థం పంచవ్రహ్మత్వే పంజ్జతమే

యత్ర స్నాతో న భృష్టియాత్ శరీరం పాంచభౌతికమ్ :

భా ఈ పంచవద తీర్థము పంచవ్రహ్మత్వక పంజ్జతమని గ్రహించవలెను ఇచ్చట
స్నానము చేసిన వారు తిరిగి పాంచభౌతిక శరీరమును పొందురు.

తథా - శ్లో అదో ధర్మవదః పుణ్యం మిశ్రితో భూతపాచయా ।

యయా భూతాని పాపాని వర్మత్కీర్ణ కృతాత్మావా :

భా మొదట ధర్మవదము పుణ్యవ్రదమై భూతపాపతో తలయుచున్నది.
వర్మత్కీర్ణమృదావీణి యగుటచే వర్మపాపములు విధూతమగును

శ్లో తతో ౨ పి మిలితా ౨౨ నత్య కిరణా రవిజైధితా ।

యన్మాను వ్యరణాదేవ మహాయోగో ఉత్తకో ప్రతేతః

భా మామ్యునిమండి వచ్చిన కిరణావదితో అశ్శర కలియునుండును. ఆ ధూత పాపవాసువ్యరణము చేతనే మహాయోగముంజనుగును.

శ్లో॥ తతో భగీరథీ ప్రాప్తా తేవ దైలీసవా వహ ।

కిరణా ధూతపాపా చ పుణ్య తీర్థా వరవ్యతి ।

గంగాన యమునా జైవ వందనద్యః ప్రతీర్తితాః

భా అంతకు దిలీపుని అవ్యయమువకు చెందిన భగీరథునిచే తీసికొని రాబడిన గంగతో కలియును. ఇట్లు కిరణ ధూతపాప పుణ్యనదులగు వరవ్యతి గంగా యమునా ఇవి యుప్పి యును కలిసి వందనదులుగ కీర్తింపబడుచున్నవి.

శ్లో॥ అతః వందనదం వామ తీర్థం త్రైలోక్య విశ్రుతమ్ ।

యత్రాఽఽష్టకో వ గృహ్నియా ద్దేహం వా పాంచభౌతికమ్ ॥ (వామమవ్యః)

భా కాళీలో అడుగడుగున అనేక తీర్థములు గలవు కానీ అవియచ్చియును వందనదతీర్థము యొక్క కొట్టంకమువకు వరిగావు.

శ్లో॥ ప్రయోగే మామహాసే తు వమ్యకో ప్పాతవ్య యశ్చలమ్ ।

తత్శ్చలమ్ ప్పాద్ధివైశేవ కాళ్యాం వందనదే భ్రువమ్ ॥

భా మామహావమంతయు ప్రయోగతీర్థమందు విధివిధానముగ ప్పానము చేసిన లభించు ఫలము కాళీలో వందనదమందు ఒక్కదినము ప్పానము చేసినను విశ్వయముగ లభించును

శ్లో॥ ప్పాత్యా వందనదే తీర్థే కృత్యా చ పితృతర్పణమ్ ।

లిందుమాధవ మభ్యర్చ్య న భూయో జన్మభాకో భవేత్ ॥

భా వందనదమందు ప్పానము చేసి పితృదేవతలకు తర్పణమిచ్చి లిందుమాధవుని దర్శించి పూజించినవారికి తిరిగి జన్మముత్పట యుండదు

శ్లో॥ యావత్పూజ్యా పైలా దత్తాః పితృభ్యో జలతర్పణే ।

పుత్యో వందనదే తీర్థే తప్తాః ప్పాత్యావదాభిశే ॥

భా పూజ్యుడగు వందనద తీర్థమందు ఎన్ని మువ్వగింజలతో వితరులకు తర్పణమిచ్చి తప్తగాచిందురుో అన్ని పెంగ్తరములవరకు వానికి తర్పణము చేసినట్టి తప్త లభించును.

శ్లో॥ శ్రద్ధయా యో కృతం శ్రద్ధం తీర్థే వందనదే కుళే ।

త్రిపురీ పేతు - కాశీ ప్రకరణము

తేహిం పితామహ్ ముక్తా నానా యోనిగతా అని :

భా వంచనద తీర్థమందు పితృదేవతలకు శ్రద్ధతో శ్రాధమువిర్భవ హించినచో, నానా యోనులందు జన్మగల్గినను వారి పితరులందరు ముక్తి పొందుదురు.

తథా శ్లో తత్ర వంచనదే తీర్థే యత్కించి స్థీయతే నమః ।

కల్ప క్షయేఽపి న భవేత్తస్య వైజ్ఞాన్య పంక్షయః ॥

భా వంచనద తీర్థమందు ఏ కొంచెము బంగారమును (వ్రవ్యమును) దానము చేసినను దానిచే కల్ప క్షయమందును నశించవి పుణ్యరాశి లభించును.

తథా శ్లో ఇతిః పాంచనదైః పుష్టైః నానా సరిశోధితైః ।

మహాఫల సువాస్త్రితి స్సపయిత్యేష్ట దేవతానామ్ ॥

భా పుణ్యదాయకముగు వందవద తీర్థమును వస్త్రముతో వదకట్ట పంచనదీశ్వరువకు (ఇష్ట దేవతకు) అభిషేకము చేసినచో మహాఫలము లభించును.

తథా :- శ్లో రాజమాయాశ్వమేధాన భవేతాం స్వర్గపాదపము

అబ్రహ్మసూరీకా ద్యంద్యం ముక్తిస్త్వ పాంచనదాష్టశిః

(కృతీయపాదపవృష్టాస్వాగ్నేఽన్యయః)

భా రాజమాయ అశ్వమేధయగములు స్వర్గపాదపము లైనట్లే వంచనద తీర్థమందు చేసిన స్త్రిపము రెండు బ్రహ్మసూరియల కాలుము వరకు నిలుచునట్లే మహాఫలము విచ్ఛన్నము

తథా - శ్లో కృదే ధర్మవదం నామ శ్రేతాయాం ధూతపానకమ్ ।

ద్వావరే బిందుతీర్థంవ కలౌ వంచనదం పృథక్ ॥

భా కృతయగమున ధర్మవదమవి, శ్రేతాయగమున ధూతపానయవి ద్వావరముందు బిందు తీర్థమవి కలియగమున వంచనదమవి దీనికి ప్రసిద్ధిగల్గినది. (ఇత్యాదివిశేషవస్తుకమేఽద్వాయే)

తథా - శ్లో శ్రీ బిందు మాధవస్యేవ పాశ్చాత్ లక్ష్మీనతిః పయః ।

శ్రద్ధయా యం నమస్తుత్త్యే న విశేషభవేత్కచి ॥

భా సరాశ్వరుడు లక్ష్మీనతియనగు ఇచ్చటి బిందుమాధవస్యవకు భక్తితో నమస్కరించినవారికి మరల గర్భవానము ఉండదు.

శ్లో న దారిద్ర్య సువాస్త్రితి వ్యాధిని రాగి భూయతే ।

బిందు మాధవ భక్తో యస్తం యమోఽపి పవన్యతిః

భా బిందుమాధవ భక్తునకు దరిద్రము గలుగదు. అధి, వ్యాధులు తాదించవు. (అధి

ప్రకృతి పేతు - కాళీ ప్రకరణము

= మనోవ్యాధి, వ్యాధి = కారీరక రోగము) అభ్యవారికి యముడు కూడా నమస్కరించును.

శ్లో॥ ప్రణవాత్మా య ఏకోఽస్తి వాద విందు స్వరూపభృత్ ।

అమూర్తం యత్పరం బ్రహ్మ విందుమాధవ ఏవమః

భా॥ ప్రణవాత్మకమై వాదవిందు స్వరూపమై అమూర్తముగు పరబ్రహ్మమేది గలదో అదియే పాక్షాత్ విందుమాధవుడు

శ్లో॥ మానతే మమ వామ్నోఽశ్ర తిగ్ధే వంచనదే బిభౌ ।

అభిక్షేభ్యోఽపి భక్షేభ్యోః స్థితో ముక్తిం వదా దిశః ।

(ఇత్యాదిను అగ్నివిందువా వరేమ ప్రార్థితేమి విష్ణుః)

భా॥ ఓ లక్ష్మీపుతీ ! నా పేరుతో కుభప్రదమైన ఈ పంచనద తీర్థమందు భక్తులకును అభక్తులకును అనగా స్నానము చేసిన పర్యులకు ముక్తినిమ్ము అవి అగ్నివిందువైతే వరము కోరణదగ విష్ణునిట్లు వలెకెను

శ్లో॥ త్వనామ్నోఽర్ధేన మే వామ మయా నవా భవిష్యతి

విందు మాధవ ఇత్యాఖ్యా మమ జైలోక్య విభ్రుతాః ।

భా॥ వీ పేరులో పగము నా పేరుతో గలిసి విందుమాధవ యని యిచట వామ్నార్థికి ముల్లోకములందు ప్రసిద్ధికిచ్చిన వామమేర్పడును

శ్లో॥ కాశ్యాం భవిష్యతి ముచే! మచోపాశ్రిమి నాశివీ ।

యో మామృత నరా వృజ్ఞాః పృజ్ఞే వంచనదే ప్రాచే ।

వదా వమర్చయిష్యన్తి తేషాం పంసారభిః కుతః ॥ ఇత్యాదిః

భా॥ ముచీ / పృజ్ఞాన్తి ఈ పంచనదము మచోపాసనమూహములను గూడ వాళనము చేయువదియై కాశీయందుండును ఇందు ప్రియము చేసి వన్ను అర్చించినవారికి ఇక పంపార భయమెక్కడిది ?

శ్లో॥ విందుతీర్థ మిదం వామ తవ నామ్నా భవిష్యతి ॥ ఇతి చ॥

విందుమాధవ వామానం యో మామృత వమర్చయేత్ ।

విందుతీర్థ భృత స్నానో నిర్వాణం న హి విందతి ॥

భా॥ వీ పేరుతో గలిసి ఇది విందుతీర్థమని ప్రసిద్ధిపొందును విందుతీర్థమందు ప్రియము చేసినవారై విందుమాధవుడు నన్ను పూజించినవారు విశ్వయముగ నిర్వాణమును పొందును.

తథా శ్లో॥ పర్వదా యత్ర పర్వాణి దశమ్నాది దిన శ్రయమ్

తిష్ఠన్తి తీర్థవర్త్యాణి విశ్వైర్వర్త్య హేతవః ॥ (తథా శాస్త్రితే వశేమః)

భా॥ దశమిమండి మూడురోజులవరకు శాము నిర్మలత్వము పొందుటకై వసన్త పూజ

అస్థిలీ సేతు కాళీ ప్రకరణము

తీర్థములు విశేషముగ కార్తీకమందు వచ్చియుండును

శ్లో॥ అష్టేశం కార్తీకప్యాః తత్ర యోః సఫలీకృతమ్

జవహోమార్చనాదానైః కృతకృత్యా వై నివహి

భా॥ కార్తీకమానమందు ఒక్కరోజైనను ఇచ్చట స్నానము చేసి

జవహోమదానార్చనములచే నివరు కృతకృత్యులగుదురో వారి సమ్యవలమగును

తథా శ్లో॥ యో ర్నవంవనదే స్నాతం కార్తకే పావహరిణి

తే ఒద్యాపి గర్భే తిష్ఠన్తి పునస్తే గర్భవాసిన్

భా॥ పావహరిణి యగు వంచనదమందు కార్తీకమానమందైనను స్నానము చేయని

వారు గర్భవానులై తిరిగి తిరిగి మాతృగర్భమున ప్రవేశించుచుండురు

తథా శ్లో॥ శతం సమా తవస్తప్త్యా కృతే యుక్త్యావ్యతే ఫలమ్

తత్కార్తకే వంచనదే సకృత్ స్నానేన లభ్యతే

భా॥ కృతయుగమందు నూరు వంచత్వరములు కరిసి తవస్సృచేసిన లభించు ఫలము

కార్తీకమానమందు వంచనదతీర్థమందు సకృత్తుగ స్నానము చేసినను లభించును

శ్లో॥ ఇష్టాపూర్తేమ ధర్మేమ యావజ్జన్మ కృతేమ యత్

అన్యత్ర స్వాత్ ఫలం తత్ స్వాత్ షార్దో ధర్మనదాఫలాత్

భా॥ యావజ్జన్మము ఇష్టా పూర్తములు మొదలగు ధర్మములు అన్యత్ర చేసినచో

గల్గు ఫలము శక్తిమంతమగు ధర్మనద స్నానముచే గల్గును

శ్లో॥ గో భూ తిల హిరణ్యాశ్వవా పోన్న స్రగో విభూషణమ్

యత్కించిత మిందు తీర్థే ఒత్ర దత్త్యా ఒక్షయ్య మవాప్నుయాత్

భా॥ బిందు తీర్థమందు గో భూ తిల హిరణ్య ఆహ్వ వస్త్ర అన్న మాల్యాది విభూషణ

ములను దానము చేసినచో అక్షయ ఫలము లభించును

శ్లో॥ ఏకా మప్యానంతిం దత్త్యా సమిధేఒ గ్నా విధానతః

పుణ్యే ధర్మనదే తీర్థే శోటి హరామ ఫలం లభేత్

భా॥ ధర్మనద తీర్థమందు ఒక్కసారిఘనను అగ్నియందు సమిధలతో హోమము చేసినచో

శోటి హోమ ఫలము గల్గును (ఇత్యాది)

శ్లో॥ కార్తీకే బిందు తీర్థే యో బ్రహ్మచర్యపరాయణః

స్నాన్యత్కమదితే భానో భానుజాత్యన్య ధీః కుతః

భా॥ కార్తీక మానమందు బ్రహ్మచర్యదీక్షితుడై మర్యాదయమునకు పూర్వమే స్నానము

చేసిన వారికి యముని వలన భయముండదు (కార్తీక వ్రతమును గురించి

త్రిస్తలి సేతు కాళీ ప్రకరణము

అరువదియవఁబాధ్యాయ మందు చూడనగును)

తదా శ్లో॥ యం వంచయతి పాపాసు మానర్థం తీర్థనాయకః॥

తమేకమజ్ఞనాదూర్థ త్యజిత్యుంచనదే ధ్రువమ్ ॥

భా॥ తీర్థ నాయకమగు ప్రయాగకూడ ఒక వంశపుర కాలములో పాపుల స్నానాదులచే తనకు సంక్రమించిన పాపనమూహమునంతను వంచనదమందొక్కసారి స్నానము చేచినంతనే సోగొట్టుకొనును

వచనము. అర్ధ యద్యపి ప్రయాగస్య యథా శ్రుత పాపనాః కాళీ ప్రవేశాదేవ సంభాష్యతే పాపవాపనా తు ఫలబలకల్ప్యా ప్రయాగస్య పాపప్రవృత్తి రూప ఫలాభావా న్ను కల్పయింతుం శక్త్యా । న చ ప్రాణీనాం పాపం ప్రయాగే సంకమతి కింతు తేన వాక్యతే వ చ తస్య మజ్ఞన సంభవః ప్రయాగాభిమాని దేవతా యాస్త్యుభ్యంభవేఒపి వా న తస్య మజ్ఞనా త్పాపనాశ సంభవో మనుష్యాదికారిత్వా ద్వాస్త్యస్య తథాపి శాస్త్రదృష్ట విరోధా త్ర్యుజావతివసాత్థనవా దినదర్శవాదతయా స్వాధ్యే తాత్పర్యా భావాన్తు కల్పిర్హవనేతః ॥

భా॥ ఇచ్చట ప్రయాగకు పాపనాశకమను ప్రసిద్ధి కాళీ ప్రవేశమును బట్టియేయని భావించుటబడచున్నది న లబలము వలన పాపనానన మాత్రము గర్హించుకొనవలసియున్నది పాపప్రవృత్తిరూపలా భావము ప్రయాగకు కల్పించుటకు వీలులేదు ప్రయాగయందు ప్రాణుల పాపము సంక్రమించదు గాని దానిచే నశించజేయబడును ఏమనగా ప్రయాగ స్నానము చేయుట వలన పాపము సంభవించదు ప్రయాగాభిమానియైన దేవతకు ఒక నేత అది సంభవించినను దేవతకు సంక్రమించిన పాపము స్వకీయమగు తీర్థస్నానముచే పాపనాశము సంభవించదు అట్టి స్నానమును శాస్త్రము మనుష్యులకు మాత్రమే విధించుటచేత అట్లైనను శాస్త్రదృష్టయందు విరోధము కల్పించినచో ప్రజావతివసాత్థనము చేసి నట్లుగ అర్థవాదము కొరకు అనగా ప్రచోదనము కొరకు స్వార్థము నందు తాత్పర్యము వర్ణననించకపోవుటచే ఏ మాత్రము దోషము లేదు

శ్లో॥ ప్రయాగశ్చాపి తీర్థస్థః పర్యతీర్థార్హతం మలమ్ ॥

మహాఘనాం మహాఘంభ హరీత్యాంభ నదాభులాత్(ఇత్యాది వచనేచ్చ్యేష్యేనైవ గతిః)
భా॥ తీర్థ రాజమగు ప్రయాగ కూడ పర్యతీర్థములు తన యందు వదిలిన మలమును మహాపాపుల యొక్క మహా పాపములను గూడ వంచనది సేనన బలము వలన హరించజేసి కొనును (ఇటువంటి వచనముల యందు గూడ పై రీతిగా అన్వయించు కొనవలెను)

శ్లో॥ నారాజస్యాం వంచనదే త్ర్యహం పితౄణాం పితౄణాం పితౄణాం ॥

త్రిఫలి పేతు - కాశీ ప్రకరణము

అమీ తే పుణ్యవపుషః పుణ్యభాతో ౨.తి విర్బలాః ||

భాః కార్తమానమందు వారణాసి యందలి పంచనద తీర్థమందు మూడుదినములు స్నానము చేసిన వారు పుణ్యదేహులు పుణ్య భాగులు అతి నిర్మలులు అగుదురు వచనము -ఇత్యాదీని శ్రద్ధాపరాధ్యుని వచనాని కార్తకస్నాన విధిం మానకృత్యేషు వక్ష్యామః ఇతి పంచనద మహిమా ।

భాః ఇటువంటి మూడురోజులు అనినట్లు చెప్పిన వచనములు కార్తక స్నాన విధి యందు వెల యంతయు చేయవలసిన విధులలో చెప్పుటకును ఇది పంచనద మహిమ (27) అథ గభస్తేశాదయః లింగపురాణే (గభస్తేశ్వరుడు మొదలైనవారు)

శ్లో || సరః పంచనదే స్మిత్వా ద్భుష్టా లింగం గభస్తేనః ।

అవస్తపం మాద్భృతి యత యతా రిజాయతే ||

భాః పంచనదమందు స్నానము చేసి గభస్తేశ్వరుని దర్శించిన వరుడు ఎప్పుడెచ్చట జన్మించినను అనంత ఫలమును పొందుచుండును

కాశీఖండే రవిం ప్రతి శివః (కాశీ ఖండమందు మార్కండేయ శివుని వచనము)

శ్లో || త్వయా ప్రతిఫితం లింగం గభస్తేశ్వర సంజ్ఞితమ్ ।

సేవతం వర్ష భావేన వర్షసిద్ధి సమర్పితమ్ ||

భాః విదే ప్రతిస్థించబడిన ఈ లింగము గభస్తేశ్వర వామము గలదియై వర్ష భావముతో తపమ పేవించు వారికి వర్ష సిద్ధులు గల్గించునట్టిదియగును

శ్లో || అర్చయిత్వా గభస్తేశం స్మిత్వా పంచనదే సరః ।

న జాతు జాయతే మాతుర్ధరే దూత కల్పమః ||

భాః పంచనదమందు స్నానము చేసి గభస్తేశ్వరుని పూజించిన వరుడు విరూత కల్పములై ఎచ్చటికిని మౌక్తి గర్భమును ప్రవేశించడు

లైంగే - శ్లో || అన్యదాయతనం దేవి । వారాణస్యాం విముక్తిదమ్ ।

గభస్తేశ్వర వామానం లింగం వత్సామృతం ఫలమ్ ||

భాః ఓ దేవి ! వారాణసి యందు మరియొక ఆయతనము గలదు అది ముక్తి స్రదమై గభస్తేశ్వర వామముతో పశుమాధి ముఖముగనున్నది

శ్లో || సూర్యణ స్థావితం భద్రః మమ భక్తి వరణ వై ।

తిం ద్భుష్టా మానవో దేవి । బాసాం లోక మాన్యుయాత్ ||

భాః వా యందలి భక్తి పరత్వముచే ఆలింగము మార్కువచే స్థాపించబడినది దానిని దర్శించిన మానవుడు ఈశ్వర లోకమును పొందును

తథా మంగళ గౌరించక్రకృత్య - (పిదప మంగళ గౌరిమధ్యశింది)

శ్లో॥ యవ త్యాం పూజయివ్యప్తి తస్మిన్మనోన స్థితో హ్యహమ్ ।

తేషాం త్వం వివిధాశ్శకా స్సం ప్రదానస్యి మానదే ॥

బా॥ ఓ మానిని ! ఎవరు నిన్ను పూజించుచుందురో ఆ స్థానమందే నేనును ఉపస్థితుడనై యుండును వారికందరికిని నీవు వివిధ లోకములను ప్రదానము చేయు చుండువు

శ్లో॥ జాగరం యే ప్రకుర్యప్తి తచ్చాగ్రే దీపధారణః ।

తేషాం త్వమక్షయాశ్శకా న్యతదివ్యస్యి లామిని ॥

హ॥ నీ యెదుట దీపధారులై ఎవరు జాగరణము చేయుదురో వారికి నీవు అక్షయ లోకములను గల్గించుచుండువు

తదా-శ్లో॥ త్వా ముద్ధిశ్య తు యో దేవి బ్రాహ్మణాన్బ్రాహ్మణీం నహ ।

భోజయిష్యతి దేవేశీ తస్య పుణ్య ఫలం భృణు ॥

బా॥ ఓ దేవీ ! నిన్ను ఉద్దేశించి ఎవరు బ్రాహ్మణ దంపతులకు భోజనము పెట్టుదురో దాని యొక్క పుణ్య ఫలము వినుము

శ్లో॥ తవ లోకే పవీత్యల్ప మిహైవాఽఽ గవ్యతే పువః ।

నరో వా యదివా వారీ పర్యభోగ నమస్యితా ॥

బా॥ గౌరీ లోకమందు ఒక కల్పము నివసింది ఆ చిదవ తిరిగి ఇక్కడనే పుట్టి ఆ కరుడు గాని నారి గాని పర్య భోగములను గల్గియుండురు

శ్లో॥ ధనధాన్య నమాయుక్తై జాయేతే చ మహాతులై ॥ఇత్యాది॥

బ్రాహ్మణీ సహిత బ్రాహ్మణ భోజనం దంపతి భోజనమ్ ॥

బా॥ అట్టివారు ధనధాన్య సమృద్ధితో గూడిన ఉత్తమ కులములో జన్మింతురు బ్రాహ్మణీ సహిత భోజనమనగా దంపతి భోజనము

కాశీఖండే -శ్లో॥ ఏషా ఽస్తి మంగళా గౌరీ కాశ్యాం పరమ మంగళమ్ ।

యత్రప్రసాదా దవాప్నోతి పరేఽత్ర వ పరతవ ॥

(మంగళాష్టక స్తోత్రం చైకోన పంచాశీ ఽధ్యాయ శ్లోయమ్)

దా॥ కాశీ యందరి ఈ మంగళా గౌరీ మిక్కిలి మంగళ ప్రదమైనది ఆమెయనుగ్రహముచే ఇచ్చటను పరలోకమందును నెరుదు శుభ వరంపరలను పొందును (దీనికి సంబంధించిన మంగళాష్టక స్తోత్రము 48 వ అధ్యాయమున చూడనగును)

తదా-శ్లో॥ పశ్యాత్ ౧ పి పరపర్యవృత్తం స్సాధ్యా వంశవదే ప్రాదే ।

పమర్త్య మంగళాం గౌరీం పుత్రం జనయతి భ్రువమ్ ॥

బా॥ కైలాస గ్రామమును ఒక వంశభృతము నియమముగ చందనదస్తాదమందు గ్నానము చేసి మంగళా దేవిని అర్చించినచో ఆమెకు పుత్రవంశానము గల్గును

శ్లో॥ తత్త వైమంబికా పీఠే పర్యమందళామయిని ।

ఉపనందనము తీర్థం భక్తైః పంకజరాయామ్యహమ్

భా॥ పంకజరాయామ్యహమ్ సమీపమున మంగళాపీఠమందు పర్యమంగళరాయనిని
ఏమి కుండగా నేనా భక్తులను తరింపజేయును.

తథా - దక్షం వ్రతీ భవః - దక్షుని గూర్చి తాత్పర్య వచనము)

శ్లో॥ యత్తయో ధ్యాపితం లింగ మేతద్భక్త్యుభయధమ్ ।

అన్య పంపేనా త్పుంసా మనసాః సేవనకమ్ ॥

క్షమిచ్చ్యే ౩-పం ప పంపేనాస్త్ర స్వాత్మజ్ఞానమదం జనైః ॥

భా॥ దక్ష ప్రజాపతి! ఏదే స్థాపించబడిన ఈ లింగము దక్షిత్వరము అను
పేరుగలదియగును దీనిని సేవించినవారి యొక్క అవరాధనపూర్వమైనను నేను
క్షమించెదను పంపేనాము లేదు. గనుక ఈ లింగము ఇసులందరిదే పూజింపదగినది.
తథా శ్లో॥ అగ్నిశ్చంద్ర భక్త్యాం వ భయం విద్యుదగ్నిజమ్ ।

అగ్నిమంద్యభయం నైవ వాతాలమరణం క్షయితే

భా॥ అగ్నిశ్చరలింగమును పూజించు భక్తులకు విద్యుత్తులకే అగ్నిమలన ఎట్టి భయము
ఉండదు. అట్టివారికి లాగ్నిమాంద్యము అకాలమరణము ఎప్పుడొకటి యుండవు.

శ్లో॥ అగ్నిశ్చరం సమభ్యర్చ్య కాశ్చాం పర్యవమృతమ్ ।

అన్యత్రాపి మృతే దైవా దగ్నిలోకే మహీయతే

భా॥ కాశీయందు పర్య సమృద్ధిప్రదముగు అగ్నిశ్చరలింగమును అర్చించినవారు
దైవవశమున అన్యత్ర మరణించినను అట్టివారు అగ్నిలోకమున నమస్తే
భోగములననుభవించును

శ్లో॥ తతః కాశీం సమాపాద్య కల్పాన్తే మోక్ష మార్జునాత్ ।

ఏతేశ్వర్య పూర్వేణ దంభాయా పశ్యమే తతే ॥

అగ్నిశ్చరం సమాపాద్య ఏతలోకే వసన్మరే ॥

భా॥ తరువాత కల్పాంతమున తిరిగి కాశీయందు అన్నింటి మోక్షమును పొందును
ఏతేశ్వర లింగమునకు తూర్పున, గంగయొక్క పశ్చిమతీరమున గల అగ్నిశ్చరలి
సేవించిన వరుడు ఏతలోకమున చిరకాలము నివసించును.

అథ ఏతేః :- బ్రహ్మసైవతే :- శ్లో॥ ఏతేశ్వరం సుహరింధం చతుర్భుజం ఫలదమ్

పర్యవమృతం పూజామతఃకల్పాన్త వాచమ్ ॥

భా॥ ఏతేశ్వర సుహరింగము చతుర్భుజ ఫలదము. పర్యవమృతము. తనను సేవించే
మానవులకు గలుగు అశుభములను అప్పటిని వాచము చేయును.

కాశీనంద - శ్రీ: సిద్ధి: మంపేవితం లింగం వర్ష సిద్ధికరం వరమే

దర్శనాత్ పూర్వాద్యన్య మనో నిర్వృణ్ణాత్ భవేత్ :

భా: సిద్ధులచే పెంపెచటది వర్షసిద్ధికరముగు ఈ వరములింగమును దర్శించినవారికి
స్వస్థులైనవారికిని మనో నిర్వృణ్ణము

శ్రీ: పాంచముడై మనోపీత సిద్ధిదే వర్షణస్తుమ :

యత సా వికటా దేవీ ప్రసిద్ధా సిద్ధుచిహ్నా

భా: పాంచముడై మనోపీతమున వర్ష ప్రాణులకు సిద్ధివి గల్గించు పెద్దరూపిణియగు
వికటాదేవి ప్రసిద్ధి పొందియున్నది

శ్రీ: తిలాంతరాని నో కాశ్యా భూమిర్నిల వివా క్యచిత్ :

వరం వీరేశ వపుతం న లింగం త్యాకు సిద్ధిదమ :

భా: కాశీయందు మన్వగింజయంత ఎడముగల్గిన భూమియైనను లింగము లేకుండ
ఎచ్చటను యుండదు గాని శీఘ్ర సిద్ధిదాయకముగు వీరేశలింగవద్యకమైనది
మరియుకటలేదు

శ్రీ: ధర్మదం మోక్షదం నన్యైక కామదం సుఖదం తథా

యథా వీరేశ్వరం లింగం కాశ్యాం నావ్యక్తతా భువమే

భా: కాశీయందలి వీరేశ్వరలింగము ధర్మవదము మరియు మోక్షదాయకమైనది నన్యైక
దీక్షిచి కౌరికలమ తీర్చునట్టిది. అట్లే వర్షసుఖప్రదమైనది. దానితో నమానమైనది
మరియుకటలేదు అనుట ఎక్కయము

శ్రీ: అనంతభాగ్యా సహస్రాల సిద్ధా సిద్ధిమహా... గతా :

సిద్ధలింగమిదం భాగం తస్మాత్వీరేశ్వరం వరమే

భా: అనంతభాగ్యులగు వేలకొలది సిద్ధులు ఇచ్చటకు వచ్చి సిద్ధి పొందివారు. అందుచే
ఇది సిద్ధలింగముచి ప్రఖ్యాతి గాదినది

బైంగే- శ్రీ: వస్త్రేశ్వరవ్యూహార్జుణ లింగం వీరేశ్వరం భువమే

లభేద్వైర్యాధరం లోకం తస్య లింగస్య దర్శనాత్

భా: వస్త్రేశ్వరలింగమునకు తూర్పుగ ఈ వీరేశ్వర కుటలింగమున్నది. ఈ లింగమును
దర్శించినవారికి విద్యాధరలోకనివాసము లభించును

తథా - శ్రీ: పాంచముడై మనోపీత యో వీరేశ్వరనవహే

జేమిం వరమ నిర్వాణం కాలే నాల్సిన జాయతే :

భా: పాంచముడై మనోపీతమందున్న ఈ వీరేశ్వరలింగమును భక్తితో సేవించినవారు
అనంతకాలములోనే వరము నిర్వాణమును పొందుదురు.

శ్లో॥ పరతీర్థే వరః పూజ్యా పరేశం పరిపూజ్యవః ।

తీర్థేష్వతేమ వర్జ్యమ పూజో భవతి నాన్యథా

భా॥ పరేశ్వర తీర్థమున పూజనము చేసి పరేశ్వర లింగమును పూజించినవాడు
పర్వతీర్థములందును పూజనము చేసినట్లువాడగును.

శ్లో॥ యస్తు పరేశ్వరం లింగం సత్త మభ్యర్చ్య యన్యతి ।

తేన త్రైకోటి సంఖ్యాని లింగాని హర్షితాన్తైః ॥

భా॥ పరేశ్వర లింగమును రాత్రియందు పూజించిన వానికి ఇవట మూడుకోట్ల
లింగములను పూజించినట్లే ఫలము గల్గును

శ్లో॥ ఏకాప్యహంభిం దత్త్వా పరేశ్వర మమానతః ।

కోటిహోమఫలం సమ్యక్ వాత్రకార్యానిదారణా

భా॥ పరేశ్వర సమీపమున ఒక్కసారియైనను హోమము చేసిన వానికి కోటిహోమఫలము
గల్గును ఇందు సంశయము లేదు

శ్లో॥ అస్యేకం యో మహారుద్రం జపేద్దరేశ్వర సంవిధౌ

జానయేద్వా భవత్తప్త కోటిరుద్ర ఫలం భ్రువమ్ ॥

భా॥ పరేశ్వర సన్నిధిని ఒక్కసారి మహారుద్రమును వినిపించినను మరియొకరిచే
జపింపచేసినను కోటిరుద్రజప ఫలము విశ్వయముగ గల్గును

శ్లో॥ ప్రతీత్పరాది పరేశో యత్పూజనం ప్రతితిః పుణిః॥

తత్కోటి గుణ సంఖ్యాకం భవత్సేవ స సంశయః ॥ (ఇత్యాదికాశీఖండే శ్రయపీఠికమేతి
ధ్యాయే)

భా॥ పరేశ్వర సన్నిధిని ప్రత దీక్ష గల్గివారాచే ప్రకోద్ధావనము చేయబడినచో అది
కోటిగుణముగ ఫలితమునిచ్చును (ఇత్యాదిగ కాశీఖండము 83వ అధ్యాయమున
ఉన్నది)

తథా - శ్లో॥ సంపముద్రా సుహాసరే వికటావామ మాతృజా

యస్యాః సంపేనవాత్ పూజాం విర్యాభిశ్చ రథారతః ॥

భా॥ సంపముద్రా సుహాసరముందలి వికటాదేవియను పేరుగల మాతృకను సేవించిన
వరులకు విర్యా అశ్రీ సమీపముననే లభించును

శ్లో॥ వర్జ్యత్ర తుభ ఇన్దియాం కాక్యాం ముక్తిః వదే వదే ।

తథాపి స వైషం హి తత్పరం పర్య సిద్ధిశ్శృత్ ॥

భా॥ తుభజములైనవారికి కాశీయందు అడుగుడుగునా (పర్వత) ముక్తి లభించును

ప్రెస్టరీ పేతు - కాళీ సేతరణము

అయినను పర్వపిద్ధి ప్రదమగు ఈ పీతమన లభించు ముక్తి విశిష్టమైనదియగును.
బ్రహ్మసూత్ర - గ్లో వంపములే మహావీర విరేక్షర నమినతా ।

వికటాఖ్య మహాదేవీ పూజియో పాతేష్టుఖి ॥

ఖా వంపముల మహావీరమందు వీరేశ్వరునకు పరీచమనగల వికటానామము
గల వికటాదేవి హితకాంక్షులగు వారికందరుకును పేరించదగినది.

లైండి - పరిశ్చన్నేశ్వరం ప్రశ్నశ్చ -

గ్లో యత విధో మహాత్మానై పరిశ్చన్నో మహాబలా ।

తం భుష్త్వి మామో దేవి । యద్రవ్యే వదమాష్ట్రయాత్మ

ఖా ఓదేవీ మహాలవంతురును మహాత్మురునగు పరిశ్చన్నేశ్వరుడు ఎన్నటి
స్థితుడై యున్నాడో అచట ఆయనను దర్శించిన మహాత్ముడు యద్రవ్యమును పొందును
గ్లో పూర్వమఖం ఈ తల్లింగం వ్యర్థశివ్యప్రదాయకమ్ ।

మోక్షేశ్వరం వ తల్లెన వ్యర్థేశ్వర మతా వరమో

ఖా తుర్ము ముఖముగానున్న ఆ లింగము వ్యర్థలోకము విచ్చునట్టిది. దాని ప్రశ్ననే
మోక్షేశ్వరము వ్యర్థేశ్వరమును అన్నది.

గ్లో ఏకా భుష్త్వి మరేకాని వ్యర్థం మోక్షం వస్తతా

వామేశ్వర వామానం తయోగ్గోక్షరతా తథమో

ఖా ఓ దేవీ! ఆ ఉభయలింగములను దర్శించినవారు వ్యర్థమును మోక్షమును
పొందుదురు. కుభకదముగు వామేశ్వర లింగము వానికి ఉత్తరముగ మన్నది.

ప్రొందే - గ్లోచక్రేశ్వరం విమర్శర్థే యద్యచ్ఛ్రాపి సంస్థితా ।

అమృతవహం భిక్తా దిమలోక మవాహ్మతి ॥

ఖా ఆ ప్రశ్ననే గల చక్రేశ్వర లింగమును పూజించినవారు పావపటలమును
భేదించుకొని పామలోకమును పొందును.

గ్లో కల చక్రేశ్వర మహియా నా భాక్తి రిహవ్యతా ।

సిద్ధయోగేశ్వర పీత మతత పాదక సిద్ధిదమో

ఖా కలియుగమున ఆధ్యాత్మలైవారినే చక్రేశ్వర మహిమ భావించరానిది. ఈ
సిద్ధయోగేశ్వర పీతము పాదకులకు సిద్ధిదాయకమైనది.

గ్లో మోక్షం వియతానో భ్యామ్యవ్యక్తేశ్వర మహా ।

పంజేశ్వరాభవాయతా వ్యధావృక్షతి తో ఒల్లగావో ॥

ఖా ఇట్లులే పశ్యేశ్వరీ దేవి ఆరువెలలు వియతానోలై పేరించిన వారు
చక్రేశ్వరాభవ కారకు నుద్ధేది పద్మలమ తన ఎదుట దర్శించగల్గును.

శ్లో॥ నిధ యోగిశ్వరీ సాక్షాద్యరదాతస్య తాయతః

వంతి వీరా ద్యుచ్చస్థేన ౬౬ తునిధిదమ్ ॥

భా॥ అట్టివానికి నిధేశ్వరీ సాక్షాత్కరించి వరదాయిని అగును ఈ భూమియందు సాధకుల పిద్ధి కొరకు ఇవేక పీఠములున్నప్పటికిని ఇది విశిష్టమైనదియై శిష్యునిధికరమై భూలోకమున ప్రసిద్ధిగనినది

శ్లో॥ యత్ర చక్రేశ్వరం లింగం త్వయేదం స్థాపితం శశినః ।

ఇదమేవ హి తత్పర మధ్యక్ష మత్యతాత్మకమ్ ॥

భా॥ ఓ చక్రై ! నీ చేత స్థాపించబడిన ఈ చక్రేశ్వరలింగము పాపాత్ములకు దధుమీయముగాదు

బ్రహ్మవైవర్తే - శ్లో॥ చక్రేశ్వరం చక్రకాంతి మత్సినిభ మనామయమ్ ।

అశ్వానద్వాంత శమనం దృష్టం కాశ్యాం చిదాత్మకమ్ ॥

భా॥ కాశీయందు చిదాత్మకమై చంద్రకాంతమతేవంటి కాంతి గలిగి నదియు లలోగ్యదాయకమైనదియు అశ్వానమను దీకటిని పొగొట్టునదియునగు చక్రేశ్వరలింగము తప్పక దర్శింపదగినది

తథా - శ్లో॥ బృహస్పతిశ్వరం లింగం మయా గోవ్యం తలో యుగే ।

అప్య నందభూనాదేవసతిభా ప్రతిలభ్యతే ॥

భా॥ కలియుగమందలి భక్తుల కొరకు బృహస్పతిశ్వరలింగము వాచే ప్రతిష్ఠించబడినది దీనిని దర్శించినంత మాత్రమున అపామాన్యమగు స్రుతిభ లభించును

శ్లో॥ చక్రేశ్వరా ధర్మిణో విరేశాన్నైర్మితే స్థితమ్ ।

అరాధ్య ధిషణీశం నై గురులోకం మహీయతే ॥

భా॥ చక్రేశ్వరునకు ధక్షిణముగను పీఠేశ్వరునికు నైఋతిమూలయందును ఉన్నట్టి బృహస్పతిశ్వరుని ఆరాధించిన వారికి గురులోక ప్రాప్తి గల్గును

తథా- శ్లో॥ చక్రేశ్వరా త్యార్యభాగే దృష్ట్వాలింగం బుధేశ్వరమ్ ।

న బుద్ధ్యా హీయతే ఇష్ట రస్త రాల్లెపిశాతుచితే ॥

భా॥ చంద్రేశ్వరునకు తూర్పునయున్నట్టి బుధేశ్వరుని దర్శించిన వారికి అంత్య కాలమున సైతము ఎన్నటికిని బుద్ధి క్షీణత గలుగదు

(కలబలాశ్వుతరేశ్వరుని ఉత్తరముగ అంగారేశ్వరుని దర్శింపవలెను)

తథా- శ్లో॥ స్వర్గద్వారే విశేయర్యే విగాహ్య మేతే శర్ధికామ్ ।

తేషాం విధూత పాపానాం ర్యాపి స్వర్గో వ దూరతః ॥

శ్రీనిధి పేతు - కాశీ ప్రకరణము

బా॥ మణికర్ణిక యందు స్థానము చేసి వ్యర్థద్వారమును చేరి విధూత కల్మసులైన వారికి వ్యర్థమంత మౌళమును దూరము గాదు

శ్లో॥ వ్యర్థద్వార వ్యర్థభూరేషా మోక్ష భూమి మణికర్ణికామ్ ।

వ్యర్థావవర్ణాపత్రైవ నోపరిష్ఠాన్తు దావ్యభాః ॥

బా॥ ఈ వ్యర్థ ద్వారము వ్యర్థ భూమి మణికర్ణికయే మోక్ష భూమి ఇట్లు

స్వరావవర్ణములు రెండును ఇట్లుండనే యున్నవి శూన్యభాగమునగాని

అధాభాగమునగాని అవిలేవు

శ్లో॥ దత్తా దానాన్యవేశాని విగాహ్యమణికర్ణికామ్ ।

వ్యర్థద్వారం ప్రవిష్ఠాయే న తే నిరయగామినః॥

బా॥ మణికర్ణికయందు స్థానము చేసి అనేకదానములు చేసి వ్యర్థద్వారమును

ప్రవేశించినవారు ఎవ్వరికిని నరకమునకు పోరు

అథా శ్లో॥ వితతదేవరహస్యం తే వారాణస్యా ఉదీర్యతే ।

ఉత్తేషైకాంగులిం తద్యం శ్రేష్ఠతామణికర్ణికామ్ ।

బా॥ వారాణసయందు శూన్యభావంబునై (అనగా నిశ్చయముగ) ఒకరహస్యమును

ఁబోయినప్పుడు ఇదియే మనగా మణికర్ణికయే పరమశ్రేష్ఠమైనది

అథా శ్లో॥ విశ్రాంతి మహాదానాస్తయేన పరపుంగవః ।

పంచమే వయసి ప్రాప్తా యైరేషామణికర్ణికామ్ (ఇత్యాద్యైకపక్షితమేవ ద్భూయే)

బా॥ ఓ పంచమగవా వివిధదానములు చేసినవారికి పరమకాలమందు

మణికర్ణికయే ఏకైక ఆశ్రయము (అని 61వ అధ్యాయమున చెప్పబడినది)

తదా - శ్లో॥ పైకర్ణికామసి గాయత్రిం నృప్రాప్యమణికర్ణికామ్ ।

అభేదయుత గాయత్రి జపవన్యఫలం మృత్యుమ్ ॥

~ మణికర్ణికకు పేరించి ఒక్కసారియైనను శ్రద్ధగ గాయత్రిని జపించినచో అది

~ శ్రద్ధ దేవతల సంఖ్యగల గాయత్రిజపమునకు సమానఫలమువిద్యుదు

శ్లో॥ ఏకామప్యావంతిం ప్రాశ్నో దత్త్యవమణికర్ణికామ్ ।

యావత్తేవాగ్నిహోత్రస్య లభే దవికలం ఫలమ్ ॥

~ మణి కర్ణిక సమానమున ఒక్కసారియైనను హోమముచేసినవానికి

~ అంత పవిత్రంకమగ్నిహోత్రము చేసిన ఫలముగల్గినను

~ తదా శ్లో॥ మణికర్ణికం కృతస్మాన మణికర్ణిక ఏక్షదాత్ ।

అని జరలే వాసే వనతిం వ లభేన్నరమ్ ॥

భా మణికర్ణికయందు స్నానము చేసి మణికర్ణిక్కురుని దర్శించినవారికి తిరిగి జననజలరకయనముండదు

తథా- శ్లోబ్రహ్మనాశం వరంతీర్థం త్రిమలోకేషు పునఃతమః

తత్సంగమే వరః పూర్వ కౌటిజవృషణం లభేత్

భా ముల్లోకములందును స్రవస్థిజెందిన బ్రహ్మనాశము అను వరమత్థము గలదు దాని సంగమమందు స్నానము చేసినవారికి కౌటి జన్మలఫలము లభించును

శ్లో బ్రహ్మనాశో వతేద్యహమపి కీకన మృతశశమః

బ్రహ్మాండమండపాస్త్ర స్తే న విశ్వైకదాననః

భా బ్రహ్మనాశమందు తన ఎముక ఒక్కటి యైనను వడియుండినచో అట్టివాడు తిరిగి బ్రహ్మాండమండలమందు (అనగా జనన మరణరూపమగు సంసారచక్రమందు) మరల ప్రవేశించదు

తథా- శ్లోనైవానతిర్థం విఖ్యాతం తతోపి భుభదం స్మరమః

సోమేశ్వరస్య పురతస్తత స్సౌత న గర్భభాకః

భా సోమేశ్వరునికి ఎదుటగల సైఖానతిర్థము మానవులకు శుభదాయకమని మిక్కిలి ప్రసిద్ధివందినది. అందు స్నానము చేసినవారు తిరిగి గర్భవాసమును పొందరు

శ్లో జరాసంధేక తీర్థం వ జరాసంధేక వంనిధౌ

సంసార జ్వరపీడాభిః తత్ర స్సౌత న ముష్కతిః

భా జరాసంధేశ్వరుని సంనిధియందు గల జరాసంధేశ్వరతీర్థమందు స్నానము చేసినవారు ఎచ్చటికిని సంసారజ్వరపీడితులు గారు

శ్లో విశాల తీర్థం నిమలం విశాలఫలదం తతః

తత్ర స్సౌత విశాలక్షం దృష్ట్వా గర్భే న జాయతే

భావిమలమైన విశాలతీర్థము నుపసలమునిచ్చునట్టిది అందు స్నానముచేసి విశాలక్షి దర్శనము చేసిన మానవుడు తిరిగి మాతృగర్భమును ప్రవేశించదు

తథా- శ్లో వారాణసియం విశాలక్షి శ్రేతస్య పరమృదా ।

విశాల తీర్థం గంగాయాం కృత్వా పృష్ఠే వ్యవస్థితా ॥

స్నాత్వా విశాల తీర్థేనై విశాలక్షం ప్రణమ్యువ ।

విశాలం లభతే లక్ష్మీం పరిత్రాహ వ శర్మదామ శ్శిశ్మాది సప్తతమోఽధ్యాయ)

భా వారాణసి యందు వరమమైన ఇష్టములను గల్గించునట్టి విశాలక్షి శ్రేతమందలి విశాల తీర్థము గంగకు వెనుక భాగమునయేర్పడియున్నది, అందు స్నానము చేసివిశాలక్షికి

త్రిపురీ సేతు కాశీ ప్రకరణము

ప్రణతులర్చించినవాడు ఇహ పరలోకములందు సుఖదాయకమగు మహా పంపత్నము
చొందును (అని 70వ అధ్యాయమున గలదు)

తదా - శ్లో॥ తతః ౨న్యర్జునితా తీర్థం గంగా కేశవ సంనిధౌ ।

త్రతాస్తే లలితా గౌరీ క్షేత్ర రక్షాకరీ పరా ॥

ఞా॥ గంగా కేశవ సంనిధి యందు లలితా తీర్థ మున్నది ఆహ్వాట క్షేత్ర పాలికగ లలితా
గౌరీ విరాజిల్లుచున్నది పర్యవంపత్తుల సమృద్ధి కొఱకు ఆమెను దీక్షగా పూజించవలెను.
లలితా దేవిని పూజించు వారికి ఎన్నటికిని విఘ్నము గలుగదు

శ్లో॥ అద్యాస్తే కాశ్యాం వారాహీ శ్రతు వారాహీ సంనిధౌ ।

తాం ప్రణమ్య నరో భక్త్యా వివదన్తౌ న ముఖతి ॥

ఞా॥ కాశీ యందు యజ్ఞ వారాహ స్వామి సంనిధి యందు వారాహీదేవి యున్నది.
ఆమెకు భక్తితో ప్రణామము చేసిన వానికి ఎప్పుడును విపత్తులు గలుగవు

శ్లో॥ చిత్రకూటే పరః ప్రిత్యా విచిత్ర ఫలదే స్మితామ్ ।

చిత్ర గుప్తేశ్వరం విశ్వ చిత్రఘంటాం ప్రణమ్యత

న చిత్రగుప్తే లోభ్యాః స్వాత్ చిత్రమంటూర్నకో పరః ॥

ఞా॥ మానవులకు విచిత్రఫలదాయకమగు చిత్రకూటమునందు ప్రితనము చేసి
చిత్రగుప్తేశ్వరుని దర్శించి చిత్రఘంటా దేవతకు నమస్కరించినవాడు చిత్రగుప్తుని
లెక్కలోనికి ఎక్కడు (అనగా వరకమునకు పోడు)

శ్లో॥ పంతి పీరాస్యనేకాని కాశ్యాం సిద్ధి ప్రదాన్యసి ।

మహాలక్ష్మీ పీఠపమం వాన్యత్ లక్ష్మీకరం పరమ్ ॥

ప్రిత్యా శ్రీకుండతీర్థే తు నమర్య జగదంబికా

దత్త్యా దానాది విధవత్ న లక్ష్యా పరిముష్యతే ॥

ఞా॥ కాశీలో సిద్ధిప్రదానకరములగు పీఠములనేకమున్నను మహాలక్ష్మీ పీఠముతో
సమానముగా లక్ష్మీకరమైనది మరియొకటిలేదు శ్రీకుండతీర్థమందు స్నానముచేసి
జగదంబికను పూజించి వివిధ దానములను యథావిధిగా క్షేపనచో వానిని లక్ష్మీ
ఎన్నటికిని వదిలిపొదు

శ్లో॥ భీమనందీం నరో దృష్ట్వా భీమకుండే కృతదళః

భీమకృతి వృన్దైవశ్శేఖర యామాన్యతీన్ కృచిత్ కృతి ॥

ఞా॥ భీమకుండమునందు స్నానము చేసి భీమచండిని దర్శించినవానికి
భయంకరాకారము గల యమ దూతల దళనము ఎన్నటికిని గలుగదు

ప్రతిఫల సేతు - కాశీ ప్రకరణము

తథా- కాశీఖండే - శ్లో॥ ఉదగ్రకాశ్యమధానాం ప్రయాగాఖ్యం చ మాధవమ్ ।

ప్రయాగ తీర్థమ స్నాతో ద్భువ్యై పాపైః ప్రమువృతః॥

భా॥ ఉదగ్రమేధ తీర్థమందు స్నానము చేసి అనంతరము ప్రయాగ తీర్థమందు నుస్నాతుడై ప్రయాగ మాధవుడనుపేరు గల దేవుని దర్శించిన వాడు నర్వ పాపములనుండి విముక్తుడగును

తథా- శ్లో॥ గంగోత్తరవహ యత్ర యమునా పూర్వ వాహినీ ।

తత్ప్రంభేదం పరః ప్రాప్య మువ్యతే బ్రహ్మహత్యయా ॥

వసనం తృత కర్తవ్యం పిండ దానం చ భావతః

దేయాని తృత దానాని మహాఫల మ భీష్మనా ॥

ప్రయాగేన మహాలింగం తృత తిష్ఠతి కామదమ్ ।

తత్ప్రాంవిధ్యచ్చ తత్తీరం కామదం పరికర్తవ్యమ్ ॥

భా॥ ఎచ్చట గంగ ఉత్తరవాహినిగను యమున పూర్వవాహినిగనుయున్నవో అట్టి వంగమమందు స్నానము చేసిన నరుడు బ్రహ్మహత్యాది పాపముల మండి ముక్తుడగును మహాఫలమును పొందగోరువాడు అచట క్షురకర్మ చేయించుకొని శ్రద్ధగా పిండ ప్రదానము గావించి యథాశక్తి దానములను ఇవ్వవలెను అచ్చట ప్రతిష్ఠించబడిన ప్రయాగేశ్వర మహాలింగము యొక్క వస్త్రధిని చేరి దానిని సేవించినచో అట్టివారు కౌరిన కౌరికలను తీర్చునట్టిదియగుటచే కామద యని కీర్తింపబడుచున్నది

శ్లో॥ ప్రయాగ తీర్థ సుస్నాతో జనో విగడ మంజనీమ్ ।

స భాజయిత్వా నో జాతు విగడైః పరిహర్యతే ॥

భా॥ ప్రయాగ తీర్థమందు స్నానము చేసి అచ్చట నున్నట్టి విగళమును (గల్లెము) కన్నుల కడ్డుకొని దేవుని అర్చించినవాడు ఎన్నటికిని బంధమును పొందడు

తథా- శ్లో॥ బుందీ తీర్థం తత్రైవ మహా విగడ ఖండనమ్ ।

యత్ర స్నాతో నిమువ్యేత వర్షస్యా త్కర్మపాతః ॥

భా॥ అచ్చటనే గల బుందీ తీర్థము మహావిగళ ఖండన సమర్థమైనది అందు స్నానము చేసిన వాడు వర్ష కర్మపాతముల నుండి విముక్తుడగును

శ్లో॥ క్షోతే వరాహతీర్థం తతోపి భుభదం వరమ్ ।

తృత స్నాతో నరో జాతు తిర్యగ్గోనిం చ గచ్ఛతి ॥

త్రిపుతీ సేతు - కాశీ ప్రకరణము

భా|| ఆ తరువాత యున్నట్టి జ్ఞానీవారాహ తీర్థము శుభకరమైనది శ్రేష్ఠమైనది అందు
స్నానము చేసి నెరగు ఎన్నటికిని తిర్యగ్గోనుల యందు జన్మను పొందరు
తథా - శ్లో|| మునే | ధరణి వారాహ ప్రయాగేశ్వర పంచదో |

సా, ర్వా పరాపతీర్థక్షేత్ర, ద్దుష్ట్య మాం కిజరూపిణమ్ ||

పంపూజ్య అహంభావేన వ పశేద్యేని పంకదమ్ ||

(కి.కా= వరాహ) (తథా కాశీఖండ ఏవ)

భా|| మునీశ్వరా | ప్రయాగేశ్వర సన్నిధి యందున్న ధరణి వరాహ తీర్థమందు
స్నానము చేసి యజ్ఞ వరాహ రూపముననున్నట్టి నన్ను ల్పించినవాడు
పునర్జన్మమును పొందరు

(కిజా: యవగా మరాహము అట్టి కాశీఖండమందును వర్ణితము)

శ్లో|| దశ్యామేధిశం తీర్థమేతత్ త్రైలోక్య నిళితమ్ |

యైలాంకపాతి త్రయేణాపి అగ్నిహోత్ర ఫలం లభేత్ ||

భా|| అచ్చట గల దశ్యామేధ తీర్థము ముల్లోకములయందును ప్రసిద్ధిచెక్కినది
అచ్చట మూడు ఆపాతులను నమర్చిందిన వారికి పూర్ణాగ్నిహోత్ర ఫలము
లభించును.

శ్లో|| ప్రయాగజ్ఞ్య మిదం ప్రోతః సర్వ తీర్థేషుత్తమమ్ |

భా|| ప్రయాగ అను పేరు గల ఈ తీర్థము సర్వ ధ్ధములలోను
ఉత్తమోత్తమమైనది.

తథా శ్లో|| అపి పండి మహాదేవి నిత్యం త్రైలోక్యే నందితా |

ఏగడ స్థానపి జవాప్రాకా వృరయతి ప్నూతా ||

భా|| అచ్చట గల పండి మహాదేవి ముల్లోకముల వారి చేతను నదా
పేరింపబడుచుండునట్టిది ఈమెను పేరిందిన వారు బంధితులైనను సర్వ విధ
పాపముల నుండి ముక్తులగుదురని ప్నూతి వక్కాణించుచున్నది.

తథా 'వద్యుథా: యవి మొదలు పెట్టి

28 దశ్యామేధ మహిమా -

శ్లో|| ఆయాజ దశ్యా: కాశ్యా మశ్యామేధై ర్భూహ మతై: |

ఫలా రుద్ర సరో నామ తత్తీర్థం కలశోభనమ్ ||

భా|| ఓ అగస్త్య మహర్షీ | పూర్వము కాశీలో రుద్ర వరప్రయము పేరు గల
తీర్థముండెడిది అటు సిమ్మట గ్రామ్మా యచ్చట పది అశ్వామేధయాగములను
నిర్వహించుటచే అది దశ్యామేధిశము అని ప్రసిద్ధి వొందినది.

ప్రస్థలి పేతు - కాశీ ప్రకరణము

శ్లో॥ దశాశ్వమేధికం సఖ్యాశ్లాతం విధి ఎరిగమాత్ ।

స్వర్ధస్వధ తతః ప్రాప్తా బగీరధ సమాగమాత్ ॥

అతివ పుష్కానశ్లాత మతస్త తీర్థముక్తమమ్ ॥

భా॥ అనంతర కాలమున అకాశ గంగ భగీరధునిచే తీసికొని రాలడి అచట ప్రవహించినది అందుచేత అది అప్పటి కంటే ఉత్తమ తీర్థముని మిక్కిలి ఎఱుఱువదమైనదియని ప్రసిద్ధి గవెను.

తదా-ర్ష! దశాశ్వమేధికం ప్రాప్త్య నరః తీర్థోత్తమోత్తమమ్ ।

యద్వింశి త్క్రియతే కర్మ తదక్షయ మిహోపమ్ ॥

భా॥ ఉత్తమోత్తమమైన దశాశ్వమేధ తీర్థమున ఏ కొంచమైనను కుభ ర్మ చేసినను అది అక్షయమగును

శ్లో॥ దశాశ్వ మేధికే తీర్థే నభుక్ పృత్వా నరోత్తమ

ద్భూషా దశాశ్వ మేధికం నర్మ పాపై సముత్పన్నేః శత్యావి (౧) గణాశ్వమేధ మహిమా)

భా॥ దశాశ్వమేధ తీర్థమందు నభుక్తుగనైనను స్నానము చేసి ది శ్వమేధేశ్వరుని దర్శించినవాడు నర్మ పాపముల నుండి విముక్తుడగును (ఇత్యాదు దశాశ్వమేధ మహిమ)

29 అథ యోగిన్యర్థేః దశువన్తి

శ్లో॥ వామధేయాని వక్ష్యామి యోగివినాం ఘటోద్భవ ।

ఆ కర్మ యాని పాపాని క్షయన్తి భవినాం క్షణాత్ ॥

భా॥ ఓ గుంభ సంభవా! ఇవ్వరు వివిధ యోగిమల వామములను చెప్పదున్నాను

ఆ వామములను వినినట్లే దేహధారుల నర్మ పాపములు వశించును

శ్లో॥ గజాననా సింహముఖీ గృధ్రాస్తా కాకతుండికా ।

ఉష్ణగ్రీవా హయగ్రీవా వారాహీ శరభావనా ॥

ఉబూకికా శివారావా మయూరా వికటావనా ॥

అష్టపత్రా కోటరాక్షీ కుల్లా వికటలోచనా ॥

కుర్కీదరీ లలఞ్చిహ్వా శ్వదంష్ట్రా వానరావనా ।

ఋక్షాక్షీ కేకరాక్షీ చ బృహత్కుండా మరాద్రియా ॥

కపాలపాస్తా రక్షాక్షీ కుశీ శ్వేనీ కపోతికా

పాపహస్తా దండహస్తా వ్రవండా వండవిక్రమా ॥

శిశుమ్నీ పాపహస్తీ చ శివపాస్తా అక్షమాళిని ॥

త్రిపుల పేతు కాశీ ప్రకరణము

మృంతశిఖిపాత్యుక్తిః పర్యాప్త్యాప్రేతవాహనా ।
 దండబాకకరా శ్రౌంచమ్ముగశీర్వా పృషాచనా ॥
 వ్యాజ్ఞాస్యా భూమవిశ్వాసా వ్యోమైక చరణోద్భవ్యుః
 తావపీ శపఃపృష్ఠః శరీరీ స్ఫూలనాపిశా ॥
 విద్యుత్ప్రభావలాశాస్యా మార్ధారీ, శంకరహతవా ।
 అట్టాశ్వునాసా కామాక్షీ మృగాక్షీ మృగలోచనా ॥
 నామావీమావి యో మర్త్యః చతుషస్థిం దినేదినే ।
 జపేత్ త్రినంద్యం తస్యేహ దుష్టబాధా ప్రశామ్యతి ॥
 (ఇత్యాదిపల్లవతిఃపంచవత్సారింశే ౨ ధ్యాయే)

శ్లో॥ అగ్ని తృత్యా పితౄణా సర్వాః తాః కాల్యాం మణికర్మకామ్ ।
 త వృషస్కారమూత్రేణ సరో విప్రు ర్న బాధ్యతే ॥

భా॥ ఇట్లు ఈ అరువది వాలుగు యోగినుల వామములను ప్రతిదినము
 త్రినంద్యంబ యందు జపించువారికి నర్హవిధ దుష్ట బాధలు వశించును (ఇత్యాదిగ
 45వ అధ్యాయమందుఫలశ్రుతి చెప్పబడినది)

కాశీయందు మణికర్మక అగ్రభాగమందుండగా తత్ప్రమానమున ఈ యోగినులన్నియు
 ఉన్నవి. యోగినులకు నమస్కారము చేసిన మాత్రమున మానవుల విఘ్నములన్నియు
 తొలగిపోవును

లైంగే అంబరశిఖరం ప్రకృత్య :-

శ్లో॥ తస్యైవ దక్షిణ భాగే లోలాల్కృ నామ విశ్రుతః ।
 తస్య దర్శన మాత్రేణ సూర్యలోక సువాప్నుయాత్ ॥

భా॥ దానికి దక్షిణ భాగమున లోలార్కరుడు ప్రవేశిగాంచి యున్నాడు ఆయన
 దర్శన మాత్రము చేత సూర్యలోక వాసము సిద్ధించును

శ్లో॥ లోలాల్కృ తృశ్చిమే భాగేరుద్ధాదేవీ త తిష్ఠతి ।

మానవానాం హితార్థాయ తూటే క్షేత్రస్య దక్షిణే ॥

భా॥ లోలార్కరునకు నేర్పమదిశయందు దుర్గాదేవి ప్రతిష్ఠితురాలై యున్నది
 కూటక్షేత్రము యొక్క దక్షిణమున మానవులకు హితమును గూర్చునర్థిదియై ఆమె
 యున్నది

తదా శ్చివాచికం ప్రకృత్య (స్థితాచిశ్చరుని గురించి)

శ్లో॥ తదగ్రే నందిపాత్యాభ్యా మహాపుష్కరిణీ తుభా ।

లోలార్క పశ్చిమే భాగే కురుక్షేత్రపులీ తు సా

భా॥ దానికి ఎదుట కుభకరమైన మహాపుష్కరిణి యున్నది లోలార్కునకు
పశ్చిమభాగముననున్న ఆ తీర్థము కురుక్షేత్ర స్థలియను పేరుగలది

శ్లో॥ తక్ష స్రాతం హతం జప్తం దత్తం వైవ కుభార్కభిః

కురుక్షేత్రా త్పువేత్పుత్యం కౌటికౌటి గుణాధికామ్ ॥

భా॥ కుభమును కాంక్షిచువారు అందుస్నానము చేసి హోమము జపము దానము
మొదలగునవి నిర్వహించినచో అవి కురుక్షేత్రమందు చేసినవానికంటె కౌటికౌటి రెట్ట
వలము విచ్చును

శ్లో॥ వారాణస్య దక్షిణతః కుక్కుటో నాను నై ద్విజః ।

తస్య స్మరణ మగ్రేణా శకునం శకునం భవేత్ ॥

భా॥ వారాణసికి దక్షిణముగ కుక్కుటమను పేరుగల ద్విజ (పక్షి) రూపముననున్నది
దానిని వ్యరించి సంతమాత్రమున దుశ్శకునము కుభ శకునముగ మారును

కాశీఖండే శ్లో॥ సిద్ధకుండే నరః స్నాత్వా ధృష్త్వా సిద్ధేశ్వరం మహత్ ।

నర్కాపానువ సిద్ధివాం పారం గచ్ఛతి మానవః ॥

భా॥సిద్ధకుండమందు స్నానముచేసి సిద్ధేశ్వరుని దర్శించిన మానవునకు నర్కసిద్ధులు
వశమగును

లైంగే - శ్లో॥ కులేశ్వరా వృక్షరేణ లింగం నర్కామృతం స్థితమ్ ।

సిద్ధేశ్వరేతి నామానం సిద్ధస్య చ తపో స్థితమ్ ॥

తక్షకుండే నరః స్నాత్వా ధృష్త్వా సిద్ధేశ్వరేణ జన్తై ।

నర్కాపానువ సిద్ధివాం పారం గచ్ఛతి మానవః ॥

భా॥ కులేశ్వరునకు ఉత్తరదిశయందు వల్మీశమేఖముగనున్న లింగమే సిద్ధేశ్వర
నామము గలది అది సిద్ధ తీర్థము యొక్క తీరముననున్నది అచ్చట సిద్ధకుండముతో
స్నానము చేసి సిద్ధేశ్వరుని దర్శించిన మానవులకు నర్క సిద్ధులయందు పారంగతత్యము
చేతూరును

కాశీఖండే - శ్లో॥ దుర్గాకుండే నరః స్నాత్వా పర్య దుర్గార్తి హరితీమ్ ।

దుర్గాం సంపూజ్య విధివత్సన జన్మాపముత్ స్మరేత్ ॥

శ్లో॥ దుర్గాక్షేపిః సాధం కాశీం రక్షతి పర్యతః ।

తా ప్రయత్నైవ సంపూజ్యాః కాశీరాత్రి ముఖానన్తైః ॥

త్రిశ్రీ శేతు రాశీ ప్రకరణము

౨౦॥ దుర్గాకుండమందు స్నానము చేసి సర్వదుర్గార్థి హరిణియగు దుర్గాదేవిని
యదావిధిగ పూజించినవారు గత నవ జన్మల పాపములనుండి విముక్తుడగును
౨౧ దుర్గాదేవి ఇతర శక్తులతో గూడి సదా అన్ని విధములుగ కాశీని రక్షించుచుండును
కార్యరాలి మొదలగు అదేవతలందరు వరులచే దీక్షగ పూజనీయులు

౨౨॥ రక్షన్తి క్షేత్రమతస్యై తథా ఓన్యా నవశత్రయః ।

ఉపనర్థ సప్తసేభ్యః తాన్తే దిగ్దేవతాః శ్రమాత్ ॥

హింసజ్ఞ ఇతరమైన నవశక్తులు గూడ ఈ క్షేత్రమును రక్షింపచుండును
మొదలది ఉపద్రవములనుండి రక్షించునట్లే ఆ శక్తులే శ్రమముగ కాశీకి దిగ్దేవతలు

౨౩॥ శరవేత్తా పపాప్తాస్యా తథా ఓ యుత భుజాఽవరా ।

అన్యయాథా గజాప్యాన త్వరితా శవసాహసి ॥

ఎన్తా సాభాగ్యగౌరవ స్పృహః ప్రాప్యాది మధ్యతః ।

ఎతా యత్యేన సంహాన్యాః క్షేత్ర రక్షణ దేవతాః ॥

(ప్రప్రపంచర సంఖ్యం దుర్గాస్తోత్రం ద్విసప్తతి తమే ఓధ్యాయే శ్లేయమ్)

౨౪॥ ఆ పక్షులు తూర్పుమొదలు వివిధిది దిక్కులయందును మధ్యమున

(మొదలు) మిగిలిన ఈ క్షేత్ర రక్షణ దేవతలైన తామ్రీదిమంది శక్తులను శ్రద్ధగ

అనుసరింపెను (ప్రప్రపంచర మను సేరుగల దుర్గా స్తోత్రము 72వ అధ్యాయమందు

౨౫-౨౬-౨౭)

౨౬॥ అరణ్యరాశి సర్వాశీ భూమివలయ దాన్యసి

అ సంభేద తీర్థస్య కలాం నార్హన్తి దోడశీమ్ ॥

౨౭॥ అయముందు అనేక తీర్థాంతరములున్నవి గాని యవి అస్సీ గంగా

మి అయము యొక్క ఎదువారవ భాగము వకు గూడ పరిపాలన

౨౮॥ ధృవా చేత తీర్థానాం స్థానాత్ యల్లభతే ఫలమ్ ।

అరణ్యం సన్యగావ్యేత వర్తైః గంగానీ నంగమే ॥

౨౯॥ పై ధృవముల యందును స్నానము చేయుటవలన మానవుడు

౩౦॥ ఎందుకొ లట్టి ఫలమును మానవుడు అస్సీ వంగమ మందలి

చెల్ల పొందును

౩౧॥ వివిధ వరాశి స్థాన్యా సర్వం సర్వశ్రమ ఫలం లభేత్ ॥

౩౨॥ అయమున స్నానము చేసిన వానికి సర్వ శ్రమఫలు సుకమముగ

చేసినంతటి ఫలము గల్గును (ఇత్యాదిగ చెప్పబడినది)

(30) అథ కేదారా - కాళీఖండే

శ్లో॥ తుషారాద్రిం నమూరుహ్య కేదారం వీక్య యశ్చలమ్ ।

తత్ఫలం నస్త గుణితం కాశ్యాం కేదార దర్శనే ॥

భా॥ హియాలయ వర్షత మధిరోహించి కేదారేశ్వరుని వందర్శించిన గలుగు ఫలమునకు ఏడురెట్ల ఫలము కాళీయందు కేదారేశ్వరుని వందర్శించినంతనే గల్గును

శ్లో॥ ఇదం తీర్థం హరం పావనస్త జన్మాఘ వాళవమ్ ।

గంగాయాం మిలితం వశ్చా జ్ఞస్యకోటి కృతానుహమ్ ॥

భా॥ ఈ కేదార తీర్థము ఏడు జన్మలయందలి పాపమును పొగొట్టునట్టిది కేదారము గంగ కలిసి కోటి జన్మల పాపములను గూడ పొగొట్టగలవు.

నవనము పావం హరతీతి హరంపావ మితి ధాదసి కేదారతీర్థస్య సంజ్ఞా ।

భా॥ పాపము హరించునట్టిది గనుక హరంపావం అనునది కేదారతీర్థమునకు వంజ్ఞయైన చైదిక ప్రయోగము

శ్లో॥ నరసే మానసే వాత్ర పూర్వం తప్తం మహత్తపః ।

అతస్తు మానసం తీర్థం జనే భ్యాతి మిదం గతమ్ ॥

భా॥ మానసుడనువారు పూర్వము ఈ నరసిం యొక్క తీరమున గొప్ప తపస్సు చేసెను అందుచే దీనిని మానవ తీర్థమనియు పిలుతురు

తథా- శ్లో॥ కేదారకుండే యః స్నాత్వా పిండాష్టాష్టతి చాత్మరః ।

ఏకేత్రత శతం పంక్త్యా తప్య తీర్థా భవాంబుధిమ్ ॥

భా॥ కేదారకుండమందు స్నానము చేసి త్రైద్రగ పిండప్రదానము చేసినవాని వంశస్థులు మూట ఒక్క తరములవారు భవసాగరమున తరింతురు

శ్లో॥ కేదారం గంతు కామస్య ఋద్ధిర్దేయా వర్తెయమ్ ।

కాశ్యాం స్మృతస్య కేదారం కృతకృత్యో భవిష్యతి ॥

భా॥ అన్యత్రయుందు మానవులకు హిమాలయకేదారమునకు పోవవలెను అను ఋద్ధి విపత్తింపకగినది ఏమనగా కాళీయందలి కేదారమును దర్శించినవారు ఆ

రోగిక యందు కృతకృత్యుడగును

శ్లో॥ అపద్భావం త్రికాలం యః కేదారేశం నమస్కరితి ।

తం నమస్కరితి పతతం లోకపాలా యమాదయః ॥

భా॥ అరువెలలకాలము త్రికాలమందు (త్రి వంధ్యులు) శేదారేశ్వరుని దర్శించి
నమస్కరించినవాడు యమాదులకు లోకపాలురకు గూడ నమస్కార యోగ్యుడగును
(ఇత్యాది సప్తతి దమేఽధ్యాయే బ్రహ్మ వైవర్తే) (70 వ అధ్యాయము)

శ్లో॥ శేదారేశం మహాలింగం దేహ శేదార వాళనమ్ ।

శేదారవిత్త పుత్రాద్యా భవన్తి ధ్యాన్త భూమయః ॥

భా॥ శేదారేశ్వర మహాలింగ దర్శనము దేహమనెడి
శేదారమును(క్షేత్రమును)నశించజేయు సట్టిది శేదారము (పాలము) విత్తము
పుత్రాదులు ఇవియన్నియును జీవుని మోహమందు పడవేయునట్టివి
శాశీ పారద్యై శివరహస్యే

శ్లో॥ తస్యశేదార వాధస్య త్రావణే సోమవారే ।

పూజా కార్యా విశేషణ సాధనై వివిధైః కుటైః ॥

భా॥ ఆ శేదారవాధుని పూజా త్రావణమానమున సోమవారము వాడు విశేషించి
కుభకరముగు వివిధ సాధనములతో చేయదగినది

శ్లో॥ సోమవార వ్రతం కార్యం వ్రయత్నైవ యథావిధిః

శక్తేనసోమణం కార్య మన్యథా విశి భోజనమ్ ॥

భా॥ ఆ త్రావణ సోమవార వ్రతము యథావిధిగ వ్రయత్న పూర్వకముగ చేయదగినది
శక్తిని గల్గినవాడు అరోజు ఉపవాసము చేయవలెను శక్తిహినుడు సక్రము చేయవలెను

శ్లో॥ తస్యదక్షిణ దిగ్గాగే తిస్థ త్యర్క వినియతః॥

తస్మిన్నేవ దినే సోఽపి పూజవియః వ్రయత్తుతః ॥

భా॥ ఆ శేదారేశ్వరునకు దక్షిణదిక్కున అర్చ వినియతుడు గలడు అదే రోజున
(త్రావణ సోమవారం) వ్రయత్న పూర్వకముగ అర్చవినియతుని గూడ పూజించవలెను

శ్లో॥ జ్ఞానవాప్త్యాం నరః ప్రిత్యా తారకేశం విలోక్యచ ।

కృత పంధ్యాది వియమాః పరితర్క్య పితానుహన్ ॥

భా॥ జ్ఞానవాప్తయందు ప్రియము జేసి తారకేశ్వరుని దర్శించి సంధ్యావందనాది
కృత్యములను నిర్వహించి పితృదేవతలకు తర్పణము వాసంగవలెను

శ్లో॥ ధృత మౌనవ్రతతో ధీమాన్ యాచర్షింగ విలోకనమ్ ।

మున్యతే నర్క పాసేభ్యః పూజ్యం ప్రాప్నోతి కాశ్యతమ్ ॥

భా॥ లింగదర్శనము చేయువరకును మౌనవ్రతము పాటించిన వారు నర్క
పాసములనుండి ముక్తులై కాశ్యత పూజ్యమును పొందుదురు

శ్లో॥ ప్రాంతే న తారకం జ్ఞానం యస్మాత్ జ్ఞానాత్మినున్యతే ।

మునైశ్చన్యవృ మహాలింగం కరుణేశ్వర సంశ్చితమ్ ॥

భా॥ ఈ ప్రాంతమందు గల తారకేశ్వర జ్ఞానము గభినవారు అజ్ఞానమునుండి విముక్తులగుదురు ఇచ్చట నున్నట్టి మరెయిక మహాలింగము కరుణేశ్వర నామము గలది

శ్లో॥ మోక్షద్వార సమీపే తు మోక్షద్వారేశ్వరగతః ।

దర్శనాత్తస్య లింగస్య మహాకారుణికస్యచై ॥

మోక్షద్వార సమీపమునందు మోక్షద్వారేశ్వరునకు ఎదుట కరుణేశ్వర లింగము మిక్కిలి యను గ్రహ ప్రధాయిని ।

శ్లో॥ వ క్షేత్రాన్నిర్వమో జాతు బహిర్వతి కన్యచిత్ ।

అమృతేశ్వర వామేదం లింగమానంద కావయే ॥

భా॥ ఎవరును ఈ క్షేత్రమునుండి ఆయన దయవలన బయటకు పోకుండురు అనందకావనమందలి అమృతేశ్వర వామము గల లింగము మిక్కిలి మహిమగలది

శ్లో॥ ఏతద్లింగస్య స్వర్గా దమ్మతత్త్వం భవేద్భవమ్ ।

(ఇదం స్వర్గద్వార సమీపే విశ్వకర్మేశ పార్వతీశ నవతిలమే శ్చద్వాయే

గంగేశ్వర నర్మదేశ్వర సతీశ్వరాః క్రమేణ ఏకనవత్యాది త్రిమ అధ్యాయేషు వివ్రతేణ ఉక్తాః)

భా॥ అమృతేశ్వర లింగమును స్పృశించినవారికి అమృతత్వము లభించును (ఇది స్వర్గద్వార సమీపమునందు గలదు ఇచ్చటనే విశ్వకర్మ పార్వతీశ్వరుల ఉనికియని 90 వ అధ్యాయమున గలదు గంగేశ్వర నర్మదేశ్వర సతీశ్వరులు క్రమముగ 91 వ అధ్యాయము నుండి మూడు అధ్యాయములలో విస్తారముగ చెప్పబడినారు)

శ్లో॥ మోక్షద్వారేశ్వరం వైవ స్వర్గ ద్వారేశ్వరం తదా ।

ఉభౌ కాక్యాం నరే దృష్ట్వా స్వర్గం మోక్షం న విందతి ॥

భా॥ కాకియందు స్వర్గద్వారేశ్వర మోక్షద్వారేశ్వరులను దర్శించిన వాడు క్రమముగ స్వర్గ మోక్షములను పొందును

శ్లో॥ చత్రపుష్కరిణీతరే జ్యోతి రూపేశ్వరం పరమ్ ।

సమభ్యర్చ్య ౧.౨ పురూషార్చ్యే జ్యోతిరూపమ వంశయమ్ ॥

(ఇత్యాది సర్వం చతుర్థవతి తమే శ్చద్వాయే)

భా॥ చత్రపుష్కరిణీ తీరమందుగల జ్యోతిరూపేశ్వరుని అర్చించిన వాడు

(దివ్యలీ సేతు - ౧౩) ప్రకరణము

విష్ణులకాయముగ జ్యోతిరూపమును పొందును (౪4వ అధ్యాయము)

శ్లో॥ వష్టేశ్వర పూర్వేణ లింగం విద్యేశ్వరాలిదమ్ ।

వద్యా విద్యాప్రసవ్యాః ప్యుః తస్య లింగస్య సేవనాత్ ॥

భా॥ లష్టేశ్వరునకు తూర్పున గల లింగము విద్యేశ్వరమును పేరుగలది. దానిని

సేవించినవారికి వర్ష విద్యలు కరతలామలకముగును

బ్రహ్మవైవర్త - శ్లో॥ మణికర్ణేశ్వరం లింగం మోక్షద్యౌర మపావృతమ్

యన్యదర్శనతః నన్యత్ మణికర్ణి నమాన్యతే ॥

భా॥ మణికర్ణేశ్వర లింగము మోక్షద్యౌరమును తెలుసునట్టిది దానిని దర్శించినవారికి మోక్షప్రాప్తి గలుగును.

శ్లో॥ దేశభేదం మహాలింగ మంతర్ధేహస్య వశ్చిమే ।

ద్యౌరేషమర్చ్యై జాత్యాం న విచ్ఛై రభిఖాయతే ॥

భా॥ అంతర్ధేహము యొక్క వశ్చిమే ద్యౌరమందు గల గోళేశ్వర మహాలింగమును

సేవించినవారికి జాతిలో ఎట్టి విఘ్నములు గలుగవు.

శ్లో॥ భారభూతేశ్వరం లింగం భారభూత దహార్చితమ్ ।

అంతర్ధేహోత్తరద్యౌరి ద్యాత్యా శివపురే వసేత్ ॥

భా॥ భారభూత గణములచే అర్పించబడుచు అంతర్ధేహము యొక్క ఉత్తర ద్యౌరమందు

గల భారభూతేశ్వరుని ద్యాపించిన వారు శివపురియందు నివసించుదురు

శ్లో॥ అవిముక్తేశ్వరాత్పశ్యాన్మోక్షేణం చిక్ష్వ మానవః ।

వ పువద్యావే లోక యాతాయాతం కరతి హి ॥

భా॥ అవిముక్తేశ్వరునకు పశ్చిమ దిక్కున గల మోక్షేశ్వరుని దర్శించిన మానవునకు

తిరిగి మానవలోకమునకు యాతాయాత యాతన యమిందడదు (భృపిడి రాకడపొకడంమడుఁబుము)

శ్లో॥ త్రినంద్యేశ్వర మాలోక్య భృత వంద్యా ద్విజాంతః ।

త్రివదానందజం పుణ్యం బ్రాహ్మణ్యోక్త శ్రద్ధయా ద్విజః ॥

భా॥ త్రినంద్యేశ్వరుని దర్శించి త్రి వంద్యలయందు వంద్యానందనము చేపిన

ద్విజునకు మూడు వేదముల పారాయణము చేసినట్టి ఫలము గల్గును.

శ్లో॥ గంగాశీశు సంఖ్యం వర్షపాతక వానమ్ ।

తత్ర మే వీళదాం మూర్తిం మునేః తత్త్వేన సంఖ్యతేమ్

సంఖ్యా శ్రద్ధయా ధీమాన్యమి లోకే మహియతే ॥

భాః ఓ మువీశ్వరా ! గంగా కేవలినగము పర్యపావహము అభ్యుపి శుభమగు వా
మూర్తిని శ్రద్ధగ దర్శించి పూజించిన వారికి వా లోకము లభించును.

శ్లోః శుశ్రేత్సదస్య యే భక్తాః శుశ్రేలోశే వనన్తతః ।

విశ్వేశ్వరా భక్తిజితః శుశ్రేలో శ్రీన్తే పరంతపః ॥

తస్యదర్శన మూత్రేణ శుశ్రేలోశే మహీయతే ॥

భాః విశ్వేశ్వరునకు దక్షిణదిశయందు శుశ్రేష్వరుడు గలడు ఆయన దర్శనముచే
శుశ్రేలోక ప్రాప్తి గలుగును

తథా శ్లోః తన భక్తా భవిన్యన్తి ఓహంబోలూహప్రజాః ।

భాః నీ యొక్క భక్తులును మిక్కిలి భీష్మి గల్గిన వారును ఐహం సంభావన మంతులుగను
జగుదురు

తదా శ్లోః భ్రువేశ్వరం నమశ్శర్యో భ్రువకుండే కృతోదతః ।

భ్రువలోక మహాస్థితి వరో భగ్న సమన్వితః ॥

భాః భ్రువకుండమందు స్థానము చేసి భ్రువేశ్వరుని పూజించినవారు పర్యటోగ
నమన్వితమగు భ్రువలోకమును పొందుదురు

తదా- అగస్త్యం వ్రతి స్మదః - (స్మదందుడు అగస్త్యునితో చెప్పమన్నాడు)

శ్లోః తన తత్ర తు యత్కుండ మగస్తేశ్వర పంచభౌ ।

తత్ర ప్లాత్యా వీత్యా వ కృత వర్యదక ధ్రీయః ॥

విత్సాన్సంధైః సమశ్శర్యో శ్రద్ధా శ్రద్ధ విధానతః ॥

కృతకృత్యో భవేత్తస్మ ర్కారాణామ్నః ఫలం లభేత్ ॥

భాః అక్కడ వీసేరుతో అగస్తేశ్వర కుండమున్నది అన్యుల స్థానము చేసి అనమనము
చేసి ఉదక క్రియలను నిర్వర్తించి సెక్కుదేవతలకు శ్రద్ధతో యథావిధిగ పండధనావము
చేసి అర్పించినవాడు వారాణసియందున్న ఫలమును పొందును.

శ్లోః శాశానశం సమశ్శర్యో శాశానం దేశాంతరేష్వచి ।

విసన్యాప్తేన పుష్కేన జాయన్తే శ్రీత్ర పురోహితా ॥

భాః దేశాంతర మందుండి గాని శాశీయందుండిగాని ఈశావేశ్వరునికి పూజించినవానికి

ఆ పుష్కాఫలముచే విసత్తులు గూడ రాబోవు శుభములుగ పరిణమించును

(31) అథ భర్తృణః శాశీఖండే భర్తృం వ్రతి వరప్రదానో శివః

శ్లోః త్వయా దేవ యదేతన్మమ భక్తి భావా లింగం నమారాధితమ్మత భర్తృ ।

శ్లో॥ ధర్మేశ్వరం య నశ్చదేవ మర్హ్య విలోకయిష్య త్వవదాతబుద్ధి ।

స్యాత్కా పురస్తేఽత్ర వ ధర్మతీర్థే న తస్య దూరే పురుషార్థనిధి ॥

భా నిర్మలమైన బుద్ధితో నశ్చక్షుగనైనను ధర్మేశ్వరుని యెదుటగల ధర్మతీర్థమందు ప్తానము చేసి ధర్మేశ్వరుని అర్చించిన వారికి పురుషార్థ నిధి కిప్రముగ గల్గును

తథా- శ్లో॥ యో ధర్మపీఠం వ్రతించ్య కాశ్యాం వ్యగ్రేయసే నో యతః ॥త్ర మర్హ్య ।

శథం న ధర్మశ్చ మివాతతేతా శరిష్వతి వ్యం కృతకృత్య మేవ॥

భా కాశీయందు ధర్మపీఠమును జేరి వ్యగ్రేయమ్ము కొరకు ఎవడు ప్రయత్నించడో వాడు పథ్యస్సగలవాడై కృతకృత్యుడు ఎట్లుగావోవును ?

తథా- శ్లో॥ యదత్ర దాన్వప్తి హి ధర్మపీఠే వరా ద్భువన్ద్యాం కృతమశ్లానాశ్చ ।

తదక్షయం భావి యుగాస్తరేష్వపి కృతప్రణామా స్తవధర్మలింగే (ఇత్యాద్యష్ట సప్తత్యధ్యాయే)

భా పీదైన ఈధర్మలింగ సమీపమున ఉదేవనదియగు గంగయందు ప్తానము చేసి దానముచేపినవారు పీఠు నమస్కరించినవారు భావియుగమందు సైతము అక్షయఫలమును పొందినవారు అగుదురు (ఇత్యాదిగ 78వ అధ్యాయమందు ఉన్నది) తథా- శ్లో॥ అనేకానిహ పీఠాని పవై కాశ్యాం వదేవదే ।

వరం ధర్మస్య పీఠస్య కాచిచ్ఛక్తి రనుత్తమా ॥ (ఇత్యాది ఏకోనాశీత్యధ్యాయేఽపి)

భా ఈకాశీయందు అనేకానక పీఠములున్నవి కాని ఈధర్మేశ పీఠమునందు ఒకానొక ఉత్తమమైన శక్తి యున్నది (ఇత్యాదిగ 79వ అధ్యాయమునందున్నది)

బ్రాహ్మవైవర్తే- శ్లో॥ ధర్మేశ్వరస్య య భక్తా ధర్మపూర్ణా భవంతి హి ।

కాశ్యాం సానమతి ప్రాప్తౌ బాధతే ధర్మవత్సలాన్ ॥

భా ధర్మేశుని భక్తులైనవారు ధర్మపూర్ణులైయుండుదు ధర్మతత్పురులగు వారిని కాశీయందెట్టి సాపాత్ములును బాధింపనేరదు

అథ ధర్మకూప- ~ (ధర్మకూపమును గురించి)

శ్లో॥ యత్సం తిర్గరాజ్యస్య స్థానం పరిశీర్ష్యతే ।

నపాప్రదుణితం తస్మాద్ధర్మాంబు స్థానమాత్రత ॥

భా తిర్గరాజ్యముగ ప్రయాగయందు స్థానముచేయుటచే ఎట్టి ఫలము చెప్పబడినదో దానికి వేయిరెట్లు ఫలము ధర్మకూపస్థానముచే లభించును (ధర్మాంబుః ధర్మకూపఃఇత్యాది) (ధర్మాంబువు అవగా ధర్మకూపమని అర్థము)

శ్లో॥ విందప్రదానం యైర్భత నిధివత్తు భృతం భవేత్ ।

న గయాగమనే తేషాం ఫలం కింవ న విద్యతే ॥

భా ధర్మకూపము వద్ద యథావిధిగ వింద ప్రదానమొనరు చేయుదురో వారికి గాయకు వైభవ పోవుట వలన గలుగు ప్రత్యవాయమేమియులేదు

వచనము అత్ర నహి నిందా నిద్యం నిందితు మితి ధర్మకూప ప్రశంసార్థత్యం గయాగమవాశక్త విషయతావా నహి నిందా నిద్యం నిందితుం ప్రవృత్తా అపితు వక్ష్యాద్ధవ్య మృత్యై (నహినిందావ్యాయము)

భా ఇచ్చట వింద నిందింపదగిన దానిని నిందించుటకు ప్రవృత్తమైనది గాదు అది ధర్మకూప ప్రశంసార్థము లేదా గయాగమనమందు అశక్తుల విషయముగనైనను భావింపవచ్చును ఇచ్చట నహినిందా వ్యాయము చే వింద వింద్యమైన దానిని నిందించుటకు ప్రవృత్తమైనదిగాక వత్స వ్యాపారము యొక్క స్తుతివరమని భాష్యము

శ్లో॥ ధర్మకూపే నర స్త్రిత్యా పరితర్య చితామహాన్ ।

గయాం గత్యా కినుధికం కర్తా పితృ ముదానహమ్ ॥

భా ధర్మకూపమందు స్నానము చేసి పితృతర్యణముచేసినచో అట్టిదాని పితృదేవతల సంతోషము కొరకు గయవెళ్లి అధికముగ సాదించునది ఏమి గలదు ?

శ్లో॥ యథా గయాయాం తృప్తా న్యు విందదానో పితామహా ।

ధర్మతీర్థే తదైవన్యః న న్యూపం వైవా ౨ ధికమ్ ॥

భా గయ యందు వింద ప్రదానము చేయుటచే పితరులెంతగ తృప్తి నొందుదురో ధర్మతీర్థమందు అట్లే వింద ప్రదానము చేసినచో న్యూనాతిరిక్తము (ఎక్కువ తక్కువ) గానట్టి ఫలమును పొందుదురు

శ్లో॥ తత్కూపే న్యం సరిక్ష్మాపి శ్రాధదానఫలం లభేత్ ।

తత్రాపి కాశీపి మాత్రం యవ్యేత్ పితృముదే నరః ॥

భా అకూపనమీవమునందు ఒక గవ్యనైనను పితృదేవతల శ్రీత్యర్థము తన స్పృశిత ధనమును దానము చేయునట్టి వానికి శ్రాధదాన ఫలము లభించును

శ్లో॥ అశ్వయం ఫలమాస్మాతి ధర్మనీర ప్రభావతః ।

తత్రయో భోజాయేద్విప్రాస్యతినో ౨ ధ తపస్విసః

నిశ్చే పితృ లభేత్ ౨ ధ వాషపేయ ఫలం మృదుమ్ (ఇత్యాది ఏకాశీతి తమే ౨ ధ్యాయే)

భా ధర్మనీర ప్రభావముచే గవ్యయంతటి దానము గూడ అశ్వయ ఫలవంతమగును తత్పమివమున విప్రులను గాని యతులను గాని, తపస్విజనమును

గాని ఎవరు భోజనముచే తృప్తిపొందించెదరో అట్టివారికి ఒక్కొక్క దానికి ఒక్కొక్క వాచపేయ యాగఫలము చొప్పున లభించుట నిశ్చయము (ఇట్లు 81వ అధ్యాయమున చెప్పుటచినది)

శ్లో॥ వటుః శాంపన కాళాభ్యో యస్తవప్రాస సంతతిమ్ ।

దూరే వశార సువద్యాయా బహుద్విజ సమాశ్రయః ॥ (ఇతి ప్రసంగాత్ తత్తత్త్యః అక్షయవతోఽ-
ప్యేక్షకః)

భా అచ్చట తపస్విజనులకు బంగారు కొమ్మలతో గూడిన వటు వృక్షమును ఎవరు దానము చేయుదురో దాని వలన అనేక వక్షికులములకు ఆశ్రయమగు సుద్యాయగల వృక్షమును దానము చేసినంతటి ఫలము వారికి గల్గును (అను ప్రసంగముచే అక్కడ గల వటువృక్షమును గురించి గూడ చెప్పినట్లు అయినది)

తథా శ్లో॥ యో వ విశ్వభుజాం దేవీం వారాజస్థాం సమేచ్ఛరః ।

కుశో మహావనభేద్యః తస్య శాంతిర్భూతాత్మనః ॥

భా కాశీయందు విశ్వరక్షతయగు దేవిని గూర్చి ఎవరు వమస్కరించెరో అట్టి దురాత్ములకు మహావనద్రవములనుండి శాంతి ఎట్లు లభించును ?

తథా శ్లో॥ తయేవ విశ్వభోక్తారోఽవిశ్వమావాప్నయేవ హి ।

ఏత్యా విశ్వభుజామత్ర పూజయిష్యంతి మానవాః ॥ (విశ్వ భుజా విశ్వభాహితేతి ప్రవిధ్యా)

భా ఎవరు ఇచ్చట విశ్వభుజయగు దేవిని పూజించెదరో అట్టివారే వమస్త భోగములను అనుభవించువారును ప్రపంచమందు అందరికిని మాన్యులుమ యగుదురు (విశ్వభుజయనగా విశ్వభాహిత)

(రి.సి) అవిముక్తేశ్వరో - బ్రహ్మచైవరే -

శ్లో॥ అవి ముక్తేశ్వరం పూజ్య బ్రహ్మనారాయణాదిభిః ।

సలం ప్రాప్తం తదేవా ౧౨౨ డ్యం సర్వసామర్థ్యలక్షణమ్ ॥

భా అవిముక్తేశ్వరుని పూజించిన పిదపనే బ్రహ్మ విష్ణు మొదలైన వారికి మహాఫలము లభించినది అదియే సర్వసామర్థ్య లక్షణము గల్గిన లింగమైనది లింగపురాణ - శ్లో॥ అవిముక్తం సదాలింగం యోఽత్ర ద్రక్ష్యతి మానవాః ।

స తస్య పునరావృత్తిః కల్పకోటి శతైరపి ॥

భా ఈ అవి ముక్త లింగమును దర్శించినవారికి కల్పకోటి శతములకైనను పునరావృత్తి భయము ఉండదు

ప్రాండే - శ్లో॥ అవి ముక్షేశ్వరం నామ తవ్యశాన విముక్షయే ।

జైగివ్యవ ముచినా యత్ర దుడ్రో ౨ చిరాధితః ॥

భా॥ అవిముక్షేశ్వరుని పేరించిన వారికి శృణానము నుండి విముక్షి లభించును అచ్చటనే జైగివ్యమునిదే శివుడు చక్కగ ఆరాధించబడినాడు

శ్లో॥ యత్ర సంధ్యాముపాసిత్యా బ్రాహ్మణః న కృదేవతః ।

సంధ్యా ముపాస్తవంస్తు ప్రియో నైమాన్యతునమాః సమాః ॥

భా॥ అచ్చట వేళ్ళుత్తుగానైనను సంధ్యోపాసనచేసిన వరుడు ఆరు సంవత్సరములు దీక్షగ సంధ్యావందనము చేసిన ఫలము పొందును

లైంగే - శ్లో॥ అవిముక్షేశ్వరం లింగం మమ దృష్టేహ మానవః ।

నద్యః పావవిచిత్త్యః పశుపాస్త్రై ర్యమన్యతే ॥

భా॥ నా వ్యరూపమగు అవిముక్షేశ్వర లింగమును దర్శించిన మానవుడు వెంటనే పాపములనుండి విముక్తుడై భవపాశముల నుండియు విముక్తుడగును

శ్లో॥ అవిముక్షేశ్వరం లింగం దృష్ట్వా క్షేత్రే ౨ విముక్షతే ।

విముక్త ఏన భవతి నర్వప్యాత్మభృణంధనాత్ ॥

భా॥ అవిముక్ష క్షేత్రముననున్న అవిముక్షేశ్వర లింగమును దర్శించిన వారు నర్వకర్మ బంధముల నుండి విముక్తులగుదురు

శ్లో॥ అర్చస్త్ర విశ్వశం విశ్వశో ౨ ర్భతి విశ్వకృత్ ।

అవిముక్షేశ్వరం లింగం భుక్తిముక్తి ప్రదాయకమ్ ॥

భా॥ విశ్వకర్తయుగు విశ్వేశ్వరుని పర్యులు పూజింతురు అట్టిఅవిముక్షేశ్వర లింగమును విశ్వేశ్వరుడు అర్చించును అది భుక్తి ముక్తి ప్రదాయకమైనట్టిది

శ్లో॥ పురా న స్థాపితం లింగం శస్యచిత్ శేనచిత్ క్వచిత్ ।

శివాత్మతి భవేద్లింగం నైరద్యేత్వం శశ్చన ॥

భా॥ పూర్వము ఎవని చేతను ఎవని కొరకును ఎప్పుడును లింగము స్థాపించబడలేదో అప్పుడు లింగము ఏ ఆకారములో నుండుననునది ఎవరికిని తెలియలేదు

శ్లో॥ ఆకారమవిముక్షవ్య దృష్ట్వా బ్రహ్మచ్యుతాదయః ।

లింగం సంస్థాపయామాను ర్దనిష్ఠాస్తవధర్మయః ॥

భా॥ అప్పుడు బ్రహ్మ, విష్ణు మొదలగువారును వసిష్ఠాది పరమర్షులును అవిముక్షేశ్వర లింగమును బాచి తమ తమ పేరులతో లింగములను స్థాపించిరి

శ్లో॥ అదిలింగమదం ప్రోక్ష మవిముక్తేశ్వరం మహత్ ।

తత్ లింగాంతరాజ్యత జాతాని క్షితిమండలే ॥

భా॥ ఈ మహత్తరమైన అవిముక్తేశ్వర లింగమే అది లింగమని చెప్పబడినది
అవిమ్బుటవే అనేకానేక లింగములు ఈభూమండల మందు స్థాపించబడినవి

శ్లో॥ అవిముక్తేశవామాచి శ్రుత్యా జన్మాన్మితాదహూత్ ।

క్షణాన్ముక్తో భవేన్నర్హ్యే నాత్ర కార్యా నివారణా ॥

భా॥ అవిముక్తేశ్వరుని నామము విన్నంతనే అనేక జన్మలయందు చేసిన
పాపములనుండి నేరుడు ఒక్కక్షణములో విముక్తుడగును ఇందుకు సందేహములేదు

శ్లో॥ అవిముక్తేశ్వరం లింగం స్మృత్యా దూరగతో ఒపివా ।

జన్మద్వయత్వేనా త్వాపాత్ తత్ క్షణాదేవ ముచ్యతే ॥

భా॥ అశక్తురై అవిముక్తేశ్వర లింగమును చేరలేక దూరమునందుండి యైనను
ఆ లింగమును ఎవరు స్మరించునో అట్టివాని యొక్క రెండు జన్మలయందలి పాపములు
రేచో క్షణమే నశించును

శ్లో॥ అవిముక్త చునక్షత్రే ఒవిముక్తమనలోక్యత ।

త్రిజన్మజవితం పాపం హిత్వా పుణ్యమయో భవేత్ ॥

భా॥ అవిముక్త శ్రేత్రముజేరి అప్పుట అవిముక్తేశ్వరుని దర్శించినచో మూడుజన్మల
యందలి పాపములను పోగొట్టుకొని మానవుడు పుణ్యవంతుడగును

శ్లో॥ యత్కృతం జ్ఞానవిభ్రంశాదేనో జన్మపు పంచనమ ।

అవిముక్తేశ వంపుర్యాతో తత్ క్షయదేవ నాన్యథా ॥

భా॥ జ్ఞానవిభ్రంశము వలన (అజ్ఞానముచే) గత బదుజన్మలందు చేయబడిన
పాపములు అవిముక్తేశర మహాలింగ సన్సర్పచేత నశించును

తథా - శ్లో॥ పుత్ర్యా ఒర్భయత్యా వత్సావ యథాశక్తి యథామతి ।

అవిముక్తే ఒవిముక్తేశం పూయతే నన్యతే ఒర్భతే ॥

భా॥ ఈ అవిముక్త శ్రేత్రములో అవిముక్తేశ్వరుని యథాశక్తిగ యథామతితో ఎవరు
స్మరించి ఆర్చించి ప్రణామములు సమర్పించుచో అట్టి పుణ్యమార్గులు ఇతరులచే
ప్రకటించబడుదురు నమస్కరించబడుదురు మరియు పూజించబడుదురు

లథా - శ్లో॥ త్రివేంధ్యమవిముక్తేశం యో జపేద్వియతా కుది ॥

దూరదేశవివన్నఒవి కాశీమృతిఫలం లభేత్ ॥

భా॥ త్రివేంధ్యమందును అవిముక్తేశ్వరుని వియతముగ ధ్యానించునట్టి

తుదిముంతుడు, దూరరేశమందు విషద్రవ్యై మరణించినను కాశీమృతిఫలమును పొందును

శ్లో॥ అవిముక్షే మహాలింగం ధృష్ట్యా గ్రామాంతరం శ్రవణేతః ।
లభ్యై ౧.౨ తకార్యపరిపిధిం క్షేమేణ వ్రజితే భృహమ్ ॥
(ఇత్యాది ఏకేన పత్నాదిశి ౨ ధ్యాయ)

భా॥ అవిముక్షమందు అవిముక్షేశ్వర మహాలింగమును సందర్శించి కార్యసశమున గ్రామాంతరమునకు వెళ్ళవలసి వచ్చినను అట్టివాడు శిష్యముగ తన కార్య పరిపిధిని పొంది పునః క్షేమముగ తన గృహమును (కాశీని) ప్రవేశించును (ఇత్యాదిగ ౩౩ వ అధ్యాయమున చెప్పబడినది)

కాశీలోనే యుంటూ విధిలేక గ్రామాంతరము వెళ్ళవలసి వచ్చినప్పుడు అవిముక్షేశ్వరుని శ్రద్ధగ విల్వపత్రాదులచే అర్పించి ఒకటి, రెండు అవిల్వములను తన వద్ద భద్ర వరమకొని వెళ్ళినచో వాని ప్రభావము వలన అతనికి కార్యవిధి కలుగుటయే గాక అతి శిష్యముగ పునః అవిముక్షేశ్వర సందర్శన భాగ్యము చేకూరుననియు తన వెంట తిరిగి తెచ్చిన ఆ విల్వములను శ్రీ అవిముక్షేశ్వరులకు సమర్పించవలెననెడి సత్ప్రాంధదాయము కాశీలో ప్రసిద్ధి గనవడి.

౩౩) అభ్రాంతారః (బ్రహ్మబైరవర్ణ)

శ్లో॥ ఓంకారేశ్వర మశ్వర్య యోగసాంఖ్యాది పీఠిభాత్ ॥

భా॥ ఓంకారేశ్వరుని స్థాపించినవాడు యోగసాంఖ్యాది పీఠిని పొందును.

శార్వ వ్యాసః ~ శ్లో॥ ఇదం తద్విమలం లింగమోంకారం వాచ శోభనమ్ ।

అవ్యపృథుమాశ్రేణ ముష్కలే వర్మ పాతకైః ॥

భా॥ ఓంకారమను పేరుతో ప్రసిద్ధమైన ఈ వ్యభ్యమగు లింగమును వర్ణించినంత మాత్రమున వర్మపాతకములనుండి విడిచబడుదురు

శ్లో॥ యదేతత్పరమం జ్ఞానం పంచాయతన ముత్తమమ్ ।

పేవితం సూరిభిర్నిత్యం వారాహస్యం ఏమాక్షదమ్ ॥

భా॥ కాశీయందుండి మోక్షప్రదముగు ఈ ఉత్తమమైన పంచాయతనమును వరము జ్ఞానము శారణై బుధులు నిత్యము పేవించుదురు

పంచాయతనం ~

శ్లో॥ కృత్తివాపేశ్వరం లింగం మధ్యమేశ్వర ముత్తమమ్ ।

వైశ్వేశ్వరం తథోంకారం శివేశ్వర మేవ ॥

ఏతాని గుహ్యలింగాని వారాణస్యాం ద్విజోత్తమాః ।

వ కశ్చిదిహ జానాతి చివా శంభో రమగ్రహత్ ॥

భా॥ ఓ విప్రోత్తములారా! కాశీయందు కృత్తివాసేశ్వర మధ్యమేశ్వర విశ్వేశ్వర
ఓంకారేశ్వర శవర్ణేశ్వర లింగములు గుహ్యలింగములు ఇవి ఉత్తమమైనవి ఇచ్చట
విశ్వేశ్వరుని అనుగ్రహము లేనిదే ఎవరరికిని పని దర్శనము లభించదు మహిమ
గోచరించదు

లైంగే-గ్లే॥ పూర్వముఖంతు తద్దేవి సిద్ధసం హైః ప్రపూజితమ్ ।

ఓంకారేశ్వర వాచానం దేవావామపి దుర్గభమ్ ॥

భా॥ పీనిలో తూర్పున యున్నదియు సిద్ధ సంఘములచేత మిక్కిలిగ పూజింప
బడునట్టిది ఓంకార లింగము అది దేవతలకును దుర్గభమైనట్టిది

లైంగే-గ్లే॥ అస్యచ్చ తే ప్రవక్ష్యామి తస్మిన్ స్థానే మరేశ్వరః

తిలో నధ్యచ్ఛ మధ్యస్థావహంతి చ శుభోదకాః ॥

భా॥ ఓ దేవదేవీ ! నీకు మరియొక విషయమును చెప్పచున్నాను ఆ
స్థానమందు మూడువదులు పుణ్యోదకములను గలిగి పీని మధ్యగా ప్రవహించుచున్నవి
గ్లే॥ యాసాం దర్శన మూత్రేణ బ్రహ్మహత్యా నివర్తతే।

ఏతా పితామహా ప్రోతా మందాకినీ తథా ॥ ౨ ॥

మత్స్యదధి తృతీయాచ ఏతాస్తప్రస్తు పుణ్యదాః॥

భా॥ వాని దర్శనమాత్రమున బ్రాహ్మహత్యాపాతకము సైతము తొలగిపోవును
వానిలో ఒకటి బ్రహ్మహత్యు రెండవది మందాకిని మూడవది మత్స్యదధి ఈ మూడు
ను పుణ్యప్రదములే

గ్లే॥ మందాకినీ తథా పుణ్యా మధ్యమేశ్వరసంస్థితా

పితామహప్రోతానా అపిముక్తే ॥ ౩ ॥

మత్స్యదధిర ఓంకార పూజితా వర్షదేవతైః॥

భా॥ పుణ్యవదియగు మందాకిని మధ్యమేశ్వరమందున్నది పితామహ(బ్రాహ్మ)
నది అపిముక్తమందు అతి పుణ్యవంతమైనది ఓంకారమందు వర్షదేవతలచేతను
పూజింపబడెడిది మత్స్యదధి.

గ్లే॥ తస్మిన్ స్థానే యదా గంగా తగమిష్యతి ఖామిని ।

తదాపుణ్యతము కాలో దేవావామపి దుర్గభః ॥

భా॥ అవియున్నస్థానమునకు గంగ ఎవ్వరు వచ్చునో అప్పుడు మిక్కిలి
పుణ్యప్రదమైన కాలము అట్టి పమయము దేవతలకును దుర్గభమైనది

గ్లో నరదోత్పత్త నలిలే జాహ్నువీ జల మిశ్రేతః ।
 తత్ర నాదేశ్వర పుణ్యే స్నాతః కిమనుశోచతి ॥
 భాః వరజానది జాహ్నువీ జలముతో కలిపినచోటు నాదేశ్వర తీర్థము అందు
 స్నానము చేసిన వానికి ఎట్టి దుఃఖమును ఉండదు
 గ్లో తస్మిన్ కాలేవ తత్రైవ స్నానం తత్ర భృతం మయా ।
 తేన హస్తకలాభైః । కపాలం పతితం క్షదాత్ ॥
 భాః ఓ పార్వతీ ! ఆట్టి పుణ్యనమయమండే ఒకసారి వేను ఆ తీర్థమందు
 స్నానము చేయగా నాదేతికి అంటుకొని యున్నట్టి కపాలము తత్ క్షణమే చూడివడినది
 గ్లో ॥ కపాలమోచనం నామ తత్రైవ సుమహత్కరః ।
 పానం నర్కవత్కానాం పుణ్యదం నర్క దేహినామ్ ॥
 భాః అచ్చట ఏర్పడినగావు వరస్పతపాలమోచనమను పేరు గలది యైనది
 పానమైన ఆనరమ్మ వర్షశవులకు నర్క దేహులకు పుణ్యప్రదమైనది
 గ్లో ॥ ఓంకారేశ్వర నామృత తత్ర స్నానం కృతం మయా ।
 తేన మే రోచతే దేవి! ఓంకారేశ్వర నామరతః ॥
 భాః అచట వేను ఓంకారేశ్వర నామముతో వ్రతిస్థితుడనై యున్నాను
 ఓంకారేశ్వర నామముతో అచ్చట యుండుట నాకు మిక్కిలి ద్రియతమమైనది
 గ్లో ॥ మత్స్యదరీ జలై స్నాత్వా దృష్ట్వా చోంకారమేశ్వరమ్ ।
 శోకో మోహో జరా మృత్యుః న చ తం స్మరతే ఫ్రువః ॥
 భాః మత్స్యదరీ జలమందు స్నానము చేసి ఓంకారేశ్వరుని దర్శనము చేసిన
 భక్తుని శోకము మోహము జర మృత్యువు మరల స్మరించవు
 తదా- గ్లో ॥ తస్మింస్తు యః శివః పాశ్చాదంకారేశ్వర పంక్తితః ।
 ఏతద్రహస్య సూక్ష్మాతం తవ స్మరహాసమునః ॥
 భాః ఆ స్థానమందు ఓంకారేశ్వర నామముతో వేను ఉపస్థితుడనై యుండును
 నీ యందలి ప్రేమచే ఈ రహస్యమును నీకు చెప్తాయన్నాను
 గ్లో ॥ అకారం చ ఉకారం చ మకారం చ ప్రకీర్తితమ్ ॥
 తస్మిన్లీలై తు సంసిద్ధో ముచికాలిక పక్షిణః ॥
 భాః అకార ఉకార మకారములచేత ప్రసిద్ధమైన ఆ ఓంకారలింగమందు
 కాలిక పక్షికుడను ముని సిద్ధిని పొంది యున్నాడు
 గ్లో ॥ అకారస్తత్ర విశ్వేయో విష్ణులోక గతిప్రదః ।
 తస్య దక్షిణ పార్శ్వేతు ఓంకారం సంకీర్తితమ్ ॥

భా అప్పుట ఆ కారము విష్ణు లోక ప్రాప్తి ప్రదముని తెలియవలెను దానికి
దక్షిణ పార్శ్వమందు ఓంకారమును పేరుతో కీర్తింపబడియున్నది

శ్లో॥ తత్ర సిద్ధిం వరాం ప్రాప్తో దేవాదార్యో బృహస్పతిః ।

ఓంకారం తత్ర విశ్వేయం బ్రహ్మణః పద ముచ్యతే ॥

భా అప్పుట దేవాదార్యుడగు బృహస్పతి వరము సిద్ధిని పొందివారు అందుచే
అచట ఓంకారము బ్రహ్మయొక్క వరము పదముని బ్రహ్మింపవలెను

శ్లో॥ తయోస్త భక్తరే భాగే మకారే విష్ణు వంశ్చకమ్ ।

తస్మిన్వింశేతు సంసద్ధతపిలర్థి ర్భవమునిః ॥

భా ఆ రెండింటిని ఉత్తర భాగముందున్న 'మ' కారలింగము విష్ణు వంశ్యులది.

ఆ లింగముందు మహామునియగు శివీల మహర్షి వంశ్చితుడై యుండును

తథా- శ్లో॥ ప్రణవాక్ష్యం పరం బ్రహ్మ యత్ర విశ్వం ప్రకాశతే ।

స సంనామతపోపేత ఓంకారోఽయమయ్యతః ॥

భా ప్రణవ వాద్య వర్ణబ్రహ్మ ఎప్పుట విశ్వము ప్రకాశించుచుండునో అదియే
అదృశ్యతమగు ఓంకారలింగము (ఓంకారేశ్వరము)

శ్లో॥ ఏషా మత్స్యదర రమ్యా యత్నాత్ మోచనోత్తమః ।

మాతుర్మాతూదరదరీం స విశేదితి విశ్వయః ॥

భా ఇదియే రమ్యమైన మత్స్యదర ఇందు స్నానము చేసిన ఉత్తమ మోచనపుడు
తిరిగి మాత్స్యగర్భమును ప్రవేశింపదనుట విశ్వయము.

కాళీకాండ - శ్లో॥ ప్లాత్వా మత్స్యదర తీర్థే విలోక్యంకార మిశ్వరమ్ ।

స జాతు జాయతే జప్తుః జననీ జరరే క్షయతే ॥

(ఇత్యాద ఓంకార ప్రాదుర్భావః తస్మహిమాచ త్రివస్తతి తతుః పస్తతి తమయో
రధ్యాయయో విస్తరేణ శ్లేయమ్)

భా మత్స్యదర తీర్థముందు స్నానము చేసి ఓంకారేశ్వరుని పంధర్పించిన ఏ
ప్రాణయు జననీ జరరమందు ఎప్పుడీదిని ప్రవేశించదు (ఇది ఓంకార ప్రాదుర్భావము
దానిమహిమ 73 74 అధ్యాయములలో విస్తరముగా తెలియదగును)

(౭4) అథ త్రిలోచనః - శాఖిఖండే

శ్లో॥ యత్రాప్తి తస్యహరిగం వారణాశ్శ్యం శ్రిలోచనమ్ ।

తీర్థం పిలిప్పిలాక్ష్యం తత్ ద్వివస్తయంభవే నిశ్చితమ్ ॥

భా గంగానదీయందు ప్రసవ్యమైన పిలిప్పిలయను తీర్థమున్నది అప్పుట
కాళీయందు ప్రశస్తమైన శ్రిలోచన మహాలింగమున్నది.

శ్లో॥ సర్వ తీర్థమయం తీర్థం తత్కాశ్యాం పరిగీయతే

భా॥ కాశీయందు అది సర్వ తీర్థమయమైన తీర్థముగా పొగడబడుచున్నది

తథా-శ్లో॥ ఏరణాశ్యాం తత్పీఠం తత్ర లింగం త్రివిష్టవమ్ ।

తత్పీఠం దర్శనాదేవ ఏరణా జాయతే నరః ॥

భా॥ ఆ పీఠము ఏరణ యని అచటి లింగము త్రివిష్టవము అని చెప్పుదును

ఆ పీఠమును దర్శించినవాడు పాపరహితుడగును

తథా- శ్లో॥ స్వాత్మా పిలిప్పిలా తీర్థత్రివిష్టవ సమీపతః ।

ధృష్ట్వా త్రిలోచనం లింగం కిం భూయః పరిశోచతి ॥

(ఇత్యాది వంచనవృత్తి పట్టువృత్తి తమయో రధ్యాయయో)

భా॥ త్రివిష్టవ సమీపమందు గల పిలిప్పిలా తీర్థమందు స్నానము చేసి త్రిలోచనలింగమును దర్శించినవాడు శోకరహితుడగును (ఇత్యాదిగ 75 78 అధ్యాయములందున్నది)

బ్రహ్మచరైః :- శ్లో॥ త్రిలోచనేశ్వరం లింగం నాగయజ్ఞోపవీతివమ్ ।

ధృష్ట్వా త్రిలోకవిభవ మ్మతీ భవతి నాన్యథా ॥ అథ త్రిలోచన ప్రాశ్నాం మహాదేవః)

భా॥ నాగయజ్ఞోపవీతుడగు త్రిలోచనేశ్వరుని దర్శించినవాడు త్రిలోకాది వత్కమునైనను తృప్తీకరించును (త్రిలోచనునకు తూర్పున మహాదేవుడున్నాడు)

శ్లో॥ సారాశాప్యాం మహాదేవం నమశ్శర్కర్య పశ్యన్నరః ।

అభూత సంప్లవం యాపచ్చివలోకే వసేత్పదా ॥

భా॥ కాశీయందు సకృత్తుగ వైనను మహాదేవుని అర్చించిన నరుడు ఈ భూత స్పృశి యంతయు మహాప్రళయమున లయమునొందువరకు నివలోకమునందు వసించును

శ్లో॥ మహాదేవ మహాపీఠం మమసాధక వీధిదమ్ ।

తత్పీఠ దర్శనాదేవ మహాపాపైః ప్రముక్తతే ॥

భా॥ సాధకులకు వీధిప్రదమైనవీధి నాయొక్క మహాదేవ పీఠము ఆ పీఠదర్శనమూతమున నరుడు మహాపాప విముక్తుడగును (౩౮) అథ కామేశ్వరేః చైంగే కామకుండం ప్రకృత్య

శ్లో॥ తస్మాదన్యోపి య కచిత్తీర్థ తస్మిన్సా శ్రీతా ।

అదాభయన్తే దేవశం కామేశం వైవ సర్వదా

భా॥ ఇతర తీర్థములనేకములున్నప్పటికిని ఆ జనులచే మిక్కిలిగ
అశ్రయింపబడెడి దేవ దేవుడగు కామేశ్వరుని సర్వదా ఆరాధించువారు

శ్లో॥ యో యన్య మనసా కామః తం తమాస్మాతి నిశ్చితమ్ ।

దక్షిణేన స్థితం లింగం రుద్రావాసన్య సుందరి ॥

కామేశ్వరమితి భాతం నర్యకామ ఫలప్రదమ్

తప్తం తత్ర తపస్తీప్రస కామదేవేన నై పురా

కుండం తదుద్భవం దేవి! పద్మేతల నమన్వితమ్ ।

కుండస్యైవ తపోరమ్య ఉత్తమే నరపద్మిని ॥

భా॥ ఎవరెవరి మనస్సున ఎట్టెట్టి కోరిక యున్నదో దానిని నిశ్చయముగ
పొందుదురు రుద్రావాసమునకు దక్షిణముగ స్థితమైయున్నలింగము కామేశ్వరమని ప్రసిద్ధి
పొందినది అది నర్య కామములను తీర్చునట్టిది పూర్వమబ్బట కాముడు తీవ్రమైన
తపము చేయగా పద్మములు కలువలతో గూడిన ఒక కుండముద్భవించినది

శ్లో॥ లింగం తత్ర స్థితం దివ్యం వశ్చిమాభిముఖం ప్రయోః

గంధ ధూప నమస్కారైః ముఖవాన్వైశ్చ నర్యకః ॥

యో మామర్చయే తత్ర తన్య తుష్కామహం నదా ॥

దదామి నర్య కామాంశ్చ ధర్మమోక్షం తదైవచ ॥

భా॥ ఓ ప్రయో! ఆ కుండము యొక్క రమ్యమైన తీరమందు
వశ్చిమాభిముఖముగ ప్రతిష్ఠితమై యున్న లింగము ప్రసిద్ధమైనది. అచ్చట నాస్వరూపమగు
ఆ లింగమును గంధ ధూప నమస్కారాదులచేతను ముఖ వాద్యములచేతను చక్కగ
పూజించిన వారి యెడల నేను నదా నంతుస్థిని పొంది నర్య కామములను తీర్చి, వారికి
ధర్మ మోక్షములను గూడ గల్గింతును

శ్లో॥ ఐహవో ౨ నీ హి పాప్మానో ఐహవి ధన్యవిః కృతాః

కామతీర్థాను సంస్థానాత్కాన్యంతి విలయం క్షణాత్ ॥

కామా నమృత్తి మాన్యంతి కామేశ్వర నిషేవణాత్ ॥ (ఇత్కాది నందాశీత్య ధ్యాయే)

భా॥ ఐహా జన్మలయందు చేయబడిననందితమైన పాపములన్నియు
కామతీర్థమందు స్నానము చేసిన వెంటనే నశించును ఆ కామేశ్వరుని సేవించుటవలన
భక్తుల కామములన్నియు నమృద్ధిగ వెరవరును (ఇత్కా~ 8 ప అధ్యాయమున గలదు)
00)అథ కపాలమోచనమ్ -తార్క-

శ్లో॥ కపాలమోచనం నాను దేవదేవన్య తులిసః ।

స్నాత్వా ౨ భ్యర్చ నిత్యన్ భక్త్వా బ్రహ్మహత్కాం వ్యసహతి ॥

అగత్య తీర్థస్థవరం స్నానం తృత్యా విధానతః ।

తర్హయత్యా పితృన్ దేవాన్ మువ్యతే బ్రహ్మహత్యయా॥

భా॥ దేవదేవుడగు ఈశ్వరుని కపాలమోచన కుండమున స్నానము చేసి పితృదేవతలను అర్చించిన భక్తులయొక్క బ్రహ్మహత్యాది పాతకములు వెంటనే నశించును ఆ తీర్థక్షేత్రమునకు వచ్చి విధి విధానముగ స్నానము చేసి పితరులకు దేవతలకు తర్హణము లొనగినవాడు బ్రహ్మహత్యాపాతకమునుండి విముక్తుడగును బ్రహ్మపురాణంపి కపాలమోచనం ప్రత్యక్షం -

శ్లో॥ తస్మిన్తీర్థేతు య గత్యా పిండదానన చై పితృన్ ।

శ్రాద్ధమ్న ప్రణయిష్యన్తి తేషాం లోకాశ్చయో దివి॥

భా॥ ఆ తీర్థమునకు వెళ్ళి పిండ ప్రదానముచేతను ఇతర శ్రాద్ధముల చేతను పితృదేవతలను తృప్తి పరచిన వారికి అక్షయలోకములు గల్గును వారాహే - శ్లో॥ కన్యచిత్త్యథ కాలన్య ద్యాదశాల్లో ధరాధరే

వరాణసీం గతో దేవః తత్ర స్నానమశ్నాన కరోత్ ।

గంగాయాం తత్ర దేవో యాచన్కృత్తి భామిని

తావత్కాలం పతితం యల్లగ్నం బ్రహ్మణః పురా ॥

కపాలమోచనం వామ తతస్తీర్థ మనుక్తమమ్

వృధివ్యాం భ్యాతి మగమత్సారాణస్యాం ధరాధరే॥

భా॥ కాలము గడుచుచుండగా పరిత్రాంధన సంవత్సరమందు మహాదేవుడు కాశీకి వెళ్ళి గంగయందు స్నానము చేయగా అంతవరకు ఆయన చేతికి పంపలగ్నమైయున్న బ్రహ్మకపాలము చూచిపడినది అంతట ఆ ఉత్తమ తీర్థము కపాలమోచనమను పేరుతో భూమండలమందు ప్రసిద్ధికెక్కినది

బైంగే - శ్లో॥ కోటిశ్వరస్య దేవస్య అగ్నేయాం దిశి సంస్థితః ।

శృణాన్తంతంభ సంక్షోభయం నిఖాతః సుప్రతిష్ఠితః ॥

మానవాస్త్రత్ర యావ్యేత ఇహ ధ్రువో భుష్కృతమే భృతమే ॥

యత్రస్తంభో వదాదేవి ! అహం తిష్ఠామి భామిని ॥

భా॥ కోటిశ్వర దేవునకు అగ్నేయ దిశయందు ప్రతిష్ఠితమై యున్న స్మశాన స్తంభమను పేరుగలది ప్రసిద్ధమైయున్నది దుష్పుర్యములు చేసినవారు అచటికి పొన్నెదురు ఆ స్తంభమందు నేమి నదా నెన్నిపొతుడనై యుందును

శ్లో॥ అత గత్యాకు యః పూజాం మహాదేవి కరిష్యతి ।

నర్యపాప వినిర్ముక్తో గచ్ఛేన్య పరమాంగతిమ్ ॥

భా॥ ఓ దేవి! అచ్చటకు వెళ్ళి పూజచేయునట్టివారు పర్య పాపముల నుండి విముక్తులై పరమ పరము నొందుదురు

తథా- శ్లో॥ కపాలమోచనం నామ త్రిమలోకమ విశ్రుతమ్ ।
కపాలవతితం తత్ర స్థితస్య మమ మందరి ॥
తస్మిన్నాలో నరాలోహే బ్రహ్మహత్యాం వ్యరోహతి ।
కపాలేశ్వర నామా తు తస్మిన్ తీర్థే వ్యవస్థితః ॥

భా॥ అది కపాలమోచనమను పేరుతో ముల్లోకములందును వ్రసిద్ధి కెక్కినది. అచ్చట వేను స్నానము చేయగా కపాలము కూడివడినది అందుచే ఆకుండమందు స్నానము చేసినవారు బ్రహ్మహత్యాది పాతకములనుండి విముక్తులగుదురు అందుచే దానియందు కపాలేశ్వరుడను పేరుతో పదానన్తిహితమైనది యుందును

శ్లో॥ అశ్వమేధమవాహ్నితి దర్శనాత్తస్య మందరి ।
తస్మైవ చోత్తరే పార్శ్వే తీర్థం త్రైలోక్య విశ్రుతమ్ ॥
తత్ర స్థాత్యా నరాలోహే ఋణైర్ముక్తే భవేన్నరః ॥
ఋణమోచనకం నామ విఖ్యాతం భువి మందరి॥

భా॥ ఓ మందరి! దానిని దర్శించినవారు అశ్వమేధ ఫలమును పొందుదురు దానికి ఉత్తర దిశయందున్న తీర్థము ముల్లోకములయందు వ్రసిద్ధి గాంచినది దానియందు స్నానము చేసినవారు ఋణవిముక్తులగుదురు అందుచే అది ఋణవిమోచనమను పేరుతో విఖ్యాతమైనది అదియే ఋణవిమోచన తీర్థము

శ్లో॥ శ్రీశీ లింగాని తత్రైవ తిష్ఠన్తి మమ మందరి ।
తాని దృష్ట్వా తు మశ్రోణీ నశ్యతే త్రివిధం హృదయమ్ ॥

భా॥ ఓ మందరి! అచ్చట మూడు లింగములు వ్రతిస్థితమై యున్నవి వానిని దర్శించినవారు త్రివిధ(దేవ ఋషి, సింహ) ఋణములనుండి విముక్తులగుదురు

కాశీఖండ - శ్లో॥ కపాలమోచనం కాశ్యాం యే స్మరిష్యన్తి మానవాః ।
తేషాం విపంశ్యతి శ్రీవ మహావ్యత్రాపి పాతకమ్ ॥
అగత్య తీర్థవరే స్నానం కృత్వా విధానతః ।
తర్పయిత్వా సిత్యన్ దేవాన్ ముచ్యతే బ్రహ్మహత్యయా॥

భా॥ కాశీయందలి కపాలమోచనము నెవరు దృఢచిత్తముతో స్మరింతురో అట్టివారు అచ్చటను అన్యత్ర చేసిన పాపము లన్నియు శివముగ నశించును అతీర్థమునకు వచ్చి స్నానము చేసి విధి విధానముగా నీ తరులకు దేవతలకు తర్పణములు చేసినవారు బ్రహ్మహత్యాది పాపములనుండి విముక్తులగుదురు

తదా-శ్లో॥ అయం హి న కులస్తంభో యత్ర శ్రీకాలభైరవః ।

శ్రేతపోపభృతః శాస్త్ర దర్శయన్ తీర్థయాతవామ్ ॥

భా॥ అదియే కులస్తంభముని ప్రసిద్ధిగన్నది అచ్చట గల శ్రీకాల భైరవుడు
కాశీశ్రేతముందుండి సావము చేపినవారికి తీర్థయాతవలను గల్గించి దండించును
శ్లో॥ ఋణాశ్రయాద్విముక్తయై యత్రప్రాణా నరేక్షమాః ।

తీర్థం వికుర్వి జనకం తదేత దృణమోచనమ్ ॥

భా॥ ఎచ్చట స్నానము చేయుటచే నరులు ఋణాశ్రయమునుండి
విముక్తులగుదురో అట్టి ఈ తీర్థము వికుర్వి జనకమై ఋణ విమోచనమును
పేరుగలదియైనది.

లైంగే శ్లో॥ గోప్రక్షేప్తర మాగత్య దృష్ట్వా క్షుభ్యంత మానవాః ।

న దుర్గతి మవార్జితీ కల్పపైత్ర విముక్తతే ॥

భా॥ గోప్రక్షేప్తర దేవుని ఆశ్రయించి దర్శించి వూరించిన మానవులు
కల్పస్థములనుండి విముక్తులై తిరిగి దుర్గతి పొందకుండురు

కాశీఖండే - శ్లో॥ వరణాయాం భృతప్రాణైః శైలేశో యోః పమర్చితాః

విశ్వానరంతర్యావ ముదా దత్త్వా దానాని శక్తితాః

న తేషాం పునరావృత్తి ర్భ్రష్ట సంపార వర్తనా ॥

భా॥ వరణయందు ప్లానముచేసి శైలేశుని చక్కగ మూరించి
పితృదేవతలనుద్దేశించి తర్పణములు చేసి శక్తికొలది దానములు చేసినవారు ఈ
సంపారపక్షమందు పునరావృత్తి లేకుండురు.

శ్లో॥ శైలేశ్వరం యే బ్రహ్మవి వరణాయాః సురేభవః ।

తేషాం కాశ్యాం వివసతాం దుఃఖం వానిభవిష్యతి ॥

భా॥ వరణా ప్రవాహాతీరముందున్న శైలేశ్వరుని దర్శించి కాశీయందు
వివసించువారికి ఎన్నడును దుఃఖము కలుగదు

లింగే- శ్లో॥ ఏతా తే నిరంతరే న్యయం హిమవతా స్రయే ।

మమ స్రయంతు తత్ స్థానం జ్ఞాత్వా లింగం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥

శైలేశ్వరమితి ఖ్యాతం భృశ్మతామిహ మాం స్థితమ్ ।

దృష్ట్వానం సుమతో దేవి । న దుర్గతి మవాప్నుయోత్ ॥

భా॥ ఓ దేవి! వాకు ఆ స్థానము మిక్కిలి స్రయమైనదని తెలిసికొనిన నీ
తండ్రియగు వర్మతరాః హిమవంతుడు తనపేర అచట ఒక లింగమును స్థాపించెను
వచ్చు దర్శింపగోర వచ్చు భక్తులకు అలింగము శైలేశ్వరును సేరుతో దర్శనమొచ్చుచున్నది.
దానిని దర్శించినవారు ఎన్నటికి దుర్గతివొందరు

కాశీఖండే - శ్లోః తత్ర కర్కటవాసీన లింగం కర్కటకేశ్వరమ్ ।
 తస్మాం వాప్యం సదా ప్సాత్వా కర్కటేశం నమర్శ్యచ ॥
 కర్కటనాగమారాధ్య నాగలోకే మహీయతే ।
 కర్కట నాగే యైర్భువః తద్వాప్త్యాం విహితదక్షైః ।
 త్రమతే న విషం దేహే స్థావర జంగమమ్ ॥

భాః అచ్చట కర్కటవాసి కర్కటకేశ్వర లింగము ఉన్నది ఆ వాసీయందు
 స్నానము చేసి కర్కటకేశ్వరుని చక్కగఅర్చించి కర్కటనాగమును ఆరాధించినవారు
 వాగలోకమందు శ్రేష్ఠుడై భోగములను అమభవించును వ్యవ్యమైన ఉడకముగల ఆ
 వాసి యందు కర్కటనాగుని చూచినవారి దేహమందు స్థావర జంగమముల యొక్క
 విషము ఎక్కుదు

లైంగే శ్లోః ఇంద్రేశ్వరా ధక్షిణతో వాసీ కర్కటకేశ్వరమ్ ।
 తత్ర సర జలే ప్సాత్వా దృష్ట్వా కర్కటకేశ్వరమ్ ॥
 వాగావామాధిపత్యం తు జాయతే నాత్ర సంశయః ।
 కర్కటకా తృశ్చిమేన వాతిహారేష్వనృతమ్
 ద్రుమి చందేశ్వరం నామ బ్రహ్మహత్యానహరకమ్ ॥

భాః ఇంద్రేశ్వరునకు దక్షిణముగా కర్కటక వాసియున్నది అవేచిత్ర జలమందు
 స్నానము చేసి కర్కటకేశ్వరుని దర్శించినవారికి వాగులపై అధిపత్యము గల్గుననుటలో
 సందేహము లేదు కర్కటకేశ్వరునకు వశ్యముగా కొంచెము దూరములోనే
 ద్రుమిచందేశ్వరమును లింగము కలదు అది బ్రహ్మహత్యాపాపహరకమైనది
 ౮౮) అథ భృషభధృష్టా మహిమా - (తత్ర సనత్కుమార సంహతాయాం దేవీం వ్రతి
 భద్రః)

శ్లోః గంగాయాం వ్యాపితః సాదస్యేద్భువ విశ్వముక్తయే ।
 సన్నిధిః శ్రీయతే లత్రాపి యథోక్తం భృషయా త్యయా ॥
 భాః గయ యందు విశ్వముక్తి కొరకై నీ పాదముంచబడినది ఇచ్చట గూడ
 అనుకంప గల్గిన వీచిత సన్నిధి చేయబడినది
 శ్లోః మత్పాద దర్శనా దేవ తత్ర యాన్తి వరాంగతిమ్ ।
 భాతయో లభాతయోవాపి యదర్థం నా లిపి యః ప్రసేతే ॥
 విశ్వతీర్థేన వివదం రుద్ర పాదం నిదుర్భుధా ।
 తతోఽవస్త భుజం శ్లేయం పునఃభద్రజమిదం స్రీయే
 భాః ౬ దేవి! వాపాదదర్శనము చేతనే జనులు పరమగతిని పొందుదురు

తెలిసిగాని తెలియక గాని నమ్మ స్వశించినవారికి ముక్తి గల్గుటచే పితృతీర్థమునకు నమివమున గల దీనిని రుద్రపాదమని విజ్ఞులు పేర్కొందురు అట్టి ఈ వృషభధ్వజము అనంతగుణ ప్రదమని తెలియదగినది

తథా- శ్లో॥ వరో యాపేణ భగవాన్పితృం విష్ణు రిహస్వతః ।

ధర్మో యః సర్వ శాస్త్రేషు వృషో ౨ యం భగవానః ॥

భా॥ ఇచ్చట సరోవర రూపమున దిష్టు భగవానుడు పితృము పవిత్రహతుడై యుండును సర్వ శాస్త్రముల యందును ధర్మపు అని పేర్కొనబడిన బ్రహ్మము ఇచ్చట వృషభరూపమున యున్నాడు

శ్లో॥ సంవత్సరాబ్రాహ్మణం శర్మ నదా సంవిహితః ప్రభుః ।

అతో వాతః సరం కింఛిత్ విత్కాణాం కారణం ద్రియే ॥

భా॥ ప్రాణుల కర్మలకు సాక్షియగుచు భగవానుడిచట సంవిహతుడై యున్నాడు పితృదేవతలను తరింప చేయుటకు ఈ వృషభధ్వజేశ్వరుని దర్శనమునకు మించినది మరియొకటిలేదు

శ్లో॥ దక్షిణాధ్యాన మూర్తిశ్చ యే ౨ వ్యథో రోరవాశ్రయాః ।

విపాతితే ౨ శ్రదై పిండే యైః కైర్వా యత్ర కారణాత్ ॥

భా॥ దక్షిణ దిక్కునకు పొవుచు రోరవాది వివిధ సరకములందు పడినవారికి ఇచట పిండప్రదానము చేసిన కారణము చేత వారిశరీరములను పరిమళము అనుభవించుచున్నాను

శ్లో॥ అనుజానామి నై దేవి తేషాం చ సరమాం గతిమ్ ।

అయాతానాం పునస్తేషాం శ్రేతవానాం చ శాశ్వతమ్ ॥

యో యత్ర పితృరూపేణ వంతుర్భున్ధి న పంశయః ॥

భా॥ అట్టి వారికి ఈ కాళీ క్షేత్రము శాశ్వతముగ లభించును అచ్చట పితృరూపముతో నేను వంతుష్పదనై యుండుననుటతో సంబేహము లేదు

లైంగే శ్లో॥ కపిల్వాచార వామానం భ్యాతం సర్వ మరామరైః ।

తస్మిన్ ప్రాదేకు యః ప్రియం కృత్వా భక్తి నరాయణః ॥

వృషభధ్వజం యో దద్వాత్ రాజనూయఫలం లభేత్ ॥

భా॥ కపిలా ప్రాదమను పేరుగల శీర్షము పకల మరాసురులందును ప్రసిద్ధమైనది. దానియందు ప్రియము చేసి భక్తి నరాయణుడై వృషభధ్వజాని పేరించిన వారికి రాజనూయయోగ ఫలము గల్గును

కాశీఖండ - ౧౧ నరకస్థాయీ కేచిత్పితరూపనితామహా ।

పితృలోకస్థుః గచ్ఛన్తి తస్మిన్ శ్రాధే తృతేతు నై ॥

భా॥ ఇచ్చట శ్రాధము పెట్టిన వాని పితృ పితామహులు వరకస్థితులై యున్నను పితృలోకమువకు పోవుదురు

౧౧ గయాలోఁ న్నరుణం ప్రోక్షం పురాణార్థ వికారదైః ।

తస్మిన్ శ్రాధే కృతే భద్రే పితృజాచుస్థతో భవేత్ ॥

భా॥ పురాణార్థము తెలిసినవారిచే గయకంటె అష్ట గుణకముగ అధికముగ చెప్పుబడినది. అచటి శ్రాధముచే పితృయుణమును శిర్ష్యకొవినవాడగును.

౧౨ కపిలానాదతీర్థే ఓప్పిన్ ప్రిత్యా నంయతమావహః

వృషభధ్వజామిమం ధృష్ట్యా వర్షయన్తావలం లభేత్ ॥

భా॥ కపిలా నాద తీర్థమందు శ్రద్ధాయుక్తుడై ప్రితవము చేసి వృషభధ్వజేశ్వరుని దర్శనము చేసిన వానికి వర్ష యన్తా వలము లభించును

౧౩ తతో వారాహసిం గత్వా దేవ మర్హ్య వృషభధ్వజమ్ ।

కపిలానాద ఉపవప్రుశ్చ రాజమాయఫలం లభేత్ ॥

భా॥ వారాహసికి వెళ్ళి కపిలానాదమందు ప్రితవము చేసి వృషభధ్వజాని పేవించిన వానికి రాజమాయఫలము లభించును

కాశీఖండ - ఏతస్మిన్ కాపిలే తీర్థకాపిలేయ వయో ౧౨ మృతే

యే పిందాన్ నిర్వచిష్టన్తి శ్రద్ధయా శ్రాధదానకః ॥

తేషాం పితృజాం సంకృష్టైర్దాహ్యంతి కపిలాం శుభామ్

భా॥ ఈ కాపిలతీర్థమందలి అమృతమువంటి కాపిలేయ వయస్సుతో పితరులకు పిండప్రదానము చేసి శ్రద్ధగ శ్రాధము పెట్టినవారి పితృదేవతలు వాయాజ్ఞచే సంకృష్టలగుదురు.

తదా - ౧౧ శ్రాధే పితృజాం సంకృష్టైర్దాహ్యంతి కపిలాం శుభామ్

యే ౧౨ త్రతేషాం పితృజాన్ వచేత్ క్షీరదధేన ॥

భా॥ ఇచ్చట పితరులకు శ్రాధము పెట్టు వమయమున ఒక కపిల గోవును దానము చేసినచో అట్టివారి పితృగుణములు క్షీర పముద్ర ప్రాంతమున వివహించురు

౧౨ పృథోక్పూర్వ కృతే యిష్ట తీర్థే ఓప్పిన్ వ్పార్థభ ద్వజే ।

అశ్వమేధ పురోదానైః పితరస్తవ తర్పితాః ॥

భా॥ ఈ వృషభ ధ్వజతీర్థమున పృథోక్పూర్ణము చేసినచో అట్టివారి పితరులు అశ్వమేధ పురోదానముచే తృప్తి చెందుదురు.

శ్లో॥ గయాతోష్ఠ గుణం పుణ్యమన్విన్ తీర్థ వితామహా ।
అమాయాం సోమయజ్ఞాయాం శ్రాద్ధకాచిలధారిణే ॥

భా॥ ఈ కాచిల తీర్థమందు అమావాస్యతో గూడిన సోమవారమునాడు శ్రాద్ధము నిర్వహించినచో అట్లేవాని పితృపితామహులు గయయందు శ్రాద్ధము పెట్టిన దానికి ఎనిమిది రెట్ల ఫలితము పొందుదురు

శ్లో॥ యషాం గర్భే భవేత్ ప్రాచో యే ౨ దంత బననాన్యుతా ।
తేషాం క్షుప్తిః భవేత్ మృతం తీర్థే కాచిల ధారిణే ॥

భా॥ ఎవరికి గర్భప్రాసము జరుగునో ఎవరు పుట్టక మునుపే చనిపోవుదురో అట్లేవారికి తీర్థజలముచే తృప్తిగల్గును

తదా - శ్లో॥ సీమా విహితమపి క్షేయం తీర్థమిదం శుభమ్ ।
మధ్యవారాణవిశ్రేణం మమ సాన్నిధ్యతో నరైః ॥

భా॥ కాశీకి చెప్ప బడిన పరిమాణమునకు కొంచెము బయట నున్నప్పటికిని ఈతీర్థము నా సాన్నిధ్యముచే వారాణసి మధ్యనున్నట్లే క్షేతమువలెనే మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైనది

తదా (మధుప్రవా ఘృతకుల్యా క్షీరసేరధి వృషభధ్వజ సైతామహా గదాధర పితృతీర్థ కాచిలధార మధాభిని శివగయా రూపాణి దశ నామాన్యపి ఉత్తై తత్ర ఉక్తమ్

శ్లో॥ ఏతాని దశనామాని తీర్థస్థాన్య వితామహా ।
భవతాం తృప్తికారణి వివా ౨ వి శ్రాద్ధతర్కయైః ॥

భా॥ ఇచ్చట శ్రాద్ధతర్కణములేకున్నను ఈ పదిపేర్లు స్మరించినచో పితరులకు తృప్తి గల్గును

(౩౬) అభి విష్ణుహృదో దక్షయో కాశీఖండే

శ్లో॥ తదా ప్రభృతి తత్తీర్థం పాదోదకమితీరతమ్ ।
పాదో యదాదా శుభదా క్షాళితో పితవావసాః ॥

భా॥ అప్పటినుండి ఆ తీర్థము పాదోదకమను పేరుతో ప్రసిద్ధిపొందినది దానికి కారణము విష్ణువు తన శుభకరమగు రెండు పాదములను అందు ప్రక్షాళనము చేసికొనెను

శ్లో॥ తత్ర పాదోదకే తీర్థే యే స్నాన్యంతిహ మావహా ।
తేషాం వినశ్యతి క్షిప్రం పాపం వస్త్ర భవ్యాతమ్ ॥

భా॥ అచ్చట పాదోదకమందు ఎవడు స్నానము చేయునో అట్లేవాని ఏడుజన్మల పాపములు వెంటనే నశించును

శ్లో॥ తత్ర శ్రాధం నరః కృత్యా దత్వా నైవ తిలోదకమ్ ।

నస్త నస్త తదా నస్త వ్యవంశ్యాన్ తారయిష్యతి ॥

(ఏకవింశతిం సంఖ్యావిత్కథాః) (21 తరములవి యర్థము)

భా॥ అచ్చట శ్రాధతో శ్రాధమును పెట్టి పితరులకు తిల తర్పణము చేసినచో
తన వంశస్థులు 21 తరములవారు తరింపబడుదురు

శ్లో॥ గంగాయాం యాదృశీ ప్రీతిః లభ్యతే ప్రపితామహైః ।

తీర్థ పాదోదక కాశ్యాం తాదృశీ లభ్యతే భ్రువమ్ ॥

భా॥ గంగయందలి తర్పణాదులచే పితరులకెంతటి ప్రీతిగల్గినో అట్టిప్రీతి
పాదోదక తీర్థ స్నానాదులచే లభించును

శ్లో॥ కృతపాదోదక స్నానం పీతపాదోదకదకమ్ ।

దత్తపాదోదక పానీయం నరం న విరయః స్మృతేత్ ॥

భా॥ పాదోదకమందు స్నానము చేసి ఆ జలము పానము చేసిన వారికి
ఇతరులకా తీర్థము జలమును త్రాగుటకు ఇచ్చినవారికిని ఎచ్చటికిని నరకముండదు

శ్లో॥ కాశ్యాం పాదోదకే తీర్థే యైః కృతానోదక త్రియా ।

జన్తైః విఫలం కేషాం జలబుద్ధుడ సంవిభమ్ ॥ ఇత్యాది ॥

భా॥ కాశీయందలి పాదోదక తీర్థమందు స్నానము చేయని వారియొక్కయు
అందు ఉదక త్రియలు నిర్వర్తించనివారి యొక్కయు జీవనము పీటిబుడగవలె
వృథాయగును

తదా - శ్లో॥ నంగమేశం మహాతీర్థం ప్రతిష్ఠాప్యైతి ౨ దికేశవః ।

దర్శనా దఫుసాం నృణాం భుక్తిం ముక్తిం దికేశ నదా ॥

భా॥ ఈ వరణా గంగా నంగమేశ్వర మహాతీర్థమును ఆదికేశవుడు
ప్రతిష్ఠించినాడు దాని దర్శనార్థము వచ్చు మానవుల పాపములను ఆయన సాగోట్టి
వారికి భుక్తిని ముక్తిని గల్గించును

తదా - శ్లో॥ నంగమే తత్ర సంస్థితః నంగమేశం సమర్హతః ।

సరే న జాతు జననిగర్భ వంశవ మాప్నోయత్ ॥

భా॥ నంగమతీర్థమందు స్నానము చేసి నంగమేశ్వరుని అర్చించిన వరుడు
తిరిగి జననీ గర్భమును పొందదు

లింగే - శ్లో॥ కేశవస్య తు పూర్వేణ విశ్రుతం నంగమేశ్వరమ్ ।

తన దృష్టేన సుశ్రోతే ! జన్తైః సహ వమాగమః ॥

భా॥ ఆది కేశవ పాదోదక తీర్థమునకు తూర్పున ప్రసిద్ధి వాచిన

సంగమేశ్వరమున్నది దానిని దర్శించిన వారికి వెంటనే ఇష్ట జనులతో సమాగమము గల్గును

స్కాండ - శ్లో॥ స్థావితం సంగమే దాస్మిన్ బ్రహ్మణా లింగముత్తమమ్ ।

సంగమేశ్వరవామానం భ్యాతం జగతి విశ్రుతమ్ ॥

భా॥ ఈ క్షేత్రమున బ్రహ్మచే స్థాపించబడిన ఉత్తమ లింగము సంగమేశ్వరమను పేరుతో ఈ భూమి యందంతటను ప్రఖ్యాతి పొందినది

శ్లో॥ సంగమే దేవ నద్యోశ్చ యః స్నాత్వా మనుజః కుచః ।

అర్చయే త్సంగమేశానం తస్య జన్మభయం కుతః ॥ ఇత్యాది ॥

భా॥ ఈ సంగమమందు గంగయందు స్నానము చేసి కుదయైన నేరుడు సంగమేశ్వరుని ఆర్చించినచో అతనికి పునర్జన్మ భయము లేదు

శ్లో॥ శైలరాజేన రత్నాని యాని పుంజీకృతాన్యచో ।

నర్వరత్నమయం లింగం జాతం తత్పుకృతాత్మనః ॥

నర్వషామిహ లింగానాం రత్నభూతమదం వరమ్ ।

అతో రత్నేశ్వరం నామ వరం నిర్వాణరత్నదమ్

భా॥ రత్నములన్నిటినీ ప్రాగుచేసి సర్వరత్న మయమైన శ్రీష్ఠమగు ఏలింగము వర్యత రాజైన హిమవంతునిచే స్థాపించబడినదో అది లింగములన్నిటిలో రత్నమువంటిదియై మోక్షరత్నమును గల్గించునట్టిదియై రత్నేశ్వరమను పేరుతో ప్రసిద్ధి కెక్కినది

తదా - శ్లో॥ యాచి బ్రహ్మాండమధ్యే ఒత్ర సంతి లింగాని పార్శ్వతి ।

తైరర్చితాని సర్వాణి రత్నేశో యై సమర్చితః ॥

(ఇత్యాది ప్రశంసా రత్నేశ్వర ప్రాదుర్భావశ్చ వస్త్రీతమ్ ఒ ద్భావయే)

భా॥ ఈ రత్నేశ్వరలింగము చక్కగ ఆర్చించబడినచో దానివలన బ్రహ్మాండమర్థమందుగల నమస్తలింగములు ఆర్చించబడినట్లు యగును

(ఇత్యాది రత్నేశ్వర ప్రశంస రత్నేశ్వర ప్రాదుర్భావము కలిపి అభ్యాయములలో గలదు)

శ్లో॥ రత్నేశ్వర ప్రసాదేన ముక్త్యా రత్నాన్యనేతకః ।

పురుషార్థమహారత్నం నిర్వాణం తో న లభ్యమానో ॥

భా॥ శ్రేష్ఠమని భావించబడునట్టి అనేక రత్నములను పరిత్యజించి ఈ రత్నేశ్వర ప్రసాదముచే పురుషార్థమహారత్నమగు మోక్షమును ఎవడు ప్రాప్తించుకొనకుండును?

శ్లో॥ రత్నేశ్వరో ఒర్భతో దద్వాత్మసారత్నాని భక్తిరేవ ।

రత్నైః సమర్హ తల్లింగం ప్రీ రత్నాని లభేన్నరః ॥

భా॥ రత్నశ్రువును భక్తితో పూజించినవారికి ఆయన అనేక రత్నములనిచ్చును
ఆ లింగము వెవరైనను రత్నములచే పూజించినచో ప్రీతత్వము వారికి భార్య
లభించుటయే గాక మిగిలిన సమస్తమైనకొరికలు వెరవేరును (తత్తజ్ఞాతిమ యత్ శ్రేష్ఠం
తత్ రత్న మిత్య ధిధీయతే)

కృత్తి వాసేశ్వర- హంసతీర్థ- -

కాశీఖండ - గణానురం ద్రుతి తలశ్చర- -

శ్లో॥ ఇదం పుణ్యం శరీరం తే శ్రేత్ర ౬ సిన్ధుక్తి సాధవే ।

మమ లింగం భవత్కృత సర్వేషాం ముక్తిదాయకమ్ ॥

(కృత్తి వాసేశ్వరం వాసు మహాపాతక వాసమ్)

తదా శ్లో॥ ధృష్టే వాసేన లింగేన పూజితేన స్తుతేన వ ।

కృతకృత్య భవేన్నర్హః సంసారం న విశేత్సుమ్ ॥

భా॥ నీ యొక్క పుణ్యశరీరము ముక్తి పాదనమగు ఈ శ్రేత్రమున నాయొక్క
లింగముగ యేర్పడి అందర కుమ ముక్తినిచ్చునట్టిది యగును అదియే
మహాపాతకములను గూడ పొగట్టునట్టి కృత్తి వాసేశ్వరలింగము ఈ లింగమును దర్శించి
పూజించిన నరుడు కృతకృత్యుడై మరల సంసారమున ద్రవేశించడు ఇట్లు గణానురువికి
వరమిచ్చి శివుడాతనిని అనుగ్రహించెను

తదా - శ్లో॥ జన్మాంతర సమ్రాసేను మోక్షో౬ స్వత్ర మదుర్ధః ।

కృత్తివాసేశ్వరలింగే లభ్యప్యేకేన జన్మనా ॥

భా॥ అన్యత్ర వేలకొలది జన్మలు గలిందినను మోక్షము మిక్కిలి దుర్లభము
గావచ్చును గాని కృత్తివాసేశ్వరలింగమును అర్చించినచో ఆ ఒక్క జన్మయందే మోక్షము
లభించును

అథ హంసతీర్థం ప్రకృత్య -

శ్లో॥ తస్మిన్ కుండే నరః స్నాత్వా కృత్యాల విత్కతర్పణమ్ ।

కృత్తివాసేశ్వరం ధృష్ట్వా కృతకృత్యనరోభవత్ ॥

భా॥ హంసతీర్థ కుండమందు స్నానము చేసి విత్కతర్పణము చేసి

కృత్తివాసేశ్వరుని దర్శించిన నరుడు కృతకృత్యుడగును

బ్రాహ్మవైవర్త - శ్లో॥ కృత్తివాసం మహాలింగం వాసేశ్వరం వరమ్ ।

యస్య దర్శన మాత్రేణ నమోక్షాది మదుర్ధః ॥

భా॥ కృత్తివాస మహాలింగము వాసేశ్వరమును గల్గించునట్టిది దానిని
దర్శించినచో మోక్షము దుర్లభముగాదు

కొర్రెక్కత్తివాన సంఖ్య నిమిత్తముక్రమే (కృత్తివానమును పేరుగల్గుటకు
కారణము ఇట్లు చెప్పబడుచున్నది)

శ్లో॥ పాత్యాగజాకృతిం దైత్యం భూలేనావజ్ఞయాహరః ।

నానస్తస్మాన్ కరోత కృత్తిం కృత్తివాసేశ్వర ప్రతః ॥

భా॥ గజాకృతిగల దైత్యుని అవలీలగనంపారించి ఈశ్వరుడు అతని చర్యమును
పస్త్రముగ ధరించుటచే అప్పటినుండి కృత్తివాసేశ్వరుడను పేరుతో ప్రసిద్ధుడైనాడు
తదా శ్లో॥ జన్మాంతర సహసేణ మోక్షోఽన్యత్రాఽన్యతే వ వా ।

ఏకేన జన్మనా మోక్షః కృత్తివాసేన్ శ్ర లభ్యతే ॥

భా॥ అన్యత్ర సహస్ర జన్మలచే మోక్షము లభించువా లేడో తెలియుదు కాని
కృత్తివానమందు ఒక జన్మలోనే మోక్షము నిశ్చయము

లింగపురాణే-శ్లో॥ దుష్టాణాం చ శరీరంతు మధ్యమేశ్వర మోచితమ్ ।

కృత్తివానం శిరః ప్రాచారేతత్కథాయతరం మమ ॥

భా॥ మధ్యమేశ్వరము రుద్రునియొక్క శరీరముగను కృత్తివానము శిరస్సుగను
చెప్పబడినది అందుచే ఇది నాకు మెక్కిలి ఇష్టమైనది

తద్భా- శ్లో॥ పశ్చిమాభిముఖాహం తస్మిన్నాయతన స్థితః

కృత్తివాసేశ్వరం దేవం య నమన్తి శుభార్థినః॥

త రుద్రస్య శరీరేతు వ్రవిష్టా అప్తనర్భవా॥

అనన్తైవ శరీరేణ ప్రాప్తా నిర్వాణ ముత్తమమ్॥

భా॥ అ అలయమున నేను పశ్చిమాభిముఖుడనై యున్నాను శుభమును
గోరుచు కృత్తివాసేశ్వరునకు నమస్కరించిన వారు రుద్రుని శరీరమునందు ప్రవేశించిన
వారి పునర్భవము లేని వారగుదురు అనగా ఈ శరీర ముండగనే ఉత్తమ నిర్వాణమును
పొందిన వారగుదురు

కొర్రె- శ్లో॥ భవ్యాస్తే ఖలు తే విప్రా మందాకిన్యాం కృతోదరాః॥

అర్చయన్తి మహాదేవం మధ్యమేశ్వర మేశ్వరమ్॥

భా॥ మందాకినిలో స్నానము చేసి మధ్యమేశ్వరుని అర్చించినవారు భవ్యులు

స్నానం దానం తతః శ్రాధం పిండవిర్యపణం త్విహ

ఏకైకతః కృతం విప్రాః పునాత్మానస్తమం కులమ్॥

మందాకిని మువన్నళ్ళ రాహుగ్రస్తే దినాశరే

యత్కలం లభతే సుధ్యౌః తస్మాద్భగనుణం త్విహ॥

భా॥ ఇట్లు స్నానము దానము శ్రాధము పిండప్రదానము వరుసగ చేసిన

విప్రులు ఏడు జన్మల వరకు తమ కులము వారసుద్ధరింతురు సూర్య గ్రహాణ సమయమున
ఆవ్యక్త యుష్మాద్ధే తీర్థములందు స్నానము చేసినచో మానవుడెంతటి ఫలమును పొందువో
అంతకు వదిరిట్ట ఫలమును మందాకినియందలి స్నానముచే పొందును లింగపురాణే

శ్లో॥ మందాకిని జలే స్నాత్వా ధృష్ణానై మధ్యమేశ్వరమ్;

ఏకవింశతులోపేతో యద్రలోకే న సేచ్ఛిరమ్॥

స్నానం దానం జపో మోముః స్వాధ్యాయః పితృతర్పణమ్;

పితృవిర్భవణం చైవ నర్కం భవతి వాక్యయమ్॥

భా॥ మందాకిని యందు స్నానము చేసి మధ్యమేశ్వరుని దర్శించిన వాడు
తన మంతమందలి ఇరువది యొక్క తరముల వారితో గలిసి దిరకాలము యుద్రలోకమున
నివసించును అప్పుడు చేసిన స్నానము దానము జపము మోమము స్వాధ్యాయము
పితృ తర్పణము ఎండ భద్రానము మొదలగునవి యెన్నియు అక్షయ ఫలహతుఫలగును
40) అభివృద్ధ్యై కాశీవృద్ధః-కాశీఖండే -

శ్లో॥ పృథ్వీకాశీశ్వరం నాను లింగమతస్పదీపతే;

దర్శనాత్ పురుషాత్తస్య పూజానాన్త్రపణాన్పతే॥

పృథ్వీకాశీక లింగస్య పర్యం ప్రాప్నోతి వాంఛితమ్॥

భా॥ ఓ రాజా! ఈ లింగము పృథ్వీకాశీశ్వర మనుపేరు గలది ఈ లింగమును
దర్శించినను స్పృశించినను పూజించినను ఆ లింగ మహిమను శ్రవణము జేసినను
ప్రణతులర్పించినను అట్టివారు వాంఛితము లన్నిటిని పొందును

శ్లో॥ తూపః కాలోదకహిమ జరావ్యాధి వినాశకృత్;

తపయ జలపాచన న మాతూః ప్రసపాచహన్॥

భా॥ కాలోదకమును పేరుగల ఈ తూపజలము ముసలితనమును వ్యాధిని
సోగొట్టును ఆ తూపజలమును పానము చేసిన వారికి మాతృప్రవృత్తమును మరల పానము
చేయునగత్క ముండదు మరల జన్మలేదు

శ్లో॥ కృతకూటోదకస్నానః కృత్తైతద్గిరిపూజనః॥

నర్దేజ నిధిమార్గోతి మనోఽభిలషితాం నరః॥

భా॥ ఈ కూటోదకముతో స్నానము చేసి లింగమును ఒక్క సంవత్సర కాలము
వియమముగ పూజించువారికి మనస్సు నందభిలషించిన కోరికలన్నియు సిద్ధించును

శ్లో॥ న కుంభం న చ విరోహితా న రంధ్రా న చ విర్విశ్వా

పీతాత్ స్పృష్టాత్ ప్రతిష్ఠై కఫః కాలోదకోదకాశీః

వాగ్నిమాన్యం నచై కాలం నమోనో న ప్రవాహితాః

న మూత క్షుద్రం నో పాచూ పాచీయస్యస్య పేవనాత్ ||

భూతజ్వరాళ్ళ యే శబిద్యే శబిద్యపమ జ్వరా||

తే శ్రీప్రమువశాన్యంతి హ్యేతక్యూదోదపేవనాత్||

భా ఈ కాలోదకమును త్రావినవారికి కుష్టు వ్యాధి స్ఫుటకము గణ్ణ కఫము మొదలగు రోగములన్నియు శాంతించును ఇంకను ఆ జలపానము వలన అగ్నిమాంద్యము కూల మేహవ్యాధి గ్రహణ (అతిసారరోగము) పిరుడు (అతిమూత్రవ్యాధి) కల్పాతి (గణ్ణ ముదురుట వలన గల్గు వ్యాధి) మొదలగు రోగములు గూడ ఉపశమించును మరియు భూత జ్వరము విజ్వరముల ఏందు గూడ ఈ జలపానముచే వెంటనే శాంతించును

శ్లో|| వృద్ధకాలేశ్వరే లింగే పేవితే న దరిద్రతా

నోవనర్థా నా రోగా నశస్తం నామజం ఫలమ్||

భా వృద్ధ కాలేశ్వర లింగమును పేవించిన వారికి దరిద్రము రోగములు రోగ వికారములు పానములు పాన జనితదుష్ట ఫలితములైయు ఉండవు.

శ్లో|| ఉత్తరే భృత్తి వానస్య వారాణస్యం ప్రయత్నతః

వృద్ధకాలేశ్వరం లింగం ద్రవ్యం సిద్ధికాముకైః||

భా సిద్ధికాముకులగు వారు కాశీయందు కృత్తివాపేశ్వరునకు ఉత్తరమున నున్న వృద్ధ కాలేశ్వరుని ప్రయత్న పూర్వకముగ దర్శించవలెను

లింగపురాణ - శ్లో|| తత్ర హాజా జటాహామః కాలేశ శ్రీయతే హి యత్ ఇత్యుపత్రవ్య-

శ్లో|| బహునా త రీమితైవ కాలేశ దేవి యత్కుతమ్|

తత్పర్య మక్షయం తేషాం పునర్జన్మ న ఏద్యతే||

భా కాలేశ్వరుని పద్ద చెయబడిన పూజ జపము హోమము మొదలగునవి యని ప్రారంభించి ఓ దేవీ! ఎక్కువగ చెప్పవలసినది ఏమి యున్నది? కాలేశ్వరుని పద్ద ఎవని చేసినను అది అక్షయమే తత్కర్మలకు పునర్జన్మ లేకుండ తేయును అని ఈశ్వరుడు చెప్పెను

తథా- శ్లో|| తస్య దేవస్య వాగ్రేకు కూపస్తిప్తతి వై భుభః

తత్ర కాలోదరం నామ ఉదరం దేవి తిష్ఠతి||

తస్మైవ ప్రాశస్త్యేన పూతో భవతి మానవః||

భా ఓ దేవీ! ఆ దేవునకు ఎదుట కాలోదకమును పేరుగల శుభంకరమైన కూపమున్నది దాని జలమును త్రావిన వరుడు వనిత్రుడగును

ప్రస్థావైవర్తై- శ్లో|| వృద్ధ కాలేశ్వరం లింగం మహాకాల నివారణమ్|

రలికాల మహాబ్వాలా జ్వాలం జీవన జీవనమ్||

ఘా వృద్ధ కాలేశ్వర లింగము మహాకాలుని గూడ నివాసించగల్గినది కలికాలమహా జ్వాలలందు దహించబడుచున్న వారికి పునః జీవన దానము చేయును కాశీఖండే శ్లోక కాలేశ్వర పమిపేతు దక్షిణే వరవర్ధిని

మృత్యువా స్థాపితం లింగం సర్వలోక వివాళమే(జడం అచమృత్యుకాలేశ్వర సామ్నా ప్రసిద్ధం)

ఘా ౩ దేవీ! కాలేశ్వరుని పమిపమందు దక్షిణ దిశగా మృత్యుస్థి చేత స్థాపించబడిన లింగము సర్వలోక వివాళకమ్మై యున్నది (ఇదియే అచమృత్యు కాలేశ్వరమను పేరుతో ప్రసిద్ధి చెందినది)

41) ఘంటాకర్ణ ప్రాదక్షిణ్యము-

శ్లోక ఘంటాకర్ణ ప్రాదే స్సాత్వా దృష్ట్యా వ్యాపేశ్వరం శివమ్

యతః క్షుత వివచ్చాపి వారాణస్యం మృతో భవేత్

ఘా ఘంటాకర్ణ ప్రాదమందు స్నానము చేసి శివంకరుడగు వ్యాపేశ్వరుని దర్శించినచో పిమ్మట ఎక్కువ మరణించినను కాశీయందు మృత్యుచెందిన వాడే యగును

శ్లోక ఘంటాకర్ణే మహాతీర్థే శ్రాధం భృత్యా విధావతః

అచ దుర్గతి మాపన్నా సుధర్మైకే నవ్రహ్మరహస్యే

ఘా ఘంటాకర్ణ తీర్థమందు విధి విధానముగ శ్రాద్ధమును నిర్వహించినచో దుర్గతిని పొందిన ఏరు తరముల యందలి తన పితరులను ఉద్ధరించును

శ్లోక యద్యంశ్చ మువయో కాశ్యాం ఘంటాకర్ణే మహాప్రాచే

భృత్యోదతత్రీయా ప్రాస్తాః పరాం సిద్ధి మభోధ్యవః

శ్లోక వ్యాపేశ్వరస్య పూర్వేణ లింగం పశ్చిమ్యఖం ఫీతం

పరాశరేణ ముచితాస్థాపితం మమ భక్షితః (జాత్యాది)

ఘా ౩ ఆగస్త్య మహర్షీ! ఘంటాకర్ణ మహాప్రాదమందు తర్పణము శ్రాద్ధములు చేసినచో అతని వంశస్థులైన పూర్వీకులగు మునులు పరాసిద్ధిని పొందుదురు వ్యాపేశ్వరునకు తూర్పు దిశయందు పశ్చిమ ముఖముగ నున్న లింగము వా భక్తుడగు పరాశరమునిచే స్థాపించబడినది

శ్లోక వ్యావకుండే వరః స్సాత్వా అర్చయిత్వా సురాభివృత్తాన్

అక్షయం ఇభిశే లోకాన్యత తత్రాభిరాంక్షితాన్

ఘా వ్యావకుండమందు స్నానము చేసి దేవతలను పితృదేవతలను అర్చించిన వరుడు తాను కాంక్షించిన అక్షయ లోకములను పొందును

శ్లోక వ్యావతీర్థే పమిపే తు పశ్చిమేన యశ్చిద్వి

ఘంటాకర్ణప్రాదం వామ పర్వతాఖ్య ప్రదాయకమ్

స్నానం భృత్య ప్రాచే తస్మిన్ వ్యాపేశస్య తు దధృవాత్
యత్ర యత్ర మృతో దేవి వారాణస్యం మృతో భవేత్||
తత్ర దేవి తనుం త్యక్త్వా లభేత్ గాశక్యరీం గతిమ్||

భా ఓ యశస్వినీ! వ్యాస తీర్థ కూపమునకు వచ్చిమముగా సర్వసౌఖ్య ప్రదాయకమగు మంటాకర్ణ ప్రాదమున్నది అందు స్నానము చేసి వ్యాసేశ్వరుని దర్శించినవాడు అన్యత్ర ఎచ్చట మరణించినను కాశీయందు మృతినొందిన వాడే యగును అచ్చట దేహ ల్యాగము చేసినచో శివగణముల యందు స్థానమును పొందును తథా - శ్లో|| వ్యాసేశ్వరీతి విఖ్యాతం సర్వదేవైః పుత్రం కుభే

తేన దృష్టేన లభత ఉత్తమం పదమవ్యయమ్||

భా సర్వ దేవతల చేతను మృతించబడిన వ్యాసేశ్వర లింగము కలదు దానిని దర్శించినవాడు ఉత్తమమైన అక్షయ పదమును పొందును

తథా - ష్టేశ్వర్యం ప్రకృత్య -

శ్లో తేన లింగేన దృష్టేన పూజితేన పుత్రేన వ
భృత్యుల్లో భవద్దేవి సంసారే న పునర్యతే||
పూర్వముఖం తు తల్లింగం ష్టేష్ట స్థాన మిదం శుభమ్||
మానవానాం హితార్థాయ తత్ర స్థానే స్థితో హ్యహమ్||

భా ష్టేశ్వర్య లింగమును దర్శించి పూజించి మృతించినవాడు కృతకృత్యుడై మరల సంసార భయము లేనివాడగును దానికి తూర్పు ముఖముగా నున్నది శుభప్రదమగు ష్టేష్ట స్థానమన బడును మానవుల హితము కొరై నేవిచ్చట నన్నిహితుడనై యుండును 4.9) తథా నమోద్రుకూటం ప్రకృత్య -

శ్లో వతున్నముద్ర స్నానే తు యత్యలం లభతే వర||
తత్యలం సకలం తస్య ఉదకే పురుషాచ్యుతే||

భా వాలుగు సముద్రములందు స్నానము చేసినచో మానవుడెట్టి ఫలమును పొందును అట్టి ఫలము సముద్ర కూపబల స్నానముచే లభించును

తథా పదసము తథా దిన్యహదేవం ప్రతి కుపితా భవానీ హిమాచలం ద్రితి ప్రస్థితా తత్రాతి బంధార్థం దండశాస్త్రం శివేన క్షిప్తం తత్పాతస్త్రే తటాకం జాతం తస్య దండేన ధాత్యేన్య ద్దండభాత మితి సంఖ్యా దండశ్చ దండీశ్వరో జాత ఇతి దండభాతోత్పత్తి మభిధాయోక్తమ్||

భా ఒకాశకప్పేడు మహాదేవునిపై రోపించిన భవాని హిమాచలమునకు పొవుటపై బయలుదేరిను ఆమెను అపుటపై శివుడొక దండశాస్త్రమును అర్థముగ విసిరిను

అది వదినచోట ఒక తటాకము ఏర్పడెను. ఆ దండముచేత త్రవ్వబడినది యగుటచే
అది దండభాతమును సంఖ్య గల్గినదయ్యెను. ఆ దండమే దండిశ్వరుడుగ మోచెను అని
దండభాతోత్పత్తి విషయము చెప్పబడినది

శ్లో॥ తత్ర స్థా త్రవ్వతే దేవి శ్చతశ్శతైః భవేన్నరః॥

దండభాత నరః స్థాత్యా వర్షయిత్వా వ్యకం విచ్ఛానో॥

నరకస్థాస్థు యే దేవి! పితృలోకే వసన్త తే॥

బా॥ ఓ దేవి! అందు స్నానము చేసినవారు కృతకృత్యులుగును దండభాతముందు
స్నానము చేసి తన పితరులకు రగ్గుణము లిచ్చినచో నరకముందున్నప్పటికిని వారందరు
పితృలోకము చేరి అచట వివసిండురు

శ్లో॥ పితావత్సరతా యే చ వరా పాపేవ కర్మణా॥

తథా సింధుప్రదానేన దేవప్రార్థనాం పుష్కతమో॥

బా॥ పాపకర్మలు చేయబడిచే పితావత్సమును పొందినవారు గూడ తమ
పంశస్థుడైనదైనను అప్పుట సింధ ప్రదానము చేసినంతవే పితావత్సము తొలగిపోవు
వారు ఉద్ధరింపబడుదురు

శ్లో॥ దండభాతే నరః స్థాత్యా కిం భూయః పరిశోచతి॥

యస్య స్మరణమోత్రేణ పాపవంఘాత పంజరమ్,

నశ్యతే శతథా దేవి! దండ భాతస్య దర్శనాత్॥

బా॥ దండ భాతముందు స్నానము చేసిన నరునకు ఆ పిమ్మట దుఃఖ
కారణమేదియు ఉండదు. ఆ దండభాత దర్శనము చేత పాపవంఘాత పంజరము
మారుముక్కలుగ భగ్గుమగును

(కాశీఖండేతు దండభాతోత్పత్తి రవ్యధోత్తా విప్రా ఇతి ప్రక్రమ్య (కాశీఖండముందు

ఓ విప్రోత్తములారా! యవి ప్రారంభించి దండభాతోత్పత్తి మరియొక విధముగ
చెప్పబడినది)

శ్లో॥ భాతం భాతం దండార్ధే యౌమిం కన్వాది పుత్రయః॥

వతుః పుష్కరితీం రమ్యాం దండభాతాధిధాం నునో॥

బా॥ కందారులగు విప్రులు తమ దండార్థములతో భూమిని మరల మరల
త్రవ్వె రమ్యవైన పుష్కరితీని ఉత్పన్నము చేసిరి అది దండభాతమును
పేరుగలిగివదిలైనది

(భూమిం భాత్యా భాత్యైర్భగ్భా కందాదీతి విప్ర విశేషణం)

(భాతం భాతమనగా భూమిని మరల మరల త్రవ్వెయని అర్థము
కందారులనునది కందమూలాశీనులగు విప్రులకు విశేషణము)

లైంగే - శ్లో॥ ఇంబుశత్ర హతే బైత్వ మయాజితే ఇంబుశత్రురణ

తననం మాం యత్ర దృష్ట్యై నర్కాన్యమా నవాప్నుయాత్

భా॥ ఇంబుకుడను పేరుగల దైతుడు వాచే చంపబడివారు అందుచే ఇది
ఇంబుశత్రురమైనది అటువంటి నన్ను ఇచ్చట దర్శించిన వారు నర్వకామములు
పొందినవారగుదురు

వాసిష్ఠ- లైంగేతు -

శ్లో॥ పురా ఇంబుక రూపేణ అనురా దేవశంకుణా

నివతా హిమవత్పుత్రా ఇంబుశత్రు తోహృహమ్

భా॥ ఓ హిమవతి! పూర్వము ఇంబుక రూపమున దేవతలను బాధించునట్టి
అనురులు ఇవట వాచే నిహతులైరి అందుచేత వేను ఇంబుశత్రురడనవి ప్రశస్తి పొందితివి
తథా- శ్లో॥ అగ్నిశ్చరతి నామానం నర్కపాప క్షయం కరమ్

తం దృష్ట్య మానవో దేవి అగ్నిలోకం చ గచ్ఛతి

భా॥ అగ్నిశ్చరుడను పేరుగల్గి నర్కపాపములను క్షయమొనర్చునట్టి నన్ను ఇచ్చట
దర్శించు మానవులు అగ్ని లోకమునకు పోవుదురు

48) లైంగే - బైరీషశ్చక్షరం ప్రకృత్య

శ్లో॥ తస్మాత్ తత్సంస్కృతం లింగం పూజయిష్యన్తి యో నరా

జ్ఞానం తేషాం శ్రువం దేవి అవిరాజాయతే దివి

భా॥ ఓ దేవి! అచ్చట సంస్కరించబడిన లింగరూపమున నన్ను ఎవరు పూజింతురో
వారికి శివ్రముగనే జ్ఞానము గల్గుట నిశ్చయము

శ్లో॥ త్రిరాత్రం తత్ర కృత్యా వై యో నరః పూజయిష్యతి

గుహం ప్రవిశతే వై న జ్ఞానయుక్తో భవేన్నరః

భా॥ మూడు రాత్రుల పర్యంతము నన్ను పూజించినట్టివారు గుహను ప్రవేశించిన
వారును జ్ఞానయుక్తులగుట నిశ్చయము

తథా- శ్లో॥ దృష్టేదం మమ లింగం తు త్యేషస్థానై నమాశ్రితమ్

న శోచతే పునర్మర్త్యః సిద్ధో జన్మని జన్మని

భా॥ త్యేష్ట స్థానమందు ప్రతిష్ఠింపబడి యున్న వాయెంకృ లింగమును
దర్శించినవారు జన్మ జన్మలందు పిద్యులగుటచే వారికి శోకకారణముండదు

తథా- శ్లో॥ త్యేష్టవాప్నోం నరః ప్రియాత్య తర్పయిత్వా పితామహాన్

శ్లోకశ్చరం సమాలోక్య న భూయా జాయతే భువిః (తత్పాపే నివాసేశ్వరేఽ
పితౄయః)

భా శ్లోక శ్చరం గాపియందు స్నానము చేపి వితరులకు తర్పణము లిచ్చి
శ్లోకశ్చరుని దర్శించినవారు తిరిగి భూమియందు జన్మించరు

(దానికి సమీపముచే యున్న నివాసేశ్వరుని గురించి గూడ తెలియదగినది)

తదా శ్లో శ్లోకశ్చరేఽర్చ్యః ప్రథమం కాశ్యాం శ్రేయోద్ధిభిర్నరైః

శ్లోకశ్చగిరి తతః భ్యర్చ్యా వర్త్య జైవ్యః మభీష్టుభిః॥

భా అందరిలోను పెద్దరికమును కోరుకొను నరులచే కాశీయందు మొదట
శ్లోకశ్చరుడు పూజింపదగినవాడు అటు పిమ్మట శ్లోకశ్చగిరి అర్చింపదగినది

తదా శ్లో జైగీషవ్యేశ్వరం వామ లింగం కాశ్యాం మధుర్దళమ్

శ్రీతీవర్తాతీ సంసేవ్య లభేత్పింగం న సంశయః॥

భా కాశీయందు జైగీషవ్యేశ్వరమును పేరుగల ఈ లింగము దుర్లభమైనది
ఈ లింగమును మూడు సంవత్సరములు శ్రద్ధగ పేవించిన వారు విశ్వయముగ యోగసిద్ధిని
పొందుదురు

శ్లో జైగీషవ్య గుహం ప్రాప్య యోగాభ్యాసన తత్పరః

వత్సాసేన లభేత్పింగం వాంఛితం మదనుగ్రహేత్॥ (కాశీఖండే చతుష్పంచశ్చై
వ్యాయః)

భా జైగీషవ్యగుహను పొంది అరు వెలలు యోగాభ్యాసన తత్పరుడైన వారు
వాయునుగ్రహముచే తాను కోరిన సిద్ధిని పొందును (అవి కాశీఖండముందు వినిది వ్యాస
అధ్యాయమున మున్నది)

4.4.) కేమధీష్ఠానము:-

శ్లో కేమధీ వామ గణవః శంఖోరత్నంత వల్లభః

పితౄణా దుక్తరే భాగే లింగం సంస్థాప్య కాంభవమ్॥

భా ఈశ్వరున కత్యంత ప్రీతిపాత్రుడైన కేమధీయను పేరుగల గణవతి
పితృశ్చరునకు అక్షర భాగమందు శివలింగమును స్థాపించెను

శ్లో కుండం చకార తస్మాగ్నే విమలోదక సంశ్లేషమ్

యస్య తేయస్య సంస్కర్తాత్ విమలో జాయతే వరః॥

(జత్యుపశ్రవ్యః పైకావ్యామృత్యు కన్య విశ్రికావన్య వనః)

భా ఆ లింగమునకు ఎదుట విమలోదకమును పేరుగల కుండమును
గల్పించెను అందరి వీటియందు స్నానము చేసిన నరుడు తప్పక విర్యులుడగును (అవి
ప్రారంభించి విరావత్సము నుండి ముక్తి పొందిన ఒకానొక విశాచము యొక్క వధనము
లిట్లున్నది)

శ్లో॥ పికాచమోచనం తీర్థ మద్వా ౨౨ రథ్య మమా ౨౨ అభ్యయా

అన్యేషామపి సైకావ్య మిదం స్థానార్థదివ్యతిః

భా॥ నేదు మొదలుకొని వా పేరుతో ఇది పికాచమోచనమును పేరుగల తీర్థమగును ఇది ఇతరుల పికాచత్వమును గూడ లొంగించును

శ్లో॥ అస్మిన్ తీర్థే మహాపుణ్యే య స్సాన్యంతిహ మానవా

సిందాశ్చ నిర్వచివ్యన్తి సంధ్యాతర్కణ పూర్వకమ్॥

శ్లో॥ భైవాత్రైకావ్య మాచన్తాః కేషాం చిత్తపితామహా॥

కేషాం సైకావ్యముత్పన్నా యాన్యంతి వరమాం గతిమ్॥

భా॥ ఇచ్చట పుణ్య ప్రదమైన స్నానము చేసి సంధ్యా తర్కణ పూర్వకముగ సింద ప్రదానము చేసినవారు వారి పితృ పితామహులు బైన విడిచి పికాచత్వమును పొందియున్నను అట్టి పికాచత్వము నుండి వారిని ముక్తులను గావించి వారికి పరమగతిని ప్రాప్తించి వేసిన వారగుదురు

తదా- శ్లో॥ పికాచమోచన స్సాత్వా కవర్ణీశం పమర్శ్యహ

కృత్వా తత్రాస్తదానంద పరోక్ష వ్యత్రాని నిర్భయః

భా॥ పికాచమోచనముందు స్నానము చేసి కవర్ణీశ్వరుని పూజించి అచట అన్యదానము చేసినవారు పరలోకమందును భయరహితులై యుందురు

కూర్మపురాణే - శ్లో॥ ఇదం దేవస్య తల్లింగం కవర్ణీశ్వర ముత్తమమ్॥

స్మృత్యై వాళేష పాశాఘం క్షీప్రమన్య విముంచతి॥

భా॥ మహాదేవుని స్వరూపమై ఉత్తమమైన ఈ కవర్ణీశ్వర లింగమును స్మరించిసంతనే పాప నమూహములన్నియు తక్షణమే నశించును

శ్లో॥ కామత్రోధాదయో దోషా వరాణివీ వివాసినామ్॥

విఘ్నా నర్త్యే విపశ్యన్తి కవర్ణీశ్వర పూజితాః॥

భా॥ పికాచ మోచనకుండమందు స్నానము చేసి పమివముననే గల ఈ కవర్ణీశ్వరుని పూజించినట్టి వారాఁజీ వివామలకు గల్గు కామత్రోధాది దోషజనిత వర్మ విఘ్నములు నశించి పొవును

వచనము అత్ర తపస్యతః శంకుకర్మాభ్యామ్మనోరుపదేశం ప్రాప్య కస్మిన్పికాచ పికాచమోచన స్సాత్వా కవర్ణీశం సంపూజ్య పైకాదాముక్తప్రప్నో దృష్ట్యా శంకుకర్ణవ బ్రహ్మపారవంజికం స్వీత్రం కృదమ్ ఇత్యాద్యం తతయేవ శ్లేయమ్॥

భా॥ ఇచ్చట తపస్సు చేసుకొనుచున్న శంకు కర్మదను పేరుగల ముని యొక్క

త్రిష్టలిసేతు కాశీప్రకరణము

ఉపదేశముచే ఒకావొక పిశాచము పిశాచ మోచన కుండమందు స్నానము చేసి
కపర్దీళ్ళరుని పూజించి పిశాచత్వము నుండి ముక్తి పొందెను అది చూచిన శంకుకర్ముడు
బ్రహ్మపాఠ మను పేరుగల స్తోత్రమును బేసెను ఈ విషయము గూడ పై పురాణము
నుండియే తెలియుచున్నది

45) అవ్యూహ లింగాని

పచనము ఏవమన్యానవి లింగపురాణ కాశీఖండాదితో లింగాని క్షేయావి
గ్రంథాతి విస్తర ప్రసంగాత్తు నోచ్యంతే తత్రాపి పరిగణనోద్దేశ మ్మాత్రార్థా సాకల్యేనకు కాశీష్ట
లింగాని వక్తుమేవ న శక్యంతే తదుక్తం కాశీఖండే।

భా ఈ విధముగ ఇతర లింగములను గురించి గూడ లింగ పురాణము
కాశీఖండము మొదలగు వానినుండి తెలియదగును గ్రంథ విస్తరణ భీతిచే అవి ఇచ్చట
చెప్పబడలేదు అయినప్పటికిని పరిగణన నోద్దేశ మ్మాత్రముగ కాశీలోని లింగముల నన్నిటని
గురించి సంపూర్ణముగ చెప్పటకు ఎవరికిని శక్యము గాదు కాశీఖండమందును ఇట్లే
చెప్పబడినది

శ్లో॥ ఉద్దేశమూత్ర లింగాని శథితాని మయా మునే।

ద్యుః శ్రీః కృత్వా స్థాపితాని భక్త్యా లింగాని కానిచిత్॥

భా ఓ మునీ! ఉదాహరణమునకై కొన్ని లింగములను గూర్చియే చెప్పితిని
కొన్ని లింగములు రెండు మూడు కలిపి స్థాపించబడినవి యున్నవి

శ్లో॥ న తాని పునరుక్తాని శ్రద్ధయా -ర్వాని పర్యశః।

ఏతాని యాని లింగాని యాని కుండాని యే-న్దవః॥

యా నావ్యః తాని పర్యాణి శ్రద్ధేయాని మనీషిభిః॥

యేతేషాం దర్శనాత్ పానాత్పుల మత్రోత్తరేత్తరమ్॥ (అంధవః కూపాః)

భా అట్టి వానిని గురించి పునరుక్తియగువని చెప్పలేదు గాని అవియన్నియును
శ్రద్ధతో పూజించదగినవే. చెప్పబడినట్టి కుండములు నూతులు బావులు ఇవి యన్నియును
బుద్ధిమంతులచే పేవించదగినవి వీనియొక్క దర్శన ప్సానాదులచే గల్గు ఫలము
ఉత్తరోత్తరముగ అతిశయించి యుండును

శ్లో॥ అతత్కానాం చ లింగానాం కూపానాం పరపామవే।

నాపీనాం తాపీ మూర్తీనాం కః సంఖ్యాతుం ప్రభుర్భవేత్॥

భా ఇక్కడ యున్నట్టి లింగములు కూపములు పరస్పరులు బావులు
విగ్రహములు వీనియొక్క పరియైన సంఖ్యను చెప్పట తెవరికిని సాధ్యము గాదు

తథా- శ్లో॥ యాని లింగాని సంతిహ తాని పర్యాణ్యవంశయమ్॥

విర్యాణ శరణాన్యేన వ్యయంభూ స్థాపితాన్యపి॥

ఘా ఇచ్చట ఎన్ని లింగములున్నవో అవియన్నియును స్వయంభువులు
స్థాపితమైనవి కూడ నిష్ఠంశయముగ మోక్షదాయక మగుచున్నవి

తథా శ్లోః అవంభ్యాతాని లింగాని పార్వత్యానంద కానవః

స్థూలాస్యచివ మూర్ఖాణి నానారత్నమయానివః

నానాధాతుమయానిశే దాధదాస్యస్యనేకశః

స్వయంభూస్యవ్యవేశాని దేవర్షి స్థాపితాస్యచిః

అనురేరగమర్జ్యశ్చ దాననైరప్పరేదజైః

దిగ్భజైః గిరిభిః తీర్థైః ఋక్ష వానర కిన్నరైః

వతత్రములై శ్రేవి వ్యవస్య వామాంకితానినైః

ప్రతిష్ఠితాని యానిహ ముక్తి హేతూని తాస్యచిః

ఘా ఓ పార్వతీ! ఈ అనందకానవమందు అవంభ్యాకమైన లింగములున్నవి
కొన్ని స్థూలమైనవి మరికొన్ని సూక్ష్మమైనవి కొన్ని వానారత్న భారితమైనవి మరికొన్ని
వివిధ ధాతుమయములైనవి కొన్ని పెక్కు ఋషులు స్థాపించినవి కొన్ని స్వయం
భూలింగములు కొన్ని దేవతలచేత స్థాపించబడినవి కొన్ని సిద్ధ వారణ గంధర్వ యక్ష
రాక్షసాదులచేత స్థాపించి పూజించబడినవి మరికొన్ని అసురులు ఉదగులు మర్త్యులు
దానవులు అప్పురోగదాములు దిగ్భజములు పర్యతములు ఇతర తీర్థములు ఋక్షవానర
విశేషములు కిన్నరులు ఖగ వ్రముఖులు మొదలైన వారిచేత వారి వారి పేర్ల మీదుగా
ప్రతిష్ఠించబడినవి అవి యన్నియును ముక్తి హేతువులగుచున్నవి

శ్లోః అద్యశ్శాస్యచి దృశ్యాని దురవస్థాస్యచి ద్రియే

భగ్నాస్యచి చ లాలన తాని పూజ్యాని మందరీః

ఘా ఓ నందరీ! ఇందు కొన్ని కాలవశమున అదృశ్యమైనవి కొన్ని
దృశ్యములైనవి మరికొన్ని దురవస్థయందున్నవి కొన్ని భగ్నమైనవి అయినప్పటికిని
అవి యన్నియును పూజనీయమగునవియే (దురవస్థయందున్నవి యనగా మ్లేచ్ఛాదుల
వర్చు కలిగి వ్యత్యస్తమైనవి వతవము చెందినవి లేకస్థలాంతరమునకు
తరలించబడినవి)

శ్లోః వరాధకత వంభ్యాని గణితావ్యేకదా మయా

గంగాంభవ్యసి తిష్ఠన్తి పద్మికోటి మితానివః

ఘా ఓ కావాలవృక్షం నాచే వరపంఖ్యాను దాటియెప్పుట్టి లింగములు
గణించబడినవి గంగా జలమందే అరువది కోట్ల పంఖ్యగల లింగములున్నవి

గీ॥ సిద్ధ లింగాని తావిహ విష్ణే ధృశ్యత్వ మాయయు॥

(తథా శివశర్మ యుక్తాయాం)

తీర్థయాత్రాం ప్రతిదివం కుర్వ మ్నావం నవత్పదమ్

న ప్రాప్య నద్యతీర్థాని లింగం కాశ్యాం తిలీ తిలీ॥

భా॥ అటువంటి సిద్ధ లింగము లిచ్చట తిష్యా నక్షత్రవమయమున
అవియన్నియు దర్శనమిచ్చినవి శివశర్మ యాత్రా వంద్యమున చెప్పబడినది కాశీయందు
ప్రతిదివము తీర్థ యాత్ర చేయుచున్నను ఒక సంవత్సర కాల పరిమితమైనను కాశీయందలి
సర్వ తీర్థములను లింగములను పేరించుట పాద్యము గాదు ఏమనగా కాశీయందు
తిలమాత్ర ప్రమాణము గల ద్రుతి స్థలమందును లింగములు తీర్థములు గలవు.

గీ॥ అన్యాం దేవి లింగాని శతకోఽథ మహావళి॥

న మయా తావి వేక్షాం బహుశ్చ వ్యాధిగన్ధతా॥

(లైంగేన తృప్తియాధ్యాత్మజ్ఞానాంతం లింగాని ఉక్త్యా ఉక్తం)

భా॥ ముఖ్యమైన వదువారు లింగములను గూర్చి చెప్పి, లింగ పురాణములందు
తృప్తియాధ్యాత్మములో ఇంకను ఇట్లు చెప్పబడినది ఓ దేవి! ఇంకను అన్య లింగములు
వందల కొద్ది వేలకొలదిగను గలవు బహుత్వము వలన వానిని తుద ముట్ట నేను
చెప్పలేను.

గీ॥ ఉద్దేశ మూతం శతీతం మయా కుశ్యం వరానవే॥

న శక్యే విస్తరే వక్షం వర్ణకోటి శతైరపి॥

భా॥ ఉద్దేశ మూతముగ వానిని గురించి వీకు చెప్పితిని శతకోటి సంవత్సరముల
కాలవర్తనమును వానిని గురించి చెప్పటకు పాద్యము గాదు

గీ॥ ఏతాని సిద్ధ లింగాని కూపా పుణ్యా ప్రాధప్తతా॥

వాల్మీకీవద్వేఽథ కుండాని మయాతే పరిశీలతా॥

లింగాని స్మరణియాత్వా తే వంశితే న విశేషునః॥

భా॥ వీకు తెలియుటకై సిద్ధ లింగములు కూపములు పుణ్యా పరస్మిన్ములు
నదులు బావులు కుండములు మొదలగునవి యన్నియును కీర్తించబడినవి ఈ పుణ్యా
తీర్థములలో దేవియందైనను స్థానము చేసి శ్రద్ధా యుక్తులై లింగములను దర్శించి
స్మరించినవారు పునః పంపారమందు ప్రవేశించరు

గీ॥ స్మరిన్యాం యాని తీర్థాని అంతరిక్ష వరాణిని॥

తేషాం సుశ్చేతు యాశ్చేషా మయా తే శతీతా కుశ్మ॥

తీర్థయాత్రా వరాహా శతీతా పానవాశిని॥

యన నైచా కృతా దేవి! సోఁ ౨వశ్యం ముక్తి భాగ్యవేతా

(ఇతి నానాతీర్థాని లింగానివ సంక్షేపేణ)

భూ ఈ భూమియందును అంతరిక్షమందును యున్నట్టి తీర్థములలో ఏవిశ్రేష్ఠములో వానినన్నిటిని గూర్చి నీకు చెప్పిరివి తీర్థయాత్ర పాపనాశకమని చెప్పుటదినది శ్రద్ధగా తీర్థయాత్ర చేయువారు నిశ్చయముగ ముక్తి భాగులగుదురు (ఇది సంక్షేపముగ వానా తీర్థములు లింగములను గురించిన వ్యక్తాంతము)

40) అభిమన్యుశ్చరేంద్రాదుర్భాష కథనం - చింద్రో-

వచనము తత్ర కల్పాదో వారాయణ వాళి సరోజాదుత్పన్నా బ్రహ్మ యదా చతుర్విక్షు నిలోకయన్తావ్య మవశ్యత్తదా ౨హంకార యుక్తో ౨హమేవ పర్యజగత్కారణీభూత ఇత్యాది మేమే!

భూ కల్పాదియందు వారాయణుని వాళికమల మందుత్పన్నమైన బ్రహ్మవాల్మీకి దిక్కుల యందు పరికించి చూచి మరెవ్వరిని గానక అహంకార యుక్తుడై ఈ పర్యజగత్తువకు కారణ భూతుడను నేనే యని తలచెను

శ్లో॥ ఏవ మజ్ఞాన సంభిన్నం విజ్ఞాయ భగవాన్స రిణ

స్వరూపం దర్శయామాన కోఁ సీతి ద్రుపిణం బ్రువన్

భూ అజ్ఞానము వలన ఇట్లు తలచుచున్న బ్రహ్మకు విష్ణువు ప్రత్యక్షమై నీవెవరవని బ్రహ్మను అడిగెను

బ్రహ్మోవాచ - శ్లో॥ అహం భూతేశ్వరః సాక్షాత్పతః కారణం సరమే!

సర్వమేతన్మయా సృష్టం కిం మాం వేత్సి న తత్త్వతః

భూ వేమ భూతేశ్వరుడను సాక్షాత్తు నీకును కారణ భూతుడను ఇది యంతయు నాచే సృష్టించబడినది నన్ను తెలిసికొనజాలవా? యని బ్రహ్మ చెప్పెను వారాయణ ఉవాచ - శ్లో॥ అహం అవిద్యా మాచాత్మమయం మహాళి పద్మజా

తాత్పరం మాం న జానాతి నిరించి ద్భూతమందధీశ

శ్లో॥ పద్మయోనే! పశ్య హేతుం సీయ మహాభివంశజమ్!

దృష్ట్వా పశ్యాన్నితగురుం మామేవ శరణం వ్రజ

(ఏవం అహం పూర్వమహంపూర్వమితి నాగుర్ధ్వం తృత్వా శత్రోస్తే! శతపర్వపర్వస్తం యుద్ధతో స్తయో! న కళ్యేత వరాణీయత)

భూ వారాయణుడిట్లు చెప్పెను అచో! అవిద్య యొక్క మహత్తు ఎంత

దొడ్డది వా యొక్క నాభివంకజము నుండి జన్మించి తనకు ఈశ్వరుడైన నన్ను తెలిసికొనలేక ఈ బ్రహ్మ మూడుదైనారు అని ఓ బ్రహ్మ యాడుము నీ యొక్క పుట్టుకకు కారణమైనది నాయొక్క నాభికమలము నీకు జనకుడనగు నన్ను కరణు పొందుము (ఇట్లు నేనే నీకంటె ముందటివాడను నీకు కారణ భూతుడను అనుచు వారిరువురు పరస్పరము కలహించి దానితో కాంతివంక శబ్దాస్త్రములతో నూరు వంపత్పరముల పర్యంతము యుద్ధము చేసినను జయోపజయములను విధయించుకొన జాలకపోయిరి)

శ్లో॥ అపశ్యతా మథాభ్యాతే లింగం తేజోమయం పరమే

శరశృంధ్రాయత నమం ప్రభా భాస్వర మైశ్వరమే

భా అంతట వారి నేమివనుండు మిక్కిలి తేజోమయమై పది వేలమంది రాకానుభాకరుల కాంతితో పమానమైన తేజస్సుతో ప్రకాశించుచున్న ఈశ్వర లింగమును గాంచిరి

శ్లో॥ వీక్య తద్వ్యావశం త్యోతిః సిన్ధుభౌ విస్మితౌ య తౌ

కర్తవ్యం నాన్యవద్యేతా మీవదాగత పాద్యతా

భా పర్యత్ర వ్యాపించుచున్న తేజస్సు కల్గిన యాలింగమును చూచి సిన్ధువుదై (కాంతి హీనులై) బ్రహ్మ విష్ణువులు అశ్రువనదీరి కొంచెము తడవడినవారై కర్తవ్యమును గుర్తించజాలకపోయిరి

శ్లో॥ సౌమ్యమేతన్మహాత్యోతిః సౌమ్యమగ్రేష్ఠితం పునః

తర్థయంతో విధిహరి దధృణతే తదంతరా

పురుషం పింగం జటలం దిగ్భావ సమలంకృతమ్

భుజగైః పృతపాలైశ్చ కుండేందు విమలద్యుతిమ్

తం దృష్ట్యేన తయో రావదయమేవ పరః పుమాన్

ఇతి ఋషిః తతప్రాప్త్యాం సంప్రుతో వైదితైః వైదైః

భా అప్పుడు సౌమ్యరూపమున వారి ఎదుట ఆవిర్భవించిన ఆ మహాజ్యోతిర్లింగమును జూచి బ్రహ్మ, విష్ణు లిరువురు ఇది ఏమియగమనాయని తర్కించుకొనుచున్నవారై ఆ లింగ మధ్యమందు ఒక పురుషుని గాంచిరి అతడు పింగకవర్ణము గలవారై జటాజూటముగల్గి దిగంబరుడై అలంకార యుక్తుడై సర్ప భూషణుడై పరకపాలములతో గూడి మల్లెమ్మిగ్గులు చంద్రుని వంటి స్వచ్ఛమైన కాంతితో సౌజ్ఞాత్మరించెను అతనిని చూచినంతనే ఆ ఇరువురి మనస్సునందు ఇతడే మనకంటె పరమాత్మయను ఋషి కలిగెను అప్పుడు వారిరువురు అతనిని వైదికస్మితములతో స్తుతించిరి

వదాశిన ఉవాచ - శ్లో॥ భవద్వ్యా మిదముద్ధాపి యల్లింగం ధృష్ట మద్భుతమ్,
స్తుతం వ తేన ప్రీతో లహం పృథీతాం వరమాదితా॥

భా॥ మీ మధ్య అవిర్భవించిన అద్భుతమైన నా యీ లింగ స్వరూపమును మీరు దర్శించితిరి మీరు చేసిన స్తోత్రముచే నేను పంతుష్టుర వైతివి అదిజాలు (మొదట జన్మించిన) అయిన మీరిద్దరు మీకు ఇష్టమైన వరములు కోరుకొనుడని సదాశివుడు పలికెను

రా డావతుః శ్లో॥ వదాశివ! ప్రసన్నశృత్ త్వయి నా విశ్వలానుతి॥

వదా భవతు భూతక వరమన్యం వృక్షేనుపే॥

భా॥ వారిట్లు పలికిరి ఓ సదాశివా! నీవు ప్రసన్నుడవైనచో నీ యందు మాకు పదా విశ్వల భక్తి యుండునట్లు అనుగ్రహించువుము మరియుక వరమును గూడ కోరుకొనుచున్నాము

శ్లో॥ ఏకం వదా కురు విభో! సంశయం నా హృదిస్థితమ్

యద్భవాం పైజనం లింగమధితిష్ఠతి నిత్యశః॥

తద్విం సమాఖ్యం కిం రూపం కిం ప్రభావం కిమాశ్రయమ్

ఏకత్వర్యం మహేశాన పశ్యమర్థస్యశేవతః॥

భా॥ మా హృదయమందోక గొప్ప సంశయము ఏర్పడియున్నది దానిని తొలగింపుము నీవు అధిష్ఠించియున్న ఈ తేజో లింగమునకు పేరేమి? దానియొక్క విజన్యరూప మెట్టిది? దాని ప్రభావమేమి? అది దేనిని ఆశ్రయించుకొని యుండును? మా యీ సంశయములను నివృత్తి చేయుటకు నీవే తగినవాడవు
శివ ఉవాచ - శ్లో॥ యదే కత్వరమం లింగం వశ్యతం పురతః స్ఫురతీ

తద్విశ్వేశ్వర సంఖ్యం హి నచ్చిదానంద విగ్రహమ్॥

లయం లింగశరీరస్య చ్ఛేషం గమయేత్వరమే॥

తేన లింగమితి భృత మనవభైక సాధనమ్॥

భా॥ మీ ఎదుట ప్రకాశించుచున్న ఈ సచ్చిదానందరూపమైన లింగము విశ్వేశ్వర సంఖ్య కలది ఇది లింగశరీరమును విశ్లేషించి పరమగతిని గల్గించును గనుక లింగమును పేరు గలిగి అనవభైక సాధనమగుచున్నది

శ్లో॥ న్యావశత్యేపి నైతస్య నిర్వికారస్య తత్త్వతః॥

పరిచ్ఛిన్నతయా ల వద్ధా సాధారణ్యావనుత్తయే॥

యదా వ్యామ పరిచ్ఛిన్నం త్థు హేతుతయా సమమ్॥

స్వయమేవ పరివృద్ధం ప్రాప్నోతిద మపీద్యతే॥

భా॥ ఇది నిజముగ నిర్వికారమైనది యైనను వ్యావకత్వము గల్గినది పరిచ్ఛిన్నమగుటచే అవస్థాసాధారణమును (మామూలు స్థితివి) పొగుట్టువది, అకాశమందు వ్యాపించుటచే కణ్ణికారణమైనది స్వయముగ (తనంతట తానుగ) ఈ విధముగ పరివృద్ధమును పొందుచున్నది

శ్లో॥ ప్రభావః శ్రూయతామన్యః విత్వానంద స్వరూపిణః ।

తాత్ర త్యక్తవసః నస్తః నచ్చిదానందరూపతామ్ ।

యథాయోగ్యం లభన్తే హి నాత్ర కార్యానివారణా ॥

భా॥ విత్వానంద స్వరూపమగు ఈ లింగము యొక్క ప్రభావమును వినుదు ఇవట ప్రాణత్వాగము చేసినవారు యథాయోగ్యముగ నచ్చిదానందరూపత్వమును పొందుదురు అందు సంశయింప వనిలేదు (ననత్కుమార సంపాతా చతుర్థాధ్యాయే ౨-౨౨వం ప్రాదుర్భావః కథితః । విశేషరలింగే౨ స్పృశ్యస్పృశ్య విబంధవో దోషానాన్త । ప్రత్యేపం తే వైవ పూజ్యాతస్మిరాకరణాత్ । తదుక్తం కాశీఖండఅత్తైవ) ననత్కుమార సంపాత చతుర్థాధ్యాయమందుగూడ ఈ లింగ ప్రాదుర్భావము ఇట్లే చెప్పబడినది విశ్వేశ్వరలింగమునకు స్పృశ్యాస్పృశ్యదోషములేదు ప్రత్యేపమువిశ్వేశ్వరుని చేతనే పూజింపబడుటచే ఆ దోషవిరాకరణముచే స్పృశ్యదోషములేదు అచ్చటనే ఆ విషయము చెప్పబడినది

శ్లో॥ బ్రాహ్మేయచరాన్త మణికర్ణికాయాం స్థాత్వా నమరాధయతి క్తమేవ

అన్యుశ్య సంప్రసృ విశేధనాయ కలౌ నరాణాం కృవయా హితాయ ॥

(ఇతి విశ్వేశ్వరలింగ ప్రాదుర్భావ కథనం)

భా॥ విశ్వేశ్వర లింగమునకు నన్యుశ్యాన్యుశ్యదోషము లేదు బ్రాహ్మేయచరాన్తమున మణికర్ణికాయందు స్థానము చేసి నిన్ను పూజించి స్పృశించినచో కలియుగమందు నమస్త మానవులకు పాపములు పోయి వారికి హితము గల్గును (ఇది విశ్వేశ్వరలింగ ప్రాదుర్భావకథనము)

అథ అస్మినే సంక్షేపతో మహిమా -

స్కాంచే శ్లో॥ అస్మిన్నమా ౨౨ సంధననే యచేతత్ లింగం మధాధామ సుధామధామ ।

అనస్త పాతాళ తలాత్ న్యయంథు నముగ్ధితం భక్తభృపానశే ॥ ఇత్యాదీని

(సుధాధామః అమృతాస్పదం మధామధామః మధామ్నాం మతేజసాం వదం)

భా॥ ఈ ఆనందవనముగు కాశీయందు అమృతాస్పదముగు తేజోమూర్తిగా ఈ లింగము భక్తులయందలి యనుగ్రహ విశేషమున వారూపముగవస్తే

పాదాశ్లోకములనుండి స్వయంభువుగా కలగమిడి

పాద్య - శ్లో॥ మువర్తస్మతి కర్తవ్యం న్నాత్వా పతే - - - - -
నత్కృత ద్భూషా న వైతేషాం గర్వవాప - - - - -

భా దేవతా స్వరూపిణియుగు మణిక్యక యులము స్నానము చేసి వాదర్థనము చేసినవారికి తిరిగి గర్వవాప దుఃఖము గలుగదు

తథా శ్లో॥ తస్యలింగం తత్ర భాతి దివ్యం విశ్వేశ్వరాభిధమ్ ।
తస్యదర్శన మ్మాత్రేణ తత్త్వ జ్ఞాన విధాయకమ్ ॥
పాపం క్షయ మవాప్నోతి సర్వధా నాత సంశయః ।
రాగద్వేష వినిర్ముక్తాః కామక్రోధవిపర్ధితాః ।
విశ్వేశ్వరాభిధం లింగం పశ్యన్తి జ్ఞానవక్త్రపా ॥

భా ఆ పరమేశ్వరుని దివ్యలింగము విశ్వేశ్వర నామముతో అత్యధ ప్రకాశింబుచున్నది దానిని దర్శించినంతవే తత్త్వ జ్ఞానము గల్గును ఈ విశ్వేశ్వరనామముగల లింగమును జ్ఞానవక్త్రంపులైనవారే దర్శించి తత్త్వమును గ్రహింపగలరు దీని దర్శనము వలన నెస్థింశయముగ పాపక్షయమగును అట్టివారు రాగద్వేషములు కామక్రోధములు మొదలగువానినుండి విముక్తులగుదురు

బ్రహ్మవైవర్తే కలిం ప్రతి బ్రహ్మవచః శ్లో॥ యే భజన్తి మహాత్మానం శివం దాని జన్తావమ్ ।
స తేషాం త్వ త్కృతో దోషః కాశ్యాం నివసతామసి ॥

భా పరమాత్ముడగు శివుని గాని జన్తామనిగాని భజించువారికిని కాశీయందు నివసించు వారికిని నీ సంబంధమగు కలిదోషమంటదు

తథా - శ్లో॥ లింగం మహాసందకరం విశ్వేశ్వర్యం సవాతనమ్ ।
సమస్పృత్య విమర్శ్యత పురుష ప్రాశస్త్యైశ్చరైః ॥

భా విశ్వేశ్వరనామముగల నాయొక్క సవాతన లింగమును నయనానందకరముగ దర్శించి సమస్పృరించినవారికి ప్రాశస్త్యగుణములనుండి విముక్తి గలుగును

తథా - శ్లో॥ వారాణసీం ప్రాప్త్య సుదుర్గభాం సురైరపీష్ఠ దేవం జగతే ॥ వితారమ్
నిత్యం స పశ్యన్తి సుదుర్గియో సరా వ్యభాః కలిగ్రస్త ఏయో భవన్తి ॥

భా సుదుర్గభమైన కాశీని చేరి సప్రటికిని దేవతలకును ఇష్టదేవురై జగత్తును కరింప చేయునట్టి ఈ విశ్వేశ్వరింగమును దుర్గుతులెవ్వరు దర్శింపరా అట్టివారు వ్యభురై కలిచే నాత్రమించబడిన బుద్ధిగలవారగుదురు

తథా - శ్లో॥ స్వయమేవ భవో భావైః పూజయేత్ కాశ్యతం శివమ్ ।

అత ఏన వృధి కాన్యం హువియో భవ వదా :

భా- వ్యయముగనే కాశ్యతుదగు నన్నని నావమునందు పూజనలెను
అందుచేతనే కాశీయందలి వెశ్వశ్వరూపభస్మదు వదా హువియందు

వేపత్సూమార వంపికాయాం శ్లో- ఇదం తత్పరమం జ్యోతిర్లింగమ్ దేవి
త్వదాత్మకమ్. శివానందం వరంధామ దుప్రాప్తం మత్సూత్యధి. :

భా- ౬ దేవీ! ఇచ్చట వరమైన జ్యోతిర్లింగము వీ వ్యరూపముతో గూడియున్నది.
శివానందము వరంధామమునగు ఈ లింగము పాపాత్ములకు దుప్రాప్తము

శ్లో- యోగివస్త్రత పశ్యన్తీ జపాపా విమత్సరా

భా- యోగులగువారు క్షీణ పాపులై మత్సర రహితులై దీవియుక్క నిజ
శక్త్యయును బ్రహ్మింపగలరు

పదా - శ్లో- ఇదం మాహేశ్వరం జ్యోతి రాపాతాకాక వముఖితమ్

అతీత్య వత్సలోకాదీవనంతం దివ్యనైశ్వరమ్

భా- పాతాకముమండి ఉద్భవించినదియై వత్సలోకము మొదలగు వావివిగూడ
కాటి యున్నట్టి దివ్యమైనదియే ఈ విశ్వేశ్వరలింగము.

పదా :- శ్లో- అన్యేషాం యే ఽర్హ్యముపావతే మామ్ శతభ్యోఽన్యభిష్టావి విధాయ
శిష్యకే :

మధ్యక్షే యోగీవ నియోజయామి, వాగో వ్రజేన్యాం వత్సదవ్యూపాన్యా

భా- భవము కొరకైనను నమ్మ ఉపాసించినవారిని గూడ వారి యభీష్టములను
సమకూర్చి, వాయందు భక్తిగల యోగులుగ వారిని వియోగించెదమ వత్సత్వగూనైనను
సన్నాపాసించినవారు ఎన్నడును అతోగతిని పొందరు

పదా - శ్లో- ప్రిత్యా ముముక్షు ర్మణీకర్షణాయాం మృదావి గంగా హృదయే శ్వరాస్య
విశ్వేశ్వరం వత్సతి యోఽపి శోఽపి శివత్య మాయాతి పునర్జన్మహః

భా- ౬ మృదావి! ముముక్షువై మణీకర్షణయందు ప్రితముజేసి, గంగారూపదయ
గ్రూపమగు వీవముఖమున విశ్వేశ్వరుని దర్శించినవారు పునర్జన్మ రహితులై
శక్త్యమును పొందును.

పా - శ్లో- సంప్రాప్త్య కాశీం శివరాజధానిం, భక్త్యాతదగ్రే మణీకర్షణాయామ్ ।

ధృష్ట్వా ౬దవిశ్వేశ్వరమేతద ౬౬ ద్యే, హృష్ట్వా భ్రాహ్మణః వరమోపాదరన్యః ।

భా- శివరాజధాని యగు కాశీని చేరి భక్తితో అగ్రభాగముందున్న మణీకర్షణ
ందు స్థానము చేసి విశ్వేశ్వరుని దర్శించి హృష్టుని భ్రాహ్మణము చేయుట అందరకును
సమభర్యము.

లింగపురాణ - శ్లో॥ వారణాస్యం మహాదేవీ తవ వందే స్థితో హ్యహమ్ ।

తం దృష్ట్వా మమతో దేహి సతువాన్ సముత్పతే ॥

భా॥ ౬ మహాదేవీ ! వారణాస్య యము క ప్థానమున నేను ప్రత్యక్షితుడనై యున్నాను. అట్టి నన్ను దర్శించిన మమజాతు భవపాప విముక్తుడగును.

కాళీభండ - శ్లో॥ యది జాతు విదంభక ద్విష తవ వాచాస్య పుటాత్ వివిస్మతమ్ ।

శివశంకర చంద్రవేణురేక్ష్యవశ్యక్షవ్య న సంస్మతిః స్తవః ॥

భా॥ ౬ అంభకాసుర వంశరీ ! శివ శంకర! చంద్రవేణుర ! యమచు వార విన్ను సకృత్పూజనము పుతించినవారికి తిరిగి సంపారమునుపది యుండదు.

శ్లో॥ మమేహ వరమం జ్యోతి రాసాక్షాఢా ద్యవస్థితమ్ ।

అతీత్యవత్సరోశీదీ వవంతం లింగరూప భృతే ॥

భా॥ వాయుత్క వరమజ్యోతి సాక్షాత్మునుండి అవిర్భవించి సత్యాదిలోకములను దాటి లింగరూపమున ఉపస్థితమై యున్నది.

శ్లో॥ అస్మిన్ క్షేత్రేతు యేవాహం దృష్టః ప్రియః సమర్పితః ।

సంప్రాప్త్య తారకం జ్ఞానం వ స భూయో ౨౪ జాయతే ॥

యో మామిహ సమర్ప్యర్హ్య ద్రుయతే ౨౫ శ్రుత కృత ఏత్ ॥

జ్ఞానంతరే ౨౬ సి మాం ప్రాప్త్య న విముక్తే భవిష్యతి ॥

భా॥ ఈ క్షేత్రమునుమన్న నన్ను దర్శించి పూజించినవారికి అంత్యకాలమున తారకమంత్రమునుపదేశించి జ్ఞానము గల్గింతును అట్టివారికి తిరిగి పుట్టుట యనునదియుండదు.

నన్ను జిచ్చుట తాగుగ పూజించి దైవవశమున అవ్యక్త మరణించినను జన్మాంతరముందు మరల నన్ను పొంది ముక్తులగుదురు

తథా - కాశ్యాం యో రాజధాన్యాం మే హిత్వా మా మన్య మర్చయేత్ ।

వ వరాశ్చ ౨౬ బ్రాధీ ద్బృహదో ౨౭ బ్రాతుష్ఠి ర్భుక్తి వర్జితః ॥

భా॥ వా రాజధానియగు ఈకాళీ యందు నన్ను వదలి ఇతరులవర్ణించిన వాడు ముక్తిహీనుడగును

తథా - శ్లో॥ కాశ్యాం లింగాన్యవేశాని కాశ్యాం తీర్థాన్యవేశకః ।

తథా ౨౮ సి సేన్యా విశ్వేశు ప్రితవ్యా మణికర్పణా ॥

భా॥ కాళీయందనేక లింగములు అనేక తీర్థములు ఉన్నవి అయినప్పటికిని విశ్వేశ్వరుడే సేవించదగినవాడు. మణికర్పణ యందే స్నానము చేయవగును

శ్లో॥ నర్మలింగార్చనాత్మజ్ఞానం యావజ్జీవ్య యదర్హ్యతే ।

నర్మిత విశ్వేశ మర్హ్యర్హ్య క్రష్ణయా తదవాప్యతే ॥

భా యాచక్షేవము సర్వలింగములను శ్రుంబనచో వై మ ల్గును
అట్టి ఫలము విశేష్యుని పశ్యత్తుగనైనను అర్పించుచు గల్గును

శ్లో॥ యజ్ఞవృణాం పచ్చసేద విర్మలం పుణ్యమర్చితం ।

తత్పుణ్య పరివర్తన భవేత్ విశ్వేక దర్శనమ్ ॥

గవాంకోటి ప్రదానన పమ్మక దత్తన యత్ఫలమ్ ।

తత్ఫలం సమ్మగ్నాస్యేత విశ్వేశ్వరవిలోకనాత్ ॥

భా వేలకొంది జన్మలలో చేసినట్టి ఆర్చనచే ఎట్టి నిర్మలపుణ్యము గల్గినదో
ఆ పుణ్యపరిపాకముచేతనే విశ్వేశ్వరదర్శనము లభించును కోటి గోవులను
విధివిధానమున దానము చేయుటచే ఎట్టి ఫలముగల్గునో విశ్వేశ్వర దర్శనముచే అట్టి
ఫలము గల్గును

తథా శ్లో॥ అయం విశ్వేశ్వరః సాక్షాత్ స్థావరాల్మా జగత్ప్రభుః॥

పర్వేషాం పర్వసిద్ధిదాం కర్తా భక్తి జాపానుచి ॥

భా ఈ విశ్వేశ్వరుడు సాక్షాత్తు స్థావర రూపములో నున్న జగత్ప్రభువు
అందరకును ముఖ్యముగ భక్తులకు పర్వసిద్ధిలనొసంగునట్టి కర్త

తథా- శ్లో॥ అనుభవాయ నర్వేషాం భక్తానా మిహ నర్వదా ।

స్థాప్యమి లింగయాపేణ చింతితార్థ ఫలప్రదః ॥

అహం నర్వమి లింగేమి తిష్ఠామ్యేవ న సంశయః ।

చరంత్యయం పరామూర్తిః మమ లింగస్వరూపిణి ॥

భా నర్వ భక్తులను అనుగ్రహించుట కొరకై ఇచ్చటనే నర్వదా
వాంఛితార్థ ఫలప్రదాయ కుడనై లింగరూపముతో నుండును కాని
లింగస్వరూపములోనున్న ఈ విశ్వేశ్వరలింగము వాయొకృపరామూర్తియే

తథా- శ్లో॥ నర్వతీర్థమపస్మి న నర్వయూతాం వ్యధాత్ న చ ।

మణికర్ణాంకు యః స్నాతో యో విశ్వేశం విరైక్షత ॥

నత్యం నత్యం పునః పత్యం పత్యం పత్యం పునఃపునః ।

పుశ్యో విశ్వేశ్వరం విత్యం స్నాతవ్యామణికర్ణికా ॥

భానర్వతీర్థములందు స్నానము చేసినను పర్వయూతలు చేసినను మణికర్ణికలో
స్నానముచేసి, విశ్వేశ్వరుని దర్శించినచో ధన్యుడు ఇది నిజము ముమ్మాటికిని నిజము
మాలిమాటికి నిజము మణికర్ణికయందు స్నానము చేయవలెను విశ్వేశ్వరుని
దర్శించవలెను యనుట అక్షరవత్కము

తదా శ్లో॥ యేన లింగవిదం దృష్టం శ్రద్ధయా ... యోగః ।

పాశ్చాత్యారణ్య తనాపం దృష్ట ఏన ... శయః ॥

భా॥ ఈ లింగమును శ్రద్ధాశుద్ధనేత్రములతో దర్శించినవానికి వేను పాశ్చాత్యురించి కవిపించుననుటలో వందేహములేదు

శ్లో॥ శ్రవణాదస్య లింగస్య పాతకం జన్యనందితమ్ ।

క్షణాత్ క్షయతి భృష్టస్త దేవా ఋషి గృహై వహ ॥

భా॥ ఈలింగమును గురించి వివిన క్షణమువందే జన్యనందితమైన పాపము నాశము నొందును దేవర్షిగణములందరు ఈ విషయమును శ్రద్ధగా వినవలెను

శ్లో॥ స్మరణాదస్య లింగస్య పాపం జన్యద్యయాత్మితమ్ ।

జవశ్యం నశ్యతి క్షిప్రం మమ వాక్యాన్నవంశయః ॥

భా॥ ఈ లింగమును స్మరించినంతనే జన్యద్యయమందు అర్చించబడిన పాపము నావాక్యము వలన వెంటనే నశించును

శ్లో॥ ఏతద్లింగం వముద్రిశ్య గృహస్థిష్ఠమజ క్షణాత్ ॥

చిత్రియతే మహాపాపమపి జన్మత్రయాత్మితమ్ ॥

భా॥ ఈ లింగమునుద్దేశించిదర్శించగలిగి ఇంటినుండి బయలుదేరిన క్షణముననే జన్మత్రయాత్మితమైన పాపము నశించును

శ్లో॥ దర్శనా దస్యలింగస్య హయమేద శతధ్వనమ్ ।

పూజ్యం లభేత నియతం మహానుభవతో మురా ॥

భా॥ ఓ దేవతలారా! వాయువు ఈ లింగమును దర్శించినవారికి నియతముగ నూరు అశ్వమేధయాగముల వానర్చనంతటి ఫలము నాయనుగ్రహముచే లభించును

శ్లో॥ స్వయంభువో ఒస్య లింగస్య మమ విశ్వేశీతుః సురా ।

రాజమాయ నవావస్య ఫలం ప్రియే పురుషాత్రతః ॥

భా॥ ఓ దేవతలారా! నాయువు ఈ విశ్వేశ్వరలింగము స్వయంభూలింగము దీవి విష్ణునిదినచో నవాభరాజమాయయాగములు చేసిన ఫలము లభించును

శ్లో॥ పుష్పమౌత్ర ప్రదానాచ్చ రుణకోదక పూర్వకమ్ ।

శతసంవత్సరం పూజ్యం లభతే ఖడ్గియోదతః ॥

భా॥ పుడిసెరు ఉదకముతో అభిషేకము చేసి ఒక పుష్పమును నమర్చించినచో మారుబంగారుపూలతో అర్చించిన ఫలము లభించును

శ్లో॥ పూజామౌత్రం విధాయాస్య లింగరాజస్య ఖడ్గితః ॥

వహవ హేమకమం పూజానం మహాన్నతే ॥

ఘా ఈ లింగవాహుని భావ వివిధ నముగ నా విది ...
సహస్రహేమకమలములతో పూజించిన ఫలము నును

శ్లో॥ విహాయ మహతీం పూజాం పంచామృతములము ॥

అన్య లింగవ్య లభతే పురుషార్థ చతుష్టయము ॥

ఘా పంచామృతములతో అభిషేకించి ఈలింగమును బాగుగా అర్చించినచో
పురుషార్థ చతుష్టయము సిద్ధించును

శ్లో॥ వస్త్రపూత జలైర్నింగమే స్నానయిత్వా మమామరాణా

లక్ష్యామధజం పుష్కం విత్వం ప్రాప్నోతి సత్తమః ॥

ఘా ౬ దేవతలారా వస్త్రముతో వడగట్టిన జలముతో ఈ లింగమును
అభిషేకించినచో అట్టి సత్తముడు నిత్యము లక్ష అక్షమధయోగములు చేసిన ఫలమును
పొందును

శ్లో॥ మగంధ చందన రసైః లింగమాలిప్య భక్తితాః ।

అలిప్యతే సురస్త్రిభిః మగంధైః యశశ్శస్త్రైః ॥

ఘా మగంధము చందనరసముయొడలగు వానితో భక్తిపూర్వకముగా
చిత్రవనము చేసి పూజించినచో అట్టివాడు దేవతాస్థలచే మగంధము అత్తరు మొదలగు
వానితో అలది సేవించినంతటి సుఖముపొందును

శ్లో॥ సామోద ధూప దానైశ్చ దివ్యగంధాశ్చయో భవేత్ ।

పుత్రదీప ప్రబోధైశ్చ జ్యోతిరూప విమానగః ॥

ఘా మగంధముగల ధూపదానములతో పూజించినచో దివ్యగంధముగల
శరీరముగలవాడగును నేతితో దీపము పెట్టి సేవించినవారికి జ్యోతిరూపముతో విమాన
గమనము గల్గును

శ్లో॥ కర్పూరవర్తి దీపేన వక్రధత్తేన భక్తితాః ।

కర్పూరగౌర దహక్రీః భవేత్ ఫాలవిలోచనః ॥

ఘా సక్తుత్వగానైనను కర్పూరపు కణికలతో దీపదానము చేసిన వానికి
కర్పూరమువంటి వ్యవ్యమైన తెల్లని శరీరశోభ లభించి ఫాలవిలోచనమడగును

శ్లో॥ దత్త్వా నైవేద్యమాత్రంతు సిశ్శే సిశ్శే యుగంయుగమ్ ।

శైలాసాద్రా వసేద్ధిమాన్ మహాభోగ సమవ్యుతః ॥

ఘా ఒక్కొక్కపాత్రయందు ఒక్కొక్కసారి నైవేద్యము పెట్టినచో అట్టివాడు ఒక
యుగ వర్యంకము లేక నైవేద్యము యొక్క ఒక్కొక్కముద్దకు ఒక్కొక్క యుగమువంతున
మహాభోగములతో గూడి శైలాసాద్రయందు నివసించును

శ్లో॥ విశ్వేవరమాన్నం యో దద్యాత్ సామ్యం కర్మకమ్ ।

త్రైలోక్యం తర్జితం తేన తదేవ పితృ మానవమ్ ॥

భా విశ్వేశ్వరునకు ఘృతశర్మరంతో వరమాన్నమును పైవేద్యము చేసినచో దానిచే త్రిలోకములందలి దేవ పితృమానవులందరు తృప్తులగుదురు

శ్లో॥ ముఖవాసం కు యో దద్యాత్ దర్శణం బాభుదామకమ్ ।

ఉల్లేఖం సుఖవర్జంకం తవ్య పుష్కా ఫలం సుహృత్ ॥

(ముఖవాసః = తాంబూలాదిః ఉల్లేఖో=చిత్రావం)

భా తాంబూలము దర్శణము అందమైన చామరము వితానము(అరుగు) సుఖకరమైన పర్యంకము విశ్వేశ్వరున కర్పించినచో అట్టి వానికి గొప్ప పుణ్యఫలము లభించును

శ్లో॥ పూజోపకరణం ద్రవ్యం యో ఘంటా గర్భృ కాదికమ్ ।

భక్త్యా మే భవన్ దద్యాత్ న పతే ద్రుతమ్ ఒత్తికే ॥

భా పూజోపకరణములగు ద్రవ్యములు ఘంట తాళము మొదలగు వానివి భక్తితో ఎవడు వాకు సమర్పించునో అట్టివారు వాయుక్కు నివాసమున వా సమీపముగదే నివసించును

శ్లో॥ యో గీతవాద్య వృత్తానామేశం ముత్రికయే వృధాత్ ।

తస్మాగ్రతః దినాత్రాతం భవేత్ తౌర్యత్రికం సుహృత్ ॥

భా ఎవడు గీత వాద్య వృత్తాదులతో ఒక్కసారియైనను నన్ను వంతోపపెట్టుదురో అట్టివారి యెదుట దినాత్రాతములు మంగళవాద్యములు ప్రోగుచుండును

శ్లో॥ చిత్రలేఖన కల్పాది ప్రాసాదే మే ప్రకారయేత్ ।

యః నచిత్రాన్ సుహృదాగన్ భుంక్తే పక్ష్యురతః ఫితః ॥

భా నా ఆలయమందు చిత్రలేఖనాదులనమర్చి ఆలంకరించినవారు నాయెదుటయుండి చిత్ర విచిత్రములైన భోగములననుభవించును

శ్లో॥ యస్తే విశ్వేశ్వరం దృష్ట్వా హృష్యతాపి వివేకతే ।

తవ్య జన్మాంతరే మోక్షో భవత్సేవ వసంశయః ॥

భా ఎవరు విశ్వేశ్వరుని దర్శించి విధి పశమున అన్యత్ర మరణించినను అచ్చివానికి జన్మాంతరముందు మోక్షముగల్గుననుటలో సందేహములేదు

శ్లో॥ విశ్వకాఖ్యుడు జిహ్వగ్రే విశ్వవాత కదానుత ।

స్త్రోతశీలనం చిత్రే యవ్య తవ్య ఇవి కుతః॥

హ జిహ్వగ్రముందు విశ్వవాతుని స్తుతించుచు విశ్వవాతుని కథలను వినుచు చిత్రముందు విశ్వేశ్వరుని ధ్యానించుచుండు వానికి మరల జన్మ ఎక్కడిది'

తదా శ్లో॥ ధ్విర్భు విశ్వేశ్వరో దృష్టో ధ్విర్భు విశ్వేశ్వరః స్మృతః ।

కృతాంత దూతాస్తైః దృష్టాః తైః పుతా గర్భవేదనా॥

హ ఎవరు విశ్వేశ్వర దర్శనముచేయరో మరియు విశ్వేశ్వర పూర్ణుడేయరో అట్టివారు యముని దూతలను చూచినవారై తదనంతరము మాతృగర్భవేదనను పొందుదురు

శ్లో॥ ధ్విరిదం ప్రణతం లింగం ప్రణతాస్తే సురాసురైః ।

హ ఎవరు శుక్లర లింగమునకు ప్రణతులర్పింతురో అట్టివారు సురాసురులకు ననుస్మరయోగ్యులగుదురు

శ్లో॥ యద్యద్భీతం న్యన్య సదైవ తక్షత్ లింగేఽత్ర చేయం మమ భక్షిభాగ్ని॥

జహిహ్యముత్రాని వ తవ్య సంక్షయో యథేహ పావన్య కృతన్య పాపిభిః ॥

శ్లో॥ దూరస్థితై రవ్యధి బుద్ధి భిరైః లింగం నమారాధి మమేదమత్ర

మధ్వివ దత్తైః కుభవస్తుతాతైః విశ్లేయనశ్రీః వరయత్ నతస్తాన్ ॥

(ఇత్యాది విస్తరః కాశీఖండ శతతమే ఓధ్యాయే శ్లేయః)

హ నాభక్తులైనవారిచే ఎయ్యది తమకు ఇష్టమైనది వాతమైనదియని భావించబడునో అట్టివానిని నాకు నమర్పించవలెను అట్టివారికి వారు ఇచ్చట చేసిన పాపమునకు క్షయము గదిగినట్లే పరమందుగూడ వారి పుణ్యమునకు క్షయముండదు దూరమందుండియున్నను భావనయందు వాయొక్క శులింగమును అరాధించినవారు నాచే ఇవ్వబడిన కుభవమ్మ దివ్యమహములను పొంది అంతమున ముక్తిని పొందుదురు (ఇట్లు కాశీఖండమున నూరవ అధ్యాయమున విస్తరించి చెప్పబడినది)

మాత్యై - శ్లో॥ వర్షదావాని యో దవ్యత్ సర్వ యశ్శ్రేష్ఠ దీక్షితః ।

సర్వతీర్థానిషిక్షః స యః ప్రవన్యత మామహ ॥

హ సర్వ దానములను శ్రద్ధగ జేసినవాడు సర్వయాగములను దీక్షగ నిర్వహించినవాడు సర్వతీర్థములందు స్నానము చేసినట్టి పుణ్యాత్ముడు నన్ను ఇచ్చట పొందగల్గును

ఖారలే దానధర్మము

శ్లో॥ క్షేణతః పురా దేవే వారాణస్యాం జనార్దనః ।

ఆరాధితో ఓ భూత్ భక్షేన దిగ్విపా భవ్యగుంతణః

ఆరాధ్య న సుపాదేవ దేవదేవత్య మాప్తవాన్ ॥

భా ౬ జనార్దనా! పూర్వము వారణాసియందు ఇంద్రుడు భక్తితో దిగంబరుడై శరీరమంతట భవ్యము నలడుకొని నన్ను గూర్చి తీవ్ర తపస్సు చేసి దేవతలపై యాధిపత్యమును పొందినాడు

వారదీయః శ్లో॥ కాశీ విశ్వేశ్వరం లింగం త్యోతిర్లింగం తదుచ్యతే ।

తద్భుష్టా వరమంత్యోతి రాష్ట్రాతి మనుజోక్షమా ॥

భా కాశీవిశ్వేశ్వరలింగము త్యోతిర్లింగముని చెప్పబడుచున్నది దానిని దర్శించినవాడు వరము త్యోతిని పొందుచున్నాడు

తథా - శ్లో॥ కాశ్యాం మహేశ్వరం లింగం పూజితం నమితం స్తుతమ్ ।

నతస్య విద్యతే కృత్యం వంస్పతి రైవ జాయతే ॥

భా కాశీయందు విశ్వేశ్వరలింగమును దర్శించి పూజించి స్తుతించి నమస్కరించినవానికి మరీ ఇంక చేయవలసిన కృత్యమేదియు ఉండదు

శివపురాణే - శ్లో॥ కాశ్యాం శ్రీదేవదేవస్య విశ్వనాథస్య పూజనమ్ ।

నర్వపాపహరం పుంసా మనైవైభ్యదయావహమ్ ॥

వంపారదాన విధగ్గ జీవభూదుహ జీవనమ్ ।

దుఃఖార్థనాశు వతిత ప్రాణి విర్యాణకారణమ్ ॥జిత్వాది॥

భా కాశీయందు దేవదేవుడగు విశ్వనాథుని పూజించుట మానవులకు సర్వపాపహరము అనంతాభ్యుదయములను గల్గించునట్టిది వంపారమనెడు దావాగ్నిచే దహించబడిన జీవనవృక్షమునకు మరల జీవితమును గలిగించునట్టిది దుఃఖము మరియు పాప వముద్రముందు మునిగి యున్నవారిని గద్దెక్కించి మోక్షమును గల్గించునట్టిది.

అథ విశ్వనాథ ప్రాసాదమహిమా - కాశీఖండే -

శ్లో॥ శైలోత్క నగరేద్రాత కాశీరాజగృహం మమ ।

తత్రాపి భోగభవన మనర్హ మణివిరితమ్ ॥

భా ముల్లోకములందునుకాశీనగరము వాకిష్ఠము అందు రాజగృహము అనర్హ మణివిరితమైన మా భోగభవనము మిక్కిలి ప్రీతికరమైనది.

శ్లో॥ మోక్షలక్ష్మీ విలాసాభ్యాః ప్రాసాదే నైతి శర్మభూః ।

పటప్రితాపి మువ్యస్తే యం కుర్యాజా ప్రదక్షిణమ్ ॥

భా మోక్షలక్ష్మీవిలాసమును పేరుగలదియై శుభవరంపరలనిచ్చు నట్టిది వా

అలయము వక్షులు గూడ దానికి ప్రదక్షిణము చేసినచో ముక్తి పొందుచుండును

శ్లో॥ ప్యేచ్ఛయా విచరస్తః శ్రే భవరా అపిదేవతాః ।

మోక్షలక్ష్మీ విలాసాశ్వా ప్రాసాదవ్యై విరోకనాత్ ॥

శరీరాత్ దూరతో యతి బ్రహ్మహత్యా ౩ పి నాన్యథా

భా॥ ప్యేచ్ఛగా అకాశమందు విహరించు దేవతలు గూడ మోక్షలక్ష్మీ విలాసమును పేరుగల నా అలయమును జూచి ఉల్లంఘన భీతిచే దూరముగ తొలగిపోవుదురు దానిని దర్శించినవారికి బ్రహ్మహత్యగూడ వెంటనే తొలగిపోవును

శ్లో॥ మోక్షలక్ష్మీ విలాసవ్యై కలశో ధ్రువో నిరీక్షితః ।

నిధాన కలశస్తం తు వ ముచ్ఛన్నై వదేవదే ॥

భా॥ ఆ మోక్షలక్ష్మీ విలాసముయొక్క కలశమును చూచినవారికి నిధిభాండములు వదా లభించును

శ్లో॥ దూరతో ౩పి వరాకా ౩పి మమ ప్రాసాద మూర్ధగః ।

నేత్రాతిభిశ్చైతా ధ్రువుస్త నిత్యం తే ౩ తిథయో మమ ॥

భా॥ దూరమునందుండి ధ్రువునను నా అలయముపైన ఎగురుచు కన్పించు వరాకము చూచినవారు నాకు అతిధులవలె గౌరవనీయులు

శ్లో॥ భూమిం భిత్వా వ్యయంజాతః శత్రాసాద మిషేజ హి

అనందాబ్జవ్య కందన్య కో ౩ ప్యేవ వరమో ౩ంకురః ॥

మమ వర్షగత స్వాని ప్రాసాదో ౩యం వరాప్సదమే ।

వరం బ్రహ్మ యదామృతం వరమోచ విషధిరా ॥

భా॥ నేను ఈ అనందవనమందు భూమిని భేదించుకొని ఈ అలయ మిషచే అవిధ్వనించినాను ఇది శాశ్వతానందమును గల్గించు మొలక నేను అంతట వ్యాపించి యున్నను నా యీ ప్రాసాదము వరాంకోటి (శ్రీస్తోత్రముము) ధ్రువది. ఉపనిషత్తుల యందు వేదములయందు కీర్తించబడిన వరబ్రహ్మము ఏదిగలదో దాని వ్యరూపమే ఇది (4-7) అభ్యయుక్తి మండపాద్వైత -

శ్లో॥ మిశ్రేయస్య! శ్రీయోధామ తద్వామ్యం మండపో ౩స్తై మే ।

తత్రాచం సతతం తిష్ఠే తత్ప్రదో మండవం మమ ॥

భా॥ నాకు దక్షిణదిశయందున్న మండవము ముక్తి లక్ష్మికి నివాస స్థానము అన్యుటనేను ఎల్లప్పుడును ఉపస్థితుడనై యుండును అది నాయొక్క సద్గుర్తులు గౌరవగన మండవము

శ్లో॥ విమేషార్థ ప్రమాణం శాలం తిష్ఠతి నిశ్చలం ।

తత్ర యస్తేన వై యోగః సమభ్యవైః సమాశతమ్ ॥

భా అచ్చట అర్థనిమేషకాలము అయినను విశ్వలమనన్ముదై
ఎవడుందునో అతనికి మారు సంవత్సరములు యోగమును పత్రముముగ
అభ్యాసము చేసినట్టి ఫలము గల్గును

శ్లో॥ నిర్వాణమండపం వామ తత్ఖ్యాతం జగతీ తతః

తత్రార్థం సంజనన్మేకాం లభేత్ వర్షశ్రతః ఫలమ్ ॥

భా అది ఈ భూలోకమున నిర్వాణమండపమని ఖ్యాతి గాంచినది
అచ్చట ఒక్క ఋక్కునైనను సమ్యక్రీడితివి జపించినచో వర్షవేదములు పారాయణ
చేసిన ఫలము గల్గును

శ్లో॥ ప్రాణాయామస్త్ర యోగో హ్యుక్తా దస్మకం ముక్తిమండపం ।

తేహస్మాంగః సమభ్యుక్తో యోగో ఒవ్యత్రాయతం సమా ॥

భా ముక్తి మండపమందు ఒక్కపారితోసమును వియమముగ ప్రాణాయామము
చేసిన వానికి అన్యత్రవదివేలసంవత్సరములు అష్టాంగయోగమును చక్కగ
అభ్యాసముచేసినట్టి ఫలముగల్గును

శ్లో॥ నిర్వాణమండపే యస్త్ర జపేదేతం పడక్షరమ్ ।

కోటిరుద్రణ జప్తేన యత్ఫలం తస్య తద్భవేత్ ॥

భా -నిర్వాణమండపమున ఒక్కపారితోసమును పడక్షరీ మంత్రమును జపించిన
వానికి కోటిరుద్రజపము చేసినంతటి ఫలము గల్గును

శ్లో॥ శుచిర్ధంగాంభసి స్నాతో యో జపేత్ శతరుద్రయమ్ ।

నిర్వాణమండపే శ్చయః స రుద్రో ద్విజవేపభృతోః

భా గంగానది యందు స్నానము చేసి శుచియై ముక్తి మండపమున
శతరుద్రయమును జపించినవాడు ద్విజవేషమును నుప్పట్టి పాక్షాత్తు రుద్రుడేయని
భావించవలెను

శ్లో॥ బ్రహ్మయజ్ఞం పశ్యత్ తృత్యా మమ దక్షిణమండపే

బ్రహ్మలోకమవాప్నోథ వరం బ్రహ్మాధిగచ్ఛతి ॥

భా వాయొక్క దక్షిణమండపమందు బ్రహ్మయజ్ఞమును సత్కర్తుగ నైనను
చేసినవాడు బ్రహ్మలోకమును పొంది నరబ్రహ్మ వదవిని పొందును

శ్లో॥ ధర్మశాస్త్ర పురాణాని సేవిహసాని తత్రయః ।

పరేచ్ఛిరభిలషా పన్తే ప వశేస్యమ వేశ్యనిః

ఘా - అచ్చట ఎట్టి అభిలాష లేకుండ ధర్మశాస్త్ర, పురాణ ఇతిహాసమ్.

వశించినవాడు వాలోకమున స్థిరముగ నుండును

శ్లో॥ వాయుభక్షణతో ఒవ్యత యత్కుణ్డం శరదాం శతమ్ ।

తత్కుణ్డం హరికార్కవ మోనే దక్షిణమండపే ॥

ఘా అన్యత్ర వాయు భక్షణతో వందనంపత్నరములు తవన్ను చేసిన గల్గుఫలము దక్షిణమండపమందు మోనియై అర్ధమంటిక కాలము గడిపినంతనే గల్గును

శ్లో॥ ముక్తిమండపకాయాస్త కుర్యాదవశం బుధః ।

వర్షపావవివియ్యక్తో వరో మోక్షమవాప్నోయాత్ ॥

ఘా ముక్తి మండపమందు అనశనమును పొటించిన నర్జనుడు నర్వ పావములనుండి నిముక్తుడై మోక్షమును పొందును

శ్లో॥ మితం శృణ్వం-శేనాని యో దవ్యాత్ ముక్తిమండపే ।

స్వర్గం సోవర్షయాచేవ ప తు. వందంతే దివిః

ఘా ముక్తిమండపమందు గురువింద గింజయంత పరిమాణము గల బంగారమువైనను దానము చేసినవాడు బంగారపు విమానములో ఆకాశమందు వందరించును

శ్లో॥ తత్రైకం జాగరం కుర్యాత్ యస్మిన్ కప్పిన్ దినోపి యః ।

ఉపోషితోఽర్చయే భింగం ప వర్షవ్రతపుష్కలాత్ ॥

ఘా ముక్తిమండపమున ఏ ఒక్కదినమైనను జాగరముచేసి ఉపవసించి విశ్వేశ్వర లింగమును అర్చించినవాడు సర్వవ్రతములను దీక్షగ అచరించినట్టి పుణ్యమును పొందును

శ్లో॥ తత్ర దత్త్వా మహాదానం తత్ర శృత్వా మహావ్రతమ్ ।

తత్రాధిష్ఠాఫిలం నేదం వ్యవతే ప సరో దివః ॥

ఘా అచ్చట మహాదానములు చేసినను మహావ్రతమును పొటించినను సర్వవేదమును పారాయణ చేసినను అట్టివాడు కాశ్యత స్వర్గమును పొందును

శ్లో॥ వ్రయాణం కుర్యతో యస్య వ్రమాణో ముక్తిమండపే ।

పమా మనుప్రవిష్ఠోఽత్ర తిష్ఠేద్వాపదహంబులు ॥

ఘా ముక్తి మండపమందు నన్ను దర్శించి సమన్యరించి వ్రయాణము/

(ప్రాణప్రయాణము) చేసిన వాడు వేను అచ్చట యున్నంతకాలము వాయుండులీనమై యుండును

తదా - శ్లో॥ ముక్తిమండపియాస్తు నిమగ్నోవనేకవాత్ ।

తత్ర ధర్మకథాసాత్ పురాణ శ్రవణాదపి ।

కాశ్యాం నివతామేవం ధర్మరాశిః పడేవదే ॥

(అత్ర శ్రుతం స్వరాదిఫలం క్షేత్రాంతర మృతవిషయం)

భా॥ కాశీయందు నివసించుచు ముక్తిమండపమందు ధర్మకథా లాపము పురాణశ్రవణము చేసినవానికి ధర్మరాశి వదే వదే పెరుగుచుండును (ఇచ్చట చెప్పబడిన స్వర్గాదిఫలము ముక్తిమండపమును దర్శించి అన్యత్ర మృతినందిన వాని విషయకమని భాష్యాము)

తదా- శ్లో॥ స్మరంతి యే మామవవర్ణమండపే కించిత్ యథాశక్తి దదప్యంతి స్వం ।

శ్రుణ్వన్తి పుష్కాళ్య కథా క్షణం స్థిరా తే కేదీ గదానఫలం భజన్తేః శత్యాది ॥

భా॥ ముక్తి మండపమందు నన్ను స్మరించుచు కొద్దిగనైనను దానము చేసినవారును ఇచ్చట ఏ ఒక్క క్షణమైనను స్థిరముగయుండి వా యొక్క పుణ్య కథలను విసినవారును కేటి గోవులను దానము చేసినట్టి ఫలమును పొందుదురు

తదా- శ్లో॥ తత్రాసాదపురోభాగే మమశృంగార మండపః ।

(పురోభాగే అగ్రభాగే) (తవవశ్చిమదిశి ఖైరవప్రదేశేపూర్వభాగేజ్జవమండపస్య పశ్చిమాంత్యాత్)

భా॥ (వాయొక్క ముక్తి మండపమునకు అగ్రభాగమందు వాశృంగార మండపమున్నది దానికి సళ్ళును దిక్కునందు ఖైరవ ప్రదేశము దానికి పూర్వభాగమున జ్జవమండపమున్నదని చెప్పబడ నున్నది)

శ్లో॥ శ్రీపీఠం తథా విశ్లేయం విశ్రిక శ్రీవసురభాః ।

మదర్థం తత్రయో దద్వాత్ దుకూలాని శుచిన్యహా ॥

భా॥ అది శ్రీపీఠమని తెలియదగును అచ్చట యావత్సంపద దానము చేయదగును అచ్చటనున్నట్టి నన్ను ఉద్దేశించి శుభ్రమైనదుకూలములను దానము చేయవలెను

శ్లో॥ మాల్వాని మవిదిత్రాణి యక్షకర్ణమవంతి వ ।

వానానేవధ్య నస్తాని పూజావకరణావహి ॥

సశీయా... లంకృతః తిపేత్ యత్రకుశ్రాపి వత్తమః॥

భా ఎవరు అచ్చట నన్ను ఉద్దేశించి చిత్రవిచిత్రములైన పూలదండలను
వంగంధ ద్రవ్యములను అలంకారవన్నపులను మౌఞీవ కరణములను
దానముచేయుదురో వారెవ్వరునున్నను శ్రీమంతులైయగుదురు

తథా- శ్లో॥ మోక్షలక్ష్మీవిలాసాఖ్యా ప్రాసాదస్యోత్తరే మమ ।

బళ్ళర్యమండపం రమ్యం తత్రైశ్వర్యం దదామ్యహమ్ ॥

భా మోక్షలక్ష్మీ విలాసమును పేరుగల మండపమునకు ఉత్తర దిశయందున్నది
బళ్ళర్య మండపము అచ్చట భక్తులకునేనైశ్వర్య మిత్తును

తథా- శ్లో॥ ముక్తాసాదాదైష్ట్యాగాగ్ జ్ఞానమండపమస్తి యత్ ।

జ్ఞానం దిశామి సతతం తత్రమాం ద్వాయతాం సతామ్ ॥

భా వాప్రాసాదమునకు తూర్పుభాగమున జ్ఞాన మండపమున్నది అచ్చటనన్ను
ద్వానిందిన భక్తులకు నదా జ్ఞానమును గల్గించుదును

శ్లో॥ భవానీరాజనదన్ మమాస్తి హి మహానవమ్ ।

యత్రక్షోవచ్చాతం పుట్టెః నిర్వికామి ముదైవ తత్ ॥

భా భవానీ యొక్కరాజనదనమున నావంటకాలయమున్నది అచ్చట
పుణ్యపురుషులచే వివేదన చేయబడిన సదార్థమును నేను నంతోషముతో స్వీకరింతును

శ్లో॥ వికాలశ్వా మహాసాధి మమ విశ్రామ భూమిశా ।

తత్ర సంపృతితీర్థానాం విశ్రామం శ్రాణయామ్యహమ్ ॥

భా వికాలాక్షిమహాసాధమున నావిశ్రామస్థానమున్నది సంసార బాధలవలన
భిన్నమైన వారికి అచ్చట విశ్రాంతివి గల్గించుచుందును

శ్లో॥ నియమస్థానతీర్థం చక్రపుష్కరిణీ మమ ।

తత్ర స్నానవతాం పుంసాం తస్మైర్వల్యం దిశామ్యహమ్ ॥

భా చక్రపుష్కరిణీ తీర్థములో నియమముగ స్నానముచేసిన వారికి
నిర్మలత్వమును ప్రసాదించును

శ్లో॥ వరం లింగార్చనం స్థాన మవిముక్తేశ్వరం మమ ।

తత్ర పూజాం సత్పత్ కృత్యా కృతకృత్యో నరో భవేత్ ॥

భా అవిముక్తేశ్వర లింగము నాయొక్క అర్చనకు ఉత్తమమైన స్థానము అచ్చట
సకృత్తుగనైనను పూజచేసినవాడు కృతకృత్యుడగును

శ్లో॥ సాయం వకువతీం సంధ్యాం కుర్వాత్ సాకువతీశ్వరే ।

విభూతిధారణాత్తత్ర వకుపాతై ర్భుబాహ్యతే ॥

త్రిష్టలిపేతు కాశీప్రకరణము

ఛా సాయంకాలము వశువతీశ్వరుమధ్యే శిలది పాశువతసంధ్యను
ఉపాసించవలెను అచ్చట విభూతిని ధరించుట వలన పశుపాశములచేత (సంసార
బంధములచేత) బాధించబడదు

శ్లో॥ ప్రాతఃసంధ్యాం కరోమ్యేవ నదోకారవిశేతవే ।

తేవ్రైకాఽపి కృతా సంధ్యా వర్తపాతక కృంత్వ ॥ ఇత్యాది ॥

ఛా ఓంకారనిశేతవసును మండపమున ప్రాతః సంధ్యనుపాసించవలెను
అచ్చటఁజక్కసారి యైనను సంధ్యాపానన చేసినచో అది వర్తపాపములను
చళింపజేయునట్టిదియగును

(43) అర్థ దండపాదీ మహిమ - తత్త్వ కాశీఖండే

వచనము గంధమాదనవర్తకే రత్నభద్రనామా గంధర్వః పంశ్చభద్రద్రాక్షాం
మతం జనయిత్వా దిష్టాంగతిం లేభే । తతః పూర్వభద్రః సర్వాభీష్టవిశిష్టః పి
లేమతమలబ్ధ్వా దుఃఖితః, కనకకుండలాభ్యాం పత్నీమూహయ ఉవాచ । ఇయం పమృద్ధిః
మతం వినా మాం న మఖయతి । తద్యది మతావాల్మీ ఉపాయోఽస్తి తస్మి బ్రూహితి ।
తతః ఉవాచ । కాంతి నదాశివభక్త్యా న కించిత్ దురాపం । తతః పుత్రాస్తయే న సేవ్య
ఇతి । తతః స యక్షో గీతివిద్యయా శ్రీశివమారాధ్య
అత్తైలేవ అవోధిః తస్మాం పత్న్యాం మతం లేభే శివ్య హరిశేక ఇతి వామ అకార్షిత్ ।
ఏవబాలోఽపి పూజన నామగ్రహణ కదాత్రవణాదినా శివమతీవ భేషే । పిత్రా న పుత్రో
గృహీదీయతాం మనః ఇతి ఆనకృత్ శిక్షితోఽపి యదా భక్తిః న జహౌ । తదా ఎతరం
కుద్ధం నమిక్ష్మ్య గృహాన్నిగత్య క్షుత్ తృప్త్యాం వ్యాకులీభూయ బాల్యేక్రతుం కన్యదిత్
బాహ్యజన్య వదః సస్మార ।

ఛా గంధమాదనవర్తకమందు రత్నగర్భుడను గంధర్వుడు పూర్వభద్రుడను
కుమారుని గాంచెను ఆ పూర్వభద్రుడు అభీష్టములన్నియు పొందియున్నను దాలకాలము
పంతానము లేకపోవుటచే దుఃఖించినవాడై కనకకుండలయను పేరుగల తన భార్యను
ఎలిచి ఇట్లవెను నంతావము లేని సంపత్కృష్ణుని వాకు మఖము నిచ్చుటలేదు
కుమారుడుగల్గుటకు ఏదైనా ఉపాయమున్నచో చెప్పుము అనెను అమె ఇట్లు చెప్పెను
వాతా! ఎదోమీని భక్తిచే పొందరానిది విధియును లేదు అందుచే పుత్రలాభము కొరకు
మీరు ఏదైనా చేసెను అది చెప్పును అంతట అయిత్తుడు తన గీతివిద్యచే నదాశివుని
అంధుని అనతికాలముననే తనభార్యయందు కుమారుని గాంచెను అతనికి హరిశేకుడు

అని నామకరణము చేసెను అతడు బాలుడయ్యును పూజనము వామనంకీర్తనము కథాశ్రవణాదులచేత శివుని మిక్కిలిగ పేవించెను నీమనస్సును గృహవిషయములందు మరల్చుము యని మాటి మాటికి తండ్రి చెప్పినను శివభక్తిని విడువలేదు అందులకు తండ్రి కోపించగా హరిశేతుడు గృహము విడిచి వెడలిపోయెను మార్గమున అకలిదప్పులచే మిక్కిలి పీడించబడి బాల్యమందు ఒకానొక బ్రాహ్మణుని వలన వినిన మాటలను అతడిట్లు వర్ణించెను

శ్లో॥ వదేవదే నమాజ్ఞాంతా యే వివద్ధిరహర్షశనై ।

యేషాం క్వాపి గతిర్వాస్తే తేషాం వారాణసీ గతిః ॥

భా ఎవరికి అడుగుదుగున ప్రత్యహము విపత్తులు గల్గుచుందునో ఎవరికి ఏవిధమగు గతియు అన్యత్ర లేదో అట్టివారికి కాశీయే గతి

శ్లో॥ పాపదాశినిరాజ్ఞాంతా యే దారిద్ర్యవరాజితాః ।

యేషాం త్యాపిగతిర్వాస్తే తేషాం వారాణసీ గతిః ॥

భా ఎవరు పాపరాశిచే ఆక్రమించబడి దారిద్ర్యముచే కొట్టుమిట్టాడుచున్నారో ఎవరికి గత్యంతరములేదో వారికి కాశీయే గతి

శ్లో॥ సంసారభయశీతాయే యే బద్ధాః కర్మబంధనైః ।

యేషాం త్యాపిగతిర్వాస్తే తేషాం వారాణసీ గతిః ॥

భా ఎవరు సంసార భయముచే టితులై కర్మబంధములచే బంధించబడి యుందురో ఎవరికి అన్యగతి లేదో అట్టివారికి కాశీయే గతి

వచనము ఏవం విదింత్య వారాణసీం గతః । తత్రత తవశ్చదారః ।
ఏతస్మిన్నేవకాలే శివః శివయా సహ ఆనందవనం పశ్యంతైతాః ॥ ౧౨ ॥ గతః తపస్వీవ్రతం హరిశేతం దదధృ । తతస్తమతీవ కృశం దృష్ట్వా భవానీ శివం ప్యజ్జ్వలత్ ॥ ౧౩ ॥ తప భక్తౌ వరో౨ సైదేయ ఇతి । తతోమహాదేవేన వృషాదవతీర్య హస్తేన దయయా సంస్పృష్టః సన్యసోదేవం విరీక్ష్వ తుష్టానై । తయామృత్యా తుష్ట్వా భవో వరాణదౌ ।

భా ఇట్లాగ్లాదింది అహరిశేతుడు కాశిని చేరినా అచ్చట స్థిరపడి తపవ్రు చేసెను ఆకాలమందే శివుడు పార్వతితో గూడి ఆనందవనమున విహరించుచు అచ్చటకు వచ్చి తపవ్రు చేయుచున్న హరిశేతుని చూచెను అతడు మిక్కిలి కృశించి యుండుటను గమనించిన పార్వతి శివునకిట్లు విప్రవము జేసెను ఇతడు మీయుత్కృ అనన్య భక్తుడు ఇతనికి వరమునీయవలసినది యని చెప్పెను అచ్చుడు మహాదేవుడు వృషభవాహనము మండి దిగి దయాళువై చేతితో అతనిని స్పృశించెను హరిశేతుడు మహాదేవుని తన

యందుట దర్శించి స్త్రీతము చేసెను అతనిస్తుతికి వంతోషించిన మహాదేవుడు అతనికిట్లు
వరములనిచ్చెను

శ్లో॥ త్వం దండపాణీవువ వాసుతో ౨ ధునా ।

సర్వాస్థదాన్ కాధి మమాజ్ఞయోత్కటాన్ ॥

భా వీవు ఇకమీదట దండపాణి యను పేరుగల వాడవగుదువు వీవు
నాయాజ్ఞచే ఈసర్వగణములను శాసించగలవు

శ్లో॥ గణావిమో త్వామనుయాయినో వదా ।

నామ్నా యథాశ్చై న్మమ సంభ్రమాద్యమో ॥

భా ఈగణములన్నియు నీఅజ్ఞను మన్నించుమన వీపేరుకు తగినట్లు
మానవులందు సంభ్రమ విభ్రమములను గల్గింతువు

శ్లో॥ త్వమన్యదః కాశీవివాహినాం వదా ।

త్వం ప్రాణదో జ్ఞానద ఏక వివహా ॥

భా వీవు కాశీవాసులకు నదా అన్నదాతవగుదువు వారికి వీవు ఒక్కడవే
ప్రాణదాతవు జ్ఞానదాతవు అగుదువు

శ్లో॥ త్వం మోక్షదో మమ్ముఖనూపదేశతః ।

స్త్యం విశ్వలాం సద్యనతిః విధాన్యసి ॥

భా నాముఖత ఈపదేశముచే వీవు వారికి మోక్షమిప్పించువు
విశ్వలమనస్కులైన సద్గుక్తులకు వీవుస్థిరమైన వనతిని గల్పింతువు

శ్లో॥ త్వం విఘ్నశూరైః పరివీర్యైః పాపినః ।

సంభ్రాంతి ముత్పాద్య వివేక్యసే బహిః ॥

భా పాపులైన వారికి వీవు విఘ్నపరంపరలను గల్పించి భ్రాంతిలో పడవైచి
కాశీనుండి బయటకు వెడలగల్గెదవు

శ్లో॥ అపీయ భజ్జిన్ క్షణతోపి దూరతో ।

ముక్తిం నరాం దానయితాఽపి పింగల ॥

భా ఓ పింగళా! భక్తులైన వారివి వీవు దూరమున నుండియు రప్పించి
వరమమైన ముక్తిని ఇప్పింతువు

శ్లో॥ త్వత్కాత్మ్యతే క్షేత్రవరే ౨ థ యక్షరాట్ ॥

శస్త్రిసువారాధ్య విముక్తి భావనమ్ ॥

(యక్షరాశితే

సంబోధనం)

భా ఓ యక్షరాజా! వీర్వాధీనమునందుంచబడిన ఈశ్రీత్రమున
ముక్తికారయితవగు విన్ను ముందుగ పూజింపక ఎవరును ఉండరు

శ్లో॥ నభాజనం పూర్వక ఏవ కే చరే ।

త్వతః సమర్థాం సుమ భక్త ఆచరేత్ ॥ (వభాజనం పూజామ్)

చా ముందుగవిన్ను పూజించిన ఏమ్మటనె నన్ను అర్పించుదురు

శ్లో॥ పూర్వభద్రమత దండనాయక త్త్వక్షయక్ష పారికేక వింగల ।

కాశీవాసవనకాం పదాన్మద, జ్ఞానమోక్షద గణాగ్రతీర్థవ ॥

భా పూర్వభద్రమతుడవు, దండనాయకుడవు మూడుకన్నులు గల యక్షుడవు
వింగళరూపముగల పారికేశ! వీవు కాశీవామలకు పదా అస్త్రదాతవు మోక్షదాతవు
గణములకు నాయకుడవగుము

శ్లో॥ మధ్యక్షియుతో వి వినా త్వదీయాం భక్తిం న కాశీనవతిం లభేత్ ।

గణేషు దేవేషు హి మానవేషు, తదగ్రహన్యో భవ దండపాతే ॥

భా వాళక్తుడైనను నీయందు భక్తిలేవివాడు కాశీవివాసమును పొందలేదు
గణములందు దేవతలందు మానవులందును వీవు అగ్రహాకు అర్చుడవగుదువు.

శ్లో॥ జ్ఞానోదతిర్థే విహితోదకక్రియో యస్త్విం పవారాధయితా గణేశమ్ ।

న ఏవలోకే కృతకృత్యతామగాన్, మమాతులానుగ్రహతోఽశ్ర పుణ్యవాన్ ॥

భా జ్ఞానోదతిర్థమందు ఉదకక్రియలను నిర్వర్తించి గణనాయకుడైన విన్ను
చక్కగ ఎవరు ఆరాధింతురో అట్టివారు ఈలోకమున కృతకృత్యులై నా అనుగ్రహము చేర
పుణ్యనంతు లగుదురు

శ్లో॥ త్వం దక్షిణస్త్విం దిశి దండపాతే! పదైవ మే నేత్రవముక్ష మృత ।

త్వం దండయన్ ప్రాణభృతే నిరీషానిహ ॥ ౨ ॥ స్వ స్థాన్ స్థానభయం దిశిన్యై ॥

భా ఓ దండపాతే! దక్షిణ దిశయందు వీవు నాకన్నుల ఎదుటనే యుండి,

దేహధారులైన పాపులను దండించుచు భక్తులకు అభయమిచ్చుచు నుండుము

యక్షరాజావృతం ద్రిక్షతే ~

(1) శ్లో॥ రత్నా భద్రాంగబోధ్యుత పూర్వభద్రమతీత్రమ ।

నిర్విఘ్నం కురు మే యక్ష కాశీవాసం శివాస్తయే ॥

(2) శ్లో॥ ధన్యో యక్షః పూర్వభద్రో ధన్యా కాంననకుండలా ।

యయ్యాకరయేత్ ॥ భూర్బండపాతే మహిమతే ॥

(3) శ్లో॥ జయ యక్షవతే ధీర జయవింగలలోచన ।

జయ వింగళపాదార జయదండమహాయుధ ॥

- (4) శ్లో॥ అవిముక్తమహాశ్రీత మౌతధారోగ్ధావనః ।
దండనాయక భీమాస్య జయ విశ్వేశ్వరప్రియః ॥
- (5) శ్లో॥ సామ్యానాం సామ్యవదన భీషణానాం భయావతః ।
శ్రీతసానధియాం కాల మహాకాల మహాప్రియః ॥
- (6) శ్లో॥ జయప్రాణద యశ్శంధ కాశీవాసామౌత్యదః ।
మహారత్నస్ఫురద్రశ్మినయ చర్మిత నిగ్రహః ॥
- (7) శ్లో॥ మహానందాంతి జనక మహాద్వాంతి ప్రదాయకః ।
అభక్తానాం భక్తానాం సంభ్రాంత్యుద్ధాంతి వాళకః ॥
- (8) శ్లో॥ ప్రాంతవేదవ్యవతుర జయ భావనిధిప్రదః ।
జయ గౌరీచందాబ్జలే మోక్షక్షణ విచక్షణః ॥
- (9) శ్లో॥ యక్షరాజావృతం పుణ్యమిదం నిత్యం త్రికాలతః ।
అపామి మైత్రావయణే వారాణస్యాస్తి కారణమ్ ॥
- (10) శ్లో॥ దండపాణ్యవృతం ధీమాన్ జనన్యస్త్రై ర్న కాకుచితః ।
శ్రద్ధయా పరిభూయేత కాశీవాసఫలం లభేత్ ॥

భా (1) రత్నభద్రుని కుమారుడైన పూర్ణభద్రుని యొక్క మువ్వుడుదా! శివ ప్రాప్తి కొరకు వాయొక్క కాశీవాసమును విఘ్నరహితముగాచింపుము

(2) మహామతే! దండపాణి! విఘ్నాభ్యదంపతుల గర్భఫలముగ నీవు జన్మించితివో అట్టి కాంచనకుండల పూర్ణభద్రులు మిక్కిలి ధన్యులు

(3) ఓ యక్షాధీశా! వందితశ్రేష్ఠా! సింగళవేత్రా! ఎఱ్ఱని జటాజూటము గలవాడా! దండము మహాయుధముగ గలవాడా! నీవు సర్వేశ్వర్యతో వర్ధిల్లుము

(4) అవిముక్త మహాశ్రీతమునకు మాత్రధారుని వంటివాడా! మహా తపస్వి! దండనాయక! భయంకరవదనా! విశ్వేశ్వరునకు ప్రయమైన వాడా! నీవు సర్వేశ్వర్యతో వర్ధిల్లుము

(5) సాధుజనుల వట్ల ప్రసన్నవదనుడవై భయంకరులకు భయంకరుడవై, కాశీశ్రేష్ఠుండు సామెయ్యిగలవారలకు నీవు యముడవై మహాకాలుడగు విశ్వనాథునకు మిక్కిలి ప్రయమైన వాడవై, నీవు సర్వేశ్వర్యతో వర్ధిల్లుము

(6) ఓయక్షాధిపతీ! కాశీవాసులకు నీవు ప్రాణధారకవై, వారికి నీవు అన్నప్రధుడవై మరియు మోక్షప్రధుడవై నీవు మహారత్నముల యొక్క శిరఃసముహములచే వ్యావృతమైన శరీరము గలవాడవై

(7) అభక్తులకు నీవు సంభ్రాంతి ఎఱ్రాంతివ గల్గించుపట్టివాడవై భక్తులయుక్క సంభ్రాంతి విభ్రాంతులను నశింపజేయునట్టి వాడవై నీవు సర్వేశ్వర్యతో వర్ధిల్లుము

(8) కాశీవాసులకు మోక్షమొసంగుటనై పూర్వరంగమును సిద్ధపఱచుటయందు మహానిష్ఠుఁడవు భక్తులకు తత్వజ్ఞాన నిధిని నమఁకూర్చునట్టి వాడవు గౌరీదేవి పాదారవిందములందు నీవు తుమ్మెడవు కాశీవాసులకు మోక్షము నిప్పించుటయందు గొప్ప విచక్షణా శీలివి

(9) మిత్రావరుణపుత్రుడగు ఓతగస్త్యుఁడు పుణ్యవంశముగు ఈయక్షరాశ్వాశ్పకమును వేను విశ్వము మూడువేళల జవించుచుండును ఈఅశ్పకము కాశీప్రాప్తి హేతువు అనిస్పృందుడు దెప్పెను

(10) ఈయక్షరాశ్వాశ్పకమును శ్రద్ధగ వరించుబుద్ధికారి విఘ్నములచే ఎన్నడును పరాభవించఁబడదు అతడు కాశీవాసఫలమును పొందును

ముత్యపురాణే శ్రీమదుపదేశ ఉవాచ

శ్లో॥ జరామరణ వంత్వశ్చైవ నర్తరోగవివర్జితః ।

భవిష్యసి గణాధ్యక్షో వరదః నర్తనాశ్చరీతః ॥

భా వీపుజరామరణములు లేవివాదనై నర్తరోగములనుండి విముక్తుడనై గణాధ్యక్షుడనై వరదాయకుడవును నర్తులచే పూజించబడినవాడవును అగుదువు.

శ్లో॥ అశ్వేయశ్చాపి నర్తకాం యోగైశ్చర్య నమన్వితః ।

అన్యదశ్చాపి లోకేశ్వర శ్రీతపోలో భవిష్యసి ॥

భా అందరకుమ అశ్వయుడనై యోగైశ్చర్యములతో గూడుకొనిన వాడవగుదువు లోకులందరకు అన్యదాతనై ఈకాశీశ్రీతపాలకుడవగుదువు

శ్లో॥ మహాబలో మహానత్వో బ్రహ్మణ్యో మమచ ద్రియః ।

త్వక్షస్య దండపాణీశ్చ మహాయోగీ తదైవచ ॥

భా మహాబలుడవు మహానత్వుడవు (బలమునువయోగించుకొనునట్టి సామర్థ్యము) బ్రహ్మణ్యుడవునునై వాకిష్టమైనవాడవగుదువు అట్లే (ఈశ్వరునకు) దండపాణిని మహాయోగివగుదువు

శ్లో॥ ఉద్రుమః సంభ్రమశ్చైవ గణో తే పరివారకౌ ।

తవాశ్చాం చ కరిష్యేతే లోకస్యోద్రుమ సంభ్రమా ॥

భా ఉద్రుమ సంభ్రమములను రెండు గణములు నీకుపరివారకులై నీయాశ్చర్య లోకులను ఉద్రుమ సంభ్రమములు గలవారినిగ చేయుచుండురు

తదా-శ్లో॥ దేవత్రాప్యణ విద్విష్టా దేవభక్త వివిందకా ।

బ్రహ్మహ్మశ్చ కృతహ్మశ్చ తదా నైకృతికాశ్చయే ॥

లోకద్విష్టా గురుద్విష్టాః తిర్థాయతనదూషణాః ।
సర్వపాపరక్షాన్త్రైవ యదాన్యే కుత్పితా భువి ॥
తేషాం నాస్తేహ వాసోఽత్ర స్థితోఽస్మి దండనాయకః ।
రక్షణార్థం నియుక్తం నై దండనాయక ముత్తమమ్ ॥

ఛా దేవ బ్రాహ్మణులను ద్వేషించువారు దైవభక్తులను నిందించువారు బ్రహ్మహంతలు కృతఘ్నులు అట్లే వికటముగ ప్రవర్తించువారు లోకులను ద్వేషించువారు గురువులను ద్వేషించువారు తిష్ఠములను అలయములను దూషించువారు ఇంకను సర్వవిధములైన పాపములను చేయువారు కుత్పితులు ఎవరెవరుగలరో దండనాయకుడిచ్చట ఉపస్థితుడైయుండగా అట్టివారికి కాశీలోస్థానము లేదు ఉత్తములయొక్క రక్షణార్థము దండనాయకుడిచ్చట నియుక్తుడై యున్నాడు శ్లో॥ పూజయిత్వా యథా కర్త్యా గంధపుష్పాది భూషణైః॥

ఈశ్వరాను గృహీతా హి గతిం గాజేశ్వరిం గతాః ॥ ఇత్యాది ॥

ఛా యథాశక్తిగ గంధపుష్పాదులచే దండపాణిని పూజించినవారో ఈశ్వరునిచే అనుగ్రహించబడుదురు గణాధిపత్యమును పొందుదురు (ఇత్యాదిగ శివపూజమందును ఇట్లే చెప్పబడినది)

(4బి) అథ భైరవ ప్రాదుర్భూతః - తాతీణందే త్రింశే ద్యాయ

శ్లో॥ కేఽస్మిన్ భైరవనామాత్ర కాశీపుర్వాం వ్యవస్థితః ।
కింరూపమన్య కింకరృ కాని వామాని వాన్యవై ॥
కథ మారాధితశ్చైవ సిద్ధిదః సాధకస్య వై ।
ఆరాధితః కుత్ర తాలే క్షిప్రం సిద్ధ్యతి భైరవః ॥
(ఇత్యగస్త్యేన పుష్పే స్మందేన ఉక్తమ్)

ఛా అగస్త్యుడు కుమారస్వామిని ఇట్లు అడుగుచున్నాడు "భైరవుడను ఆయన ఎవరు? ఈశాశీయందున్న ఆయన రూపమేమి? ఆయనచేయుచున్నవిమి? ఆయనవివిధవామములేవి? ఎరీతిని ఆరాధించినచో సాధకునకు ఆయన సిద్ధిప్రదుడగును? ఏ కాలమునందారాధించినచో భైరవుని అనుగ్రహము శీఘ్రముగ సిద్ధింపును?"దానికి కుమారస్వామి ఇట్లు పమాధానము చెప్పెను

పరమము పూర్వం మేరొ ఋషిః త నకలక్రూః ॥ ౧౦ ॥ అహో
వృష్టే । తతః వ స్వాత్మానమేవ అహమేవేశ్వరః సర్వశ్రేష్ఠ ఇతి కథితవాన్ ॥ తత

రసహమానేన విష్ణునా ఉక్తమ్ అహం శ్రేష్ఠ ఇతి తతస్త్వహంశ్రేష్ఠత్వే వివదమానే చతురోపి
నదాన్ విష్ణునిధం తస్మి శివః శ్రేష్ఠః ఇత్యుక్తశ్చైవ యదా బ్రహ్మతో మాయా మానాతస్య
అభిమాన్ వాచయాతః । తదా నదాశివః ప్రాదుర్భూయ స్వకోవతః పురుషావ్రతర ముక్త్యాద్య
రయంబ్రహ్మ త్వయాదండ్య ఇతి తమూచేః కింఛ ।

భా హూయమైకవృద్ధు మేరువునందలి ఋషులు ఎవరు అందరికన్న
శ్రేష్ఠుడు? అవి బ్రహ్మనడిగిరి దానికి బ్రహ్మ 'నేనే సర్వమునకు ఈశ్వరుడను అందుచే
నేనే సర్వశ్రేష్ఠుడను అని చెప్పెను అది పహులని విష్ణువు 'నేనే సర్వ శ్రేష్ఠుడను అని
పరిగెను అంతట వారిద్దరిట్లు శ్రేష్ఠుడెవరు అని వాదించుకొనుచు తీర్పునకై వేదములమీ
అడిగిరి వేదములు శివుడు సర్వశ్రేష్ఠుడు అని చెప్పినను మాయామోహితుడగు బ్రహ్మకు
స్వాధిమానము పోలేదు అప్పుడు నదాశివుడు సాక్షాత్కరించి తన కోపముమండి మరియొక
పురుషుని ఉద్భవించజేసి అతనితో ఈ బ్రహ్మపీడే దంకిలపదగినవాడు అని వలకెను
శ్లో॥ కాలవద్రాణసే సాక్షాత్ కాలరాజస్తతో భవాన్ ।
చిక్లం భద్రం పమగ్నోఽసి భరణాత్ భైరవః స్మృతః ॥

భా నీవు కాలునివలె వ్రకాశించుచున్నావు కనుక కాలరాజు! ఆనబడుచున్న
ఈవిశ్వమునింతిమి నిలంచుటకు సమర్థుడివి కనుక భైరవుడు ఆనబడుచున్నా
శ్లో॥ అమర్తయివ్వని భవాన్ దుష్ట దుష్టాత్మనో యతః ।
అమర్తక ఇతి బ్రూతిం తతః సర్వత్ర యాన్యసి ॥

భా నీవు కోనించినవాడనై దుష్టాత్ములను మర్దించుదువు
గనుకనిపు అమర్తకుడవు అమర్త్యాతిని పొందుదువు
శ్లో॥ యతః పాపాని భక్తానాం మధయివ్వని తత్కక్షణాత్ ।
పాపభక్షణ ఇత్యేవ తవ నామ భవిష్యతి ॥

భా నిన్ను దర్శించిన వెంటనే భక్తులపాపములను ముగిచి పొగట్టుదువు
గనుకనిటు పాపభక్షియిదు అను పేరు గల్గును
శ్లో॥ అధిపత్యంబ కాశ్యాం తే కాలరాజ! నదైవహి శత్రు యే పాపకర్తారః తేషాం కాస్తా
త మేవ నా ॥

కీచాతుడు సే తత్కర్మ చిత్రగుప్తా లిఖిష్యతి శ్లో॥ తివరాన్ లభ్య మి)వామాంగుష్ఠ నఖాగ్రేణ పకర్తవ
శివోవిష్ణుః ।

భా ఓకాలరాజా! కాశీయందు నీయాధిపత్యమే ఎల్లప్పుడు ఉండును ఇట్లు

పాపములు చేయునట్టి వారినందరిని కానించునట్టి వాడవునీవే కాశీయుండున్న వారి శుభాశుభకర్మలను చిత్రగుప్తుడు లిఖించుడు ఇట్లు పరములను బాంధవ అతడు తన ఎడమ చేతి బొటనవ్రేలి కొనగోటితో బ్రహ్మశిరస్సును త్రుంచినను

వచనము ఏవం నిందాకారి వక్త్రయతే వంచమే శిరసిచ్చిస్తే భవో బ్రహ్మహత్యానంజ్ఞాం అతిభీషణాం స్త్రయముక్కాద్య తాం వ్రత్యువాచ । త్వయా కాశీవ్రవేశావధి అస్మిన్ స్థేయమ్ । త్వం చ భైరవ । ఏతం కపాలం దారయన్ వ్రతంచ ఆరాధయతి । తతః న త్రైలోక్యే విచరన్ కాశీం ప్రాప్ । ప్రవిష్టమాత్రేచ తస్మిన్ కపాలం హస్తాత్ వపాత । హత్యావ పాతాళం గతా ।

భా ఇట్లు నిందించిన వారుగల ఆ ఐదవశిరస్సును త్రుంచగా శివుడుబ్రహ్మహత్యయను సంజ్ఞ గల అతిభీకరమైన ఒక స్త్రీ రూపమును పుట్టింది ఇట్లు చరితము కాశీచరువరకు వీపు వైరపుని యందు ఉండుము ఓ భైరవా! ఈకపాలమును ధరించి వ్రతమును పాటించుము” అంతట అతడు మూడులోకములందు రెరుగుచు క్రమముగ కాశీని చెరిచు అతడు కాశీకి చెరిసంతనే కపాలమతని హస్తమునుండి వడిపాయెను అబ్రహ్మహత్యయు పాతాళమునకు వెడలిపోయెను

శ్లో॥ తతిః కపాలమోచనం తీర్థం వ్రంశ్యత్కి టు బైరవే ।

తవైవ తస్య భక్తానాం భక్షయన్నమ వంతతిమ్ ॥ ఇతి ॥

భా అచ్చటనుండియు ఆకపాలమోచన తీర్థమును తన వివాసముగ జేసికొని భైరవుడు భక్తులపాప సమూహములను భక్షించుచు అచ్చట యుండెను

(40) అభి భైరవమహామూ -

(తత్ర పాపభక్షా మర్గశిక్ష్మరౌ తద్రూపితేన ఇతి కాశీఖండే ఉక్తమ్) (అచ్చట యున్న పాపభక్ష ఆమర్గశిక్ష్మరులు అతని ప్రతి రూపము లేయని కాశీఖండమందు దెప్పబడినది)

శ్లో॥ పాపభక్షణ మాసాద్య తృత్యా పాపశతాన్యపి

కుతో దిభేతి పాపభ్యః కాలభైరవ సేవకః ॥

భా పాపశతములను చేసిన వాడైనను పాపభక్షేత్తుని అత్రయమును పొంది కాపభైరవసేవకుడైనవాడు అట్టి పాపముల వలన ఎట్టి భయమును పొందడు

శ్లో॥ ఆమర్గయతి పాపాని దుష్టానాం చ మనోరథాన్ ।

ఆమర్గశ ఇతిఖ్యాతః తతో ల్లా కాలభైరవః ॥

భా దుష్టులయొక్క మనోరథములను మర్చించి వానిని పాడుచెయును గనుక కాలభైరవుడు ఆమర్గతుడు అనుపేరును గూడ పొందెను

శ్లో॥ కలిం కాలం కలయతి వదా కాశీనివాసినామ్ ।

అతః భృతీం వదాం ప్రాప్తాః కాలభైరవ సంశ్రితామ్ ॥

భా కాశీవాసులైన వారికి కలికాలమందు కలిబాధను లేకుండ చేయుచు
గనుక కాలభైరవుడు అను పేరు పొందెను

శ్లో॥ పదైవ యన్య భక్తేభ్యో యమదూతా నుదారుణాః ।

వరమాం భీరుతాం ప్రాప్తాః తతో ఓ సౌ భైరవః స్మృతః ॥

భా అకాల భైరవుని యొక్క భక్తుల విషయములో మిక్కిలి భయంకరులైన
యమదూతలు సైరము కర్మభీరువులగుదురు కనుక ఆయనకు భైరవుడు అనుపేరు
గలిగెను

తదా శ్లో॥ యత్కించితభయం తర్హ భృతం మానుష ముద్ధిభిః ।

తత్పర్యం విలయం యాతి కాలభైరవ దర్శనాత్ ॥

భా మానుషముద్ధివశమున ఏదైనా అశుభకర్మచేసినవారు భైరవ దర్శనముచే
దాని సంశయ పోగొట్టుకొందురు

శ్లో॥ విశ్వేశ్వరేఽపి యే భక్తా నో భక్తాః కాలభైరవే ।

కాశ్యాం తే విష్ణుసంఘాతం లభ్యంతే నదేవదే ॥

భా విశ్వేశ్వరుని భక్తులయొక్కను కాలభైరవుని యందు భక్తి చూపినవారు
కాశీయందు ఉడుగుగున విష్ణువరంవరలను ఎదుర్కొందురు

శ్లో॥ తీర్థ కాలోదకేస్తాన్త్యా భృత్యా తర్హణమత్సరః ।

విలోక్య కాలరాజం చిరయా దుర్ధరేత్ పితౄన్ ॥

అ కాలోదక తీర్థమందు స్నానముచేసి శ్రద్ధగ తర్హణములుచేసి కాలరాజును
దర్శించినవారు తమవిత్పదేవతలను వరకమునుండి ఉద్ధరింతురు

తదా శ్లో॥ అమర్తకేశ్వరం దృష్ట్వా తస్మిన్ వక్షేతు యత్పుత్రమ్ ।

తత్పర్యం నశ్యతే పాపం కాలభైరవదూచితమ్ ॥

భా కాలభైరవరూపుడగు అమర్తకేశ్వరుని దర్శించిన వారి పాపము లన్నియు
వశించును

శ్లో॥ తస్మిన్ అమర్తకే పీఠే ఆప్త్వా ప్త్యాభీష్టదేవతామ్ ।

మద్యానం సిద్ధిమార్జితీ సాధకో భైరవాగ్మయా ॥

భా అమర్తకపీఠమున ఇష్టదేవతను గురించి జపించిన సాధకులు ఆరునెలలలో
వైరవాణ్ణ చేసిద్ధిని పొందుదురు

వనించుచుండును

బొప్పైవరై - శ్లో దీనం వదన్యం మహాదర్శకంవా పుణ్యం మహాపాతక సంయుతంవా ;

అరాధితా నమతాం సంవిధతై దయావరా భోగమోక్షైకహేతుః ||

(ఇత్యాది పులిస్తే నిత్యయాత్రాయాం వక్ష్యతే)

భా తపను అరాధించినవారు దీసులైనను దాతలైనను గొప్పవారైనను అబ్బులైనను పుణ్యవంతులైనను మహాపాపిలైనను దయావరులారైన భవాని వారినందరిని పమానముగ అనుగ్రహించి వారందరికి మోక్షకారణమగుచున్నది (ఇంకను ఇటువంటి దేవీస్తుతి నిత్యయాత్రయందు చెప్పబడుచున్నది)

(౧౧) అథ అదితీశ్చంద్రేః - కాశీఖండే -

శ్లో లోలార్చ ఉత్తరార్చ పాంబాదిత్య వ్రతైవచ నతుర్ద్రువదాదిత్య మయూఖాదిత్య ఏనచ ఖభోఽగ్నిదాదిత్య శ్చంద్రవనంజ్ఞానో బహు విమలాదిత్యగంగాదిత్యవ్రతైవచ . ద్యాదశ్చ యమాదిత్యః కాశీపుర్ణం మహాద్భుతమౌచిత్యే దుష్టభ్యః క్షేత్రం రక్షప్తి నర్హద ||

భా ఓ అగస్త్యమహర్షి! కాశీపురియందు లోలార్చుడు ఉత్తరార్చుడు పాంబాదిత్యుడు ద్రువదాదిత్యుడు మయూఖాదిత్యుడు ఖభోల్పాదిత్యుడు అరుణాదిత్యుడు వృద్ధార్చుడు కేశవాదిత్యుడు విమలాదిత్యుడు గంగాదిత్యుడు యమాదిత్యుడు అమద్వాదకాదిత్యులున్నారు. తామపప్రకృతి గల దుష్టులనుండి వారు క్షేత్రమును నిర్లప్తుడు రక్షించుచుండురు

తదాపి - శ్లో లోలార్చవైది సంభేదే దక్షిణార్చం చిశి పితః ;

యోగక్షేపం వదా తుల్యత కాశీవాని అవన్యద ||

భా అందులోలార్చుడు అస్థివంగమ దక్షిణదిక్కున యుండి కాశీవాసుల యోగక్షేపములను వదా అరయు చుండును

శ్లో తస్యార్చన్య మనలోలం యదాపీత్ కాశీదర్శనే ;

అత లోలార్చ ఇత్యాఖ్యా కాన్యం జాతా వివన్యతః ||

భా కాశీకి పర్చినటువంటి మార్పుని మనస్సు కాశీని దర్శించగనే లోలాయిత (అందులగు) మయ్యెను అందుచే లోలార్చుడను పేరు అయనకు ప్రఖ్యాతమయ్యెను

శ్లో లోలార్చ పంగమే ప్నిత్యా దాపం హామం మరార్చనమ్ ;

యత్కించిత శ్రియతే శర్మ తదావహ్నాయ శల్యతే :

భా లోలార్క సంగమమందు స్థానము చేసి యథాశక్తి దానము, సోమము, దేవతల యొక్క అర్చనము మొదలగునవి విచిత్రసినను అవి అనంత ఫలము విచ్చును.
శ్లో॥ నరః స్థాత్వాఽపి సంభేదే పంతుర్వ పితృదేవతాః

శ్రాధం విధాయ విధివా పిత్రాశ్చిత్త మవాప్నుయాత్ :

భా అస్థివంగమమందు స్థానముచేసి విధివిధానముగ పితృదేవతలకు తర్పణము శ్రాధము వాదరించివారు పితృముఖమును తీర్చుకొనినట్టివారగును
తథా- శ్లో॥ వ తప్త దుఃఖం వో సామా న ద్దదూ ర్జన దర్శితాః

లోలార్కమర్చ్యం యః పశ్యేత్ తత్కాలేదత సేవతః :

భా లోలార్కాన్ని దర్శించి అతని పాదోదకమును సేవించిన వానికి ఎట్టి దుఃఖముగాని గణ్ణ మొదలగు చర్యలోగములు శరీరమున దద్దురులు దురద మొదలగునవి గాని ఏమియు బాధించవు

శ్లో॥ వరాణస్యా ముచిత్యాఽపి యో లోలార్కం న సేవతః

సేవంతే తం నరం సూచం శ్లోకాః క్షుద్వాధి సంభవః :

భా కాశీయందుండి గూడ ఎవడులోలార్కాన్ని సేవించడో అటువంటి మానవుడు విశ్వయముగ క్షుద్వాధిజన్యములైన క్షేకములకు లోనగును

శ్లో॥ వర్జ్యేషాం కాశీతిర్దానం లోలార్కః ప్రథమం శిరః :

తతోఽపి గాన్ధ్యన్యతిర్ధాని తత్సంస్థానితాని హి :

భా కాశీయందలి తీర్థములన్నిటికి లోలార్కకుండము శిరస్థానము వంటిది మిగిలిన తీర్థములన్నియు దాని యొక్క జలముతో తూడుకొనినవియై దానికి అంగములవంటివి యగుచున్నవి

శ్లో॥ అభోక్షరస్యా మాళాయాం కుండమర్కాశ్చ మోక్షమమే :

శత్ర వామోక్షరాశ్చైవ రక్తిమాలీ వ్యవస్థితః :

భా అనంతరము ఉత్తరదిక్కునందు అర్కకుండ మనుసేరుతో ఉత్తమమైన కుండమన్నది అర్చకు ఉత్తరాశ్వుడను వామముతో మూర్ఖుడు వ్యవస్థితుడై యున్నాడు

శ్లో॥ తావయన్ దుఃఖపంపాతం సాధునాప్సియాయన్ రవిః :

శత్రరాశ్చ మహతేజా కాశీం రక్షతినర్యదాః

భా మహాతేజస్సుగ గల ఆ ఉత్తరాశ్వుడు సాధువుల దుఃఖనమూహములను తపింపజేసి వారిని అన్లదనరుచుచు కాశీని నదా రక్షించుచుండును

తథా:- ఐర్వద్యాదేరస్త్రమిదే-

శ్లో॥ ఐర్వరీకుండ మిత్త్యాఖ్యా ఐర్వకుండస్య జాయతామ్ ।

ఏతస్యాః ప్రతిమా స్థాఖ్యా భవిష్యత్కృత మానవైః ॥

భా ఐర్వరీ అనుకుండమందు పుట్టినటువంటి ఆమార్యవ్రతిమ
పర్యులచేతను పూజింపదగినది (ఏతస్యాః ఐర్వర్యాః)

శ్లో॥ పాంబో వారాణసీం ప్రాచ్య సమారాధ్యాంబుమాలినమ్ ।

కుండం తత్ పృష్ఠతః కృత్వా విజాం ప్రకృతి మాన్వవాన్ ॥

భా పాంబుడు (శ్రీకృష్ణుని కుమారుడు) వారాణసినిచేరి మార్యుని
అలాధించి అకుండములో ప్థానముచేసి తన కుష్మరగమును బాపుకొని సపాజస్థితిని
హిందెను.

శ్లో॥ సాంబాదిత్య తదారభ్య నర్వవ్యాధి హరో రపిః ।

దదాతి సర్వభక్తేభ్యేనామయాః సర్వసంపదాః ॥

భా అవృటిమండి సాంబాదిత్యుడమ పేరుతో అచ్చట మార్యుడు
సర్వవ్యాధులను హరించి భక్తులకు అరోగ్యమును సర్వసంపదలను ఇచ్చుచున్నాడు
(రపిణా త్రోవద్వై వరప్రదావే) (మార్యునిచే త్రోవదికి వరప్రదావము జరుగుటచేత

శ్లో॥ విశ్వేశాధక్షిణ భాగే యో మాం త్యక్తురతః స్థితమ్ ।

అరాధయిష్యతి సదా భుద్వాదా తస్య సఖ్యతి ॥

భా విశ్వేశ్వరువకు దక్షిణ దిక్కునందున్న నన్ను (మార్యుని) ఎవరు
అలాధింతురో అట్టివారికి అతలి భాధ యుండదు (త్రోవది మూర్తికి అగ్రభాగమందు
మార్యవ్రతమున్నది)

శ్లో॥ అష్టశ్చ మే పరో దత్తే విశ్వేశేన పత్నివ్రతే ।

తపసా పరితుష్టేన తవ్వికామయ పవ్ని తే ॥

భా ఓపత్నివ్రతా! (త్రోవదీ) నాతపస్సుచే సంకోషించిన విశ్వేశ్వరుడు
నాకు మరియొక వరమును గూడ ఇచ్చినాడు వినుము

శ్లో॥ ప్రాగ్రవే త్యాం సమారాధ్య యో మాం ద్రక్ష్యతి మానవః ।

తస్య త్యం దుఃఖతిపిర మపామద విశ్రేః కరైః ॥

భా ఓ అదిత్యా! మొదలుచున్న పూజించి తరువాత నన్ను దర్శించుమానవుని
దుఃఖ తిమిరమును నీశిరములచే నశింపజేయుము

శ్లో॥ య మానుత్ర భజిష్యన్తి మానవా శ్రద్ధయాఽన్యతాః ।

త్వద్భరత్యతపాజీవ తేషాం దాస్యామి చింతితమ్ ॥

భా నన్న ఇక్కడ ఎవరు శ్రద్ధగ పూజించుచుందురో సేవించురో అట్టివారికి
కోరిన వరములను వరద హస్తముతో నేను ఇచ్చుచుందును

శ్లో॥ భవతీం మత్సమీవస్థాం యుధిష్ఠిర వతివ్రతామ్ ।

విశ్వేశాద్భజితాగా దండపాణి సమీపతాః ॥

యోఽర్చయిష్యన్తి భావేన పురుషావా ద్రియోఽపివా ।

తేషాం కదాచిన్న భావి భయం ద్రియ వియోగజమ్ ॥

న వ్యాధిజం భయం క్వాపి న క్షుత్తుభో దోషసంభవమ్ ।

ద్రౌపదీక్షణతః కాశ్యాం తవ భర్తృద్రియోఽనఘ ॥

భా ఓపాండవపత్నియగు ద్రౌపదీనతీ! విశ్వేశ్వరునకు దక్షిణభాగమున
దండపాణికి సమీపముగ వాకు దగ్గరగ యున్నట్టి నిన్న పురుషుడు గావి ద్రిగావి
అర్చించినచో అట్టివారు ద్రియ విరహ దుఃఖమును పొందరు భర్తృవరులాలపు
పూజ్యాత్ములాలపునైన విన్ను మరియు కాశీయందు ఉపస్థితురాలనైయున్న నన్ను
దర్శించిన వారికి రోగభయము గాని క్షుత్తిపానల వలన గలుగు దుఃఖముగావి
పంభవించదు

తదా వివః - శ్లో॥ మయాభా వివ తే భృష్టా నవ దృష్టం కలేఖరమ్ ।

మయాభాదిత్య ఇత్యాభ్యా తతస్తే ఽదితినందన ॥

త్వదర్పతాం నృణాం కల్పిన్నవ్యాధిః ప్రభవిష్యతి ॥

భా ఓఅదితి నందనా! నీయొక్క కిరణములే కప్పించుచున్నవిగాని నీశరీరము
దృగ్గోచరమగుటలేదు అందుచే మయాభాదిత్యుడు అనుపేరు నీకు గల్గెను నన్ను
పూజించునరులకు ఎట్టివ్యాధియు గలుగదు

తదా - శ్లో॥ భభోల్కానామ భగవానాదిత్యః పరికిర్తితః ।

త్రివిష్టహితై భాగే సర్వవ్యాధి విమోతకృత్ (త్రివిష్టవం త్రిలోచనస్థానం)

భా త్రిలోచన స్థానమునకు ఉత్తరభాగమునందు సర్వవ్యాధులను
నివారించుచు భభోల్కాడను పేరుతో సూర్యుడు ప్రతిష్ఠితుడై యువ్వాడు

శ్లో॥ కాశీవాసి జనావేక గదయా మక్షయంకరః ।

వివరాదిత్య ఇత్యాభ్యాః భభోల్కా ప్రత్రవంస్థితః ॥

భా కాశీవాసులకు వివిధ వ్యాధులను పోగొట్టి ఆరోగ్యమును గల్గించు
వివరాదిత్యుడను పేరుతో భభోల్కాదిత్యుడవ్వట మువ్వాడు

గీ॥ ఇశం భభోల్లా ఆదిత్యః కాశీ విఘ్నతమోహరః ।
తస్య ధరానమూత్రేణ నర్వపాపైః ప్రమువ్యతే ॥
భా ఇట్లు భభోల్లాదిత్యుడు కాశీయందు విఘ్నతమిరమును హరించు
చుందును అయిన ధర్మవమాత్రముననే నర్వపాపములు క్షయమగును

గీ॥ కాశ్యాం పైశంగిలే తీర్థే భభోల్లావ్య విలోకనాత్ ।
నరశ్శింతితమాస్త్రితి ఏరోగో జాయతే క్షణాత్ (పైశంగిలే పిలిప్పిలా తీర్థే)
భా పిలిప్పిలా తీర్థమందున్నట్టి భభోల్లాదర్శనము చేసిన నరుడు శరీర
కోరికలను పొంది నమస్తే రోగవిముక్తుడగును

అథ అరుణం ప్రతి అర్చ్య వరప్రదానం (అరుణునకు మూర్ఛ్యవివరము)
గీ॥ అత్ర త్యక్త స్థాపితాంమూర్తిం యో భజన్వన్తి మానవాః ।
వారాణస్యాం సునచేవోత్తరే తేషాం కుతో భయమ్ ॥

భా కాశీయందు మహాదేవునికి ఉత్తరముగ నీచేత స్థాపించబడిన మూర్తిని
(అనగా అరుణాదిత్యుని) ఎవరు పేవించుట అట్టివారు నిర్భయులు

గీ॥ యో లభ్యమివ్యన్తి వతత మరుణాదిత్య సంక్రమమ్ ।
మామత్ర తేషాం నో దుఃఖం న దారిద్ర్యం న పాతకమ్ ॥
భా అరుణాదిత్యుడనుపేరుగల నన్ను ఇచ్చట ఎవరుపేవించుట అట్టివారికి
దుఃఖముగాని దారిద్ర్యముగాని పాతకము గాని అంటవు

గీ॥ వ్యాధిభి ర్నాభిభూయంతే నోపనర్తే శ్చ లైశ్చనః
శోకాగ్నినా వ దవ్యన్తే హ్యరుణాదిత్య పేవనాత్ ॥
భా ఏవిధమైన వ్యాధులు గాని సంకటములు గాని అరుణాదిత్యుని
పేవించువారికి గలుగవు మరియు వారు శోకాగ్నిచే దహించబడరు అనగా వారికి
శోకమే గలుగదని భావము

తథా దక్షిణేన విశాలాశ్వా ఇత్యుపత్రమ్య (విశాలాక్షి దక్షిణముగా నున్న అవి ప్రారంభించి)

గీ॥ పృథ్వీనా లై రాధితో యస్మాద్ధారితేవ తవస్త్వివా ।
ఆదిత్యో వాగ్దశవరో వృద్ధాదిత్యస్తతః స్మృతః ॥

భా పృథ్వీదైన హరితునిచే తవస్మ చ్చేయబడి అరాధించబడుటచే అచ్చట
వృద్ధాప్యమును పొగొట్టునట్టి వృద్ధాదిత్యుడు అనిపేరుగాంచెను

గీ॥ పృథ్వాదిత్యం నమరాధ్య వారాణస్యాం ఘటోద్భవః ।
జరా దుర్ధతి రోగస్మం బహుః సిద్ధిమాగతాః ॥

ఓ అగస్త్య మహర్షీ కాళీయందలి వృద్ధాదిత్యుని పెవిలిన వారు పెక్కుడు
ముసలితనము దుగ్గతి రోగములు పొయి సిద్ధిని పొందినవారై

అధోఽక్షరణ అదిశేషాదిత్యుర్హ్య (అదిశేషాదిత్యుని గురించి)

శ్లో॥ అతః స శేషాదిత్యః కాళ్యాం భక్త తమోనుదః ।

సమర్చితః సదా దేయాన్యవదో వాంఛితం ఫలమ్ ॥

ఛా కాళీయందు భక్తుల యొక్క అజ్ఞాన తిమిరమును పోగొట్టునట్టి
శేషాదిత్యుడు భక్తుల మనోవాంఛితములను సదానెరవేర్చుచుండును

శ్లో॥ శేషాదిత్యమారాధ్య వారాణస్యాం సరోత్తమః ।

సరమం జ్ఞానమార్పిత యేన నిర్వాణభావో భవేత్ ॥

ఛా -వారాణసిలో సరోత్తముడు శేషాదిత్యుని అర్చించి సరమజ్ఞానమును
పొందును దానిచే నతడు మోక్షగామి యగును

శ్లో॥ తత్ర పాదోదతీర్థే భృతసర్వోదకశ్రీయః ।

నిరోళ్ళ శేషాదిత్యం మున్యతే జన్మపాతకైః ॥

ఛా అప్పుదిపాదోదక తీర్థమందు స్నానముచేసి సర్వఉదక శ్రీయలు నిర్వర్తించి
శేషాదిత్యుని దర్శించిన నరుడు అనేక జన్మల పాపములనుండి విముక్తుడగును

శ్లో॥ అతః సరం శ్రుణు మనః విమలాదిత్య ముత్తమమ్ ।

పారిశేక వనోరమ్యే వారాణస్యాం వ్యవస్థితమ్ ॥ (ఇత్యుపశ్రమ్య)

ఛా ఇప్పుడు ఉత్తమమైన విమలాదిత్యుని గురించి వినుము కాళీయందున్న
రమ్యమైన పారి శేషవన మందు (అని ప్రారంభించి)

శ్లో॥ ఇత్థం సవిమలాదిత్యే వారాణస్యాం శుభప్రదః ।

తస్య దర్శనమాశ్రణ కుఫరోగః ప్రణామ్యతి ॥

ఛా కాళీయందు నెలకొనియున్న విమలాదిత్యుడు మిక్కిలి శుభప్రదుడు
అయినను దర్శించిన మాత్రమున కుష్మరోగము నివారణమగును

శ్లో॥ గంగాదిత్యోఽప్యై తత్రావ్యో విశ్వేణ ధక్షితేననై ।

తస్య దర్శన మాశ్రణ సయా శుద్ధిమియాదిహ ॥

ఛా విశ్వేశ్వరునికి ధక్షిణాదిత్యుండు గంగాదిత్యుడనుపేర మరియొక
అదిత్యువ్వాడు అయిన దర్శనమాత్రము చేత నరులు శుద్ధిత్వమును పొందుదురు

శ్లో॥ గంగాదిత్యం సమాసాద్య వారాణస్యాం సరోత్తమః ।

స జాతు దుర్గతిం కృపి లభతే స వ రోగభావో ॥

భా కౌశీయందలి గంగాదిత్యుని పేరించిన వారికి ఎప్పటికిని దుర్గతిగాని
లోగఱయము గాని గలుగదు

శ్లో॥ యమేశాత్మశ్చిమేభాగే వీరేశాత్మద్యత మునే ।

యమాదిత్యం నరేషుస్త్వై యమలోకం నవశ్యతి ॥

భా ఓఆగస్త్య మహర్షి! యమేశ్వరునికి పశ్చిమ భాగమున వీరేశ్వరునకు
చూర్పుభాగమున గల యమాదిత్యుని దర్శించిన వరుడు యమలోకమును చూడడు
శ్లో॥ యమేశుచ యమాదిత్యం యమేన స్థాపితం నమన్ ।

యమ తీర్థే కృతస్మాన్ యమలోకం నవశ్యతి ॥

(ఒక అర్హత్రమేణ పారశ్రమ బాదాత్ స్నానానంతరం నదిః క్షేయా)
పారశ్రమార్ చర్హత్రమో బలియః) (ఇతి ద్వాదశాదిత్యాః)

భా యమతీర్థమునందు స్నానముచేసి యమేశ్వరుని మరియు యమునిచే
స్థాపింపబడిన యమాదిత్యుని దర్శించిన వారు యమలోకమును చూడరు
పారశ్రమము కంటె అర్హత్రమును బలియనుగుటచే స్నానానంతరం దేవునికి నమస్కారము
అని ప్రహింపవలెను)

(ఇది ద్వాదశాదిత్యులను గురించిన వృత్తాంతము)

(రెది) అభిషేకాంతరంబున గణేశాః

(తత్ర కాశీఖండ శ్లోకలేఖన అతివిస్తారాపాతాత్ తదర్థనివ చుచ్యతే)

(కాశీఖండమందు ఈ (56)గణపతులను శ్లోకములు మిక్కిలి విస్తారముగ నుండుటచే
నాని భావము మాత్రమే చెప్పబడుచున్నది)

(1) అపీనంగమే అర్చనానామకః(2)శ్రీత్రాక్షణి దుర్గానామకః(3) భీమచంద్ర
పమిపే భీమవందీ వినాయకః (4)త్రైలోక వశీమే దేవాలీనామకః(5)శ్రీత్రాక్షణి
ఉద్భవనామకః(6)శ్రీత్రైలోక పాశపాతీనామకః(7)నరకానంగమేభార్యవినాయకః
8)శ్రీత్రాక్షణి (తూర్పున) సిద్ధివినాయకః(ఏతే అష్టా బాహ్యవరణే)
9)అర్చనానామకాదుర్హత్ర రత్నంబోదరవినాయకః(10)దుర్భవినాయకాదుర్హత్ర రే
ఖాఉదంతవినాయకః(11)భీమవందీ వినాయకాత్ ఈశాన్యాం కాలకటుంకకు వినాయకః
(12)దేవాలీనామకాత్ ప్రాచ్యాం కూష్మాండవినాయకః(13)ఉద్భవనా దాగ్నేయ్యాం
ముందవినాయకః(14)పాశపాతీక్షణి వికటద్విజయినాయకః(15)బ్రహ్మచర్యార్హత్యాం రాజపుత్ర
వినాయకః(16)శ్రీత్రాక్షణి ప్రణవవినాయకః(ఏతే అష్టా ద్విగతీయవరణే)

(17)అంబోదరాత్ ఉదీప్యం (ఉత్తరమున)వల్లకుండ వివాయుః(18)కూటదంతాదుత్తరే
 ఏకదంత వివాయుః (19)కాలకటంకటా దీకాన్యం త్రిముఖ వివాయుః (20)కుష్మాండా
 త్పూర్వతః పంచావ్య వివాయుః(21)ముందాదాగ్నీయ్యం హేరంబ వివాయుః
 (22)ఏకదంతాత్ దక్షిణత్ విఘ్నరాజ వివాయుః(23)రాజాన్యతాత్ నైర్భతే వరదవివాయుః
 (24)ప్రణవాన్యమ్యం (దక్షిణమున) మోదక ప్రయ వివాయుః (ఏతే అష్ట తృతీయావరణే)
 (25)వల్లకుండాదుత్తరే అభయద వివాయుః(26)ఏకదంతాదుత్తరే సింహకుండవివాయుః
 (27)త్రికుండాదీకాన్యం కూడితాక్ష వివాయుః(28)సంధాన్యతా ప్రాన్యం క్షిప్ర ప్రపాదప
 వివాయుః(29)హేరంబాదాగ్నీయ్యం చింతామణి వివాయుః(30)విఘ్నరాజాద్దక్షిణ
 దంతపాన్త వివాయుః(31)వరదాత్నైర్భతే వివిండిం వివాయుః(32)మోదకప్రియాత్దక్షిణ
 ఉద్ధందముండ వివాయుః (ఏతే అష్ట చతుర్థావరణే)
 (33)అభయదుత్తరే మృణదంత వీవాయుః(34) సింహకుండాదుత్తరే కలిప్రియవివాయుః
 (35)కూడితాక్షాదీకాన్యం చతుర్థ వివాయుః 36)క్షిప్రప్రపాదనాత్ ప్రాన్యం ద్వికుండ
 వివాయుః(37)చింతామణిః అగ్నీయ్యం త్కృష్ట వివాయుః(38)దంతపాన్తాత్ యాన్యం
 గజ వివాయుః (39)వివిండిలా ద్దక్షిణే కాలవివాయుః(40)ఉద్ధందముండాత్ యాన్యం
 నాగేశ వివాయుః (ఏతే అష్ట పంచమావరణే.)
 (41)ప్రాన్యం మణికర్ప వివాయుః (42)అగ్నీయే అకావివాయుః (43)దక్షిణే స్పృష్ట వివాయుః
 (44)నైర్భతేయక్షవివాయుః(45)చక్రమే గజకర్ప వివాయుః(46)నాయక్ చిత్రమంబ
 వివాయుః(47)ఉత్తరే మృణంబు వివాయుః(48)తాకాన్యం మంగళవివాయుః (ఏతే అష్ట
 షడ్వరణే)

(49)మోద(50)ప్రమోద(51)అమోద(52)మముఖ(53)దుర్ముఖ(54)జ్ఞాన(55)వ్యూహ(56)అవిముక్త
 వివాయుః (ఏతే అష్టప్రాగాది క్రమేణ వస్తమావరణే) (భావము వస్తమాము)

శ్లో॥ చక్రంబాళ ధవముఖా నౌతాన్యః సంపూర్ణిష్ఠతి ।
 దూరదేశావరణ్యో ౨చి సమృత్ జ్ఞానమాప్నుయాత్ ॥
 భా॥ కాశీయందలి ఈ ఏణది అరుగణవతులను దూరదేశము నందు
 ఊర్ణియునను సంపూర్ణించివారు మృతుడైనప్పుడు జ్ఞానమును పొందును
 ౪౧॥ గణేశ్వరా వర్యే వ్యధ్వన్య యత్రకుత్రచిత్ ।
 సుమావివత్సముద్రాంతః పతితం పాఠి సూనవమ్ ॥ జతి ॥
 భా॥ భగవద హరిశ్చక్ర కవర్తీ లిందువివాయుకాన్యతావో వరే౨చి వస్త
 పంచావరణ్యాయే శ్లేయాః) (వస్త్ర పంచత్వరం నామ ఊర్ణి స్థితమపి తదైవ శ్లేయమ్)

(త్రిస్థలిసేతు - కాశీప్రకరణము)

భా॥ ఈ ఎబది ఆరు గణపతులను తప్పక స్మరించవలెను స్మరణము త్రిమున
ఏమి వెలయునుద్రుమగుల్లై మూలములను వెంటనే ఇడ్డంబులు (భగంబు వారి క్షిప్ర
కప్పి బిందువినాయకులు నలుగురిని గురించి 77వ అధ్యాయమున తెలయదగినది
అచ్చటనే సర్వసంకల్పరమగు ధుంధి స్తోత్రమును గూడ చూడనగును)

ఉధాత్ర విష్ణు మూర్తయ కాశీఖండే వికషప్తతమేఽధ్యాయే కాశ్చిత్
విష్ణుమూర్తీరుక్వాశ్చైవైతమ్)

శ్లో॥ నారాయణాచ్యుతం పంచశతంబ జలాశయినః ।

త్రింశత్కమర రూపాణి మత్స్యరూపాణి వింశతి ॥

శ్లో॥ గోపాలశ్చ శతం సౌఖ్యం బుద్ధాస్సంధి సహస్రశః ।

త్రింశత్కరమరామశ్చ రామా వికోత్తరం శతమ్ ।

విష్ణురూపోఽపి స్వప్నాంధైకో ముక్తిమండప మధ్యత ॥ఇతి॥

భా॥ నారాయణమూర్తులు నూరు జలాశయ మూర్తులు ఐదునూర్డు
కమరరూపములు ముప్పది మత్స్యరూపములుఇరువది గోపాలరూపములు నూట
ఎనిమిది బుద్ధిరూపములు వేలక లది ఎనిమిదిరామరూపములు ఐదువ్విది
శ్రీరామరూపములు నూట ఒకటి ఉన్నవి ఒకే ఒక విష్ణు రూపమున ముక్తి మందిం
మధ్యమందు నేను వెలిసియున్నాను అని విష్ణువచనము (కాశీ బండమున అరువది
ఒకటవ అధ్యాయమున విష్ణుమూర్తులను గురించి చెప్పబడినది)

(౧౩) అథ అపశ్యేక తీర్థాది - బ్రహ్మవైవర్తే సూత -

శ్లో॥ అపశ్యేకాని తీర్థాని బ్రహ్మాంతు ద్వీజపత్తమా ।

అస్మానాత్ ప్రత్యవాయా స్యాదవిముక్తే స్థితో నర ॥

భా - ఓ ద్వీజపత్తము లారా! అవిముక్త క్షేత్ర మందున్న మానవుడు ఏ తీర్థము
లందు

స్నానము చేయకపోవుటచే అతనికి ప్రత్యవాయము గల్గినో అట్టి ముఖ్యతీర్థములను
ఎరించి చెప్పెదను వినడు

శ్లో॥ గంగాస్నానం నిత్యమేవ ప్రశస్తం గంగాస్నాయా నర్యతీర్థేషు సస్మా ।

గంగాస్నానం పక్షయాఽన్యన్య యాత్రా నౌకర్తవ్యా ధర్మద్విగ్ని స్సభర్త ॥

భా గంగాస్నానము నిత్యము జేయుట ప్రశస్తము గంగాస్నానము చేయువాడు
సర్వతీర్థములందు స్నానము చేసినవాడే యగును గంగాస్నానముపేక్షించి ఇతర
నిదేశములకు యాత్ర చేయదగినది గాదు ఇది ధర్మపరులగునరులకు అన్వయించును